

۱۹۷۶

درد و عشق

با گویش محلی

به تصحیح:

حسینعلی محمدی
محمد رضا قوتمند
احمد خاکسار

PK 6554
A7GH3
C.1

۱۹۷۶

فیروز نثر سیاهان

اصفهان - پل وحید - اول بلوار میرزا کوچک خان جنگلی

عزائم درویش بخارا کوفی

ادبیات
فارسی

۴۴

۶

۳

غزلیات

درویش عباس گزی

به گویش گزی

با برگردان فارسی کلمات و ترکیبات محلی

به تصحیح:

حسینعلی محمدی
محمد رضا قوتمند
احمد خاکسار

فیروز نشر سپاهان

غزلیات درویش عباس گزی

تصحیح: حسینعلی محمدی - محمد رضا قوتمند - احمد خاکسار

حروفچین: فریده بخت‌مینو

لیتوگرافی ایران

چاپ اصفهان

نوبت اول بهار ۱۳۷۱

تیراژ ۳۰۰۰

فهرست

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
پیشگفتار		پانزدهم
زندگینامه		بیست و یکم
پی نوشت		بیست و پنجم
غزل ۱	دَرْ بِمَشَقِّ بِسُوسِنَه دِل لَرُزَانِ آمَارَا	۱
غزل ۲	ای طَایِرِ قُدسی بِشِه وَا مُنْتَظِرَانِ رَا	۳
غزل ۳	نَشْکِشْتِه تَا بِه سَنَگِ خَوَادِثِ سَبُویِ مَا	۶
غزل ۴	سَاقِیِ هِتِه تُو جَامِی زَانِ بَادِیِ صَفَا رَا	۷
غزل ۵	تَا سَرِ خَلوتی و جَامِ مُدَامِی هُو مُوَرَا	۹-
غزل ۶	خُود، مِیْلِ اَز نَدَارِه، کَایِه بِه کَامِ مَا	۱۱
غزل ۷	اِگَسَر گُودِه، بِپِرِه، حَظِّ عُمَرِ جَاوَدَانِی رَا	۱۴
غزل ۸	بَرِیشِ بَدِ کِه بِه رُخِ آن دُو زُلفِ پُر خَمِ رَا	۱۶
غزل ۹	آشنا بِمِ کَرْتِه، خُو خُومِ نَالِه جَانَسُوزُ رَا	۱۷
غزل ۱۰	آه کِه هِشْکِیِ تِینی مُو، بَارِ غَمُشِ کُولِ نَنَّا	۱۸
غزل ۱۱	تَا هِفْتِ هِشْتِ سَالِ رُخْتِ چِلوهِ اِیژِنْدَا	۲۰
غزل ۱۲	مُزْغِ غَمِ دَرِ دَامِ دِلِ بَیژِ گِیْتِه هُو آشَانِه رَا	۲۳
غزل ۱۳	آه کِه رُووانِ وُشْوانِ اَز غَمِ آن پَرِی لَقَا	۲۵
غزل ۱۴	ای پُورِه بِشِ بَیْیُوزِه سَرِ مَنزِلِ صَفَا رَا	۲۸
غزل ۱۵	گَر نَاوُکِ تَو، دَرِ دِلِ وِزْ کَرْتِه رَاهِ رَا	۳۱
غزل ۱۶	تِینی خُونِ دَرِ جِیگَر، آخَرِ مَکِه، ای یَا زِ آمَارَا	۳۳

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۷	زاهدا زونه نيانه از چه در گوي شوما	۳۶
غزل ۱۸	اونا كه داغ كرنندونه بندي قووا را	۳۸
غزل ۱۹	اي تنگي نفس بش، ولكه ذوقون امارا	۴۱
غزل ۲۰	باز مشاطه صبا زيبش انا بستان را	۴۴
غزل ۲۱	تو بور داغينه، گوشه ابروان را	۴۶
غزل ۲۲	اگر بیدی تو يار نازنين را	۴۸
غزل ۲۳	بيدي كه نه تو بيدي نه اون و نه اين	۵۰
غزل ۲۴	عباسا، عباسا، چه گويم عباسا	۵۳
غزل ۲۵	كي بووه، اي يار از رخسار، اوور خوسه نقاب	۵۶
غزل ۲۶	ساقی ور و همته، باده ناب	۵۸
غزل ۲۷	به هيچ كيت، ننه سين، نگار خوش حرکات	۶۰
غزل ۲۸	تينی مخومي تا نكرو تينی خرايت	۶۲
غزل ۲۹	زلف يا نسخه كُفريت به ديم افتادست	۶۴
غزل ۳۰	آن رو، كه لوح هستی به دوتيا وژون نوشت	۶۶
غزل ۳۱	دوش امه بستم شاهدكي باده پرست	۶۸
غزل ۳۲	نيامه اي تو و اما بمرتبه ايم برات	۷۱
غزل ۳۳	از خودی و بور و اخوسه سر اندر بايت	۷۴
غزل ۳۴	ز فراقت به دلامون، شرری نيست كه نيست	۷۶
غزل ۳۵	اي كه واژه زلف دوست، خلقه دام بلاست	۷۸
غزل ۳۶	كه تينی تو، خب بساته، اي همه جانها فدات	۸۱
غزل ۳۷	مشاطه چو بالاي دلاري تو آراست	۸۳
غزل ۳۸	هر چه اثباتت كران، اثبات هامون ترهات	۸۶

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۳۹	وَرُو زِدَلْ كِه پُر از خُونُو، آر چه خانِه تُو شَت	۸۸
غزل ۴۰	نَنانُ چَرُو، نَتَلِيَه، يَكِي رَسو بِه وَصَالَت	۹۰
غزل ۴۱	بِه بانْجا شاسِ سال، اَز عُمُرِ اَمّا وِئوشَت دُرْ بايَت	۹۲
غزل ۴۲	هَر چه كِه سَامِرِي اَز سَا جَرِي اَمُو خِتِه بُود	۹۴
غزل ۴۳	هَر كُجا اَن بُتِ شِيرِيَن شَمَايِلْ بِرُو د	۹۶
غزل ۴۴	اَن دَرِيَن كُش وِ كِنارَا، بِه نَوَا مِي آيَد	۹۸
غزل ۴۵	دُرْدَمَنْدان، مُسْتَمَنْدان، مُسْتَمَنْدان، دُرْدَمَنْد	۱۰۰
غزل ۴۶	هَر طَايِفِه اِي عِشَقِ تُو دَارِنْد وُ نَدَارِنْد	۱۰۲
غزل ۴۷	اين مِصْرَعَم اَز خَواجِه چه خُوش دُرْ نَظَرِ اَفْتاد	۱۰۴
غزل ۴۸	مِرْهَه ها يِ چِشْمِ خُونِيَش چه جَانْگِد اَز باشَد	۱۰۵
غزل ۴۹	عُولانِ بِي شَاخ وِ دُم رَا مَوَا كِه دِرَوِيَشِنْد	۱۰۷
غزل ۵۰	اَه اَز دَسْتِ چُشَارُونْ كِه دِل اَز دَسْتِ بِرِنْد	۱۰۹
غزل ۵۱	زِ جَانِبِ تُو گَر آيَد، هِيژِيَر مِي آيَد	۱۱۱
غزل ۵۲	اِي خُوشِ اَنها كِه شَو وُ رُو خُوتُو يارُو يَارِنْد	۱۱۳
غزل ۵۳	بَس كِتَابَا نَظَرُم اِمِه اَز اُونها كِه اِيژِيَرِنْد	۱۱۵
غزل ۵۴	گُودِه اَز كَارِ كِيِيَه، پَاك وِ مُصَفَا وِ اِيژِيَر	۱۱۷
غزل ۵۵	بِي دِي آخِرِ چَرُ كِه، خُو مَرْدُوم، غَمِ عِشَقِ تُو يَار	۱۱۹
غزل ۵۶	گَر مَو، جِي عَاشِقِ بُو يَانِ بَا دُرْ حَقِيَقَتِ يَا مَجَا ز	۱۲۱
غزل ۵۷	سَا قِي وِرُو بِه جَا مُم اَز اَن آبِ نَابِ رُز	۱۲۳
غزل ۵۸	خُو تُو اَن دُرْ جَنَتانِ گَر يَام بُو اَن دُرْ قَفَس	۱۲۴
غزل ۵۹	هَر اَن شَخْصِي نَشَا ز بُو اَز وُنْ گُوشْد اَرُو اَسْرارُش	۱۲۶
غزل ۶۰	اَن كِه دُرْ گُلْشِنِ خُو بِي شَت بِه اَز گُلِ بَدَنُش	۱۲۹

۱۳۱	یارِ گُو و ادر و بیو تا سر و جانِ فشانَمَش	غزل ۶۱
۱۳۴	بوره ای آرام جان، هنگام رفتنِ آمه پیش	غزل ۶۲
۱۳۶	به زلف، آن بی بیِ همسئه بنا گوشش	غزل ۶۳
۱۳۸	مورِ بگشسته دو چشمِ فتانش	غزل ۶۴
۱۴۱	می صفا و وفا گز به جامت او سرکش	غزل ۶۵
۱۴۳	هر که بالونش کجُو، مشکِلِ ببُو که راشش	غزل ۶۶
۱۴۵	خازه های عشق، باک اندر دلِ مو منزلش	غزل ۶۷
۱۴۶	چو باز و از بیکه زلفِ عنبر افشانش	غزل ۶۸
۱۴۸	زلفِ تو، گردنِ نهو، نبییه کمنش	غزل ۶۹
۱۵۰	آه از این چرخ و از این گردشش و این خراکش	غزل ۷۰
۱۵۳	فرزانه یک طرفِ مخ و دیوانه یک طرف	غزل ۷۱
۱۵۵	چشمِ ای نویسنده چس ای سوايِ عشق	غزل ۷۲
۱۵۹	بژ فرشته نبی ها را بفرق اندر فرق	غزل ۷۳
۱۶۱	دیم مو بی دیم میمت و سَه کاه از فراق	غزل ۷۴
۱۶۳	به باز بین کبشه از، سوزمه بَرچش بیباک	غزل ۷۵
۱۶۵	درختِ عمرم از فرقت، اگر ای یارِ سنگین دل	غزل ۷۶
۱۶۷	ماز را افسون به دامنش آرویه و باز، مال	غزل ۷۷
۱۷۰	دازتم هر چه تعلق، دل از او بگسستَم	غزل ۷۸
۱۷۲	بیژدی گوجیه محسنِ تو را ابراهیم	غزل ۷۹
۱۷۵	بژتو رویِ تو را دز همه جا می بینم	غزل ۸۰
۱۷۷	سأل و مه، آرو و ذوقون، مهرِ تو هونه دز دلم	غزل ۸۱
۱۸۰	ای که از آتشِ عشقِ تو کوبابو جیگرم	غزل ۸۲

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۸۳	خارا خارایی مورا نَشَلووه گیران آرام	۱۸۱
غزل ۸۴	سَر به زانوی تو، ای شوخ بریزاده نسیم	۱۸۳
غزل ۸۵	آلا ای مایه عُمُرْم دُوقُون بُوره به بالینم	۱۸۵
غزل ۸۶	شوی که بئیشویی ای نور دیندگان زبَرْم	۱۸۷
غزل ۸۷	زونه مو کی به خیال تو دل و دین دادم	۱۹۰
غزل ۸۸	ای که رووان و شووان وینتییه چون بی دَر نوائم	۱۹۲
غزل ۸۹	به هر دلی که رسیدم دَر او هوای تو دیدم	۱۹۴
غزل ۹۰	مذهب و ملت و کُفر و دین و آیین و نظام	۱۹۵
غزل ۹۱	اگر فنا، هم از هر جهت فناي تو ام	۱۹۷
غزل ۹۲	آماها دَر بدنِ دُنیا چون او شُببیشم	۲۰۰
غزل ۹۳	هیچی مورا نکاهو، غیر از حجابِ علم	۲۰۲
غزل ۹۴	بی تو گل و ریحانم، خارو به گلستانم	۲۰۴
غزل ۹۵	آنها که واقفانِ اشرارِ سَرْمَد اندون	۲۰۶
غزل ۹۶	بُوره بُوره که ز هجرتِ دل غمین داران	۲۰۹
غزل ۹۷	گر شیمه ای مو، از غم هجرتِ رَقَمِ کران	۲۱۱
غزل ۹۸	همین رووان و شووان جامه باره باره کران	۲۱۳
غزل ۹۹	هر گه که یادِ رویِ تو، ای مه لقا کران	۲۱۵
غزل ۱۰۰	نه بِشامِ هاپکشان و نه بِشامِ هو بکشان	۲۱۷
غزل ۱۰۱	مو سوزانِ افلاک را، گر آهی از دل بَرکشان	۲۱۹
غزل ۱۰۲	منم آن شَجَر، که دَر باغِ جهانِ ثَمَرِ نداران	۲۲۱
غزل ۱۰۳	یای باده خُونِ زاهد را مو دَر ساغرِ کران	۲۲۴
غزل ۱۰۴	چزو خود را تینیا، یا بخوسان و بخوسان	۲۲۶

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۰۵	اِگِه مُؤْمِن اِگِه کافِر اِگِه هِنْدُو، هِنْدُو	۲۲۸
غزل ۱۰۶	هَر چه بِمَوَات، نِزِیگو، کُو جُدایی بِه میاَنمُون	۲۳۱
غزل ۱۰۷	ای خُوش آن تَرَم کِه مَو خُو تُو هِمْدَشْت بَبَان	۲۳۳
غزل ۱۰۸	جَز شُو و رُو کِه مِی اَز سَاغِر حَسْرَت بِخِرَان	۲۳۵
غزل ۱۰۹	مُنْت بِگُشت و نَبَدَوَات کُشتِه ای دَارَان	۲۳۷
غزل ۱۱۰	بِه قَتِه دَاغ نِه، ای شُوخ دُو لَعَل شِکَرِیْن	۲۳۸
غزل ۱۱۱	مُو کِه وِیْنِه نِه سَرِیْمُو و نِه سَاْمَان دَارَان	۲۳۹
غزل ۱۱۲	گُومِه لَب اَز اِیْن آه جِگَر بَار دَبِنْدَان	۲۴۱
غزل ۱۱۳	مُسَلْمَانان فَعَان اَز نازِکِی خوی دِلداران	۲۴۳
غزل ۱۱۴	بُورِه بُورِه کِه مَو خُو تُو گُومِه قَاها بِکِرَان	۲۴۵
غزل ۱۱۵	شُو اِلَا تَا صُبْح، اَز هِجِرَانْت ای گُل بِیْرُهِن	۲۴۶
غزل ۱۱۶	عُمَر بُویشُو یَارُمُون بیدِی و نَسَا یَارُمُون	۲۴۹
غزل ۱۱۷	تا کِه مَو عاشِقِ آن سِلْسِلِه مَو و سَا یَان	۲۵۱
غزل ۱۱۸	چُون نَوِیْنانِه یِکی غَمهای دِل با اوبوَان	۲۵۳
غزل ۱۱۹	بِیْر و اِیْنِمِه بَبَان وِسان خِلاص اَز دَسْتُزُون	۲۵۵
غزل ۱۲۰	بَنجَاه سال وِیوشت اَز عُمَر نازُمُون	۲۵۸
غزل ۱۲۱	ای خُوش دِلی کَز عَالِم مَعْنی خَبَر بِبُو	۲۶۱
غزل ۱۲۲	مُسَلْمَانان دِلَم بِشِیاز تَنگُو	۲۶۳
غزل ۱۲۳	بِه بِناگوشِ تُو زُلْفی کِه دِلَنگ اویزُو	۲۶۵
غزل ۱۲۴	جِیْف و صَد جِیْف، عِباسا بِه جِهَان حال نَدازُو	۲۶۶
غزل ۱۲۵	خُو هِم کِه هِیچ اِگِه گوژِه، دَمی اِیْنیُو و رُشُو	۲۶۷
غزل ۱۲۶	آنکِه دَر دُونیا دِه رُند و کَامِلُو و عَاقِلُو	۲۶۹

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۲۷	بَرْسِيَّه جَزَى رَا، كِه رُو وِيرانِه چِه سازُو	۲۷۱
غزل ۱۲۸	عِجَابِ حَالَتِي، اَن دِلْبَر اُبُرُو كَمَان دَارُو	۲۷۳
غزل ۱۲۹	فَضْل نُورُوزُو وَ هَز دِل، بِه هَوَايِي دَارُو	۲۷۶
غزل ۱۳۰	مُو دُو قُون بَفَهْمَتِيان كِه او خُو مُو سَر نَدَارُو	۲۷۹
غزل ۱۳۱	مَه دُو هَفْتِه مُو صَد هِزار فَن دَارُو	۲۸۱
غزل ۱۳۲	خُوش بِحال او نِيكِه سُو داي تُو بَر سَر دَارُو	۲۸۳
غزل ۱۳۳	هِيَشَكِي، سِيَن تُو چُش سِيَاة نَدَارُو	۲۸۵
غزل ۱۳۴	هَز كِه دَر كُوي خَرابَات نِشَانِي دَارُو	۲۸۷
غزل ۱۳۵	چُشْمُش اَن شِيَر بِمُونُو كِه غُبَارِي دَارُو	۲۸۹
غزل ۱۳۶	نِهَو يَك قاصِدِي پَنِغام مُو رَا وَا بِبِرُو	۲۹۱
غزل ۱۳۷	هَز كِه بِه دُونِيَا دِه عِشَقِي يَار نَدَارُو	۲۹۴
غزل ۱۳۸	بِيَمَدِي هَز طَايِفِه اِي رَا رُخْزُون سُوِي تُو بُو	۲۹۶
غزل ۱۳۹	زُلف رَا شَانِه زُنُو اِي نَجِي بِه زِيبَايِي مُو	۲۹۹
غزل ۱۴۰	زُن اَز نَجِيَب بُو، مِرْدَان بَا كَمَالُش عَزِيزُو	۳۰۱
غزل ۱۴۱	راستِي گَر آدمِي دَر فِكْر شو وَ بُنِي بِرُو	۳۰۳
غزل ۱۴۲	هَز چِه وِنَان تُو رَا وِنَان وَ بَه مُو غِيَر تُو كَبُو	۳۰۶
غزل ۱۴۳	چُونْدِيَن هِزار سَال زِعْمِر مُو وِنُورُو	۳۰۸
غزل ۱۴۴-	دُشْمَن جُونُو وَ بِنْداز كِرَان يَار مُو او	۳۱۰
غزل ۱۴۵	هَز اَنَكِه تُو مِ غَمِ عِشَقِي تُو بِه دِل كَارُو	۳۱۲
غزل ۱۴۶	عِشْقَت بِه هَز سَرِي نِشُو اَن سَر، سَر كَبُو	۳۱۵
غزل ۱۴۷	مُو نَمُگُوِه خُو اِيَن مَرْد وَ مَها وَا زَان كِه اِيَن يَارُو	۳۱۷
غزل ۱۴۸	جَلُوِه چُون يَار مُو خُو اَن قَدُو بَالَا بِكُرُو	۳۱۹

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۴۹	ای کہ از عشق بُتانِ سینہ و حالتِ سینو	۳۲۱
غزل ۱۵۰	ہز کہ ترکِ آرزو و خواہشِ دل را بِکُرو	۳۲۴
غزل ۱۵۱	آرزویِ دلِ ہمہ پیشِ خودو	۳۲۷
غزل ۱۵۲	رو ببُو و شو ببُو و رو ببُو	۳۲۹
غزل ۱۵۳	گدالمِ دل کہ بہ دامِ غمتِ آسیر نہ او	۳۳۲
غزل ۱۵۴	ای صبا گزِ بُگذری پیرامنِ آرزویِ او	۳۳۳
غزل ۱۵۵	ای ہریشانِ تر ز تارِ زلفِ تو، روہایِ مو	۳۳۵
غزل ۱۵۶	چون بہ با ویتہ قرار از دل و ہوش از سَرشو	۳۳۷
غزل ۱۵۷	راہِ عشقِ تو و راہِ ہزِ خطِرو	۳۳۹
غزل ۱۵۸	عارفِ اندرِ پیشِ چشمشِ قطرہ و دُزیا یکی ہو	۳۴۱
غزل ۱۵۹	واللہ نزنونان کہ رز این دانہ چہ دامو	۳۴۳
غزل ۱۶۰	رہ جانان کہ بزُونواتہ رہ ہزِ خطِرو	۳۴۵
غزل ۱۶۱	دلِ خوبانِ ہمہ شہر و دہو مایلِ تو	۳۴۸
غزل ۱۶۲	خومو بزواتِ نگاز، آرو کہ وازارِ مو، او	۳۵۰
غزل ۱۶۳	بزامِ بواتِ چہ چیدو کہ دزدِ راہِ مو او	۳۵۲
غزل ۱۶۴	بہ مو چہ اینکہ فلانِ مَذہب، آن فلانِ ملکو	۳۵۵
غزل ۱۶۵	جیف از آدم کہ نفہمو بہ چہ کارِ امہ ہو	۳۵۷
غزل ۱۶۶	زسوزِ ہجرِ تو تا کی گودہ دلمِ دا بُہ	۳۵۹
غزل ۱۶۷	تیرِ غمتِ بہ ہزِ دلی کہ آشنا ببُو	۳۶۱
غزل ۱۶۸	وچہ ہا آنید دوزمِ این وداعِ آخرینو	۳۶۳
غزل ۱۶۹	عباسی نہ عارفِ حق نہ عاشقِ مجازو	۳۶۵
غزل ۱۷۰	عجبِ دُونیایی ہو کہ عقلِ دزِ مِغیارِ اوماتو	۳۶۷

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۷۱	دز خرابات مَشیهِ گزِ بِشِه اِی وَچِه خِبِه	۳۷۰
غزل ۱۷۲	اِی مِه دِلْفُروزِ مُو، خُومو یِه رُوث تانِکِه	۳۷۳
غزل ۱۷۳	هزِ آنِکِه یازِ خُو آغِیازِ رُوبِرونی وِئووه	۳۷۵
غزل ۱۷۴	قُربانِ نازِ گُوشِه چُشِهاتِ اِی دِ بِه	۳۷۷
غزل ۱۷۵	آخِرِ بِیری نِگارِا چِزِ مُو را سِیْنَتِ بَکِه	۳۷۹
غزل ۱۷۶	اِی کِه صا وِغِدِه بِه مُو اِتا وِ یِکِ گُومُزِ نِه اِیِیِه	۳۸۱
غزل ۱۷۷	هزِ چِه گُومِ دِلِ راقِئَمِ گُوشِدَارانِشِ کَاری کِرووه	۳۸۳
غزل ۱۷۸	هزِ سَعَتی کِه آنِ بِری زُلْفُرا شُونِه بِنْدووه	۳۸۵
غزل ۱۷۹	خُوخو وَا تِیجِه کِه دِلِ را بِه نِکویانِ مُونتایِه	۳۸۷
غزل ۱۸۰	رُویِ تُو وُ مُویِ تُو هِنْدی خُو هِم دِشیازِ بِنْدِه	۳۹۰
غزل ۱۸۱	اِی کِه هُو تیرِ غَمَتِ را قَلبِ مُشتاقونِ نِشانِه	۳۹۲
غزل ۱۸۲	بِجَزِ هِوایِ تُو دِزِ دِلِ مُو را هِوایِ نِه	۳۹۴
غزل ۱۸۳	اَوخِ کِه دِیْمُتا بَلا کَرِیپِه	۳۹۶
غزل ۱۸۴	آن شُو وایِی کِه بِه پُهلیمِ دِلارامِ نِه	۳۹۸
غزل ۱۸۵	بُورِه بِه عَالَمی کِه صَفّا دِزِ صَفّا بَیِه	۴۰۰
غزل ۱۸۶	هزِ خِیالاتی کِه آنْدِزِ دِلِ دِزِ اِینِ دُونیا کِرِه	۴۰۲
غزل ۱۸۷	هزِ چِه مُو، تِه کازِ اسانِه هِیچِ چی واقِفِ نَبایِه	۴۰۴
غزل ۱۸۸	بامُونِ هِنّا بَیْمُونْدی دِزِ هزِ سَلاسیلِه	۴۰۷
غزل ۱۸۹	هزِ چِه رُو، گُودِ بُو سَرُمِ آزِ، آزِ کِه قُربانِتِ بایِه	۴۱۱
غزل ۱۹۰	آمِه وِزُمِ آن تُرکِ بَسرِ، رَنگی بِرِیدِه	۴۱۴
غزل ۱۹۱	چُو گُوه هاشو وُ رُو گِزِدِ جِهانِ گِرتانِه	۴۱۷
غزل ۱۹۲	تَن خَرا بُو زَغَمِ عِشْقِ تُو، اَبادشِ کِه	۴۱۹

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۱۹۳	مُو چه سازان به تُو کِشُو دِلْگَم دَسْت آره	۴۲۰
غزل ۱۹۴	آلا نِگار مُو را خا نَمُون خِرا بَت کِه	۴۲۱
غزل ۱۹۵	به کُلالِه های زُلْفَت صَنما قِسم خِرا نِه	۴۲۳
غزل ۱۹۶	چُون مَهْم دَر نِظَرُم غَمزِه کُنان وِیورُوِه	۴۲۵
غزل ۱۹۷	خیالِ رُو ی تُو، یارا چُو خا طِرِ مُو، یوِه	۴۲۷
غزل ۱۹۸	از آن رُو یی کِه بَرَقَدِ دِلارائِت نِظَرِ بَمِکِه	۴۲۹
غزل ۱۹۹	از هَجَرِ تُو وُ غَم زَمانِه	۴۳۱
غزل ۲۰۰	ای خُودائیکِه هَر آن چِیت بَوازان وِشِه	۴۳۴
غزل ۲۰۱	هَمین وارِی تِه یانِه دَر بَی اَت هَر وُخ فِرِشَنانِه	۴۳۶
غزل ۲۰۲	هَر کِه وُ هَر چِه را وِنان دَر او تورا وِنانِدِه	۴۳۸
غزل ۲۰۳	بُورِه بُورِه به مَقام مَحَبَّت وُ واده	۴۴۰
غزل ۲۰۴	بِه چُون هِزار هِنْدُون، بَرات کُشِی تِه وُ مَرِی تِه	۴۴۲
غزل ۲۰۵	واژو بِفَهَمَتِه یان، بُو یی نَفَهَمَتِه	۴۴۴
غزل ۲۰۶	ای کِه چُون وُقَتی وِیسانِه اَنَدَر اِین عاَلَم دَرِه	۴۴۶
غزل ۲۰۷	آن باوَدِه فِرا کاش دَر اِین نازِ رِی سِی پِه	۴۴۹
غزل ۲۰۸	هَم زُلْفِ تُو شَیطان را سِینش کِه وُ سُونش کِه	۴۵۱
غزل ۲۰۹	بِک نُکِتِه از صَفا وُ وُفا از مُو گُوش کِه	۴۵۲
غزل ۲۱۰	اِبدالِ صَفَت خُود را دَر پُوشَت کِشانِه	۴۵۴
غزل ۲۱۱	اِگر بِشاد بُو، خُو هِیشکی عِنا د مَوززِه	۴۵۶
غزل ۲۱۲	ای عِباسا، خُود وِرو مَشغُول کارِ خُود بِه	۴۵۸
غزل ۲۱۳	گِیرُم یو اَز رِ فَرطِ مَحَبَّت خِرا نِزِه	۴۶۰
غزل ۲۱۴	گَر کِه سادِه وُ چِه وُ عِشْوِه فُرو شِنَد هِمِه	۴۶۱

عنوان	مصرع اول غزل	شماره صفحه
غزل ۲۱۵	بِه تَارِ مُوِي مُشْكِينَتِ قِسْمِ اِي يَارِ جَانَانِه	۴۶۲
غزل ۲۱۶	بِهَرِ آدَمِ هِيچ وَهْتَرِ اَز كَمَالِ وُ مَالِ نِه	۴۶۴
غزل ۲۱۷	اِي دِلِ بَوَا بِه فِكْرِ نِگَارِي چَرُونِكِه	۴۶۶
غزل ۲۱۸	دِلِ بِه چَاهِ دَقْنَتِ كَفْتِه وَ وَخْسُو كِرُوِه	۴۶۷
غزل ۲۱۹	اِي كِه اَز رِيشِه بِي مِهْرِي وُ اَز تُخْمِ جَفَايِي	۴۷۰
غزل ۲۲۰	بِمَرْتِه يَانِ وُ وِنَسَا مُيَسَّرُم كِه بِه آنِي	۴۷۲
غزل ۲۲۱	مُشْعَشَع وَجْهه اَتِ رَا تَارِ شَرَقِ خُودِ عِيَانِ كَرْدِي	۴۷۴
غزل ۲۲۲	تَا تُو طَرَحِ دُوسْتِي بَا دُشْمَنَانِ اَفْكَنْدِه اِي	۴۷۶
غزل ۲۲۳	دِينِ وُ دِلْمِ بِه وَا وَشُو تَا كِه بُومِه بِه دِلْبَرِي	۴۷۸
غزل ۲۲۴	اِي زَاهِدِ نَا بِيخْتِه تَايَاتِ وَشُو خَامِي	۴۸۱
غزل ۲۲۵	اِي مُسَلَّمُونَا بَارِه آنْگَشْتَرِي	۴۸۴
غزل ۲۲۶	چَاهِ دَقْنِي رَا بِه رُخِ اِي مَا كِه تُو دَارِي	۴۸۶
غزل ۲۲۷	تَا مَوِي عَنَبَرِينِ رَا بَرِ رُويِ بَرِ نِهَادِي	۴۸۸
غزل ۲۲۸	دِلْمِ گِلْمِ شُو زَقَاهَايِ دِينِ وُ بِي دِينِي	۴۹۰
غزل ۲۲۹	هَرِ اَن كِه هَرِ چِه وَاژُو أَشْنِيِه اِي شُوخِ هَرْيَايِي	۴۹۲
غزل ۲۳۰	دَرِ بِيَا بَانِ غَمَّتِ مَا بِدَوِيدِيمِ بَسِي	۴۹۴
غزل ۲۳۱	چَرِ بِه مُو كِه رَسِه تِينِي، عِشْوِه وَ نَا زِ مِي كُنِي	۴۹۶
غزل ۲۳۲	رُوبِرُو دِه وَرُو وَ بُورِ بِه كِنَارُمِ بِه اِينِي	۴۹۸
غزل ۲۳۳	عَمْرُمُونِ بِيَشُو نِمُونْدِي يَكِ وَصَالِي اَز نِگَارِي	۵۰۰
غزل ۲۳۴	دَرِ اَن دَمِي كِه دُو چُشْمَانِ خُويشِ سُرْمِه كَرِي	۵۰۲
غزل ۲۳۵	اَز غَمِ هَجَرِ، حَالِ مُو، خِيَلِي خِرَابِ وَ سَاءِ	۵۰۳
غزل ۲۳۶	اَلَا يَارِي كِه خِيَلِي وَهْتَرِ اَز مِهْرِه هَمِ اَز مَاءِ	۵۰۵

عنوان	شماره صفحه
نشانه‌های آوانویسی	۵۰۷
تلفظ بعضی از کلمات و ترکیبات محلی	۵۰۹

بنام خدا

پیشگفتار

در گذر از دالان تاریک تاریخ، هر کورسویی روزنه‌امیدی است، برای طالب کمال، تا او را که تشنه‌رستگاری و فلاح است. از این کویر تفتیده و سوزان عالم ناسوت، برکشد و چون پرنده‌ای سبکبال در عالم لاهوت به پرواز درآورد.
در این رهگذر است، که:

مرد غرقه گشته جانی می کند دست را در هر گیاهی می زند
تا کدامش دست گیرد در خطر دست و پایی می زند از بیم سر
و دلخوش است که:

دوست دارد یار این آشفستگی کوشش بیهوده به از خفتگی

این صفت جویندگی، ما را که زاده کویریم و تشنه آب، بر آن داشت تا به مطالعه يك دیوان خطی به زبان محلی بنشینیم و بنا به احساس وظیفه به بازنویسی و توضیح بخشی از آن بپردازیم، و در مدتی قریب شش سال، با تلاشی مشترک، به چاپ و انتشار آن همت بگماریم.

این کتاب که در پیش روی شماست، «غزلیات درویش عباس گری» است که از دیوان مذکور به نام «ارشادالولد» استخراج شده است.

کتاب «ارشادالولد» یا کلیات اشعار درویش عباس گری، کتابی است مشتمل بر حدود ده هزار بیت به زبان محلی گز برخوار که در انواع شعر از قبیل غزل، قصیده، مثنوی، مسمط، ترکیب بند و بحر طویل سروده شده است.

دو نسخه خطی از این کتاب، در اختیار ما قرار دارد. یکی از این دو نسخه، متعلق به آقای احمد خاکسار یکی از نوادگان درویش است. این نسخه صحافی شده، منظم و دارای خطی نسبتاً خواناست. اما کاتب و تاریخ کتابت آن معلوم نیست.

از این نسخه، چندین بار نسخی بصورت فتوکپی تکثیر شده و در اختیار اساتید و دانشجویان دانشگاه اصفهان قرار گرفته است.

همچنین محققان خارجی نیز تا کنون از این نسخه عکسهایی، و در يك مورد استنساخ کامل آن را به خارج از کشور برده‌اند.

نسخه دیگری از این کتاب که در اختیار ماست، نسخه‌ای است خطی، متعلق به کتابخانه مرحوم آقای سید محمد حسین سجادی که نامنظم، درهم ریخته و بدون جلد و صحافی است، هر بخش از این نسخه دارای خطی متفاوت از بخشهای دیگر است. کاتب یا کاتبان و تاریخ کتابت آن برای ما ناشناخته است.

نکته قابل ذکر در مورد این نسخه، آن است، که علی‌رغم آشفتگی و درهم ریختگی صفحات این کتاب، بعضی از ابیات مندرج در این نسخه در مقایسه با نسخه آقای خاکسار از نظر زیبایی و صحت معنی بر دیگری برتری دارد.

نسخه دیگری از دیوان درویش عباس، در سالهای اخیر، توسط مرحوم آقای سید رضا سجادی، از روی نسخه آقای خاکسار دستنویس شده و با توضیحاتی مختصر از کلمات محلی که در ذیل ابیات ارائه شده، به سیاق همان نسخه تنظیم و صحافی گردیده است.

این کتاب مورد توجه برخی از محققان خارجی نیز قرار گرفته است. از جمله این محققان، محقق آلمانی به نام ویلهم ایسلر می باشد که کتابی در دو جلد درباره گز و ساختار گویش آن به زبان آلمانی نوشته است و تصویر بخشی از دست‌نویس دیوان درویش عباس گزی را در همان کتاب آورده است.

این کتاب در سال ۱۹۷۹ به یاری (M.Schapka) منتشر شده است.

هدف ما، در بازنویسی و چاپ و انتشار غزلیات این کتاب، آن بوده است که لااقل بخشی از اشعار این کتاب را از حصار خطی شکسته و ناخوانا خارج ساخته و با ثبت واضح کلمات و اعراب‌گذاری آنها و برگرداندن کلمات و ترکیبات محلی به زبان فارسی و با ارائه معنی و توضیح پاره‌ای از آنها، استفاده آن را برای همگان آسان سازیم. انگیزه فوق خود، معلول دو علت اصلی است که عبارتند از:

۱- بیشتر این غزلیات دارای معانی عرفانی و نکات ظریف تربیتی و اخلاقی است. و لذا چاپ و انتشار آن می‌تواند، سهم کوچکی، در اعتلای مبانه فرهنگ،

رشد معنوی افراد جامعه بعهدہ داشته باشد.

۲- زبان این غزلیات، گویشی است محلی که دارای قدمتی است، طولانی و رابطه بسیار نزدیکی با زبانهای ایرانی قدیم مانند: فارسی باستان و پهلوی دارد. بنابراین چاپ و نشر اینگونه آثار؛ تلاشی است به منظور بقای این گویشها و حفظ اصالت فرهنگی و تاریخی کشورمان و کمکی است هر چند ناچیز به تحقیقات زبان‌شناسی و شعب آن.

در این راه، مشکلات عدیده‌ای را در مقابل خود داشته‌ایم که کم‌تجربگی هر يك از ما، در امور تحقیقی و تصحیح متون این مشکلات را چند برابر ساخته است. در عین حال آشنایی با این گویش و اشتیاق به مسائل فرهنگی و ادبی، این احساس را در ما برانگیخته که گویا قرعه این کار به نام ما افتاده و مسئولیت آن بر دوش ما نهاده شده است.

از جمله مشکلاتی که با آن مواجه بوده‌ایم، در دست داشتن تعدادی محدود از نسخ این کتاب بوده است، بطوریکه گاه عبارتی در هیچیک از آنها قابل خواندن و درك نبوده و همین امر در کمیت و کیفیت غزلهای ارائه شده تأثیر مستقیم داشته است. به عنوان مثال بعضی از این غزلیات در یکی از دو نسخه مورد استفاده ما آمده در حالیکه در دیگری نیامده است و همین مسأله ما را نسبت به اصالت بعضی از این غزلیات به تردید واداشته است.

امید است با پیدا شدن نسخه‌هایی دیگر از این کتاب و با تحقیقی جامع‌تر بتوان اشعاری صحیح‌تر و اصیل‌تر از این شاعر را ارائه داد.

مشکل مهم دیگری که با آن روبرو بوده‌ایم، نگارش واژه‌های محلی بوده است. زیرا این گویش تا کنون با نشانه‌های خطی مخصوص به خود و بصورت علمی، نگارش نیافته است و عدم وجود نشانه‌های خطی برای واجهای ویژه در این گویش باعث شده است، تا بعضی از نشانه‌های خطی، کاملاً مطابق با تلفظ صحیح کلمات نباشد.

مجموعه‌ای که پیش روی شماست، بخش عمده‌ای از غزلیات کتاب «ارشادالولد» است که ما بدان دست یافته‌ایم. اما تعدادی بسیار محدود از آنها که

دارای خطی مخدوش و ناخوانا بوده و تنها با وجود این دو نسخه نتوانسته‌ایم صورت صحیح هر يك از این غزلیات را، ارائه دهیم حذف شده است. همچنین در لابلای بعضی از غزلیات چاپ شده تعدادی از ابیات، که دلالت بر مدح، هجو، و هزل داشته بضرورت حذف شده است، زیرا هدف ارائه پاره‌ای از اشعار مثبت و منقح دیوان مذکور بوده است. در عین حال چاپ این قسمت از دیوان شاعر نیز دلیل بر تأیید تمامی افکار و اندیشه‌های او نیست.

همچنین سعی شده است، ابیات در دو نسخه موجود، - نسخه آقای خاکسار - و - نسخه متعلق به کتابخانه مرحوم آقای سجادی - مقابله شود و صورت صحیح آنها ثبت گردد. ترجیح بیت نسخه‌ای از نسخه دیگر با ذکر شماره بیت و علائم اختصاری (ن-خ) برای نسخه آقای خاکسار، و (ن-س) برای نسخه آقای سجادی، در بخش توضیحات هر غزل ثبت گردیده است.

آن دسته از غزلیاتی که دارای توضیحاتی درباره تقابل نسخ نیست، غزلیاتی هستند که در یکی از دو نسخه مورد استفاده ما آمده و در دیگری یافت نشده است، بخش عمده‌ای از این دسته غزلیات از نسخه اصلی یعنی نسخه آقای خاکسار که زمینه اصلی کار ما بوده نقل گردیده و بدون هیچ توضیحی چاپ شده است و بخش اندکی از آنها از نسخه آقای سجادی نقل شده و در ذیل همان غزل توضیح داده شده است.

ترتیب غزلیات به ترتیب حروف الفبا و بر اساس حرف آخر بیت هر غزل می باشد ضمناً برای سهولت کار، ابیات هر غزل جداگانه، شماره گذاری شده و بلافاصله پس از هر غزل با ذکر شماره هر بیت کلمات و ترکیبات محلی مربوط به آن، به فارسی برگردانده شده است. این امر هر چند موجب شده است که يك کلمه چندین بار ذیل غزل‌های مختلف به فارسی برگردانده شود و بر حجم کتاب افزوده گردد. اما این امتیاز را نیز داراست که استفاده خوانندگان فارسی زبان را از این کتاب آسانتر می سازد.

این اشعار حدود یکصد و بیست سال پیش سروده شده است، در آن زمان این گویش دارای اختصاصات و ویژگیهایی بوده که در طول زمان یا بکلی از بین رفته،

و یا به گونه‌های دیگر تغییر یافته است. به عنوان مثال بعضی از کلمات و ترکیبات مانند «خوچش» «خوچت» «شان ووان» «وَحْسُو کِرُوِه» «لُولش» «وَسَامون» و کلماتی از این قبیل که در آن روزگار رایج بوده امروز بکلی کاربرد خود را از دست داده است. و کلماتی مانند «واژه» «واژییه» «هتیه» «هتان» «هو» «نهو» «همون» و بسیاری از کلمات دیگر تغییر شکل یافته و امروزه بصورت «وانه» «واویه» «اته» «اتان» «او» «نئو» و «امون» بکار می‌رود.

همچنین بعضی از ضمائر مانند ضمائر «ت» و «ش» امروز بصورت «د» و «ژ» مورد استعمال قرار می‌گیرد. و یا بعضی از صداها مانند صدای «ه» ما قبل ضمیر به «آ» تغییر شکل یافته و کلماتی مانند «غمت» «غمش» «یارم» امروز به صورت «غما» «غماژ» «یارام» تلفظ می‌شود.

این دگرگونیها موجب می‌شود که زبان این اشعار حتی برای مردم محلی امروز نیز سنگینی و غرابت داشته باشد و یا اینکه این نکته به ذهن خوانندگان عزیز خطور نماید که چرا تلفظ بعضی از کلمات مغایر تلفظ امروزی آنهاست؟ در حالیکه باید به این نکته توجه داشت که هر زبان و گویشی در طول زبان تغییر و تحول می‌یابد و در هر زمان که به قید کتابت درآید، ویژگیهای همان زمان را در خود محفوظ نگه می‌دارد.

برگرداندن کلمه یا عبارتی فارسی به زبان محلی و یا تغییر تلفظ کلمه‌ای محلی از صورت قدیم به صورت امروز، ممکن است لطمه‌ای به معنی یا وزن بیتی وارد نسازد، اما برای اینکه مطابق نسخه اصلی - نسخه آقای خاکسار - عمل شده باشد و رعایت امانت در حفظ ویژگیهای این گویش شده باشد، سعی شده کلمات فارسی و تلفظ کلمات محلی به همانگونه که در این نسخه آمده است حفظ شود و دخل و تصرفی در آن صورت نگیرد.

همانطور که در سطور گذشته بیان شد، این گویش دارای رسم الخطی مخصوص به خود نیست و برای ثبت آن مانند زبان فارسی از حروف عربی استفاده شده است و به نظر می‌رسد کاتبان در ثبت بسیاری از کلمات محلی جنبه ابتکاری عمل را ملحوظ نظر داشته‌اند. ما نیز به استثنای غلطهای واضح املائی که از آن

صرفنظر کرده و صورت صحیح آنها را ثبت کرده‌ایم در بقیه موارد از رسم الخط نسخه اصلی پیروی نموده‌ایم و برای اینکه خوانندگان عزیز بهتر بتوانند از کتاب استفاده نمایند کلمات محلی را اعراب گذاری کرده‌ایم.

در مورد کلماتی که دارای یکی از دو واج مخصوص این گویش می‌باشند یعنی دو مصوت گرد و بیشین (ü) و (ö) که هنگام تلفظشان لبها به جلو رانده می‌شود و توده زبان به قسمت جلو دهان متوجه می‌گردد، سعی شده است اینگونه واژه‌ها در لابلای کلمات و ترکیبات محلی با علامت ستاره مشخص و در پایان کتاب به ترتیب حروف الفبا با علائم فونتیک آوانویسی شود.

ما خود معترفیم که این کار ارائه شده، نقصها و کاستیهای فراوانی را داراست. اما از آنجا که نخستین کاری است که در مورد این کتاب صورت گرفته است. شاید بتوان انتظار داشت که خوانندگان محقق به نقصها و کاستیهای این اثر به دیده اغماض بنگرند و با بیان آن ما را در ارائه تحقیقات آینده یاری نمایند.

در پایان از تمامی کسانی که ما را در این راه یاری کرده‌اند و مشوق ما بوده‌اند به ویژه از بعضی اساتید محترم دانشگاه اصفهان که ضمن تشویق ما در این امر، لزوم چاپ و انتشار این کتاب را تأکید کردند و از هیئت مدیره محترم صندوق قرض الحسنه بقية الله الاعظم گز برخوار که با تخصیص اعتبار لازم امکان مالی چاپ این کتاب را فراهم ساختند و همچنین از دکتر سیدسعیدالدین سجادی که نسخه پدر ارجمند خود را در اختیار ما قرار دادند و از آقای محمد اعظمیان که نسخه متعلق به کتابخانه مرحوم آقای سید محمد حسین سجادی را به امانت به ما سپردند و همچنین شرحی درباره شهر گز برخوار تهیه فرمودند و از آقای فیروز صدرا مدیر مؤسسه انتشارات «فیروز نشر سپاهان» و کلیه کارکنان این مؤسسه که با علاقه وافر و صبر و حوصله‌ای در خور تحسین، زحمت چاپ و انتشار این کتاب را تقبل فرمودند بی نهایت سپاسگزاریم و اجر معنوی این زحمات را از ذات اقدس باری تعالی برای یکایک آنها آرزو مندیم.

شهریور ماه یکهزار و سیصد و هفتاد

«شرحی مختصر از زندگی درویش عباس گزی»

درویش عباس گزی متخلص به «جزی» از شعرای دوره قاجاریه است که در سال ۱۲۶۴ هجری - قمری در گزبرخوار^(۱) متولد شد^(۲). پدرش از مردم گز و مادرش از اهالی مورچه خورت بود^(۳). درویش پس از رسیدن به هفت سالگی، در مولد خود برای تحصیل علم به مکتبخانه رفت و نزد عالمی به نام ملا عبدالله مدتی را به کسب علم و دانش پرداخت، اما طولی نکشید که به علت ناملایمات زندگی و مشکلات خاصی که بخاطر قحط سالی و گرانی برای خانواده او به وجود آمده بود، مکتبخانه را رها کرد و همراه پدر به کار مقنی گزی پرداخت. با وجود این بخاطر علاقه اش به تحصیل علم و دانش، دست از مطالعه نکشید و ایام فراغت خود را مصروف مطالعه کتبی کرد که در اختیار داشت^(۴).

درویش در سن ۱۴-۱۳ سالگی و در ضمن شغل روزانه به سرودن شعر پرداخت^(۵) و از همان هنگام به عنوان شاعری که به زبان محلی شعر می سراید، شناخته شد. با گذشت زمان و با مراودت و معاشرتی که درویش با دراویش ساکن گز داشت، باعث شد، او به خانقاه آنان راه پیدا کند و کم کم به سلك آنان درآید و همراه آنان به سیر و سفر بپردازد.

درویش در یکی از سفرهای خود به شیراز، تعدادی قرآن با ترجمه و تفسیر صفی علیشاه به سوغات آورد و به دوستانش هدیه کرد. او در پایان يك سفر طولانی به زادگاه خود - گزبرخوار - بازگشت و مراد و مرشد گروهی شد که محل گردهمایی آنان مقبره شاه نعمت...^(۶) بود.

درویش عباس دو همسر انتخاب کرد. یکی از آنها از اهالی گز و دیگری از مردم مورچه خورت بود. از همسر گزی خود صاحب ۵ فرزند پسر و ۳ فرزند دختر شد.

درویش در سال ۱۳۲۳ هجری-قمری در سن ۵۹ سالگی دارفانی را وداع گفت و در زاویه شرقی مقبره شاه نعمت‌الله - در گزبرخوار - به خاک سپرده شد. در سال ۱۳۶۶ هجری-شمسی برای دومین بار سنگ قبری برای وی تهیه شد و توسط نوادگان او بر روی قبر او نصب گردید.

درویش عباس از آنجا که اشعار خود را به گویش گزی سروده نه تنها در تاریخ ادبیات ما ناشناخته مانده است. بلکه مردم محلی نیز درست او را نشناخته و چهره‌هایی گوناگون از شخصیت او ارائه می‌دهند که اغلب پوشیده از گرد و غبار ابهام و ناباوری است.

ترسیم سیمای صحیح و معرفی درست این شاعر، احتیاج به تحقیق و بررسی علمی دارد که با مطالعه دیوان او - ارشادالولد - و تاریخ اجتماعی، سیاسی و اقتصادی زمان او ممکن و میسر می‌گردد و این چیزی است که تا کنون توسط کسی صورت نگرفته و اگر جسته گریخته، توسط افرادی مقالاتی در این باره ارائه شده است، گذرا و سطحی صورت گرفته و مطالب آنها اغلب غیرمستند و نامتن بوده است.

تا آن هنگام که تحقیقی جامع در مورد این شاعر صورت نگیرد، نمی‌توان درباره شخصیت او و جهان بینی وی به ضرس قاطع اظهار نظر کرد. ولی آنچه مسلم است آن است که: نه آنچه را که تحقیقات نیم‌بند و مختصر محققان درباره این شاعر و شخصیت او می‌گویند کافی و مستند است و نه آن تصویری را که مردم عامه محلی از این شاعر در ذهن دارند مقرون به صحت، به عنوان مثال گروهی او را شاعری هزل‌گوی می‌شناسند، که اکثر اشعارش هزل است اما حقیقت آن است که در کنار اشعاری از این دست، اشعار زیاد دیگری نیز در دیوان او وجود دارد که بر مضامین عرفانی و نکات اخلاقی و تربیتی دلالت دارد و یا در کنار مباحثی که برای خوانین و متمولین سروده بهترین مدحها را نیز از مقام شامخ مولای متقیان و بعضی از ائمه اطهار نموده است. و یا اگر در بعضی از اشعار او هجویاتی علیه بعضی از شخصیت‌های زمان به چشم می‌خورد از بعضی از شخصیت‌های برجسته نیز به نیکی یاد کرده است^(۷)

درویش اشعار خود را در مضامین عرفانی، موعظه، وصف طبیعت، مدح، هجو و هزل سروده است هدف او در سرودن این اشعار به گفته وی آگاه کردن فرزندان خود بوده و به همین جهت، کتاب خود را «ارشاد الولد» نامیده است^(۸).

درویش از عرفا و شعرای قبل از خود همچون سعدی، حافظ و مولوی تقلید کرده و به استقبال از آنها اشعاری سروده^(۹) و همچنین در اشعار خود مردم را به مطالعه کتب شعرا از قبیل سنایی، ناصر خسرو، نظامی و سعدی دعوت نموده است^(۱۰). چنانکه از مطالعه غزلیات درویش برمی آید، وی به «وحدت وجود» که یکی از مبانی مهم فکری بعضی از عرفاست معتقد بوده و در بسیاری از اشعار خود به آن اشاره کرده است^(۱۱).

شور و اشتیاق به محبوب در غزلیات او موج می زند و خدا در ذره ذره این کائنات و در آفاق و انفس با مطالعه غزلیات او مشاهده می شود.

ویژگی دیگر درویش، تهور و گستاخی او در بیان عقاید صوفیانه خود و یا اظهار نظر، نسبت به شخصیت‌های زمان خویش است. و چون اینگونه مطالب یا در تضاد، با منافع شخصی بعضی از افراد و یا در تزاخم، با افکار برخی از مردم که ظرفیت پذیرش اندیشه‌های صوفیانه را ندارند، بوده است، باعث اتهامات و بدبینی‌هایی نسبت به او در زمان حیات وی و بعد از آن گردیده است. در عین حال نباید او را از هرگونه خطای فکری و عقیدتی و اظهار نظرهای افراطی مصون دانست. درویش به مقتضای مشرب صوفیانه خود با همه جلوه‌های ریا و تظاهر مخالفت نموده و با تمامی کسانی که ارزشهای بزرگ الهی و انسانی و مقدسات مورد احترام مردم را وسیله کسب ثروت و جاه و مقام ساخته‌اند، مبارزه کرده است.

زندگی درویش در فقر و درویشی می گذشته و بارها در اشعار خود، زندگی خود را که عاری از هرگونه تکلف و در عین سادگی و قناعت بوده توصیف کرده و حتی با داشتن نان شب برای فرزندان خود احساس آرامش نموده است.

درویش بواسطه موقعیت بد اجتماعی و اقتصادی زمان خود و بخاطر عدم وجود يك منبع درآمد، بناچار برای گذران زندگی و تأمین حوائج مادی، برخی از متمولین و خوانین زمان خود را که به وی توجه داشته و او را از صله و پاداش

بهره‌مند می‌ساخته‌اند، مدح گفته است.

درویش عباس، متأسفانه در مواردی حریم حرمت سخن را شکسته و گاه مطالبی هزل و مبتذل را به نظم کشیده و حتی در بیان بسیاری از مطالب عرفانی از تعابیری رکیک استفاده کرده است. درویش گاه دردهای ناشی از تبعیضات و بی‌عدالتیهای اجتماعی و ظلم و ستم زرداران و زورمداران حاکم و فریبکاریهای افراد ظاهرالصلاح و تعصبات بیجای عوام را با بیانی طنزآمیز و سخنانی درشت در شعر خود مطرح کرده است.

امید است با تحقیق بیشتر، بتوان زوایای ناشناخته شخصیت این شاعر درویش پیشه را که بنا به گفته خویش «تلاش پیگیرش در مدت عمر به چنگ آوردن طره جانانه و رسیدن به محبوب و پشت پا زدن به دنیا و واگذاشتن آن به دنیاپرستان»^(۱۲) بوده است. برای طالبان کمال و درویش مسلکان جویای حقیقت، روشن ساخت.

والسلام

پی‌نوشت

۱- شهر تاریخی گز (جز) در دشت نسبتاً مسطحی قرار گرفته، که فاقد عوارض طبیعی است. این شهر به فاصله ۱۸ کیلومتری شمال اصفهان و کنار اتوبان جدید اصفهان-تهران واقع شده است. از نظر تقسیمات کشوری جز و شهرستان «برخوار و میمه» از استان اصفهان محسوب می‌گردد طول شرقی شهر گز از نصف النهار گرینویچ ۵۱ درجه و ۳۹ دقیقه و ۴۰ ثانیه و عرض شمالی آن از خط استوا ۳۲ درجه و ۳۸ دقیقه و ۳۰ ثانیه است. ارتفاع این شهر نسبت به سطح دریا در حدود ۱۵۰۰ متر و جمعیت آن طبق سرشماری سال ۱۳۶۵، ۱۷۲۵۵ نفر می‌باشد. از نظر آب و هوایی دارای آب و هوای نیمه صحرایی و از لحاظ اقلیم‌شناسی جزء اقلیم نیمه بیابانی خفیف به شمار می‌رود. بارندگی آن کمتر از شهر اصفهان و تبخیر آن زیادتر است. خاکهای منطقه عموماً از جنس رس با چسبندگی نسبتاً زیاد با کمی شن و ماسه است.

اقتصاد شهر گز در گذشته مبتنی بر زراعت و دامداری و صنایع دستی بوده است. ولی در حال حاضر تعداد کثیری از افراد فعال این شهر در فعالیتهای کارگاهی و خدماتی و صنعتی مشغولند.

کشاورزی شهر گز در گذشته معروف بوده است، وجود قنوات متعدد در منطقه حاکی از سابقه طولانی و پر تحرک مردم در امر کشاورزی است. لیکن بواسطه خشکسالی‌های متوالی و حفر چاههای عمیق در منطقه، که به مبداء قنوات نزدیک بوده و نیز بواسطه عدم نگهداری و لایروبی بموقع، قنوات این شهر دچار کم آبی شده، و رکود کشاورزی و از بین رفتن باغات و در نتیجه روی آوردن کشاورزان به شهرها و تغییر شغل آنها را سبب شده است.

محصولات عمده کشاورزی آن که بطور مختصر تولید می شود. شامل: غلات، چغندر قند، صیفی جات به ویژه خربوزه می باشد. از محصولات سردرختی می توان به پرورش درختانی نظیر، پسته و انگور اشاره نمود. از صنایع دستی و خانگی این شهر صنعت قالی بافی است که بیشتر زنان در ایام فراغت، جهت بالا بردن سطح درآمد خانواده بدان مشغول می باشند. از صنایع کارگاهی این شهر صنایع تولید مصالح ساختمانی شامل: کوره های آجرپزی و نیز واحدهای سنگبری است.

تعدادی از شهروندان گز در بخش خدمات، شامل فعالیتهای مربوط به خدمات آموزشی، بهداشتی، ورزشی، تجاری تعمیراتی و خدمات تولیدی و مواردی نظیر آن مشغول هستند.

گز از شهرهای قدیمی شهرستان برخوار و میمه بشمار می رود. قدمت و کهنسالی آن به قبل از ظهور اسلام می رسد. بافت این شهر قدیمی بوده و بصورت سنتی بنا گردیده است. ولی در سالهای اخیر تغییراتی یافته و سبک جدید معماری در آن متداول شده است.

حمداله مستوفی در کتاب «نزهة القلوب» می نویسد: «بهمن بن اسفندیار در این ده آتشکده ای ساخته است»، این آتشکده گویا بعد از حمله اعراب به ایران و نفوذ اسلام در این شهر به مسجد تبدیل شده است.

از اماکن تاریخی و مذهبی این شهر، مسجد جامع آن است، مسجد مزبور دارای چهار ایوان است ولی بر اثر تجدید ساختمان امتیازات زمانی خود را از دست داده است. نمای آجری و محراب آن از عهد سلجوقی است. در دوره صفویه تعمیراتی در نمای آن بعمل آمده است. مقدار کمی کاشی کاری دارد. ولی صحن آن بزرگ نیست و بصورت مربع با طول و عرض ۱۲ متر می باشد. ایوانهای شمالی و جنوبی-شرقی و غربی آن دو به دو قرینه یکدیگرند. و آثار قابل توجه آن از دوره سلجوقیان در ایوان غربی مشاهده می شود. محراب سلجوقی آن در ضلع جنوبی قرار گرفته و در قسمت فوقانی آن جای يك کتیبه دیده می شود، ولی اثری از خود کتیبه نیست. در ضلع شمالی و غربی ایوان، تزئیناتی باقی مانده که فاقد تاریخ است و احتمال دارد

ایوان جنوبی آن در زمان سلسه صفویه تجدید ساختمان شده است که کتیبه گچبری دارد، در ایوان شرقی هم کتیبه‌ای است به خط ثلث سفید بر زمینه کاشی خشت لاجوردی.

از آثار تاریخی دیگر این شهر می‌توان از کاروانسرا و رباط معروف شاه عباس یاد کرد که در مجاورت این شهر قرار دارد. بنایی جالب توجه است که بعضی از قسمتهای آن خراب شده و در حال حاضر متروک و در حال انهدام و ویرانی است. در بعضی از قسمتهای شهر نیز آثار برج و باروی شهر به چشم می‌خورد که قسمتهای اعظم آن از بین رفته است.

اهالی شهر گز به گویش محلی که به گویش گزی مشهور است تکلم می‌کند. این گویش وجه تشابهی با گویشهای اردستانی و نائینی دارد و یکی از اصیل ترین گویشهای ایرانی بشمار می‌رود، که قبل از ظهور اسلام، زبان رایج ایران مرکزی بشمار می‌رفته است. و شعبه‌ای از فارسی باستان و پهلوی می‌باشد^۱ بعنوان مثال: کلمه «یسر» که در گویش گزی «پور^۲» تلفظ می‌شود. در پهلوی «پوهر» و در اوستا «پوسرد» خوانده می‌شده است و کلمه «دروغ» در گویش گزی «دورزو^۳»

۱. لازم به ذکر است که در اصفهان قدیم نیز بدین گویش صحبت می‌کردند. چنانچه سرکار خانم دکتر ایران کلباسی در کتاب خود (فارسی اصفهان) اینگونه توضیح می‌دهند:

«اصفهان مانند بسیاری از شهرهای دیگر ایران، در گذشته گویش مخصوص به خود داشته است. گروهی را نظر بر آن است که این گویش، از زمانی که اصفهان به پایتختی صفویه برگزیده شد، یعنی از سده یازدهم هجری، تحت تأثیر فارسی قرار گرفته و بتدریج از تداول افتاده است و گویش فعلی کلیمیان اصفهان دنباله گویش قدیم اصفهان است که از نوع گویشهای مرکزی ایران بوده و کلیمیان آن را در میان خویش حفظ کرده‌اند» (فارسی اصفهانی- چاپ ۱۳۷۰ - دکتر ایران کلباسی- صفحه ۱۵)

همچنین مآخذی را نیز بعنوان نمونه یاد آور شده‌اند که از جهت نمونه چند بیت از يك غزل اوحدی مراغه‌ای (متوفی ۸۳۸ هجری) را در زیر ذکر می‌کنیم. «سعید نفیسی، دیوان اوحدی مراغه‌ای چاپ ۱۳۴۰ ص ۴۳۲»

سر ترسم که پائیند هوای تو نبو	دل نشو کُرت که خاك کف پای تو نبو
وَرَمِ هَمِ مالِی هُزیرتر اگر غرض بَرند	یَعْلَمِ الله که هیچ کسبم بپای تو نبو
هَزَرَت دات که دین و دل دینی آبرو	سَهَل بُو این همه ترسان که رای تو نبو

۲. Pür

۳. Duru

در اوستا «دروچ» و در پهلوی بصورت «دروچ» آمده است. واژه «برف» در گویش گزی «وَفَر»^۱ و در زبان پهلوی نیز بصورت «وَفَر» آمده است، همچنین واژه «تَشَكُّ» که در گویش گزی «نالی»^۲ گفته می شود، در پهلوی نیز «نالی» آمده است.

در رشته های مختلف علوم، دانشمندان و شعرائی^۳ از این شهر برخاسته اند که بعنوان مثال در علم فقه و اصول می توان به آیت الله آقا شیخ عبدالکریم گزی اشاره نمود.

مرحوم اخوند ملا عبدالکریم جزى معروف به آیت الله گزی فرزند مرحوم آخوند مهدی گزی همزمان با مرحوم حاج شیخ محمد تقی نجفی مشهور به آقا نجفی اصفهانی می زیسته است وی با بزرگانی نظیر سید محمد باقر درچه ای و برادرش سید مهدی درچه ای همکلاس و همدوره بوده است. وی در مدرسه کاسه گران مشغول تحصیل و تدریس بوده است و او را تألیفاتی است، از آن جمله کتاب مشهور او به نام «تذکره القبور» دیگر رساله «عقود و ایقاعات» که در سال ۱۳۳۵ ه. ق به رشته تحریر در آمده است. همچنین رساله ای در اصول دین و اعتقادات که هر دو در يك مجلد جمع آوری گردیده و در قطع جیبی چاپ شده است. وفات آن بزرگوار در سال ۱۳۳۹ ه. ق بوده است.

از شعرای معروف این شهر، درویش عباس گزی است که دیوانی به زبان محلی به نام «ارشاد الولد» دارد.

۱. Vafra

۲. nāly

۳. در تذکره نصرآبادی، سخن از شاعری به نام «جنتی جزى» به میان آمده که گویا از همین شهر بوده است. در این کتاب آمده است:

«میر زین الدین جنتی جزى در کنال درویشی و صلاح بود، حضراتی مثل میرزا رفیع صدر و غیره خواهان صحبت او بودند. او فردی خوش طینت بود. دیوانش قریب ده هزار بیت دارد، اما وی توفیق ترتیب آن را نیافت این رباعی از اوست:

وین چشم شکسته کشتی موج فناست
مندیش که ناخدای این بحر خداست

هر چند متاعت همه عصیان و خطاست
ای جنتی از کثرت طوفان گناه

۲- بُو هزارو بُو دو یشت و شصت و چار
که مُو را بِز زنت خاله مُوندگار

مُو بوان تاریخ بین اُحاب را
مُو ز بزنت مام و بُز و نگشت باب را
اتفاقاً زان بابا و زان ماما
قُدرت حق طبع شغریم جی اما

۳- علی الیک بابام و مام بُو مُوندگار
بابام از گز بُو و مام از مُورچه خوار

آن یکی کدکن بُو، این یک چار وادار
مُو ماشاء الله زان دُو نفسان یادگار

۴- چُونکه هف سالم بِبُو بابام و مام
کار زون به، و ز به عبد الله نام

فاضل و کامل بُو آن عالی گُهر
عارف و واقف بُو از هر خیر و شر

قلب نقاش چُونو آئینه بُو
خلقت پاک دلش بی کینه بُو

کَل افعالش خو مردوم بُو خبی
این رو آدمهای گز سپن بُوایی

بِكْ دُو سَه مَه بِيْشُوياَن پِيْشِشْ دِهْ كَارْ
خُو آما هَمِيْشَه كَچْ بُو رُوْزْ كَارْ

وَتَر از اَنها گِرُوْنِي بِيْشْ اوْمَه
هَر بِلایِي اوْمَه سَر دِرُوْشْ اوْمَه

نِيْكَ خُوْمْ وَرْخُوْمْ دِهْ بِيْكَ كَارْمْ بِيْكَه
گَر هَمِيْشَه نَمِيْكَه بِيْكَه بَارْمْ بِيْكَه

دَفْتَرَا بَمْخُونْتْ از «ب» تا «الف»
بَاكَ بِيْمْدِي قَوْلْهَایِ مُخْتَلِفْ

۵- نه دَرِسْ شِعْرْ زُونانْ نه سَوادُوْ خَطْ دارانْ
بُوسِيْزَه چَارْدِهْ سَالْمْ كِهْ اَيْنْ غَزَلْ بَمَوَاتْ

۶- مقبره شاه نعمت... در ضلع غربی شهر گز، در گورستان سابق و در پارك فعلی این شهر واقع شده است. بعضی از مردم این مقبره را محل دفن سیدی بنام سید محمد می نامند که نسبت او به امام سجاد (ع) می رسد. و گروهی آن را محل دفن عارفی از سلسله شاه نعمت اللهی ذکر می کنند

از آنجا که تا کنون درباره شخصیتی که در این محل مدفون شده تحقیقی صورت نگرفته و اینگونه اقوال مستند به استناد تاریخی نیست، و تا آن هنگام که این شخصیت ناشناخته مانده است باید نسبت به صحت و درستی این سخنان به دیده تردید نگریست.

۷۔ مُلَاهَمُونَ بِهٖ صِدْقِ اِيْمَانٍ
مَقْدَادُ اُبُوذَرِّندٍ وَسَلْمَانٍ

اَز جُكَمَتِ وُ عِلْمِ مُسْتَفِيضِنْدِ
وَاللّٰهٖ كِهٖ وِئْتَرِ اَز مُفِيدِنْدِ

هِنْدُونِ هِمِهٖ مَجْمَعِ مَعَانِي
دِي بَاجِهٖ عِلْمِ وُ نُكْتِهٖ دَانِي

اَگَا هِنْدِ اَز زَوَابِطِ عِلْمِ
فَهْرِشَتِ كَمَالِ وُ ضَابِطِ عِلْمِ

هَمْ عَلِيمِ وَ هَمْ كَرِيمِ اِسْمِنْدِ
اَعْدَاءِ كَمَالِ رَا طِلْسْمِنْدِ

عَقِّ رُونِ نِگَا هِدَا رُزُونِ بُو
تُوفِيقِ، رَفِيقِ وُ يَارُ رُزُونِ بُو

سَيِّدَهَا رَا بِهٖ شُو، دَعْوَتِ كَرِيدُونِ
صَفَا مَجْلِسِ بِي اَخُونْدَا نَدَارُو

تَمَامِي اَفْتُووِهٖ بُرْجِ كَمَالِنْدِ
رُو دُونِيَا وَ زَايِنَا مُلَا نَدَارُو

بِهٖ صِدْقِ وُ جَلْمِ سَلْمَانِنْدِ وُ بُوَذَرِّ
كَرِيمِنْدِ وُ كَرِيمِ، هِمَّتَا نَدَارُو

کَرِیمِ اِسْمی کِه اَنَدَرِ اَینِ ولا، ده
بِه اَز اَوْ حُجَّتِی خُودا نَدارو

ز سَر تا پَا تَمامی فِیضِ مَحْضَنَد
کِه دَر دین و دِیانت تانَدارو

بِوائیدُون بِه صِدْقِ دِلِ بی پَنَدُون
عَباسا را زُونِنَد دِشْگا نَدارو

بِرايِم سُورَةُ قُرْآنِ بِخُونِنَد
تَمَنّا بَینی اَز شُوما نَدارو

۸- اَینِ کِتَابِ خالی اَز هَنگِ خَرَد
اِسْمُرا اِمناء «اِرْشادُ الوَلَد»

۹- زِ فِرَاقَتِ بِه دِلا مُونِ شَرری نیست که نیست
سُوتِه اَز آتِشِ هِجْرَتِ جِگری نیست که نیست

به استقبال از حافظ که می گوید:

روشن از پرتو رویت نظری نیست که نیست
مَنتِ خَاکِ دَرْتِ بَرِ بَصْری نیست که نیست

- ای که اَز رِیشَةُ بی مَهْری و اَز تُخْمِ جَفایی
راشتِ بَرِ وَاثِه هُو سَعْدی، کِه چِه بی مَهْر و وَفایی

به استقبال از سعدی که می گوید:

من ندانستم از اول که تو بی مهر و وفایی
عهد نابستن از آن به که ببندی و نیایی
و یا در تضمینی از مولانا می گوید:

وَه چِه خوش بژوآته رومی آنکه هُو
شهریار کشور دانشوری
عاقبت ما را به سوی خود کُشو
عشق گر هُو این سری یا آن سری

۱۰- بِش بِخُون جَنَات کَز نُورِ عَلٰی است
سَطَر سَطَرش جِلْوَهٗ حَق مَنجَلٰی است

جُسْتُجُو که زانِ کِتَابِ اِیْ بِا وَفَا
تَا نِشَانِی بِا به اَز اَهْلِ صَفَا

بِش بِخُون مِرْصَاد را اِیْ خوش قِمَار
که زنجَم الدین کبری یادگار

بِش کِتَابِی سَنَایِی را بِخُون
نِی بِبِه وَاَنگَاه نَایِی را بِخُون

تَا بِوِیْنِه سَبْکِ مَرْدَانِ خُودَا
هُو چِه جُور وُ هُو چَطُور، اِیْ خُوش اِدا

بِش کِتَابِ نَاصِرِ خُسْرُو بِخُون
شُو بِخُون وُ رُو بِخُون وُ شُو بِخُون

تا بویینه رهروانِ حق که بَند
چه بژوئواته چه ژون کَرته چه بَند

قایمِ آنوازِ اِگر دَاره بِخُون
عشقِ رُوی یازِ اِگر دَاره بِخُون

بش بگَرته اندر آن گلزارِ عشق
تا بفهمه بویی از اشرارِ عشق

از نظامی و زسعّدی گر بوان
خدی مُوبه نام آنها را بران

صارِ سَاله هوزجامی دَر صفا
بش اِما و بش بِخُون اِی با وفا

دفترِ مَرَدانِ حقِ بَسْیازِ هُو
دَر عَدَد و بَوشْتِه هُو از صاگُورُو

۱۱- آفرینشِ سین که هِنْدُون بِک و جُودِ کَامِلِنْد
خواه تَرش و خواه شیرین خواه تال و خواه شُور

تو بویی مَظْهَرِ بَر هَر چه که وِسا ظاهِر
خُود، ظُهورِ اَد که وُغیر از خُوجتِ هِنْدُون، هِمِه جِیم

۱۲- جزی دز چنگ آره طره جانانه و خوش به
به دنیا دارها و تله غم دنیای فانی را

به جز بوی تو در دل صبر نمودن ^{ول} بجز تو قدر نامور نمودن
 بهر صدمی که کشم انا صدمی تو بود ^{موش} سوی صدمی تن در کشی ای صدمه
 دلی که مستحق هر چه را تو دادی ^{موش} ای صدمه انا دل ای صدمی بیا من در
 به خافنا حجت بجز روی صفا که دارم فقر مینا که از شایسته
 به هیچ آرزو در است یوان نرسد اگر رنما تو کل تو را ردا در
 اگر که خضر به به باز چرخ من گریه ^{موش} ارادت انا که خو بهر رنما در
 به شهر عشق تمام این را بگریه ^{موش} بود صدمی که دعوی با تو در
 جشاعت اگر بدو و و نیز که دوا ^{موش} اگر جر کور به و صبر از این کھا در
 خود را من سگ ظنی صفا آرام ^{موش}
 از این به خار انا بود به قدیم ^{موش} تو انا جان جز تو ای خدا در
 چون غرض تو در کار و شری ^{موش} ای صدمه تو در شری با کسبای صدمی
 با با ما ما به جز از حبشت ^{موش} خار که ان
^{ول} به جز از این به تر با با تو ما ما در
^{موش} باد و صدمی دلال فتح بهر دست
 دوشن آید بهر شاهد کبر باده بهر دست ^{موش} بهر صدمی باده بهر دست
 تا چشم دغا و نار و چشمی گفت چنان ^{موش} بیش موش از سرم رسته و عظمی
 مروت ایوی چون نذر خون به به چرخ ^{موش} طاقت بهر صدمی و موش از سرم رسته و عظمی

غزلیات

غزل ۱

۱- دُرْ عِشْقِ بَوینِه دِل لَرزانِ اَمارا

گود اَز بَوینِه سیموِ اِکسیرِ وُفارا

۲- ما رُوزِ ازل اَز غَم عِشْقِ تُو نَهادیم

دُرْ قافِ دِل اَشونِه عَنقايِ بَلارا

۳- صاپِرُهَن اَز خُونِ دِل اَغِشْتِه کِرانِه

هَر یا وِنان اَن گُلِ بَدَنِ تَنگِ قَبارا

۴- بی غَمزِه دِل شیران را صِنْدُ نَبُو کِه

هَر آهوی جی دارو، چُشهایِ سیارا

۵- يَك نِم نِگَهَش قافِلِه ای، از رِه بِرُوه

زَان چُشم بَوینید، بَلاهایِ خُودارا

۶- در بادیهٔ عِشْقِ، کِه سیمُرغُو وُفایش

عاشِق نُهو، اَن کُو نَکَشُو بارِ جَفارا

۷- یار اَنجَمَن آرایِ حریفان و مُوازِ دُور

داغامنا، زِ حَسَرَتِ دِل خُونابِه بَلارا

۸- تا چَند جزی نالِه کِری، اَز سِتَم یار

فَریاد چه حاصِل بِکِرُو نایشنوارا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بَوینَه: بین. آما: ما. گود از بَوینَه: اگر می‌خواهی بینی سیمو: (احتمالاً) جیوه
- ۲- آشَوْنَه: آشیانه
- ۳- صا: صد. پیرهن: پیراهن. آغَشْتِه کِرَانِه: آغشته می‌کنم. هُریا: هر جا. وِنا: بینم
- ۴- صید نَبو کِه: صید نمی‌شود کرد. جی: نیز. دازو: دارد. *چَشْمَه‌ای: چشم‌های
- ۵- نِم نِگَهْش: نیم‌نگاهش. از رِه بَرُووِه: از راه می‌برد. بَوینید: ببینید. خُودا: خدا
- ۶- سیمرغو: سیمرغ است. نَهو: نیست. نَکَشُوْبار جَفارا: بار جفارا نکشد
- ۷- مُو: من. داغامنا: باز کردم
- ۸- ناله کُری: ناله کنی. چه حاصل بکُرو: چه حاصل بکند

غزل ۲

۱- ای طایرِ قدسی بِشِه وَا مُنْتَظِرَانْ رَا
یا زِ آمِه وُ فاشُرْ بِکِه اَسْرارِ نِهَانْ رَا

۲- اَز اَبْرُو وُ مُزْگانِ بِی صِیادی دِلْها
بِنِگَرِ چِه خُوش آراشْتِه هُو تیر وُ گِمانْ رَا

۳- هَر گُوم کِه اِنکازِ کِرِنْدُو نِه، بِزُون وَا
بازاین چِه جِوانی وُ جِمالِ اَشْت، جِهانْ رَا

۴- خَه خَه کِه بِه بِکِه جِلْوِه وُ جُودُش کِه عَدَم رَا
بَه بَه کِه بِه بِکِه عِشْوِه یَقِینُش کِه گِمانْ رَا

۵- بُف کِه سَرَجِ لَفْظ، کِه خُورْشیدِ بَرِ آمِه
بیدِی چُو مَعانی رَا، وَاخُوش بَیانْ رَا

۶- مَا اَلْحَقْ زِ چِه وَاژِه کِه حَقْ اِیْنِشْتِه بِه بِیْشْت
نونِ هِسُو وُ رُت، وِشْتِ اِگَر هُو بُخُو، نانْ رَا

۷- اَن مِوی کِه هَمیشِه جِجاباتِ رُخْش بُو
اَز رُوی بَشُرْ خُوشْت وُ عِیانُش کِه نِهانْ رَا

۸- گَر مایِ قِیامتِ بِشُو، بِی کارُش، اَز اَن رُو
بیزِگیتِ رُخْش اَز کَفِ خُورْشید، عَنانْ رَا

۹- زَاهِدْ كِهْ حَرُوْمُشْ كَتِهْ بُو، مِي دُوْقُونُشْ، وَنْ
بَرْ چُشْمْ كَشُو، خَاكِ رَهْ پِيرِ مُغانْ رَا

۱۰- اَنْدَرْ مِي مِيخَانِهْ، گِرَانِيشْ بِخُوْسِهْ
آنی كِهْ سَبْكْ وَژْ گِيْتِهْ بُو، رَطْلِ گِرَانْ رَا

۱۱- چُشْمُشْ هِمِهْ بَرْ مَو، مِرِهْ رَا، دَاغْ نَنُوِهْ
اَزْ بَخْتِ مَو هُو، بِيْمَتِهْ اَيْنْ خَوَابِ گِرَانْ رَا

۱۲- دَرْ مَنَزِلْمُونْ بُوْرِهْ كِهْ دَرْ هَرْ قَدَمْ اِيْ جَانْ
مَنْتْ بِكَشِيْمُونْ وَ بَرِيژِيْمْ رَوَانْ رَا

۱۳- چُونْ جِلُوِهْ كِرِي، هَمچُوْ تُوْطَاوُوشْ خَرَامِي
گُوشْدَارِهْ چُطُو، بُوِيَهْ؟ دِلْ بَالْ فَشَانْ رَا

۱۴- چُونْ شَمْعْ، جَزِيْ آتَشِ دِلْ فَاشِ مَسَاْرِهْ
سَرْگُوْدِهْ نَشُو وَا، بَشِهْ گُوشْدَارِ زَبَانْ رَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِشِه: برو وَا: (در اینجا) بگوی آمِه: آمد فَاشُرْ بِكِه: فاش کرد
- ۲- آراستِهْ هُو: آراسته است
- ۳- هَرْكُوْمْ: هر کدام اِنْكَارِ كِرِنْدْ وَنِه: انکار می کنند بَرُونْ وَا: به آنها بگوی
- ۴- وَجُوْدَشْ كِه: وجودش کرد
- ۵- سَرْج: (مخفف سراج) چراغ بَرَامِه: برآمد بِيْدِي: دیدی واخُوشْ: دور بینداز

- ۶- واژه: می گویی اینیشتیه: نشسته (است) *پیشْت: پیش تو هِسُو: هست وُرْت: پیش تو وِشْت اگر هو بُخُونان را: اگر گرسنه ات هست نان را بخور
- ۷- *بو: بود پَشْرُ خُوسْت: عقب انداخت
- ۸- *پَشُو: رفت بیژ گیت: گرفت
- ۹- *خَرُومَش کتیه بو: حرامش کرده بود دُوقُونُش وِن: اکنون او را بین کَشُو: کشد
- ۱۰- گِرَانِش بِخُوسِیه: گرانی انداخته (است) وِژ گیتیه بو: برداشته بود (در اینجا گرفته بود)
- ۱۱- *مُو: من مِرِه ژا داغ نَنووه: مژه اش را باز نمی کند هُو: هست *بِیْمَتِه: آموخته (است)
- ۱۲- مَنزِلْمُون: منزلمان بُوَرِه: بیا مِت بِکَشِیمُون: مِت بکشیم بِرِیژِم: بریزم
- ۱۳- جِلوه کِری: جلوه کنی گوشدارِه چَطُو بُووه؟: چطور می شود نگهداری؟
- ۱۴- فاش مَسازِه: فاش نساز سَر گُودِه نَشُو وَا: می خواهی سر به باد نرود بِشِه: برو گوشدار زَبان را: زبان را نگهدار

توضیحات:

۲- ۹- ۱۰- ۱۱- این چهار بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۳

- ۱- نَشَكْسِيه تَا بِه سَنَگِ خَوادِثِ سَبُويِ مَا
سَاقِي بِرِيزِ مِيكَدِه اِي دَرِ گِلُويِ مَا
- ۲- اِي زَهْرُوَانِ كَعْبِه بِي اِيْد، وَز، اَمَاوَنِيْد
وَازَارِ كَعْبِه گَزَمِ هُو، اَزْهَای وَهُوِيِ مَا
- ۳- زَانِ بَادِه پِيَرِ مِيكَدِه دَرِ خَلْقِ اَمَاژَرْت
كَزِ نَشِيه اَزْ، بِه رَقْصِ اوْمِه مَوِ بِه مُوِيِ مَا
- ۴- اَگَاهِ وَشَوَاژِ دِلِ وَخُونَابِه هَایِ دِلِ
رُويِ كِه مُزْدِه شَوُرْ كِرُو شُسْتَشُوِيِ مَا
- ۵- اِي غُنْجِه لَبْ، تُو بِيْدِي كِه يَكِ بَار، وَدَنَكِه
گُلْهَایِ وَضَلِ دَرِ چَمَنِ آرزُوِيِ مَا
- ۶- مَنَعِ بَرَهْنِه پَایِي، مَا رَا جَزِي مَكِه
كَزِ خَاكِ پَایِ مَاسْت، هَمِه اَبَرُوِيِ مَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- بی اید: بیایید وَز: آما: نزد ما وَينِيْد: بینید وَازَار: بازار هُو: هست
- ۳- دَرِ خَلْقِ اَمَاژَرْت: در گُلوی ماریخت *نَشِيه اَزْ: نشسته اش بِه رَقْصِ اوْمِه: به رقص آمد
- ۴- اَگَاهِ وَشَو: آگاه شود رُويِ كِه: روزی که كِرُو شُسْتَشُوِيِ مَا: مارا شستشو (می) کند
- ۵- بِيْدِي: دیدی وَدَنَكِه: باز نکردی
- ۶- مَنَعِ مَكِه: منع مکن (سرزنش مکن)

غزل ۴

- ۱- ساقی هتیه ئو جامی زان بادیه صفا را
نایی پلند سازه از نای نی، نوا را
- ۲- مُطَرِبْ خُو بَرِیْط وُ مِی شَاهِدْ بِه رَقْصِ آره
ساقی به نقدِ عَشْقُو، که بیژدیه سوْبا را؟
- ۳- وِزْبا بِبِه مِیْم تِه، ساغَرِ بیا بِیْم تِه
دَرِ ظاهِرِ از فَقیرِم، چُش کَم مَاسِ آمارا
- ۴- دَرْدَا کِه دَرِ دِلْم هُو، هیشکی به او نواو
چاره نه او جَزْ آنکِه بِیغُوْمِ اِتَانْ صَبَا را
- ۵- اِی سَالِکْ اَز تَعَلَقِ یَکْ بارِ، پَاکِ وِیسه
چُش از بَدَا دِپُوشِنِه، گوْدِ اَز وِیْنِه خِبا را
- ۶- غایاتِ حُمُقْ را بوو، دَرْمُو بِکِه تَماشَا
خُو چُشَم کُور وُ بَا شَلِ گوْمِه وِنانْ خُودا را
- ۷- وَاِعْظُ هَرِ آنچِه وَاِزه اَز دِلِ بِرَانِه فَرْمُونْ
زاهِدْ بِواَجِبِی مُو، اِشْناسانِه، شوما را
- ۸- یاده هَرِ آنچِه تَکَلَرِ بِمُونْ رِنْتِ نِمُونْدِی
واِدِه اِگَرِ بِوِیْنِم دِیدارِ اَشْنا را

۹- این نُوعَرُوس را هیچ، زُو مَا تَصْرُفُش نِه
سِرْش نَبُو بَفَهْمِه، این عَارُوس و زُو مَا را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هِتِه: بده بَلَنَد سَاَزِه: بلند ساز
- ۲- خُو: با (حرف اضافه) بِه رَقْص آره: به رقص بیاور *کِه بیژدیه: چه کسی دیده (است)
سُو: با: فردا
- ۳- وِر: برخیز پاییه: برپا شو چُش کَم مَأْس آمارا: چشم کم ما را نبین
- ۴- دَرْدَا: دردها هُو: هست *هیشکی: هیچکس نواژُو: نمی گوید چاره نِهه او: چاره نیست اِتَان: بدهم
- ۵- پاك وِيته: پاك شو دَبُوشِنِه: بپوشان گوڏار، وینه: اگر می خواهی بینی خبا: خوبها
- ۶- بور: بیا بکه: تماشا: تماشا کن خو: با گومه و نان: می خواهم ببینم
عَارُوس: عروس
- ۷- واژه: می گویی فَرْمُونِ بَرَانِه: فرمان می برم مَو: من اِشْناسَانِه: می شناسم
- ۸- یاده: در اینجا تَكَلَر: تَقْلا بِمُونِ رُنْت: زدیم نِمُونْدی: ندیدیم واده: در آنجا
- ۹- زُو مَا: داماد تَصْرُفُش نِه: تصرفش نیست نَبُو بَفَهْمِه: نمی شود فهمید

توضیحات:

- ۲- مصرع اول در (ن-خ) به این صورت آمده است: «مُطَرِبْ خُو چنگ و بربط شَاهِدْ بِه رَقْص آره»
- ۳- مصرع اول در (ن-س) به این صورت آمده است: «خُو چنگ و ونی مِیمِ تِه، ساغَرِ بیاییمِ تِه»
- ۷- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر است:
وَاعْظُ هَرِ آنچه واژه از جَانِ بِرِیمِه فَرْمَانِ
زَاهِدْ بِه وَاَجَبِیدُونِ اِشْناسِیمِه شُو مَا را
- ۹- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: این نُوعَرُوس را هیچ زُو مانِکِه تَصْرُفِ

غزل ۵

- ۱- تا سِرِ خلوتی و جامِ مُدامی هُو مُوراً
بارُخ و زُلفِ تو خُوش صُبْحی و شامی هُو مُوراً
- ۲- کِی بِشامُ بُو، دَم از آزادگی عِشقِ زَنانِ
آن خَط و خالِ تو، تا دانه و دَامی هُو مُوراً
- ۳- مُوزِ چُشهایِ میِ آلودهٔ او سِرْمَستانِ
وَه، چِه خُوش مَسْتی بی باده و جامی هُو مُوراً
- ۴- چُشمِ وَحْدَتِ بَگُشا، چُشمِ دُوتِیت، هِمْنِه
تا از آن چُشم، بَویْنِه، چِه مَقامی هُو مُوراً
- ۵- نام و نامُوس، اِبی، از مُو، مَدارِید، اُمِید
کِه اِبی، نِه سِرِ نامُوس و نِه نامی هُو مُوراً
- ۶- حَیْف ناصِح، کِه چُشِ غِیْب نِدارو، بَونو
کَا نَدَر اِینِ عَالَمِ ناکامی، چِه کامی هُو مُوراً
- ۷- زاهِدا، جَنّت و حُورُم به تُو، تا، تا یاده
بِطِ باده، بُتِ طاووس خَرامی هُو مُوراً
- ۸- حاشِ لَله، کِه از گُلشِنِ وَضَلتِ بویی
بِمَشامُم بِخَرُو، گر کِه، زُکامی هُو مُوراً

۹- تَا شُدْمُ مُعْتَكِفِ كُويِ خَرَابَاتْ، جَزَى
اَز دَمِ پیر مُغانْ، فِیضِ مُدامی هُو مُورَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هُو: هست *مُو: من
- ۲- *کِی بِشَامُ بُو: کی می توانم دَمِ زَنان: دَمِ زنم
- ۳- سَرْمُسْتان: سرمستم
- ۴- هَمْنِه: ببند بَوْنِه: ببینی
- ۵- اِبی: دیگر
- ۶- *چُش: چشم بَوْنُو: ببیند
- ۷- به توتا: به تودادم یاده: در اینجا

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «خَطُّ وَ خَالایِ تُو، تَا دَانِه وَ دَامِیْنَتُ مُورَا»
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) بجای کلمه «زَاهِدَا»، «نَاصِحَا» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «بِمَشَامُ نَرَسُوتَا کِه زُکَامی هُو مُورَا»

غزل ۶

- ۱- خُود، مِیْل اَز نَداره، کَایه به کام ما
نَشْرُو، به یِک دُو غاَز، بِیام و سَلام ما
- ۲- بی رُوت و مُوت، سَر کَشِمِه، کَاسِه اَلَم
اینطُور و یُورُو، زِ غَمَت، رُوز و شام ما
- ۳- گَر، رُو، آما، سِیْنُو، زِ غَمَت، خِیْلِ وَهَتَرُو
شُورِنْد اَز صَحیفِه اَیام نام ما
- ۴- ای اَنکِه واژِه، آیَا، چِرُ رُوی، دَاژ تِه؟
بَیْنِدا هُو سِرِ رُوی آما، اَز کَلام ما
- ۵- دَر خَاطِرُم رَسُو، رُو اَوَّل، ساقِی اَزَل
اَز بَادِه فِراق بُراژ، کَر تِه جَام ما
- ۶- ای وای خُوش نَسِیم، کِه اَز گُوی یاز اییه
بُورِه کِه، بُوکِه، بُوْت خِرُو دَر مَشام ما
- ۷- ای صُبْح بَخْت گُوشِیهُ چُشمی وَنُومِنِه
ای اَفتاب رُخ، بِکِه رُوشَن ظَلام ما
- ۸- زُو نَاشْتاد، آما، نَدارِم دَانِه فَرِیب
زِین رِه، یِه باز جی دَنگَفْتی به دام ما

- ۹- مَارَا مُحَمَّدٌ وَعَلَى، أَنْدَرُ دُوْكَوْنُ وَسْ
زَانَهَا وَسُو، مُعَاشِرَتِ خَاصُّ وَ عَامِ مَا
- ۱۰- دَاعَاْمُ اَيْنُو، قَوَامُ وَ دَوَامُشْ هَمِيشَه بُو
حَاجِي، جِي هَمَّتْ اَزْ بِكَرُو بَرِ قَوَامِ مَا
- ۱۱- تَا آتَشِ مَحَبَّتِ اَنْ يَارُ، اِي جَزِي
مَا رَا نَسُو زُنُو، نَبِشُو، آشِ خَامِ مَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَزْ نَدَاَرَه: اگر نداشته باشی کایه: که آبی نَثَرُو: نیرزد غاز: کوچکترین واحد پول در عهد قاجاریه- پنج غاز معادل نیم شاهی و ده غاز معادل يك شاهی بود (فرهنگ معین)
- ۲- بی رُوت و مَوت: بدون رویت و مویت وِیُورُو: (می) گذرد سر کَشِمِه: سر می کشیم
- ۳- رو: (در اینجا) روزگار سِنُو: چنین است شُورِنْدُ: بشویند
- ۴- واژه: می گویی چَرُ رُوئی دَاوَرِه: چه روزگاری داشته (است)
- ۵- رَسُو: (می) رسد رُو: روز پُرَاژ کَرِه: بر کرده (است)
- ۶- وَا: باد ایه: می آیی بُورِه: بیا بُوِکِه: باشد که بُوت: بویت خِرُو: بخورد
- ۷- وُتُمِنِه: نشان بده روشن بکه: روشن کن
- ۸- زُونَا شَتَا دُ: می دانستی رِه: راه یِه بَا جِي: يك بار دیگر دَنگَفَتِي: نیفتادی
- ۹- وَسْ: بس وَسُو: بس است
- ۱۰- دَاعَاْمُ: دعایم اَيْنُو: این است بُو: باشد جِي: هم
- ۱۱- نَبِشُو: نهزد نَسُو زُنُو: نسوزاند

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «خُوْزُ مِیْلُ اَزْ نَدَارُ و کَایُو بِه کَامِ مَا»
- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «بِی رُوْژ و مُوْژ سَر کَشِیْمِه کَاسِیَه اَلَمْ»
- ۸-۱۱- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۷

- ۱- اِگَر گُودِه، بېرِه، حَظِّ عُمَرِ جاودانی را
صفاده، دِل زهرچی، جُز خیالِ یارِ جانی را
- ۲- مِتاعِ این جهانِ البتّه کاشِ مَرّه خیلی تُو
هر آنکی نَرِ چِشَاءِ هُو، مِتاعِ آنِ جهانی را
- ۳- چُشی که جُز تُو وینو کُور و هَتَر زَنَدِ گانی جی
که بی یارِ تُو، بُو، گُومِه چه کار؟ آن زَنَدِ گانی را
- ۴- دِهانِ رازِ خُورِ شَهایِ زَمینی شُستُشوی دِه
که تا خُورُتُد، هِتِنْدُونِ آشَهایِ آسمانی را
- ۵- عروسانِ صُورِ را ای زوما؟ گَر پَشتِ پاخوسه
کُشِه آنگاه دُرِ آغوش، عروسانِ معانی را
- ۶- زَبانِ را گوشدار و هوشِ اِما، مَنصور را بیدی
بِزُونِ کُشتا، چو فاشُر کُرتِ اَسرارِ نُهانی را
- ۷- بِه قُربُونُتِ بِيان، نَثَلانِه يک تیراتِ خطا و سُو
اِگَر اَز سِینِه بی کینِه آمِ سازی نشانی را
- ۸- خودا زُونُو که اَز شاهيِ عَالَمِ عارُمِ آمِیِه
اِگَر يک شُو، گُوت، هَشْتِيژِه، پامو پاسبانی را

۹- جزی دَر چنگ آره، طَرّه جانانِه وُخوش به
به دُونیا دارها، وُئله غَم دُونیایِ فانی را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گوده: می خواهی بیر: بیری
- ۲- *مَرّه تو: مزه (می) دهد نَرّ چشّاء هو: نجشیده است
- ۳- چُشی: چشمی وینو: ببیند جی: نیز *بو: باشد گومه: می خواهم
- ۴- خورُتد هِتندون: (بخوراندند)
- ۵- زوما: داماد پَشت پا خوسه: پشت پا بیندازی در آغوش کشه: در آغوش (می) کشی
- ۶- گوشدار: نگهدار اِما: پیدا کن بیدی: دیدی بَرُون کُشتا: او را کشتند
- ۷- قُرُبوت پِیان: فدایت شوم تَلانِه: نمی گذارم خطا وِسو: خطا شود
- ۸- زُونو: می داند *آمییه: می آمد شو: شب کُویَت: سگ تو *هَشِیئِه: می گذاشت
- *بامو: به اختیار من
- ۹- آره: بیاور خُوش به: خوش باش وُئله: بگذار

توضیحات:

- ۵- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
«عَرُوسانِ مَجازی را بِخُوسِه دِیم نِیگینی زُون»
- ۸- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «وُزُشتی اَرِیه مُو بِک شو سَگ کُویَت
شَبانی را»

غزل ۸

- ۱- بِرِیشِ بَدِ کِه به رُخِ آن دُو زُلفِ پُر خَم را
بِهَد نَئِه، به دِلِ مَو غَم دُو عَالَم را
- ۲- اِگَر بَزُونِیم، بِالِیْنُمُونِ اِیْه شو مَرگُ
طَلَبِ کِرَان، زِخُو دَارُو و شو مَو، اُون دَم را
- ۳- دِلِ آزِ فِرَاقِ تُو، یَا رَا بِبُو سَرَاچَه غَم
کِه ای بُو، شَادِکِرِه اِیْن سَرَاچَه غَم را
- ۴- به دَامِ خَالِ لَبْتِ کَفْتِه اُن، نِه مَو تَنَهَا
هَمِیْن، دَانِه به دَامُشِ بِخُوشْتِ آدَم را
- ۵- اَوَّلِ تُوخُومُو، نِه عَهْدَتِ بَکِه به مَآچِ وِیه جُونُ
چِرُو، وَفَا نَکِرِه عَهْدَه‌ای مُحَکَم را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِرِیشِ بَدِ کِه: بریشان کردی بهد نئه: گذاشته‌ای
- ۲- بَزُونِیم: بدانیم اِیْه: می‌آیی شو: شب طَلَبِ کِرَان: طلب کنم اُون: آن
- ۳- بِبُو: بشد، گردید کِه ای بُو: کی باشد شَادِکِرِه: شاد کنی
- ۴- کَفْتِه اُن: افتاده‌ام بِخُوشْتِ: بینداخت
- ۵- خُومُو: با من نِه عَهْدَتِ بَکِه: آیا عهد نکردی مَآچِ: بوسه چِرُو: چرا وَفَا نَکِرِه: وفا نکنی

غزل ۹

۱- آشنا بِمِ کَرْتِه، خُو خُوْمِ نَالِهْ جانسوز را
از فراقِ رُوی و مُوئِتِ شامِ را و رُوز را

۲- سوزان و سازانِ گَهی چُون شَمْع، گَه بَرِوانِه سان
رُوز را تا شوکران و شوکرانِ تارُوز را

۳- چَنگِ دَر زُلُفَتِ بِخُوسان، ماچِ بَر دِیْمَتِ کِران
گَر شوی دَر چَنگِ آران، طالعِ فیرُوز را

۴- نیسْتِ غَیرِ اَز سُوخْتَنِ مِعْراجِ عاشِقِ شامِ وَضَل
غَیرِ بَرِوانِه کِیو، آگاه بو، این سوز را

۵- عَیْدِ نَورُوزِ گِرِفْتاران، گِلِ رُویِ تُو هُو
تُو، نَبِه بَهرِ چِه گُومِ این عَیْدُ و این نَورُوز را

۶- اَنْجَمَنِ اَفْرُوزِ اَما، هُو، رُخِ مَحْبُوبِ عَلی
از جزی یا رَبِّ مِگی این اَنْجَمَنِ اَفْرُوز را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آشنا بِمِ کَرْتِه: آشنا کرده ام خُو: با خُوْم: خودم
- ۲- سوزان و سازان: سوزم و سازم تا شوکران: تا شب کنم
- ۳- بِخُوسان: بزنم دِیْمَت: رویت *شوی: شبی آران: بیاورم
- ۴- کِیو: کیست؟ آگاه بو: آگاه باشد
- ۵- گِرِفْتاران: گرفتارم هُو: هست تُو نَبِه: تو نباشی گُوم: (می) خواهم
- ۶- اَما: ما مِگی: مگیر

غزل ۱۰

- ۱- آه که هیشکی تینی مو، بارِ غُمُش کُولُ نَنا
آه که باغونِ ازل، نَها لُمُش سینِ بونا
- ۲- هر آنکه یارِ مو ببُو، یارِ نه، مارِ مو ببُو
چه غیثِ بو، یا که خویی چه مُردِ بو یا که زنا
- ۳- دانه خالِ تو، دلِ هِمِش به دَامِ خُوسِه هُو
سلسله هایِ غنبرین زُلفِ تو زُون، به گردنا
- ۴- خورِ تینیا، سیاه هُو که رُو مورا سیا کرو
سورمه اژ، اِبی مَکِه، آن دُو چشِ مُفتنا
- ۵- تازِه جوان و سادِه دِل، مَنزِلِ مُدَعی مَشِه
آخِرِ پیریبه مِگی، خُونِ مورا به گَرَدنا
- ۶- کاش که موقَتمِ بَیانِ تاپِکومُش مورا، بوزو
خو و چه ها که شوکِرِه، آن کُنه هایِ سَرَدنا
- ۷- زِ عِشْقَتِ اِی پری رُخا اَز گِل و خُونا زُونِ بَسات
رُو زِ ازل که خایه، این دِلارُونِ بَکِه بنا
- ۸- بَیشو یان و مَقامِ هَفَتاد و دُو مِلَتُم بیدی
مَطَلَبِ پا کازُونِ تُو، چه زَهَبِرُو چه زَهَرنا

۹- راه وصالا ژا جزی، زهر که پَرَسووه و او
صاکو رو سال اِگر بِشه بیژ نَرَسِه بجز فنا

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- هیشکی:هیچکس تینی مو:به اندازه من کول ننا:به دوش نهاد باغون:باغبان
*نهالمش:نهال مرا سین پونا:این چنین کاشت

۲- *یارمو:یار من *بیو:شد مارمو بیو:مار من شد *چه غیر بو:چه غیر بود
*خویی:خودی مَرْد:مرد ژن:زن

۳- هَمیش:همه را خوسه هو:انداخته است سلسله های عنبرین زلف تو ژون به
گردنا:زنجیرهای زلف عنبرین تو بر گردن آنهاست

۴- خوژ:خودش تینییا:اینقدرها رومورا:روز مرا سیا کرو:سیاه کند *شورمه آژ
مَکِه:سورمه اش نکن ایی:دیگر

۵- مَشیه:مرو مگی:مگیر

۶- مو:من قتم بیان:پنهان شوم *یکومش:یکی از آنها مورا یوزو:مرا پیدا کند خو
وچه ها:با بچه ها کته بازی سَرْدنا:قایم موشک بازی *شو:شب

۷- *از گل و خو نازون بسات:از گل و خون ساختند خانه این دلاژون بکه بنا:خانه این
دل را بنا کردند

۸- *نیشویان:رفتم بیدی:دیدم مَطَلَب پا کازون توء:تو مطلب همه آنها هستی

۹- وصالا ژا:وصالش را پَرَسووه:می پرسد و او:(می)گوید صاکوزو:صد کرور
بشه:بروی بیژ نَرَسِه:به او نمی رسی

غزل ۱۱

- ۱ - تا هفت هشت سأل رُخْتِ جِلوه ایزندا
نه خود زو ناشتد کبه ندبو صدا ندا
- ۲ - یِک رُو، رُو آئینه، به آسای و بُیشویی
کا کُل و داشت هم به دُرُخ زلف مُشکسا
- ۳ - حُشْنُت تمام بُو ولی آرایشید بیکه
هم سؤرمه بدگشا، تو، به آن چُشم فتنه زا
- ۴ - خَالَتِ اِنَا و خَطَّتِ اِنَا وُ چی های بین
هَزْ هَفْتِ را به یایِ خُود اِنَا، و یا، و یا
- ۵ - آن وَخ بُو، چُشم جامی، رُخ تُوژ، بیدی بڑاٹ
یا مَن بَدَا جَمَالِک فی کُلِ ما بَدَا
- ۶ - هُم چُون مَه تَمَام، تَمَامَتِ بیو درُست
چُون سَرُو خُوش خَرَام، خَرَامیدُنْتِ هِمَا
- ۷ - تا شیرِ عِشْق، بیشه دِل را فُروژ گنیت
اَز یِک نَهِیْب بُیشو، اَز زِیا دِ مَاسُوا
- ۸ - دَز گُوه طُورِ بَرَقِ تَجَلَا یِ عِشْق بُو
نه مَوسِی اَش و اَشْت، نه گُو و نه گُل، گیا

- ۹- عِشْقُو وَ غَيْرِ عِشْقِ نِه، وَاللَّهِ زِعِشْقُ هُوَ
این آسمون در آئینه و این زمین به پا
- ۱۰- گر عِشْقِ نِه، جزی کِه دُوقُون شوزه سالارو
بهر کِه هُو کِرُو شور و همچونی نوا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- جِلْوِه ایزندا: جلوه‌ای نداشت زونا شد: می دانستی کِه: کیستی *نِدَبُو: نه در تو بود
- ۲- یِک رُو: یک روز رُو آئینه: در آئینه به آسایی: نگاه کردی *بُیْشوی: رفتی و داشت: گذاشتی
- ۳- *تَمَام بُو: تمام بود آرایشید بیکه: آرایشی کردی بَد کُشا: کشیدی
- ۴- خَالْت اِنَا: خال گذاشتی یای: جای اِدْنَا: گذاشتی ویا ویا: جدا جدا
- ۵- وَخ: (وخت) وقت *بُو: بود تُوژبیدی: تورا دید بَرَات: (گفت)،
- ۶- بَبُو: شد خَرامیدَنْت هِمَا: خرامیدن پیدا کردی
- ۷- فَرُوژگیت: فرو گرفت *بُیْشُو: رفت اَزَر: از او
- ۸- بُو: بود وَاشت: گذاشت
- ۹- عِشْقُو: عشق است در آئینه: در آویخته
- ۱۰- گِرَ عِشْقِ نِه: اگر عشق نیست دُوقُون: حالا بَهَر کِه هُو: بهر چه کسی است؟ کِرُو نوا: نوا کند

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-س) بجای «رُخْش»، «رُخْت» آمده است.
- ۳- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «خَالْت کِه داوُ خَطْت هِنَا وُ چی های بین»

۷- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «فُروژ گیت»، «فرو گرفت» آمده است.

۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «شُوزِه سالّاژو»، «سِیزِه سالّاژو» آمده است.

غزل ۱۲

- ۱ - مُرَغِ غَمِ دَرِ دَامِ دِلِ بِيژْگِيْتِه هُو آشَانِه رَا
نُكْ خُوسُو تَا دَمِ بَه دَمِ پُرْ خُونِ كِرُو اَيْنِ دَانِه رَا
- ۲ - اِي خُوشِ آن بَزْمِ حَرِيفَانِي كِه بِي دَامِ دَامِ وِديَم
دَرِ سَمَاعِنْدُ وُ كَشِنْدُونِ نَعْرَه مَسْتَانِه رَا
- ۳ - آن كِه وَا تِيژَه حَرَامُو، مِي ذُوقُونُش بُورِ بُونِ
هَمْچُو فِيلِ مَسْتِ دَرِ خُرطِينِ كَشُو مِي خَانِه رَا
- ۴ - شَمْعِ رَا دِيگَرِ غُبَارِ دِلِ چَرَا بَاشَد، كِه عِشْقُ
دَادِ بَرِ خَاكِ فَنَا خَاكِ سَتَرِ پَرُوَانِه رَا
- ۵ - گَرَشُوي گُورْ بُو، دِلْمِ رُوشَنِ چَرَاغِ آرِزُو
بَرَكْشَانِ آهِي وُ آتِيشِ بَرِ خُوسَانِ كَاشَانِه رَا
- ۶ - كَعْبِه وُ بُتْخَانِه رَا وُ اللّهِ فَرَقُشِ بِي نَنَانِ
چُونَكِه اَزِيكْ سِيَنَكْ زُونَانِ كَعْبِه وُ بُتْخَانِه رَا
- ۷ - بَشْتِه هُو بِيْمَارِ، نَرِگِشْهَايِ بِيْمَارُشِ بِخَوَابِ
اِي طَبِيْبَا، آخِرِي كُوتَاهِ كِه، اَقْسَانِه رَا
- ۸ - شَمْعِ رَا خَامُوشِ كِه ذُوقُونِ كِه شَمْعِ عَافِيَتِ
رُوشَنُشِ كِه زَا فِتَابِ دِيَمِ، صَحْنِ خَانِه رَا

۹- گوشتِ اَتو، مَجْنُونُ به زیرِ خاکِ برَقْطَهای مُو
هَر گُجَا وَاژانِ حَکایاتِ دِلِ دیوانه را

۱۰- از کِیبه و کار و خُونُمُون و ایمُون پابِگَش
میلِ دَاَرِه چَنگ: آره طَرّه جانانِه را

۱۱- آن پَریوَش اِی جزی با چَهره‌ای اَفروختِه
تا کِه نَدَسُوَز نُو، نَزوَنبو حَالَتِ پَرانِه را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بیژگیتِه هُو: گرفته است نَک خُوشو: نوک (می) زند *پَر خُون کِرُو: بر خون کند
- ۲- بی دَام دَام وُ دیم: بی سروصدا درسماعند: درسماع هستند کِشِنْدُون نَعَرِه مستانه را: نعره مستانه می کشند
- ۳- وَاَتِیژِه: می گفت خَرَامُو: حرام است دُوقُونُش بُوژِبُون: اکنون بیا و او را ببین خُطَین: خرطوم کَشُو: (می) کشد
- ۵- *شَوی: شبی گوژ بُو: بخواهد بَر کَشَان: برکشم بَر خُوشَان: برزنم
- ۶- فَرَقْش بِي نَنان: فرقی نمی گذارم زُونان: می دانم
- ۷- پَشْتِه هُو: رفته است کُوتاه کِه: کوتاه کن
- ۸- خَامُوش کِه: خاموش کن دُوقُونُ: حالا، اکنون رُوشَنُش کِه: روشن کرد *دیم: صورت

- ۹- گوشتِ اَتو: گوشت (می) دهد قَظْهَای مُو: سخنهاى من وَاژان: گویم
- ۱۰- *کِیبه: خانه *خُونُمُون: خانه و کاشانه ایمون: ایمان میل دَاَرِه: میل داری
- ۱۱- نَدَسُوَز نُو: تورا نسوزاند نَزوَنبو: نمی داند

توضیحات:

- ۱۱- بنظر می رسد در این بیت بجای «نزونبو»، «نزونبه» صحیح باشد.

غزل ۱۳

- ۱ - آه که رووان و شوان از غم آن ببری لقا
چو ما که وچه از مِرو، هی بکران ماما، ماما
- ۲ - وه که دلَم گِلِم و شو ز عشقِ آن کلاله مو
آه که خَسِه و سایان از غمِ آن چشِ سیا
- ۳ - شَرَم و حیاتِ اِگر که هواین ره مِشه کاولِ قَدَم
قاعیده بو، او و ز خوسِه پرده شَرَم خو حیا
- ۴ - یِک سِرِ مو خودا زونو خالی نهو ز عشقِ تو
بند به بند اما، چو نی گَر بَرِنه سوا سوا
- ۵ - مو، تو مِ نواتِ بَشِ اینی، خویارِ راستِ شان خود
عاشقِ کَفِ چِه تهی، یارِ تینی بابا، ماما
- ۶ - خویِکی بینِ که سَرِ گوشِ واژو و و ز مَورِدِ بیو
زین حرکاتِ بانه چل، زین اداها کِرومِه دا
- ۷ - خونِ جیگر خور اگمو، زونه چه وقت؟ او وقتیکه
بَخشِ کِریته بَرِد و رُخِ طَره زلفِ مُشگسا
- ۸ - سینِ که چُشت به مو خرو، خارا مِشه قَم بیه
مواشناسانیده، اِگر دَر به رو صا هزاز تا

- ۹- رِنْدی وُلا اُبالیگی تینی بَه خَرَجِ مَو، مَتِه
خَوْدِ هِمِه زُونِه پَس چَرُو سِینِ کِریه خَو آشنا
- ۱۰- مِهَرِ تَو آز دِلْمِ نَشو وَقتی مِران و مَرْتِه آم
خَاکِ بَبُوو خَاگَمَا وَا بَبِرُو بَه یَا، وُوَا
- ۱۱- یِک رُو بَدَات مَنَزِلْت مَنَتَظِرْمِ بَه، یَا نِه مَو
مُو هِمَرَا چُشْمِ رَه وُ آه زِیَارِ بِي وَفَا
- ۱۲- زَهْرُمِ اِگَر اِتِه خِرَان، تاقَتِه کَارِ بِنِ کِرَان
واژِه بِشِه بِشِه جَزِی اِین قَتِه رَا اِبی مَوَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *رُؤوان و شُوان: روزها و شبها چوما که: مانند مادر که وَچِه اَز: بچه اش مِرُو: بمیرد
مَامَا بَکِرَان: ماما بکنم
- ۲- گِلِم و شُو: شور (می) زند خَسَه و سَیَان: خسته شدم *چُش سِیا: چشم سیاه
- ۳- رِه: راه مَشِه: مرو *قاعیده بُو: باید او وَر خُو سِه: آنطرف بیندازی خُو: با
- ۴- خَوْدَا: خدا زُونُو: می داند خالی نَهو: خالی نیست بِنْد بَه بِنْدَا: بِنْد بَه بِنْدَم رَا
بژنه: بزنی
- ۵- مَو تَوَم نَوَات: من به تو نگفتم؟ بِش اِینی: برو بنشین خُو: با کَف چِه
تُهی: تهدیدست تینی: اینقدر بابا ماما: اصطلاحاً فرد بزرگزاده- اشرافی
- ۶- خُو یِکی بِن: با یکی دیگر واژو: گوید وَر مَو رَد بَبُو: مقابل من رد شود بَانِه
چِل: دیوانه می شوم کِرُو مِه دَا: داغم می کند
- ۷- خَوْرَا کُمُو: خوراک من است زُونِه: می دانی او: آن بَخَش کِریه: می افشانی
- ۸- سِنِ کِه: همین که *چُشْت: چشمت خِرُو: بخورد خَارَا: بیهوده مَشِه: مرو قَمَم
بِیه: پنهان شو مَو اِشْناسَانِدِه: من تو را می شناسم بَه: باشی رُو صَا هِزار تَا: میان صد

هزار نفر

۹- تینی: اینقدر مَتِه: مَدِه زُونه: می دانی چَرُو: چرا سین کَرِیَّه: چنین می کنی
خُو: با

۱۰- نَشُو: (نمی) رود مِرَان: (می) میرم مَرِته اُم: مرده ام (جسدم) بِیُو: شود وَا: باد
بِیرو: ببرد به یا وَا: به اینجا و آنجا

۱۱- رُو: روز بِدَات: بگفتی مُنْتَظِرُم: به: منتظرم باش یا نِه: می آیم هِمُزَا: (در اینجا)
همیشه چُشُم رِه: چشم به راه هستم

۱۲- اِته: بدهی خِرَان: (می) خورم قَتَه: حرف، سخن کاری بین کِرَان: کاری دیگر کنم
واژَه: می گویی بِشَه: بِشَه: برو برو ابی مَوَا: دیگر (مگوی)

غزل ۱۴

- ۱ - ای پوره بَش بییوزِه سَر مَنزِلِ صَفَا رَا
نِه یا، بِشِه نِه وَا، شِه، بَش وَلِکِه یا، وَا رَا
- ۲ - گَرْدُوْر خُوْسِه اَز خُوْد طَبْعِ اَنَانِيْتِ رَا
يَانِيْتِ بِرَانِ کِه وِينِه، خُو، هِم شِه وُگْدَا رَا
- ۳ - خُو تُو اَمَا تِيْنِي يِک، مَوِي غَرَضِ نَدَارِم
دَر گُوشِ گِيْر، بَنَدِ يَارَانِ بِي رِيَا رَا
- ۴ - اَهْن دِلَا بَتَرِيْسِه، اَز آه اَتَشِيْنِم
نَرْمَتِ کِرُو اِکَر بِه سِفَتَرِ زِيْنِگِ خَارَا
- ۵ - اَيْن حُسْنِ کِه تُو دَارِه خِيْلِي بِه چُشِ نَزِيکُو
کِه نَذَرِ تَنْدِرُسْتِي، گَاهِي بِه مَآچِ اَمَارَا
- ۶ - دِيْنَار اُسْخُونِم، اَز فَرْقَتِ تُو سُوْنِم
اَز خَدِ خُوِيْشِ يَارَا، مَيُوَازْنِه، جَفَا رَا
- ۷ - اَيْن دُوْنِيَا زَنِي هُو، هِيچِي وَفَا نَدَارُو
تِيْنِي بِي اَش مِکِه، اَيْن غَدَارِ بِي وَفَا رَا
- ۸ - اَيْن فَيْسِ وُو اِکِه دَارِه کُيْشُو وِه اَز تُو آخِر
تَا اَز تَهَاتِ کِي نَشْتِه، وَاخُوسِ فَيْسِ وُوَا رَا

۹- زَهْرُشْ گَرِیمَه تَالُو، شِکَر دَبُو، شِیرِینْ
وَاللَّه دَسْ خُوڭ اِسُو تَغْییرِ دِه قَضَارَا

۱۰- اَینْ یَاوَهْ هَا کِه وَاَنَه، چُشْمُمْ بَه یَا وُوَاَنَه
حُم رَا اَدَبْ کِرَاَنَه، حَاشَا بَوَانْ شُمَارَا

۱۱- هَر کُوْمْ خُوڭ دُونْ شُمَاها دَرِیایِ مَعْرِفَتْ هِیْدْ
زُونَانْ نَتِیدَه گُوشْ، اَینْ، گُوْنَه مُزَخْرَفَا رَا

۱۲- شَعْرَا یِ فِی الْبِدَاهَه جَزْی ثَمَر نَدَارُو
ضَايِع مَکِه، خَارَا یِی کَاغِذْ مُرْکَبَارَا

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *بُورَه: پسر بِش: برو بیوزَه: پیدا کن نِه یَا بِشَه نِه وَاَشَه: نه اینجا برو نه آنجا برو
وَلِکِه: رها کن یا وَا: اینجا و آنجا

۲- خُوْسِه: بیندازی یَا نِیْتْ بَرَانْ: تورا به جایی می برم وِیْنَه: بینی خُوْهَم: باهم

۳- آما: ما تِیْنِ: به اندازه نَدَارِم: نداریم

۴- نَزْمَتْ کِرُو: تورا نرم کند اِگَرِ بَه: اگر باشی

۵- چُشْ: چشم نَزِیکُو: نزدیک است یِه بَکْ: ماچ: بوسه

۶- *دُونَا: واحد وزن (۴۰ مثقال) اِسْخُونُم: استخوان هستم سُونُم: چنان هستم
*مُتَوَازِنَه: مگدزان

۷- دُونِیَا رُزْنِ هُو: دنیا مانند رزنی است *هَیجِی: هیچ تِیْنِ: اینقدر پُی اَشْ مَکِه: بدنبال
او نِیْفَتْ

۸- فِیسْ وَا: فیس و باد، افاده، تکبر کِه دَاَرَه: که داری *کُشِشُوْه: بیرون می رود
تَهَاتْ: ته تو *کُوْنَشْتِه: بیرون رفته وَاخُوْسْ: دور بینداز

۹- گِیرِیمَه: گیریم که تَالُو: تلخ است شِکَر دِه بُوْه، شِیرِینْ: با شکر شیرین می شود

دش خۇد اِسو: دست خود توست

۱۰- واَنه: می گویم به یاو وَاَنه: به اینجا و آنجا نیست خُم: خودم ادب کرانه: ادب

می کنم یوان: بگویم

۱۱- هر کوم: هر کدام خۇدۇن: خودتان مَعْرِفَتْ هید: معرفت هستید زۇنان: می دانم

نتیده گوش: گوش نمی دهید

۱۲- ثمر ندارو: ثمر ندارد ضایع مَکِه: ضایع مکن خارایی: بیهوده

توضیحات:

۹- این بیت در، (ن-خ) نیامده است.

۱۲- مصرع اول در (ن-خ) به این صورت آمده است: «این فال بولونیها جزی ثمر ندارو»

غزل ۱۵

- ۱ - گَر نَاوُك تَو، دَر دِل وِزْ كَرْتِه رَاه رَا
تِيرِ دِل مَوْجِي، خُوسُو بِيكَانِ آه رَا
- ۲ - بِي غَمَزِه، صَيِّدِ شِيرَانِ نَتَّوَانِ بَكْرَتِ وَزَنَه
هَرِ أَهْوِي جِي دَارُو چُشَمِ سِيَاه رَا
- ۳ - اَز كِشْتِ و بَاغِ وِيوَرِ و بَرِ خُوْدِ بَاشِ بَوْنِ
نَرِ گِسْ بَه گُلِ چُگُونَرِ، اَتَا بَكِيه گَاه رَا
- ۴ - دِل بُرْدَنِ اَمَا هِمِه اَز چَشَمِ مَسْتُدُو
بَرِ خُوْدِ، خَارَا خَارايِي نَه بَنَدِمِ گُناهِ رَا
- ۵ - گُلِ جِي كِرُو نِشَاطِ، كِه سَاقِي دَر اَيْنِ بَهَاړِ
بَرِ خُوشْتِ دَر بِيَالِه رُخِ هَمْچُو مَاه رَا
- ۶ - بُگْدَرِ زِ خُونُمُونِ بَه رَه دِلِ كِه عَاشِقَانِ
بَرِ سَاحِلِ اُمِيدِ نَرُوْنِنَا گُلاهِ رَا
- ۷ - حُورِ و قُصُورِ و خُلْدِ، نِيُوُوَه بَه كَارِ مَوِ
دِيَوَانَه اَزَلِ، كُپَرُو مَالِ و جَاه رَا
- ۸ - اَز نِيَمِ غَمَزِه جَانِ اَمَاشُورِ ه گُوشْدَاړِ
اي بَرِ سَمَنَدِ فِتْنِه عِنَانِ نِگَاه رَا

- ۹- دَر کُویِ عِشْقِ رَهْزَنِ بِسِیَارِ اُفْتِه هُو
غافل مَبِه جزی که به او نند راه را
- ۱۰- مَحْبُوبُ عَلی که نَیَرِ چَرخِ ولایتو
از جانِ بگیز، دامنِ آن پیر راه را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرْکَرْتِه: باز کرده *مُوجی: من هم خُوسو: (می) اندازد
- ۲- نتوان پَکَرْت: نتوان کرد آهویی جی: آهویی هم دارو: دارد
- ۳- وِیوَر: بگذر بَرخودِ بَاس: برخود نگاه کن بُون: ببین چگونیز اِنَا: چگونه داد
- ۴- مَسْتَدُو: مست توست خارا خارایی: بیهوده تَبْدِم: نبندیم
- ۵- گُل جی: گل نیز کَرُو: کند بَرخُوسْت: ببنداخت
- ۶- خُونْمُون: خانمان نَرُوْنَا: نگذاشتند
- ۷- نِیوَوِه: نمی آید *بِه کارِ مَو: به کار من کَبِرُو: چه کند
- ۸- شُوَوِه: می رود گوشتداز: نگهدار
- ۹- اُفْتِه هُو: خوابیده است مَبِه: مباحش به او نند راه را: راه را قطع کنند
- ۱۰- ولایتو: ولایت است

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «بِی غَمَزِه صِیْدِ شیرانِ اَضْلَا نُبُو که»
- ۴- در مصرع دوم، در (ن-س) بجای «خود» «تو» آمده است.
- ۱۰- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «سُلْطَانِ عَلی که نَیَرِ بَرَجِ ولایتو»

غزل ۱۶

- ۱ - تينى خۇن دُر جیگَر، آخِر مَكِه، اِي ياز آمارا
بِمُون كُش، بُوَرَه يَكَباز و بَكِه كُوتاه، دَعُوا را
- ۲ - هَمى واَرَه سُوْبا يانِه يَكى ما چى بِيهْت تا نِه
مُو آرو گُومِه، بَرْمَرْدُوم، وئَلِه كار سُوْبا را
- ۳ - خُوْرُون تينى سِياهِنْدُون كِه دُزْدِين وُدِل بِنْدُون
اِبى تُو، زُوْئِبَه وُخُودا، مَرُؤْنِكِه سُوْرِمِه چُشْهَارا
- ۴ - مُوْخُوم، نَاقِصَتَر از هَر خَلَقْتَان، اَمَّا، خُو، اَيْن نَقْصُم
يَكى پَنْدَات اِتَان گَر داغِنِه گُوش شِنُوا را
- ۵ - دِل از دَس دَادِ گُونْت را، بَرُش مَكِه خُوْازُون رُو
بِه هَر نُوْعى تَوَانائِيْت هُو، دَشْت از دِلْهَا را
- ۶ - از آن وَاها نِيكِه دَاَرِه، چُش اَمْنِه فَيْسَى كُيْشُوْوه
بُوَرِه بَهْر رِيْش اَمَول مَكِه آن فَيْس وُ وَاها را
- ۷ - شُوْى وَرْهَم شُونْدُون دُشْمَن جُون مُوْرُون بَش خُش
چِه نَفْرِيْنى كِرَان، كَارى بُو، اَيْن بابا و ما مارا
- ۸ - مُو را هَر يا وِينُو، عِلْحَدِه، سَر رُو گُوش غَيْرَانُو
اِبى گُووا دِلْم، نَان اِي خُودا وُنْدا مُو اَيْن دا را

- ۹- مُوسالُ وُ ماہ، اَز آتیشِ هجرانِ تُو سوزانہ
تُو رُو وُ شو کِریہِ خوِ یکی بینِ شان وُ وانارا
- ۱۰- بَرِ آماسوِ تِگانِ عِشْق، مَسْتُوری وُ سوُ جانا
وِ مَوْنِ نوْمِنِه ذوقُونِ آنِ گوشِه ی ابروی زیبا را
- ۱۱- جَزی گودِه اِگَر هَر یا اینیہِ وِ دَنرُسیندُون
بِه اَندازِه یِ گِلیمِ خُویشْتَن وِشْتَرَمِنِه با را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- تینی: اینقدر مَکِه: مکن بِمُونِ کُش: مارا بکش بُورِه: بیا بِکِه: بکن
- ۲- هَمی وَاژِه: هَمی گویی سَویا: فردا یانِه: می آیم بِهَت تانِه: به تومی دهم مَو
آرُو: من امروز گُومِه: می خواهم وِئِلِه: بگذار
- ۳- خُوژُون: خودشان سیاهندُون: سیاه هستند بِندُون: باشند اِبی: دیگر زُونِه: بدان
تُو زُونِه وُ خُودا: تو دانی و خدا *مَرُونِه سُوَرِمِه: آنها را سورمه مکن
- ۴- مَو خُوم: من خودم ناقِصَر اَز هَر خَلَقَتان: ناقصتر از هر خلقت هستم *خو: با بِندات
اِتان: بندات می دهم گَر دَاغْنِه: اگر باز کنی
- ۵- دِل اَز دَس دَاوِ گُونت: دل از دست داد گانت، شیفَتگانَت *تِرُش مَکِه خُو اَزَن رُو: با آنها
روی ترش مکن تَوانائیت هُو: توانائیت هست
- ۶- وَاها نیکِه: بادهائیکه دَاَرِه داری جُش اِمِنِه: چشم بهم بگذاری *کُیشُوِه: بیرون
می رود بُورِه: بیا وِل مَکِه: رها مکن
- ۷- *شُوی: شبی *وَرِهَم شُوندُون: نزد هم رفتند دشمن جُونِ مَوژُون پَش خُش: دشمن جان
مرا پس انداختند (تولید نسل کرده) پس انداختن یعنی تولید نسل کردن کِران: کنم
کاری بُو: کارگر باشد، موثر باشد
- ۸- مَو را: من را هَر یا: هر جا وینو: ببیند سَر رُو گُوش: سردر گوش غیر

- ۸- اینو: پیگانه‌ها گذارد ایی: دیگر کُوا: کجا نان: گذارم این دارا: این داغ را
 ۹- سوزانِه: می‌سوزم *رُوشو: روز و شب یکِی: بین: دیگری شان ووان
 کِریّه: اصطلاحاً یعنی معاشرت و گفتگو می‌کنی
 ۱۰- بَرآما: برای ما سوتِگان: سوختگان وِسو: بس است ذُقُون: حالا وِموُن
 نوْمِنِه: نشانمان بده
 ۱۱- گُودِه: می‌خواهی *اینِیه: بنشین وِذَنرُسِنْدُون: برنخیزانندت وِشتر: بیشتر
 مَنِه پا را: پا را مگذار

غزل ۱۷

- ۱ - زاهد اَز وَنِه نِیَانِه اَز چِه دَر کُویِ شوما
زَانِ بَتَرَسَانِ دَر مَشَامُم بُو خِرُو بُوئِ شوما
- ۲ - قُرْبُون، اَوْنِ مَغْ بَجِه هَا بَانِه کِه دَر مِیخَانِه هَا
مُو یُوزُونِ نَکَرَانِ عَوْضِ آلیش خُو، اَرْدویِ شوما
- ۳ - رَاسْتیِ مُو گَر جَهَنَمِ شَانِه وَ تُو دَر بَهْشْتِ
نِه بَهْشْتُم گُوهِ وَنِه گُومِ وَنَانِ رُوئِ شوما
- ۴ - دَر سَمَاعِ وَسِیرِ مِلْتَهَا بَسیِ چَرخُمِ بَخُوشْتِ
تَا بِه وَخِ دَر چَنگُمِ آمِه طَرِه مُوئِ شوما
- ۵ - دَر وُجُودِ مُو تَعِیْنَهَا بِشُو، بُو کَارِ خُو
وَرِ چُشْمِ وَاللّٰهِ یَکِیِ هُو کَهَنِه وَ نُویِ شوما
- ۶ - دَر کَمَنْدِ عِشْقُرُونِ حُبِ قَلْبِ مُشْتَاقُونِ کَشَا
آفَرِیْنِ صَدِ آفَرِیْنِ بَرِ دَسْتِ وَ بَارُوئِ شوما
- ۷ - مُشْکِلُو تَا صَا قِیَامَتِ دِلِ خَلَاصِیِ دَارِیُو
آنِ تَطَاوُلْهَا کِه دَارُو تَارِ گِیسُوئِ شوما
- ۸ - اَنْدَرِیْنِ طَاقِ مَقَرَنَسِ هَر کُو وَاگُوشَامِ هِتَا
هَایُو هُوئِیِ نِه بَجَزِ هَایِ وَ هِیَاهُوئِ شوما

۹- اِیْ گِدایانِ دَرِ مِیخانِه پیرِ مُغانِ
ای که این نه آسمونها بنده گوی شوما

۱۰- هم جزی رازان می گلزنگ سرشارش کَرید
که به میدانِ مَحَبَّتِ هُو سرش گوی شوما

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- زُونِه: می دانی نیانه: نمی آیم بترسان: بترسم بُوخِرُو: بو بخورد
- ۲- قُربُون: قربان بایه: می شوم *مُویوژُون: موی آنها نَکِران: نکنم اَلِش: عوض
- ۳- مُو: من شانِه: می روم *گُووِه: می خواهم نِه گُوْم: نه خواهم وِنان: بینم
- ۴- چَرخُم بِخُوست: چرخ زدم بِه وَخ: یک وقت آمه: آمد
- ۵- *بِشُو: رفت *وَر چُشُم: در پیش چشمم هو: هست
- ۶- معنی مصرع اول: خوب قلب مشتاقان را در کمند عشق کشیدند
- ۷- مُشکِلُو: مشکل است صا: صد (ممکن است این کلمه مخفف "صاح" به معنی صبح باشد.) دازبو: داشته باشد دارو: دارد
- ۸- هَر کُو وَا: هر کجا گُوشام هَتَا: گوش دادم
- ۱۰- کَرید: کنید

غزل ۱۸

- ۱- اُونَا كِه دَاغِ كِرِنْدُونِه بَنَدِ قُوَوَا رَا
آيَا بُوَوَه كِه كِرِنْد، دَاغِ، بَنَدِ آمَا رَا
- ۲- يِه چِي رُو گُوشِ وَايِنْدُو بَرِنْدُ هُوشِ فَبَعْدِ
اُونِنْدِ يَا، رَا، وُزِ يَا گِرِنْدُونِه وَا رَا
- ۳- بُوَرِه بُوَرِه تَنِه رَاژِر قَضَا نِه، هِيچِ مَوَا
كِه بِيَزِ گُوژِر، رُو دِلْتِ يَا تُو سِرِ خُودَا رَا
- ۴- اِگَرِ خُودَاتِ عَزِيَزِ وُ سِرِ پِيرِ فَاشِ مَكِه
كِي شِنْدِيْدَه اِگِه وَاژِه بَا بَا وُ مَامَا رَا
- ۵- كُو وَاڊَه مَزِيَه اَزْمَا نَخُورْتِه فَهْمُوه
نَفَهْمُو، تَا كِه بِخُورْتُش نَتِنْدِ اَزْمَا رَا
- ۶- اَمَانِ وُ آه اَزِ اَن وَخِ كِه يَارِ جِلْوِه كِرُو
رُزِ اَبِرِ زُلْفِ وِنُومَنُو، رُخِ سَمَنِ سَارَا
- ۷- خُومُونِ مُعَايِنِه، اَن رُخِ وِنِيمِ وُ مَاتِ بِيَمِ
تِيْنِي اِيِي نَخِرِمِ گُولِهَايِ قُولَا رَا
- ۸- چُو تَا زِي وِسَتَه يَانِ وُسِ وِزَانِه كُوَه بَه كُوَه
كِه تَا وِنَانِ بُونَانِ اَن غَزَالِ رَعْنَا رَا

۹- مۇ خۇن جیگەر، تۇ خۇ اغیار جام و ضل خیره
مۇ دزیدر تۇ، تۇ پهلیم اینیشتیه ای یارا

۱۰- دل از فراق تۇ خۇنو، ایی رۇ خۇن ایمنی
ورۇ دز چش باگم انه کف پارا

۱۱- مۇ زۇنان اسئه ای تا مۇ را کشی ویشی
تۇ خیلی عاشقد و گود چکار آمارا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- او نا: آنها داغ: باز کړندونه: می کنند قووا: قبا بؤوه: می شود اما: ما
- ۲- په چی: یک چیزی رۇگوش: در گوش وايند: (می) گویند برند: می برند
اؤيند: (می) برند یا: اینجا و زیا: و از اینجا گیرندونه: می گیرند وارا: آنجا را
- ۳- بؤره: بیا *بؤره: پسر تنه: تن رز: زیر نه: بگذار موا: مگوی
گور: می خواهد رۇ: در یا تو: جادهد
- ۴- *خودات: خودت را عزیزو: دوست داری فاش مکه: فاش مکن کیشندیده: تورا
می کشند اگه: اگر واژه: بگویی
- ۵- کواده: در کجا از ما: خرما نخورته: نخورده فهُمؤه: می فهمد نفهُمو: نمی فهمد
بخورتش: بخوردش نِتند: ندهند
- ۶- و خ: وقت جلوه کرو: جلوه کند رز: زیر و نومتو: نشان دهد
- ۷- خومون: خودمان ونیم: بینیم مات بيم: مات و مبهوت شویم تینی: اینقدر
ای: دیگر نخرم: نخوریم *قولارا: قولها را
- ۸- وسنه یان: شده ام وش: بس وزانه: می دوم و نان: بینم یونان: بینم
- ۹- مۇ: من خو: با خیره: می خوری مۇ دزیدر تۇ: من در بدر تو هستم *تۇ پهلیم
اینیشتیه ای: تو پهلوی من نشسته ای

- ۱۰- *خُونُو: خون است ایبی: دیگر رُو: در ایمنی: منشین وِرُو: برخیز
چُش: چشم اِنه: بگذار
- ۱۱- زُونَان: می دانم اِسَنَه ای: ایستاده ای کِشِی وِ بِشِی: بکُشی و بروی
عَاشِقْدُو: عاشقت هست گُودَه: می خواهی

غزل ۱۹

۱ - ای تَنگی نَفَسِ بَش، وَلِکِه دُوقُونِ اَمارا
تاکی گُودِه به جائِم، این دزدِ بی دُورا

۲ - عازِتِ مِگَرِ نَبُووَه کاری مِگَرِ نَداره
چُونِ میرمون مَچَلِنِه، بیخِ نایِ اینِ گدارا

۳ - این تَنگی نَفَسِ وِس، به مَوِ کَرُو اَذَیتْ
بازا اِنانِ رُو چُشهاَم، گَرِ بَرُونانِ وِبارا

۴ - گَرِشِه صَبایِه رُوئی دَزِ گُویِ آن دِلارام
بِیغامِ مَوِ بَرَسِنِه، آن یارِ با وِبارا

۵ - بَنجاه وُ بَنجِ بَشْتِه، عُمَرِ مَوِ دَزِ خِیالْتْ
بِکِ دَقَه شادِ نَدِکِه، اینِ خا طِرِ اَمارا

۶ - نِه وَا، بِه ماچِ تانِه، نِه اَزِ فِراقِ بَمُگَشْ
گُولُشِ اِبی مَبَنَدِه، دِرویشِ بِنِوا را

۷ - ماهِ صِیامو ساقی، گُو، بِکِ دوماغِ چاقی
تازانِ شِرابِ باقی، راضیِ کِرمِ خُودا را

۸ - واعِظْ اَمّا، قَهاتو، حاشارو گُوشامون شو
بَش وُزِ خَرایِ بِنِ رِژ، این کاه و این گُمارا

۹- آرو که آشنا چون، سیمُرغ و کیمیا هو
هر یا وینه بر شُنش، داعای آشنا را

۱۰- هر کی در این آبادی، دارو، به اعتقادِ
مُو خُوَمِ کِرانِ خُو ما فاش، صاحبِ دلانِ خود را

۱۱- نه مِرْد را هو، مِرْدی، نه هو، به ژنْدِ ژنگی
مُو تَجْرِیْمِ بَکَرْتِه، این مِرْد و این ژنا را

۱۲- یِک ژن دارانِ موزونان، آن شو، که مو، مِرانِه
هم چش، کَشووه سُورمه، هم دُستِ اِنُوخنا را

۱۳- بدنایِ خیلِی ورمو و هتَرِ زنیگنایِ
نَبَسندا یانِ خُم هر وقتِ تَغییر تانِ قضا را

۱۴- این ناخدا یِ کشتی، هیش یایی را نَزو نو
خود، ای خودا بر شَنِه بَر ساجلی آما را

۱۵- آن زُلفِ عَقْرِبِ تو، دَمَتووه رُویِ صاباز
مَثَلِه اِبی رِیْم یو، آن گیسو یِ چو ما را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِش: برو و لیکه: رها کن ذوقون: حالا گویده: می خواهی * تاکی: تا چه وقت
- ۲- عازتِ مِگَر نَبووه: مگر خجالت نمی کشی کاری مِگَر نَداره: مگر کاری نداری
میرمون: در حال مردن هستیم مَچَلَنه: فشار مده بیخ نای: تنگ گلو
- ۳- وِس: بس، بسیار به مُو کِرُوا اذیت: من را اذیت می کند بازا اِنان: پایش را بگذارم

- رُو چُشْهَام: روی چشمهایم گَرِیْزُونَانْ وَبَارَا: اگر بیماری و بار را بینم
- ۴- گَرَشَه: اگر بروی یِه رُوئی: یک روزی *مُو: من بِرَسِنَه: برسان
بِشْتَه: رفته یِک دَقَه: یک دقیقه شَاذَنْدَ کِه: شاد نکردی
- ۶- نِه وَا: نه بگو یِه مَآچ: یک بوسه تَانَه: می دهم نِه اَز فِرَاقِ بَمُکُش: نه از فراق مرا
بکش گُولُش اِبی مَبْنَدَه: دیگر فریض مده
- ۷- مَاه صِیَامُو: ماه روزه است رَاضی کِرِم: راضی کنیم
- ۸- قَهَاتُو: حرفهای تو رُو گُوشَامُون شُو: در گوشمان برود بِش وَر خَرَای بِن زُر: برو
پیش خره‌های دیگر بریز
- ۹- آرُو: امروز هَر یَا: هر جا وِیْنَه: بینی بِرَسُنُش: به او برسان
- ۱۰- هَر کِی: هر کس دَارُو: دارد یِه: یک مُو: من خُوم: خودم خُوما: خودم را
کِرَانْ فَاش: فاش (می) کنم
- ۱۱- هُو: هست نِه هُو: نیست مُو: من زَن: زن تَجَرِبِم بَکَرْتَه: من تجربه کرده‌ام
- ۱۲- دَارَانْ: دارم زُونَانْ: می دانم *شُو: شب مِرَانَه: می میرم *چُش: چشم
کَشُووه: می کشد اِنُو: گذارد
- ۱۳- مُو: من وَهْتَر: بهتر نَبَسَنْدَايَانْ: نپسندیدم تَغْیِرْتَانْ: تغییر (می) دهم
- ۱۴- هِیش: هیچ یایی: جایی نَزُونُو: نمی داند بِرَسِنَه: برسان
- ۱۵- دَمْتُووه: مرا می گزد رُوئی: روزی صَا: صد مَثْلَه: مگذار اِبی: دیگر
رِیم: به طرف من یُو: آید چُو: مانند مَا: مخفف «مار»

غزل ۲۰

- ۱- باز مَشَاطِه صبا زبُش اِتا بُستان را
باز شیداژ بِکِه بُلْبُلِ خوشِ اَلحان را
- ۲- وَقْتِ آن آمِه کِه بُرمَلِ بِکرم ساغَر را
بِیو، فَضْلِ کِه بُر آز گُلِ بِکرم دامن را
- ۳- وَقْتِ آن آمِه بِشَمِ گوْشِه ای خُو خَاطِرِ جَمْع
تو بِرِشانِ بِکِرِه گِیسوِی مُشکِ اَفشان را
- ۴- تَنْ کِه بی صَرَفِ تو هُو گوْمِ کُبرانِ آن تَنْ را
جانِ کِه بی یادِ تو هُو، گوْمِ کُبرانِ آن جان را
- ۵- زاهِدِ گوْشِه نِشین، خالِ لُبْتِ گَر، بونو
بیشِ آن خالِ، وِ بوسو وِ اِنو اِیمان را
- ۶- بَوْرِه آباذ، بِکِه یَکِ دِلِ وِیرانی را
ای کِه خارایی مُطَلّا کِریه اِیوان را
- ۷- خُو تُو دَرِ گُلخَن، اِگَر یامِ هِتِنْدُونِ خُوشامو
بی تُو نَمگووَه بَرُو باغ و گُل و رِیحان را
- ۸- آقا باشی جی، جزی را، زِ نِظَرِ بَرخُوسِه
خُودِ خُودایا، وِ مِگی آن نِظَرِ پَنهان را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- زیش اِتا: زینت داد شیداژ بیکه: شیدا کرد
- ۲- آمه: آمد پُر بکرِم: پر بکنیم بیو: شد
- ۳- بِشِم: برویم خو: با بکره: بکنی
- ۴- تَن که بی صَرَف تُو هُو: تنی که از تو بی بهره است گُوَم کُبرَان: می خواهم چه کنم
- ۵- گَر، یُونُو: اگر ببیند وِئُوسو: ببوسد اِنُو: بگذارد
- ۶- بُره: بیا آباد بیکه: آباد کن خارایی: بیهوده کَرِیه: می کنی
- ۷- خُو تُو: با تو یام هِتِنْدُون: جایم دهند خُوشامو: شاد هستم نَمگُوِه: نمی خواهم
- ۸- جی: هم پُو خُوِسَه: انداخته وِمگی: برمدار

غزل ۲۱

- ۱- تُو بُورِ دَاغِنِه، گُوْشِه اَبِرُوْانْ رَا
اَمَا بَرِ کَفَامُوْنِ اِمُوْنِنَاءِ جَانْ رَا
- ۲- چُشَامُوْنِ کُی اَرِم، دَمِ بَاژِ بَرِنِم
بِه چُش خُوْد، بُوِنِم گَرِ اَن دِلِسْتَانْ رَا
- ۳- اَمَا صُوْفِیَانِم، تَعِیْنِ نَدَارِم
اِگَرِ بُو صَفَا، بِکِ زُوْنِم اِیْنِ وَا اَنْ رَا
- ۴- زَمَانِ مَحَبَّتِ، اِیْ اَوْنَاکِه هِیْدُوْنِ
بِرَسْنِیْدِ دُعَايِ اَمَا، اَن زَمَانْ رَا
- ۵- زِمَا خُوْنِ دِلَا وِیْرِدُوْنِ یُوْهَرِ اَن وَخْ
بِیُوْیْدِ، اَن زُلْفِ، عَنَبَرِ فِشَانْ رَا
- ۶- سَرِ مُوْیِ خُو، هِم گِرَانْ جَانْ مَبِیْدُوْنِ
چُو بَرِ سَرِ کَشِیْدُوْنِه رَطْلِ گِرَانْ رَا
- ۷- زُوْدُ وُفَا مِهْرَبَانُش کِرِیْدُوْنِ
چُو وِیْنِیْدِ یَارَانِ نَامِهْرَبَانْ رَا
- ۸- بَرایِ نِشَاطِ تُو اَن یَارِ غِیْبِی
بِه رَقْصِ وُبِه چَرِ خُرُوْدَا اَسْمَانْ رَا

۹- هَلَا اِنِّیْ جَزِیْ وَ سِکَهِ بَیْ اُسْتُخُوْنَه
تُو یِکْ اَنِیْ نَدَ کَرْتَه هُو، یَا دِ اَنْ رَا

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- بُورُ: بیا داغنه: باز کن کفامون: کف دستهایمان اِمُونَنَاءَ: گذاشته ایم
۲- *کُیْ اَرِم: در آوریم دَم پاژ بُزِیْم: جلو پایش اندازیم بِه چُش خُوڈ بُوینِم: با چشم خود بینم

۳- اَمَا: ما ندارم: نداریم اِگَر بُو: اگر باشد یِکْ زُوْنِم: یکی می دانیم

۴- اِیْ اَوْنَا کِه هیدوُن: ای آنها که هستید بِرَسْنِیْد: برسانید

۵- وِیْرْدُوُن یُو: یادتان آید هَر اَنْ وَخ: هر آن موقع

۶- خُوْهَم: با هم مَبِیدُوُن: مباحثید چُو بُرَسَر کَشیدُوْنِه: چون سر می کشید

۷- مِهْرَبَانُش کَرِیدُوُن: مهربانش کنید وِیْنِیْد: بینید

۸- بِه چَر خَزُوْدَا: به چرخش واداشت

۹- نَدَ کَرْتَه هُو یَا دِ: یاد نکرده ای

غزل ۲۲

- ۱- اِگَر بیدی تُو یار نازنین را
به هر، یایی ز مُو بژوا، همین را
- ۲- بُو، آمارا به هوش و عقل و دینی
به یك غَمزِه، هم آن بد به هم این را
- ۳- به دشت آرا نه غارت گزته هارا
به دشت گز، ته زلفِ عنبرین را
- ۴- دیمت بز هر که داغو، چون وینه مُو
جواب رُخِ کریّه آستین را
- ۵- بز ونبه یا به زَر یا زور و آخر
به چنگ، آرا نه آن سیمین سُرین را
- ۶- به دشت زاهدان اَصلاً مَخوِیه
دور و دُونیای عقل خَرده بین را
- ۷- به دشتی جام و دشتی زلفِ دلدا
وَسا لهو، بَل به زاهد حورِ عین را
- ۸- صَباحی یك صُبوحی با ده سَرگَش
بَسین خُوش کارِ رُوز و اَپسین را

۹- به جُلْفا گَرِ بِشِه بی شَك بِوینِه
بِهَشْت و حُوری و خُلْدِ بَرین را

۱۰- جزی کامِ دل از هر چی بَر آره
به هریا، بیدی قابلِ آن زمین را

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بیدی: دیدی به هریایی: به هر جایی ز مُو بَرُوا: از من به او بگوی
 - ۲- *بُو: بُود هم آن بد به: هم آن را بردی
 - ۳- به دست آرانِه: به دست می آورم غارت کَرْتِه ها: غارت شده ها تِه: دهی
 - ۴- دیمت: رویت داغُو: باز است چو وینه مُو: چون مرا می بینی کِرِیْه: می کنی
 - ۵- بِرُوْنِیَه: بدان
 - ۶- مَخوِیْه: مینداز دُورُو: دوروز
 - ۷- وِساڈ هو: برای تو بس است بَل: بگذار
 - ۸- خوس: بینداز
 - ۹- گَرِ بِشِه: اگر بروی بِوینِه: ببینی
 - ۱۰- کام دل از هر چی بر آره: کام دل از هر چیزی بر آوری به هریا: به هر جا بیدی: دیدی
- زمین: زمین

غزل ۲۳

- ۱- بیدی که نه تو بیامدی نه اون و نه اینا
ای یار، خو، اما دم رفتن مکه سینا
- ۲- مو و ردم اینو آخر، تیپه به اما تو
تو آرو و سوبات که و صبح و پسینا
- ۳- دم چینه هه، اشباب که یارو، یووه آرو
و خجی اویمه ردوسا و رزم خوهین و هینا
- ۴- حاشا که بوان زلفش کانیته به دیمش
بر دزدۀ هه نایفه ای از آهوی چینا
- ۵- زاهد اگر آن زلف وینو گوشه آن چشم
والله نه ابی کفر سرز بو و نه دینا
- ۶- واعظ اگر آن خال و نو گوشه آن لب
ویرز بشو آن جنت و آن حوری عینا
- ۷- نسرین خطا قاری الهی که نوینو
والله ننووه داغ، ایی قرآن مبینا
- ۸- ای وای که کارش همه لجوازی هه خومو
طماع نبان گرمو، گومه کز بران اینا

- ۹- هر چي را سُرَاغَش كَرْت گيروؤه، اَزْم دِه
وَس رِنْد وُ حِرْوَمَزَاء هُو فَهْمُوؤه زِمِينَا
- ۱۰- صَا هَمْچُو مُرُو عَاشِقُ و رِيَشَخَنْد، دِه دَارُو
دَز بُرْدَن دِلْهَا هِمِرْأَاهُو، بَه كَمِينَا
- ۱۱- اَمَّا بَه مُو يَك مَآچ تُو وِه گَاه بگَاهِي
شُوخِي كِرُوؤ وَاژُوؤه تَا مَآچ اَمِينَا
- ۱۲- گَاهِي طَمَع سُون بَكَرَان زَهْرَه چُشْم شُو
وَاژُو جَزِي قَانِع بَه نِه طَامِع مَكِه سِينَا
- ۱۳- مُو وَشِكِه تُو خُوش لَهجِه وُ خُوش قَلْب وَاژُو نِه
تُم خِيَلِي عَزِيَز اَمِه كِه اَن خُو تُو چِينِيَا
- ۱۴- بَسِيَاژ مُوژُون گُوؤه گِرِفْتَار مُوئِنْدُون
نَم وِينُو يَكِي جُز كِه خُو، رُوِي تِرُو شِينَا
- ۱۵- شُوخِي نَكَرَان فَاتَحَه اِي بَرْمُو بِخُونِيْد
گِيرِيْد بَغْل هَر وَقْت اَن سِيْم سُرِينَا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بیلدی: دیدی نه توییمدی: نه تورا دیدم خواما: باما مکه سینا: چنین مکن
- ۲- وِرْدَم: ورد من اینو: این است تیه: می دهی آرو سوبات: که: امروز فردا کردی
- ۳- دِم چینه: هو: چیده ام یووه: می آید آرو: امروز وَخجی: وقتی اویمه: آمد رَدوستا: رد شد وُرْم: نزدَم خوهین وُهینا: با تمسخر و خنده
- ۴- بَوَان: بگویم کائیه: که آویخته * دیمش: رویش بَرْدَزْدَه: دزدیده است

- ۵- وینو: بیند ای: دیگر سَرُز: سرش بُوِه: می: شود
- ۶- ونو: ببیند ویرُز: یادش بِشو: برود
- ۷- نَسْرینَ خَطَاژَا: نسرین خطا او را نِه وینو: نبیند تَنوِه: نمی: کند داغ: باز
- ۸- لِجَوَازِی: لجبازی طَمَاعِ نَبَان: طماع نباشم گَرَمُو: اگر من گُومِه: می: خواهم کُزِرَان: او را چه کنم
- ۹- هَز چِی را سُرَاغُش کَرُت: هر چیزی را سراغ کرد (داشت) گِیرووِه: می: گیرد اَزَم دِه: از من خَرُو مُزَا: حرامزاده هُو: هست فَهْمُوِه: می: فهمد زِیمِینَا: زمینه را
- ۱۰- صَا هَمَجُو مُوزُو عَاشِق: صد نفر مانند من عاشق اوست رِیشَخَنَد دِه دَارُو: (آنها را) در ریشخند و تمسخر دارد هِمَزَا: همیشه هُو: هست
- ۱۱- مَآچ تُووِه: بوسه می: دهد شوخی کِرُو: شوخی (می): کند وَاژُووِه: می: گوید
- ۱۲- طَمَع سُون: طمع آنچنانی بَکِرَان: بکنم زَهْرَه چُشَم شو: به من زهره چشم می: رود
- ۱۳- وَشِکِه: بسکه خُوش اَزُونِه: خوش زبان هستی تُوَم: من تورا عَزِیز آمِه: دوست دارم آن خوتو چنینا: با تو چنین هستم
- ۱۴- مُوزُون گُووِه: مرا می: خواهند گِرِفَتَار مُوِنْدُون: گرفتار من هستند نَم وینو: مرا نبیند خورُو ی تَرَشِینَا: با ترشروی
- ۱۵- شُوخی نَکِرَان: شوخی (نمی): کنم بَر مُو: برای من

غزل ۲۴

- ۱- عباسا، عباسا، چه گویم عباسا
اَنَا الْحَقُّ زَنْد، مُو بِه مُنُویم، عباسا
- ۲- گَزَاژ عا شِقَانَش هِه، نَزْگو بَوَاژِه
گَوَاهی هِتُو، رِنِگ وُ بُویم، عباسا
- ۳- زِخُونَابِه هَايِ دِلْمِ بُووِه، آگِه
کِرُو مُرْدِه شو، شُسْت وُ شُویم، عباسا
- ۴- مَکِه خُو مُو بَز کَهْنِه وُ نُوْم، دَعْوَا
کِه هَم کَهْنِه وُ هَم جی نُویم، عباسا
- ۵- یِکی کَافِرْمُ زُوْنُو، یِک بَز مُدَاوَا
بِرِنْدُوْنِه آب وُ ضُویم، عباسا
- ۶- دین وُ مَذْهَبَا جُمْلِه مَاتَش بَکَرْتِه
دِل صَافْم وُ خُلُق وُ خُویم، عباسا
- ۷- تُو گَز خُو مُو بِه، آبرُویم چه کَارْم
تو، بِه، بَل رِیژو آبرُویم، عباسا
- ۸- بِجَانِ خُو چِم، صَا قَدَم بِیَش یَانِه
بِیُیُو، یِک قَدَم، گَز بِسُویم، عباسا

- ۹- اَز این گُوِه ها، خِیلی هِنْد، عُو کَشِنْدِه
 تُو جی یِک به، زانها به گُوئم، عباسا
- ۱۰- بی شوخی به هِر حالتی تُوَم عزیزو
 واژه راس یا گِر دُو رُوئم عباسا
- ۱۱- مُو جی یِک قَنه راسْت، خُو تُو کِرانه
 به دُونیا تویی آرزوئم، عباسا
- ۱۲- رُو اوّل دَر این کارخانِه، مِهْرْت
 بِرُون باقْتِه، تار و بُوِیت، عباسا
- ۱۳- تُو بالین مُو حاضر اَز به وِگِرْتُو
 اِگَر جان بیو، دَر گِلوئم، عباسا
- ۱۴- چِه هایِی، چِه هویی، چِه شامی چِه رویی
 نَبو بَر تُو گِر های و هُوئم، عباسا

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- هِه: هستی نَر گُو: نخواهد (نمی خواهد) بواژه: بگویی گواهی هِتو: گواهی بدهد
- ۳- *بُوِه آگِه: آگاه می شود کِرُو: کند
- ۴- مَکِه: ممکن *خُو: با *مُو: من جی: نیز
- ۵- زُوَنو: می داند بِرِنْدُونِه: می برند
- ۶- مَاتَش بِکَرْتِه: مات و مبهوت کرده (است)
- ۷- به: باشی ریزو: ریزد

- ۸- *خوچم:خوډم صا:صد یا نه:می آیم بیو:بیاید
- ۹- کوه ها:سگها هڼډ:هستند عو کښنده:عو می کشند
- ۱۰- توم عزیزو:تورا دوست دارم واژه:گویی راس:راست،سخن صدق
دورو:دروغ
- ۱۱- قته:حرف،سخن کړاڼه:می کنم (در اینجا یعنی می گویم)
- ۱۲- پژون بافته:بافته اند
- ۱۳- وگرتو:برگردد
- ۱۴- *نبو:نباشد

غزل ۲۵

- ۱- کئی بویه، ای یاز از رخسار، اوور خوئسه نقاب
میشل اؤن وختی که پیدا بویه رز اوز آفتاب
- ۲- این تعینها و قانونها بشندون از میون
نه خرم گول بهشت و نه بترسم از عذاب
- ۳- خود بوره تا دنیا وسو بهشت اندر بهشت
منتظر بومون وسو، ای آرزوی شیخ و شاب
- ۴- ز آتش هجرون ایی نرگو بوازان خود زونه
هم بیمون بگنداخته وساو هم دلمون کویاب
- ۵- تا به کی آیا به درغاب نقاب ای شیر حق
جائمون آروم ندارودست یک مشت کلاب
- ۶- کثرت ظلم و تعدی، وئوش از حد زونه خود
ای که هی در دفتر توحید فرد و انتخاب
- ۷- تا به کی نگره خرامون قامت ای سرو قد
تا به کی موی تو هو، ای یاز بزر ویت حجاب
- ۸- ای جزی آن شاهد غیبی که واژه متصل
خوتو او، تو نروینه اونت سُوال اینت جواب

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کئی بُووه: چه وقت می شود اووُر: آن طرف خُوَسِه: بیندازی اُون وَخْتی: آن وقتی پیدا بووه: پیدا می شود زُر: زیر *اُور: ابر
- ۲- بِشِنْدُون: برونند اَز میُون: از میان نِه خِرِم گول: گول نخوریم
- ۳- خُوڈ بُوَرِه: خود بیا وِسُو: شود مُنْتَظِر بُوْمُون: منتظر بودن وِسُو: بس است
- ۴- ابی: دیگر نَزْگُو: (نمی) خواهد بِواژان: بگویم خُوڈ زُوْنِه: خودت می دانی بيمُون: بیهایمان بُگداختِه وِسَا: گداخته شد دِلْمُون: دلمان کُوبَاَب: کباب
- ۵- به: باشی آروم ندارو: آرام ندارد
- ۶- وِبُوَش: گذشت زُوْنِه خُوڈ: خود می دانی هِي: هستی
- ۷- تا به کئی نَکَرِه: تا کی نکنی مَوِي تُو هُو: موی تو هست
- ۸- واژه: گویی *خو: با او: است نژوینه: او را نمی بینی

توضیحات:

- ۵- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۶- در مصرع اول، در (ن-خ) بجای «کَثَرَت»، «تا به کئی» آمده است.
- ۸- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۲۶

- ۱- ساقی وِرو هُمْتِه، باده نَاب
ریژِه تو بَر آتَش دَلَم آب
- ۲- گُمگَشْتِه باده فَنایِم
ای خُضر خُجَسْتِه پی تو، دَریاب
- ۳- ای وَا، کِه خَطِ وُفایِ خُوبانْ
چُون نُسخِه کیمیاشتِ نایاب
- ۴- تو خُوبکی بین و مُو، شُورُ
نِه صَبْر، بِه دِل نِه بَر تُنم تاب
- ۵- تا کئی بِپیچان چو مار زخمی
تا کئی خَم زُلف را، هِتِه تاب
- ۶- دَر خانِه دُشَمَنان مَنِه بای
آزُردِه مَکِه روانِ اَخباب
- ۷- اَغیار خُوشو مُوز آتَش غَم
لَرزُووه دَلَم بِسانِ سیماب

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرو: برخیز هُمْتِه: به من ده ریژِه: ریز

۳- اى وا: اى واى

۴- تۇخۇيىكى بىن: تو با كس ديگرى مۇ: مَن *شۇ: شَب رۇ: رُوز

۵- بېيچان: بېيچم ھېتە: بدهى

۶- آزرده مَكِه: آزرده مكن

۷- خۇ: تۇ: با تو

۸- مۇ: مَن لَزْزُوْه: مى لزد

غزل ۲۷

- ۱- به هیچ کیت، نَتَنه سین، نگارِ خوشِ حَرَکات
مُنْتِ بَکَرْتِه هُو، مَخو وَاوُنْتِ بَکَرْتِه هُو، مات
- ۲- چه شیوه هَسو رُو چُشها تِ اوْنِکِه مَرَدوْم را
یِکی کِشِنْدِه بَرَات وِ یِکی مِرِنْدِه بَرَات
- ۳- اِگَر خَدَنگِ بِلَا، اَز تُو، اِی کَمَان اَبَرُو
رَها بَبُو بِه سِنِم، یَا تَان اَن خَدَنگِ بَلَات
- ۴- خُوش اَن مَقَام، خُوش اَن بَزْم کِه تُو بَادِه خِرِه
تُو مَسْتِ بَادِه اِی، اَز عِشْقِ بَان مَوْ مَسْتِ چُشَات
- ۵- بِلَا یِ جُوْن پَشْرُوْن خُسِه وِ بَزُوْن زَنِتِه
خُودا خُودا بَکُو آتِش رُو جُوْن بَا بَا وَا مَامَات
- ۶- کِه اِی بُووِه دِلْمَا دِیْم دِلْتِ اِنَان وِ گِیرَان
بِه مَآچِ دِیْم لَوَات وِ بِه حَلْقِه زُلْفَات
- ۷- تُو جِی هَر اَنچِه نُووَا دَارِه خُو، اَمَا بَارِه
هَیْزَارُ جُوْن چُو اَمَا تَصَدُقِ بِه نُووَات
- ۸- مَوْ فِکْرِی یَان بِه لِطَافَتِ کُو وَا دَا مَآچِ کِرَان
فِدَاتِ بَان، اِگِه بَثْلِه کِرَانِه سَر تَا پَات

۹- نِه دَرَسِ شِغَرِ زُونَان، نِه سَوَادُو خَطِ دَارَان
بُو سِيزِدِه چَارِدِه سَالَمِ کِه اَيْنِ غَزَلِ بِمَوَاتِ

۱۰- غَزَلِ نِهَوُ جَزِي اَيْنِهَا کِه وَاژِه جَادُو هُو
اِگَرِ نَجِيْبِ جِي بُو هُو کِي رِه کِشُووِه اَز غَزَلَاتِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کِيت: کسی تو نَتَّه: نداده‌ای (برای هیچکس خود را این چنین جلوه نداده‌ای)
سِين: چنین مُنْت: تو مرا مَخُو پَكُوته هُو: مَخُو کرده‌ای اُونْت: تو او را
- ۲- هَسُو: هست کِشِنْدِه بَرَات: برای تو می‌کشند مِرِنْدِه: می‌میرند
- ۳- رَهَا بِيُو: رها شود بِه سِينِم: به سینه‌ام يَاتَان: جادهم
- ۴- بَادِه خِرِه: باده خوری مَشْت بَان: مست باشم مُو: من چُشَات: چشم‌هایم
- ۵- پَشَرُون خُسِه: پس انداخته‌اند پَزُون زَنْتِه: زاینده‌اند خُودَا: خدا بِکُو: بیفتند
آتیش: آتش رُو: در جُون: جان
- ۶- *کِه اِي بُووِه: کی می‌شود دِلْمَا: دلم را *دِيم: روی اِنَان: بگذارم
وِگِيرَان: برگیرم لَوَات: لب‌هایم
- ۷- تَوَجِي: تو هم نُووَا: ادا و اطوار دَارِه: داری خُوآمَا: باما بَارِه: بیاور
چُو، آمَا: مثل ما
- ۸- مُو فِکَرِي يَان: من فکری هستم (متفکرم) کُووَا: کجایت را مَانچ کِرَان: ببوسم
فِدَات بَان: فدایت شوم اِگِه: اگر بَثْلِه: بگذاری کِرَانِه: می‌کنم
- ۹- زُونَان: می‌دانم دَارَان: دارم *بُو: بود بِمَوَات: گفتم
- ۱۰- نِهَوُ: نیست وَاژِه: (می) گویی جِي: نیز بُو: باشد رِه: رَه، راه
رِه کِشُووِه: منحرف می‌شود

غزل ۲۸

- ۱- تینی مَحُومِی تا نَکِرُو تینی خِرا بُت
تینی رو دِلْت نِه، کِه نَتُو تینی عذابِت
- ۲- تینی کِه خِرِه وُرِه بِشِه فِکُر نَکِیِیه
نَقْل چِه هُو آخِر کِه هِتو دانِه وُ آبِت
- ۳- ساقی وِرو، زَنَدِم کِه وُ تازِم کِه وُرِیژِه
یَک قَطِرِه ای دَر کام از آن کَهَنِه شِرابِت
- ۴- زُونِه کِه ای هُو رُو قِیامِت کِه تو ناگَه
بِاوِیَته وُ بِالَا بِخوِیَسه بَنَدِ نِقابِت
- ۵- ای جانِ جِهان بُوِرِه وُ دَر هِر قَدَمِت وِن
خُونِیو چِه دِلْها وُ چِه دِلْها هُو کُبابِت
- ۶- رُوها کِه سَرِ این دِلْمِت آزِیَه بارَا
بُوُر، اینی وُرْم تا کِه بَوان بابِ بِه بابِت
- ۷- کَارِ هِمِه اَدِیان وِ مِلَل را گِلْمَش نا
گِیسوِی بِهَم تافِتِیه هِمچو طَنابِت
- ۸- دَر بُرَدَن دِلِ این قَتِه را سَر کِی نِه آران
آخِر چِه تَأَنی بُو وُ اوّل چِه شِتابِت

۹- ایتام وصال هر چه مخلصش ببو قابل

ناقات ناقاتی، توجی بالاشو نقابت

۱۰- تاکی خوبه خوائی جزیا فارس کریه

یک گووه ای، اون جی نکرندونه حسابت

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- تینی: اینقدر مَخو: مخور خرابت نکرؤ: خرابت نکند رو: در نه: بگذار عذابت نتو: عذابت ندهد

۲- خره: خوری ره: راه بیه: بروی فکر نکیته: به فکر نمی افتی هتو: بدهد

۳- ورو: برخیز ژندم که: زنده ام کن تازم که: تازه ام کن ریژه: ریز (بریز)

۴- زونه: می دانی که ای هو: چه موقع است رو: روز باویه: برخیزی بالاخویه: بالا بیدازی

۵- بوره: بیا ون: ببین خونینو: خونین است

۶- روها: روزها، روزگارا سراین دلت آرته: سراین دلم آورده ای بوز اینی: بیا بنشین وزم: بیشم تا که بوان: تا که بگویم

۷- گلمش نا: به هم ریخت

۸- قته: حرف، سخن سرکی نه آران: سردر نیاورم * بو: بود

۹- ببو: شود ناقات ناقاتی: اندک اندک جی: نیز، هم بالاشو: بالا (می) رود

۱۰- خوبه خو: خود به خود فارس کریه: صدای سگ می دهی کووه: سگ نکرندونه حسابت: حسابت نمی کنند، شخصیتی برایت قائل نیستند

توضیحات:

۳- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۲۹

- ۱- زُلفِ یا نُسخه کُفریت به دیم افتادست
یا به جَنّت ره شیطانِ رَجیم افتادست
- ۲- به یقین زونبه گزینِ خال و خطا، ره کی نشو
هر دلی روزِ اوّل پاک و سلیم افتادست
- ۳- بُویِ بینی به دو ماغمِ فرخِ انگیزِ نهو
تا ز زُلفت به مشامِ مو شمیم افتادست
- ۴- ای، بابایِ جهانِ چون تو بَری پشِ نخوسو
مَدَتی هو، مُمِ ایامِ عقیمِ افتادست
- ۵- مو که چون نی به نوایانِ زغمّت، تازه نهو
این نوا، دَرَنیم از عهدِ قدیمِ افتادست
- ۶- هر چه دَقّتِ بکران و وِرسانه نَزوان
عینو دیم دیم تو یا خَلِقه میمِ افتادست
- ۷- مَظَنیه بوئی و بنا بیتِ یووه زینِ جهتو
شورش و عُلُغله درِ عَظَمِ رَمیمِ افتادست
- ۸- فِتْنه انگیزی چُشّهات، جهانِ بَر که خراب
یا گوا شُکر که این نُسِقه سَقیمِ افتادست

۹- زِ کُوُوِه هابین، وِهْتَر وِ رَسُوْم چُوْنِکِه جزی
بَرْدَرُش چُوْنِ سَگِ اَصْحَابِ رَقِیمِ اُفتادَشْت

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *دیم: روی
- ۲- زُوْنِبَه: بدان *رِه کِی نَشُو: از راه بیرون نرود، گمراه نشود
- ۳- بُوِی بِنِی: بوی دیگری نِهَو: نیست *مُو: من
- ۴- اِبِی: دیگر بَش نَخُوَسُو: پس نیندازد مَدَتِی هُو: مدتی است مُم اِیام: مادر ایام
- ۵- بَه نَوایان: به نوا هستم تازِه نِهَو: تازه نیست
- ۶- دَقَت بَکْران: دقت بکنم وِر سانه: واری می کنم نَزُوْنان: نمی دانم عِینُو: دهان است *دیم: روی *دیم: صورت، چهره
- ۷- مَظَنَه: گویا یُوُوَه: می آید زِین جَهْتُو: از این جهت است
- ۸- بَر کِه خَراب: خراب کرد یا گُوا، شکر: باید شکر بجای آورد نُشَقَه: نسخه
- ۹- زِ کُوُوِه هابین: از سگهای دیگر وِهْتَر: بهتر وِر سُوْم: مرا واری می کند

توضیحات:

- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) «نوا» به صورت «نِه وا» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «غلغله»، «لوله» آمده است.
- ۸- این بیت در (ن-س) به این صورت آمده است:
فِتْنِه اَنگیزی چُشَهاتِ خَرابِش کِه مورا
وِر خُوْم شُکُز کِرانه کِه سَقِیمِ افتادست

غزل ۳۰

- ۱- آن رو، که لوح هستی به دُونِیا وِژوُنْ نِوِشت
طومارِ عِشْقُدا به دِل، آما وِژوُنْ نِوِشت
- ۲- میمِ دهانتا زِ سِرِ مُو بِژوُنْ کِشا
صورتگرانِ کِه نَقشِ تُو زیبا وِژوُنْ نِوِشت
- ۳- قومی کِه غافلند زِ ناز و کِشْمِه ات
نامِ تُو را گهی خور و گه ما وِژوُنْ نِوِشت
- ۴- حاشا دِل از فَرِیبِ خلاصی ای داریو
کِیفِیتِی کزان چشِ شَهلا وِژوُنْ نِوِشت
- ۵- هر یانِگارِ خانِه دِل را بيمونُ آسا
بیمدی کِه صُورَتِ تُو به هر یا وِژوُنْ نِوِشت
- ۶- گَر شد سِرْم به خاكِ برابرِ خوشم کِه عِشْق
کاین سُجْدِه قَبول، مورا با وِژوُنْ نِوِشت
- ۷- بَنگَر به رِیگِ نَقشِ بیابون کِه عاشقان
تاریخِ عِشْقِ مَجْنون و لیلِا وِژوُنْ نِوِشت
- ۸- مِی دَر پیا لِه ریز، کَرین بَرَم نُگْتِه ایست
خَطی کِه گِرِد ساغِر مینا وِژوُنْ نِوِشت

- ۹- مَنَعِ اَمَّا كِه مِی خِرِمِه ز اِهْدَامِكِه
هَر دَرْدِ رَا بَرَاژ، یِه مُدَاوَا وَرُونِ نِوِشْت
- ۱۰- خُو خَاك بِه یِسُونِ گَزِی كَانْدَرِ وَلَايِ عِشْقِ
اِیْنِ وَضَلُ بَرِ بَرَهِنِگِی بَا، وَرُونِ نِوِشْت

كلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آن رُو: آن روز وَرُونِ نِوِشْت: نوشتند عِشْقُدا: عشق تو را اَمَّا: ما
- ۲- دِهانتا: دهانت را بَرُونِ كِشَا: کشیدند
- ۳- خُوَر: خورشید مَآ: ماه
- ۴- دَاژ بُو: داشته باشد مَجَش: چشم
- ۵- هَر یَا: هر جا بِيْمُونِ اَسَا: نگاه کردیم بِيْمَدِی: دیدم
- ۶- مَوْرَا بَا وَرُونِ نِوِشْت: پای من یا به حساب من نوشتند
- ۷- یِیَابُون: بیابان
- ۹- مِی خِرِمِه: می می خوریم مَنَعِ مَكِه: منع مکن بَرَاژ: برایش یِه: يك
- ۲۰- خُو: با یِه: باش *یِسُون: یکسان

غزل ۳۱

- ۱- دوش آمه بَسْرُم شاهدکی باده پَرِشْت
با دُو صَد غَنج و دَلال و قَدحی باده به دَشْت
- ۲- تا چُشام داغنا و تا رُو چُشش کَفْت چُشام
بُیْشُو هُوش از سَرُم و رِشْتِیه عَقْلُم بَگَسَشْت
- ۳- بِزَوَاتِ اِی وای هُمُون نَدُخْتِه می چَرَسینِه
طاقَت بُیْشُو و هُوش از سَرادو دِل از دَشْت
- ۴- بِمَوَاتِ اِینا نِهو، از دُور چُشادُم کِه بیدی
بِز بَتِه نَشْتِه چُشَهات مَو را دِل از دَشْت
- ۵- تُو کِه یَک چی هی نَدارِه کِه دِل از یا، نَبِرو
سین زِباتا به سَرُت آدما دارو بابَسْت
- ۶- اِی خُوش آن وَقْت کِه مَو و تُو به گُلگَشْت چَمَن
بِخَبی با اِنمُون و، هِتْمُون دَشْت به دَشْت
- ۷- مَو به یادِ رُخ و زُلُفْت، گِل و سُنْبِل نِه آسان
تُو خِرِه باده مَو از چِشَم می آلودِ تُو مَسْت
- ۸- تا تَوانی دِل اَز بابِ وِفا را مَشِکَن
هِمِه جانها به فدای، آنکِه دلی را نَشِکَشْت

- ۹- دُوقُون اِی یاز وِیایی وِسو خُومُشتاقان
همگی زُونو، هُو وِهتر زِ جَدایی پیوشت
- ۱۰- بَدِ بوانِ مَنزِلِ آن یاز کُو واهو، رُو دلی
کَز خیالات و میالاتِ بگلی وارست
- ۱۱- اِی جزی لال به به خُو جی نینه چه واژه
حَق هِمَش خوتو هُو اَر دِیده حَق بیئت هِشت

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آمه: آمد وُرُم: بیشم
- ۲- تا چشام داغنا: تا چشم باز کردم کَفَت: افتاد بیشو: رفت
- ۳- بَرَوَات: گفت نَدَحْتِه (مخفف نَدَخُورْتِه): نخورده ای چَرَسینه: چرا چنین هستی
- ۴- بَمَوَات: گفتم اینا نِهو: اینها نیست جُشادَم که بیدی: چشمهایت را که دیدم بَرِیْتِه (مخفف بَرِیْرْتِه): برده (است)
- ۵- یَک چی هی نَداره: یک چیزی نداری یا: جا نبرو: نبرد سین: چنین دارو: دارد
- ۶- بخبی: بخوبی پا اِنمون: پا بگذاریم هتمون: بدهیم
- ۷- *مُو: من نه اُسان: نگاه نکنم خِرِه: خوری
- ۹- دُوقُون: حالا وِیایی وِسو: جدایی بس است *خو: با همگی: همه کس زُونو: می داند هُو: هست وِهتر: بهتر
- ۱۰- بَدِ بوان: به تو بگویم کُو واهو: کجا هست رو: در
- ۱۱- لال به به: گنگ شو جی: نیز واژه: (می) گویی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بِشُرُم»، «وُرُم» آمده است.

۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «تا چُشام داغ ببُو تارو چشام گفت چشاز»

۶- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

ای خُوش آن وَقْتِ کِه مُو خُو تُو بِه گُلگَشْتِ چَمَن

تُو خِرِه بادِه مُو آز چِشَمِ مِی آلود تو مست

۷- ۹- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۳۲

- ۱- نِیَامِه‌ای تُو وُ آما بِمَرْتِه‌ایم بَرَات
وِمُونِ نِگِیْتِ بِه مَآچِ اَز دِهَانِ غُنْچِه نِمَات
- ۲- چُشَات وُ زُلْفَاتِ اینْها، بِه دَیْتِه طَرَارِند
بِزُونُوبِه، اَز دِلِ آما، طَاقَت وُ قَرَار وُ ثَبَات
- ۳- مَو، وُر، خُو، وَا تِیْمِه، عِشْقِ چِه نِگَارِ کِبُو
بِه دَامِ اِیْنِ قَنّه مُفْتَا، دِلْمِ نَکُو، بِالذَّات
- ۴- بِه رُو، زِدُورِ دِه، تُم مَو، سُرَابَادَا، بیدی
بِه مَرْتِیَان وُ هَمُون وُ زِدِلِ مَو، اِسْو، دَات
- ۵- هِزَارُ جُونُمِ اِگَرْدَا، بِه نِیْمِ غَمَزِه تُو
بِه خُوْدِ قِسمِ بُو، کِه کَرْتِیْمِه، بِاکَاژَا، بِه قَدَات
- ۶- خُوْدَا نَکَرْتِه اِگَر غَمَزِه، رَا تَمَامِ کِرِه
تَمَامِ عَالَم وُ دُونِیَاتِ مَخُو، بِنِدِه وُ مَات
- ۷- وَرِم شُو وُ نِدُو، بِه دُونِیَايِ فِتنِه رُونِ بَشِ حُس
بِرَا جُونِ آما، خُوْدَا، هِم تَنّه، بِابَا وُ مَامَات
- ۸- جَزی بِجَزِ خُوْد وُ مِثْلِ خُوْد وُ کَانّه خُوْد
بِکِی نَشَارِ خُونُو، شِغَره‌ای بِی بِرُوْبَات

- ۹- اینا که واژانه، پلتيك نون امارت مو، هو
 اینا، نه شغرو، مغرو اگر که فهمه نکات
- ۱۰- ای اونی که این گله پرتای را، بخونه، به بار
 گماندو اینا را شغز، وانه مو، هی هات

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نیامه ای: نیامدی اما: ما بمرتبه ایم: مردیم برات: برایت و مون
 نگیت: برنداشتیم غنچه نمات: غنچه نمای تو
- ۲- دینه: دسته برؤنبه: بردند
- ۳- مو: من وژ: بیش، نزد *خو: خود واتیمه: می گفتم کبؤ: کیست قنه
 مفتا: حرفهای مفت
- ۴- به: یک تم مو: من تورا سرا بادا: نمایی از تورا بیدی: دیدم بمرتیان: مردم
 همون: هنوز وژدل مو: در دل من اسو: هست دات: داغت
- ۵- دا: مخفف داشتم بو: باشد کریمه: می کردم پا کاژا: همه آن را
- ۶- خودا نکریه: خدا نکرده تمام کیره: تمام کنی مَحو بنده و مات: محو و مات
 می شوند.
- ۷- ورم: نزد هم *شوونذ: رفتند به: یک فتنه ژون پش خس: فتنه ای پس انداختند
 (پس انداختن: تولید نسل کردن) برا: برای جون: جان هم تته: به هم داده (است)، به
 ازدواج در آورده است
- ۸- نشاژ: نمی تواند خونو: بخواند بی پرو بات: بی پرو پای تورا (بی پرو پا کنایه از
 بی معنی بودن است)
- ۹- اینا: اینها واژانه: می گویم نون امارت: نان در آوردن مو هو: من هست اگر که
 فهمه نکات: اگر که نکات را بفهمی
- ۱۰- گله پرتای: پرت و بلا گماندو: گمانت است (گمان می کنی) وانه: می گویم

توضیحات:

۴- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «یہِ رُو تو را بہِ مُوازِ دُوزِ دِہِ وِژوُنْ نُومَنّا»

غزل ۳۳

- ۱- از خودی و یور و واخوسه سز آندریایت
تا که صاحب نظران، تیند، چش بینایت
- ۲- دور و واژی نبو که، زنده دلان فهمیده
آنچه داره به درون از قدم سیمایت
- ۳- پرویش همه را واته و نازون اونه
زان نواهای، که هر وقت زنه از نایت
- ۴- آخر ای تیر بلا، کز طرف یاز آیه
نه اییه، گز بییه، در چشم، هتان مأوایت
- ۵- هیچ دوری به مثال تو پری فتنه گری
نزنو مام ایی، پش نخوسو، بابایت
- ۶- نمکی هو، که به زخم جیگرم پاشیه
خود خیالت رسووه سورمه کشه چشهایت
- ۷- به خبی و به ملاحه به خوداوند قسم
نه از این بیش بومه تات و نه یوهمتایت
- ۸- اوزنش در دهنش کاش ببو به تیکه چو
آنکه تشبیه به سروش که قدو بالایت

- ۹- سین که فرهاد او خُشروا بِژِئَرْت تو جی
 قَدَر شیرین بِژِ اِمَرْتِه لَبِ شِگَر خائِت
- ۱۰- ای جزی وَ قَتی مِرِه، پِیش گزی دَفْتَرِ شِعَر
 گَر، گَرُو، نِئِد، نَه تِنْدِه کِفَن کالائِت

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِیُور: بگذر وَاخُوسِه: دور بینداز تِنْد: دهند چش: چشم
- ۲- دُور وَاژی: دروغگویی نَبُوکِه: نمی شود کرد فَهْمِنْدِه: می فهمند دَاِرِه: داری
- ۳- بِرُو پُوش: بال و پر وَاِتِه: به باد (می) دهی نَاژُون: گلویشان اَوْنِه: (می) بُری
 رِنِه: (می) زنی
- ۴- آیه: آبی نِه آیه: نمی آبی بیه: بیایی هَتَان: بدهم
- ۵- نَزِنُو: نزاید پَش نَخُوسُو: پس نیندازد
- ۶- نِمکی هُو: نمکی هست جِیگَرَم: جگرم بِاشِیَه: می باشی *سُورِمِه کِشِه: سرمه می کشی
- ۷- خَبی: خوبی بِیش بُوْمِه: پیش آمد تَات: همتای تو یُو: آید
- ۸- اَوُرُونُش: زبانش بِیُو: شود بِِه: یِه چُو: چوب
- ۹- سین که: چنین که، همانطور که اُو: آب، آبروی بِژِئَرْت: برد تُو جی: تونیز
 بِژِ اِمَرْتِه: شکسته (است)
- ۱۰- گَرُو، نِئِد: به گرو بگذارند نَه تِنْدِه: نمی دهند کالَا: کرباس

توضیحات:

- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «نَه مَامَائِت بِژِنُو، نِه خُوسُو پَش بابائِت»
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «آه از آن وَ قَت که سُورِمِه کِشِه در چُشْهائِت»
- ۷- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «نَه از این پِیش، اُوْمِه تا دُونِه یُو هَمْتائِت»

غزل ۳۴

- ۱- زِ فِرَاقُتْ بِه دِلَامُونُ، شَرَرِی نِیست کِه نِیست
سَوْتِه اَز آتِش هِجَرُتْ جِگَرِی نِیست کِه نِیست
- ۲- تُو، شِیپِه بَادِه عِشَرَت خِرِه خُو، غِیْرُو مُو رَا
بِه دِل اَز رَشْک، سِرِ نِیشتَرِی نِیست کِه نِیست
- ۳- بِه هِرْ آنِی کِه، بِیپِه، وِیوَرِه پَانِه بِه چُشْم
چُش مُو خَاکِ رِه رَهگُذَرِی نِیست کِه نِیست
- ۴- عِیْبُتْ آنُو، کِه بَر، اِشْکِی بَرَادَا، دَاغ نِیهِ
وَرَنَه دَر بَاغ وِصَالْتِ ثَمَرِی نِیست کِه نِیست
- ۵- عَاشِقَارَا کِشِه، وَاژُون خُو سِه، بِی غُسل وُ کَفَن
وِت، وِت اِیْن قَنَه دَر هِرْ گُذَرِی نِیست کِه نِیست
- ۶- مُو سِیَا طُوُر مَشِیهِ اَز خُو، وِرُو، خُو، خُو د، اِیْنِی
سِرِ اِیْن جِلُوِه بِه کُوِه و کَمَرِی نِیست کِه نِیست
- ۷- چُش و گُوش وُ سِرِ بِیْنِی، بِش اِمَا، آذَم وَاَر
وَرَنَه اِیْن گُوش وُ چُش وُ سِرِ بَخَرِی نِیست کِه نِیست
- ۸- نَقِش دِل رَا بِخُوْنِه دَر سُرَا، وَاخُو سِه کِتَاب
کِه دَر اَن لَوْح مُصَفَا خَبَرِی نِیست کِه نِیست

- ۹- هِمِه دَرَات زَنَرْتَا بِه مَّئِه عاشِقِ اِمِنْدُ
شَوْرِش عِشْقُ و اِرَادَتُ بِه سَرِی نیست که نیست
- ۱۰- اِی جَزِی بِش اِیْنِی سَر سَفَرَه اَز بَابِ صَفَا
کِه بِه سَر سَفَرَه آزُونُ مَا حَضَرِی نیست که نیست

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دِلَامُون: دل‌هایمان * سوْتِه: سوخته
- ۲- شِیِه: می‌روی خِرِه: (می) خوری * خُو: با * مو: من
- ۳- بیه: بیایی وِیوره: بگذری با نِه: با (بگذاری)
- ۴- آنو: آن است اُشْکِی: هیچکس برادَا: درت را دَاغ نِه: باز (نکنی)
- ۵- کِشِه: کُشی (بکُشی) وَاژُونُ خُوْسِه: دورشان بیندازی وِت وِت: بچ بچ
قَنَه: حرف، سخن
- ۶- مَشِه: مرو * اَز خُو: از خودت * وِرُو: برخیز خُو، خُوْد: با خود اِیْنِی: بنشین
- ۷- * چُش: چشم بِنِی: دیگری بِش: برو اِمَا: پیدا کن
- ۸- بِخُوْنِه: بخوان دُرُشْرا: درسش را وَاخُوْسِه: دور بینداز
- ۹- مَّئِه: ماده عاشِقِ اِمِنْدُ: عاشق هم هستند
- ۱۰- بِش: برو اِیْنِی: بنشین سَفَرَه آزُونُ: سفره‌هایشان

توضیحات:

- ۱- در مصرع دوم، (ن-س) بجای «هجرت»، «داغْت» آمده است.
- ۹- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «هِمِه دَرَات هُرْ اَنچِیت تُو گُو اُون جِی گُورَه»

غزل ۳۵

- ۱- ای که واژه زلفِ دُشت، حلقهٔ دامِ بلاست
نَخ به نَخ این بلا بُو و تُوَن جانِ ماست
- ۲- ماچی زلوهایی او. هو آثرِ زندگی
گردی ز نعلینِ او روشنی چشمِ ماست
- ۳- کییه و کاروتن و جان، همه را اژگوتا
خومون اگر آن نگار بر سرِ بیع و شراست
- ۴- زراستی نیوره بی ادبی مون بکه
هر چه تو واژه بجاست هر چه مو وازان خطاست
- ۵- آنکه بی اش گرتییه بوره نشونیت هتان
منزل و ماوای او در دلِ اهلِ صفاست
- ۶- به میدون کائنات به زوفا هیچ نیست
این همه سرها که شو، بر سرِ عهد و وفاست
- ۷- دوقون وروقد بکش، خط به قیامت بکش
رو، به نما و بکه کارِ همه رو به راست
- ۸- بی سرو پایان عشق را مونه چشمِ کم
هر که وینیه، به جوژ کارِ دلش با خوداست

- ۹- این تَن و توشِ مَو که یایِ خولولش کِرُو
گومِه که آنی نبُو، گَرِ زِتو آنی جُدَاشْت
- ۱۰- مَو نَکِرانِه نوماز، جَز خَم اَبِروِی دُوشْت
گَر هِمِه قاهام کِذْب، این قَتّه هَم، بابجاشْت
- ۱۱- سینِ که دُو زُلفاتِ را، بَرِ دُورخانِ کَجِ اِنِه
شُیْطُونُ الوُوه جَزی، اِبی بِشُوراهِ رَاسْت؟

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- واژه: (می) گویی بُووَتُون: تار و بود
- ۲- لُوها: لبها هُو: هست زَنَدِگی: زندگی
- ۳- کِییه: خانه اِزْگوتا: باید به او داد خُوْمُون: باما بیع و شِرا: خرید و فروش
- ۴- نَیوَره: (نگذری) بی ادبی مُون بِکه: بی ادبی کردیم واژه: (می) گویی
مُوازان: من می گویم
- ۵- پُی اُش: دنبالش گَرِتیّه: می گردی بُوَره: بیا نِشُونِیتِ هِتان: نشانی به تو بدهم
- ۶- مِیدُون: میدان *شُو: (می) رود
- ۷- دُوَقُون: حالا وِر: برخیز رُو بِنما: روی کن
- ۸- مَوِنه: مبین وِنِیّه: می بینی
- ۹- یایِ خُو: جای خودی *لُولش کِرُو: حرکت و جنبش (می) کند کِرُو: (می) کند
گومِه: می خواهم نبُو: نباشد
- ۱۰- مَو: من نَکِرانِه نَکِر نومازِ نماز نمی کنم قاهام: حرفهایم قَتّه: حرف، سخن
- ۱۱- سینِ که: چنین که اِنِه: بگذاری الوُوه: می گذارد (اجازه می دهد) اِبی: دیگر
بِشُو: برود

توضیحات:

۲- این بیت در (ن-س) به این صورت آمده است:

مَا بَعْزَ لَعَلَّيْنِ تَوْهُوَ أَثَرِ زَنْدِگِی

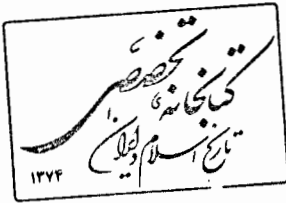
گزندی ز نعلینِ تور و شنی چشمِ ماست

۵- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «جائِگه و منزلش دزدِ دلِ اهلِ صفاست»

۷- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «نیشته اگر به ورو خط به قیومت بکش»

۸- مصرع اول، در (ن-س) بجای «مونه»، «مآیه» آمده است.

۹- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «این بدانای گلی که یا خولولش کزو»

غزل ۳۶

- ۱- كِه تينى تُوژ، خُب بساتِه، اى همِه جانها فدات
اى همِه جانها فدای آنكه تُوژ، راخت بسات
- ۲- وَچِه سين سَر تابه با، خُب پَش نَخو سيند آدما
يا مَلايِك بييه هو، يا حور، بابا ومامات
- ۳- گَر سَر سَوْدای تُو آندَز دِل آما نَبو
بَهَر چِه اوميمونه آما به دَهَر بى ثبات
- ۴- اين نواها كِه بلند و زين نيا از هَر طَرَف
باك بيموندى خُوډه از هَر نى اى آيو نوات
- ۵- وای باهاری خُوډه هَر وُخ وِزه بَر خار وُخس
اى بسا گُلهاي رنگين سَر بَر آرو از نبات
- ۶- روى كِه دُونيا به پا وِساء تا بووۀ تِموم
هَر چه يوو هَر چه بومِه دَر تُو هِنْدُون مَحْو و مات
- ۷- هَر چى ايت يَك جوژ هَر كى را گِرِفْتارش بَكه
اى نِگار ا دَر قَدَم اَوَّل مورا بيزگى چُشات
- ۸- مَو دُو قون تازِه نِهو كِه دات هِسو وَر دِلُم
از رُو اَوَّل تا دُو قون اى يار، وَر دِل هِسو دات

۹- صَا هِزَارَانْ سَالْ رُوْ وُشُوْ جَزَى نُوْ مَا كِرِه
تَهْ جَهْتَمْ يَاژْ هُوْ وَاللَّهْ وَبِاللَّهْ بِيْ وَلَاتْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- تینی: اینقدر تُوژْرا خَبْ بِسَاتِه: تو را خوب ساخته است
- ۲- وَجَه: بچه سِین: مانند این، چنین پَشْ نَخُوْسِنْد: پس نیندازند آدَمَا: آدمها بیه
هُو: بوده است
- ۳- نَبُو: نبود اُوْمِیْمُوْنِه: می آمدم
- ۴- پَلَنْدُو: بلند است نِیَا: نی ها بِيْمُونْدی: دیدیم خُوْدِه: خودت هستی آیُو: آید
- ۵- وَا: باد بَاهَارِی: بهاری هَرْوُخ: هر وقت وَزِه: (می) وزی سَرَبَرَاو: سر بر آورد
- ۶- وِسَاء: شده (است) تَابُووَه: تا می شود تِمُوْم: تمام یو: آید بومه: بیامد
هِنْدُوْن: هستند
- ۷- هَرْ چِی ایت: هر چیز تو بیژْگی: گرفت
- ۸- مَو: من ذُوْقُوْن: حالا نِهَو: نیست تَاژِه: تازه دَاْت: داغت هِسَو: هست
وَر: در رُو: روز
- ۹- رُو وُشُو: روز و شب نُوْمَا کِرِه: نماز کنی یَاژْ هُو: جایش هست

توضیحات:

- ۳- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «بَهْرِ چِه پَامُمْ اِنای مُو، بِه دَهْرِ بِيْ ثَبَات»
- ۵- مصرع اول، (ن-س) به این صورت آمده است: «وَايِ بَاهَارِی بِيِهْ جِلُوْتْ وَ زُوْبَرْ خَارُوْ خَس»
- ۶- مصرع دوم، (ن-خ) به این صورت آمده است: «هَرْ چِه هُو وُ هَرْ چِه هِنْدُوْنْ دَرْ تُو هِنْدُوْنْ مَخُو وُ
مَات»

غزل ۳۷

- ۱- مَشَاطِه چو بالایِ دِلارایِ تو آراشت
بالا نهو این بَلِکِه بالایِ دِلِ ما خواشت
- ۲- کِی قَطْعِ رَه کَعْبِه مَقْصُودِ کِرُوْدِ
این بایِ شِلِ لَنگ و چُشِ کُور، کِه با ماشت
- ۳- دَرْدِ غَمِ عِشْقِ تو کِه دَرْمُونِی نَدارو
خو هر کی بِمُونِ واتِ از او عَرَبِدِه بِرُخاِشت
- ۴- ای کَعْبِه رُوْانِ بیدِ خو آما اینی نیدون
مَقْصُودِ، آما هِمِ اِگَرِ یا و اِگَرِ و اِشت
- ۵- آرو آماها پیر خراباتِ جُنُونِمْ
مَجْنُونِ بِلَاکَشِ، یکی از سِلْسِلِه ماشت
- ۶- از بادِ کُلَرَنگِ به سَجَادِه، نِگارُم
یَکِ رَنگِ بَیْنِشِ بَارَتِ، بِسَاتِ دِیگَرِ آراشت
- ۷- آن گُوهرِ یَکْتا، کِه به گَنجینه نَگَنجَد
هر چَندِ گِدائیم، مَقَامُشِ به دِلِ ماشت
- ۸- آنی کِه تَمَنایِ تو دَرِ هَرِ سِینه ای هُو
آنِی کِه جَمَالَتِ زهرِ آئینه هُویداشت

- ۹- يٰكُ نُكْتِهَ بَيَانُشْ كِه لَبَانِ نِمَكِيئْتُ
خوڭد وِرِ بِنِه زان نُكْتِه چِه شوُر اَسْت و چِه غوغاست
- ۱۰- گيسو چو گرِه بِنْدِه وُ خُو، نازُ خَرَامِه
پَش اَس زَقَفَايْتُ بُوِيْنِه خَم چِه كِمَرهاست
- ۱۱- اِيْ اَنَكِه زِ آه دِلِ مَا بَاكُ نَدَارِه
نَرْمُتُ بَكِرُو گَز دِلْت اَز آهِنُ و خارااست
- ۱۲- وُ اوْمِه جَزِي مَحْرَمِ اَشْرار، نِه اِي تُو
وَان اَز چِه، وُ او هَر چِه زِ سِيْمَايِ تُو پِيْدااست

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نِهَو: نیست
- ۲- قَطْع كِرُووَه: قطع می کند *چُش: چشم
- ۳- خَو: یا هر کی: هر كس دَرْمُون: درمان نَدَارُو: ندارد بُمُون وَاَت: گفتیم
- ۴- بِيْد: بیاید خُو: یا اِنِي نِيْدُون: بنشینید اَمَاهِم: ما هستیم یاوُوا: اینجا و آنجا
- ۵- آرو: امروز جَنُونِم: جنون هستم
- ۶- پِن: دیگر بَارُت: آورد
- ۸- سِيْنِه اِي: سینه ای هُو: هست
- ۹- بَيَانُشْ كِه: بیان کرد وِر: برخیز بِنِه: بین
- ۱۰- گرِه بِنْدِه: گرِه بِنْدِي خَرَامِه: می خرامی پَش اَس: عقب نگاه کن بُوِيْنِه: بین
- ۱۱- نَدَارِه: نداری نَرْمُتُ بَكِرُو: نرمت بکند
- ۱۲- وُ اوْمِه: به من می گوید نِه اِي: نیستی وَان: (می) گویم وَاو: (می) گوید

توضیحات:

۲- مصرع اول در (ن-س) بجای «کِرَوِه»، «کِرِمِه» آمده است.

۶- مصرع دوم در (ن-س) بجای «بازن»، خُشْت آمده است.

۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «خَرامِه»، «رِه شیبِه» آمده است.

غزل ۳۸

۱- هر چه اثباتت کِراَن، اثبات هامون ترهات
در بیان ذات بختت، عقل محو و عشق مات

۲- اینا آما زونمون، هر که تور یوزو و بش
خواه اندر دیر، خوا در کعبه خوا در سومنات

۳- خو، تو زونو، مارها وقتی کِرنده قُت قُت
خو تو زونو مرغها وقتی کِرنده قات قات

۴- مو، تینی زونان که یك دقه، ازت غافل بيم
یا و گیره یك نظر، زاما، هو کارامون شولات

۵- ای که اندر دسگهت، شاه و گدا، هندون یکی
هم گدايان تو شاه و هم شهان، هندون گدات

۶- مو نزونان که چه ساعت بو، اینا وزهم شواند
آتش جون موزون بش خست، بابا و مامات

۷- هر که آیه، هر چه بژکه، چاره چش، توژ، نکه
گر که از حق نیوره، خیلی چش اسو رو چشات

۸- بوره یگباری جزی را، برکیژ، وئور غلط
ای بلا بالا، الهی که رو جونم یو بلات

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اِثْبَاتُتْ کِرَانْ: اثبات می کنم اِثْبَاتْ هَامُونْ: اثبات هایمان
- ۲- اینا: این را زُونِمُونْ: می دانیم یُوزُؤْ: (می) جوید
- ۳- خُو: با خُو تُو زُو نُو: آنها با تو هستند کِرِنْدِه: می کنند
- ۴- تینی: اینقدر زُونَانْ: می دانم دَقَّه: دقیقه اَزْتْ: از تو غَافِلْ بِیم: غافل شویم
و گیره: برگیری هو: هست کَارَامُونْ: کارهایمان شُولَات: کنایه از بریشانی و آشفتگی
- ۵- دَسْگَهْتْ: دستگاہت هِنْدُونْ: هستند
- ۶- نَزُونَانْ: نمی دانم مَو: من بُو: بود وَرْهَمْ شَوَانْدْ: پیش هم رفتند آتَشِ جُونِ مَو
زُونْ پَشْ خُسْتْ: آتش جان برایش انداختند
- ۷- آمِه: آمد هر چه بَرْکِه: هر چه کرد چَارَه چش تُو زَنَکِه: کنایه از اینکه حریف تو نشد
نَیُورِه: نگذری چش اِسُور و چشات: کنایه از اینکه خیلی رند و زیرکی
- ۸- بَرْکِیژْ: در خانه اش وِیُوزْ: بگذر جُونْ: جان یُو: آید

توضیحات

- ۵- مصرع اول در ، (ن-س) بجای «هِنْدُونْ یَکی»، «اِنْدُونْ یَسُونْ» آمده است.
- ۸- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «بُورِه یَکْ وَخَجی غَلَطْ بَرْ کِییه آما وِیُورِه»

غزل ۳۹

- ۱- وِرُو زِدِلْ كِه پُر اَز خُونُو، اَر چه خانِه توست
بِه چُش اينى كِه چُش پاگُم آشيانِه توست
- ۲- بِه دِل مو، نَمْتا، خيالى سَوا، خيالى خُجَت
اَز اَن جِهات كِه زُوناشْتُم خزانِه توست
- ۳- تُو نَئلييه دِل و دِين، زيشكى بجا، مانو
گَر اَن زُلف و گَر اَن خالِ دَام و دانِه توست
- ۴- يِه رُو، بِرُو نوات، واده نشانِه خوُسييه
مو، مَدَتى هُو، كِه واده سِنِم نشانِه توست
- ۵- چُشُم بُو كُوزَر فُرَقَت، عُبارى دِه، وِيبُو
مُشَخَصُم كِه، عُبارى زِ آستانِه توست
- ۶- بِرُوم بَوات چِم آهَن دِل تُو نَرُمَش كِه
بِرُوات آه، كِه اَن آه عاشقانِه توست
- ۷- تُو، وَاِعْظا بِشِه، بِش، زاهدى بِخَرُج مَتِه
كِه هَر چه هُو، بِرِ دُستانِ پُر فَسانِه توست
- ۸- اَمّا اينم كِه وِينِه، بِشْت و دِيَمَ مُونِ يَكى هُو
يگانِگى مُونِ، خِيلى وَه اَز دُو گانِه توست

- ۹- به نا، نوا نهو نایی ترانه ای بژنه
که بند بند نیم بند بر ترانه توسه
- ۱۰- به ماچ گویمه و قافیه تنگو، چون دهنت
جزی معطل یک باز، آره یانه توسه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ورؤ: برخیز * خونو: خون است * چش: چشم اینی: بنشین
- ۲- *مو: من نفتا: ندادم حجت: خودت زو ناشتم: می دانستم
- ۳- نلّیه: نمی گذاری زیشکی: از هیچکس مانو: ماند
- ۴- به رو: یک روز بژونوات: گفتند واده: در آنجا خو سییه: می اندازی هو: هست
سینم: سینه ام
- ۵- بوکور: کور بود و بیو: باز شد مُشخصم: که مشخص کردم، تشخیص دادم
- ۶- بژم بوات: به او گفتم چم: چه چیز من دل تو نرمش: که دل تو را نرم کرد
- ۷- بیشه: برو بش: برو بخرج مته: بخرج مده (اصطلاحاً یعنی تظاهر مکن) ژر: زیر
- ۸- اینم: این هستیم وینه: (می) بینی پشت: پشت دیمامون: رویمان یکی هو: یکی
است وه: بهتر
- ۹- نا: گلو نهو: نیست نایی: نوازنده نی ترانه ای بژنه: ترانه ای بزن
- ۱۰- به: یک گویمه: می خواهم تنگو: تنگ است

توضیحات:

- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «بژم بوات چه آهن دل مو، نزم کرو»

غزل ۴۰

- ۱- نَنَانُ چِزُو، نَثَلِیِّیْه، یِکی رَسُو بِه وِصَالَتْ
نَه تَاژَه هُو زِ اَوَّل تَا اِلٰی ذُو قُوْن سِیْنُو حَالَتْ
- ۲- خُدایِ رَا، کِه اِی یُو، اَن سَعَتْ کِه رَحْم دِلْت یُو
بِقَابِ زُلْف وِ گِیْرَه، بِهَم وِثْمَنِه جَمَالَتْ
- ۳- بَدَات، فَال وِ گِی، تَا کِرَان بِه مَاجِی نِیَا زَتْ
دُورُوْت نَوَانِه بِحَقِّ؟ خُودَا، کِه خُب اَوْمِه فَا لَتْ
- ۴- بَرَان چِه زَنْقَتْ، اَن طَنَابِ زُلْفُتَا، قُرْبُوْن
دَس اَوِیْزِی زِ بَرَا اَن دِلَا کِه کَفْتِه رُو چَالَتْ
- ۵- دِلْم چُو لَخْتِیْ خُونُ اَز چُشْم بَرِ آیُو وُ وَا زَان
اَمَان زِدَام دُو زُلْفُت فَعَا نَ زِ دَانِه خَالَتْ
- ۶- مُوْرَا کِه وِیْنِه کِرِه، هَر چِه غَنْجُ وِ نَا زُو دَلَالُو
بِبَانِ تَصَدَّقِ نَا زُ وِ فِدَا یِ غَنْجُ وُ دَلَالَتْ
- ۷- بِش، اِی فُقِیْه، اَمَا، عَاشِقِم، اَصُوْل نَفْهَمِم
نَشُو بِه خَرَجِ اَمَا، دَرُسُ وِ مَرُسُ وِ قَال وِ مَقَالَتْ
- ۸- دُوا، اَمَا قَدَحِی اَز مِیُو وُ مَاجِ لَبِ وِی
خَارَا خَارَا هُو، خُو اَمَا سَرِ کَلَالُ وِ مَلَالَتْ

- ۹- ای اُونِکِه اَز هِمِه چی بَشت تَر، دُوقُون نَزُونِه
به پیشگاهِ مَلِک اَز فِرشتِه ویشو جَلالت
- ۱۰- تُو شاهبازِ مَقام حَقِیقَتِه زُونِه اَز چه
نَدارِه بَال وُ بَر وُ خواهشایِ نَفَس وُ بَالْت ؟

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَنان: نمی دانم چَرُو: چرا نَثلیه: نمی گذاری رَسُو: رسد نه تازه هو: تازه نیست دُوقُون: حالا سینُو: چنین است
- ۲- کِه ای یُو: چه زمانی است؟ سَعَت: ساعت رَحْم دِلْت یُو: رحم به دل تو آید وِگیرِه: برداری وِ نوُمْنِه: نشان بدهی بِهَم: به من
- ۳- بَدانْت: گفتی فال وِگی: تَفال بزن تا کِران یِه ماچی نیازت: تا بوسه ای نذر تو کنم دُوروت نَوانه: به تو دروغ نمی گویم خِب اَوِمِه: خوب آمد
- ۴- قُرْبُون: قربان دَس: دست کَفْتِه: افتاده رُو: در، داخل
- ۵- بَز اَبُو: برآید وازان: گویم
- ۶- وینه: بینی ناز کِرِه: ناز کنی
- ۷- بَش: برو عاشِیقِم: عاشق هستیم
- ۸- مِیو: می است خارا خارا: بیهوده خَواما: با ما
- ۹- دُوقُون: حالا نَزُونِه: نمی دانی ویشو: بیشتر است
- ۱۰- حَقِیقَتِه: حقیقت هستی زُونِه: می دانی نَدارِه: نداری نَفَسو: نفس است
- معنی مصرع دوم: بال وُ بَر نداری و خواهشهایِ نَفَس، وِبالِ تو است

غزل ۴۱

- ۱- یِه بَانْجَا شَاسْ سَال، اَزْ عُمُرْ آما وِیوشت دَرِ بَایْت
یِه بَارْ مُمَکِن وِ نَسَا مَاجِی اَز لَعْل شِکَرْ خَایْت
- ۲- دِل مَخْ کَرِ تِمابی یا وُوا، زانْ خَلِقه یوزانِه
بِه چِنْگِ آران، یِه تا اَزْ خَلِقه زُلفِ سَمَن سَایْت
- ۳- بِه عُمُرْم نَمِ اِمْرُ تا مُو، دِل هِیچْ ذی حِیاتی را
کِه وِ مَرَشَنُفْتِه بُو، اَنَدَرْ هِمِه دِلْها هُو مَوايْت
- ۴- اوْشُو، نَنانْ چِه سَاعَتْ بُو، چِه شُوبُو، بَیْشُوا اَنَدَوَرْ هِم
بَرِاجُونْ مُزُونْ بَشْ حُسْ، تَو را بابا و مامایْت
- ۵- رُونِیکِه مُو سَتَمکَشْ را بابا بَشْ حُسْ و ما بَرِزَنْتْ
تُوجی دَرَسِ سِتَمکَاری شُوبی، بَدِ خُونْتْ وَرْ اَسَایْت
- ۶- کُو وَا دَا مُو بَوَا زانْ کِیژْ نَبَرْتِه، اَدما اَزْ رِه
هِه سَرْ تا با فَرِیْبَنْدِه، فَعانْ اَزْ چُشْمِ شَهْلايْت
- ۷- گُومِه هَرُوخْ، مِراَنْ هَرِ یَا دِه خَا کُمْ تُو تِیا وِ سُو
تُو، یِه وَا هَا دِه رَدِ وِ سِه هِنِه اَنَدَرْ چُشْمِ بَایْت
- ۸- تُو کِه هَرِ یا بَرِایْتْ قَالْ مَقَالُوا زْ گِرْفَتارَانْ
مِیاَنِ اِیْنِ شُلُوغِیها کُو وَا هُو وِیژْ، اَزْ اَمایْت

۹- بَرِ اَسَبِ نازِ سوواره، عنائش را وِلْت کَرْتِه
هزاران چوَن گزی، بامالِ اِگر وِسُو، چه پِروائت

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- یِه: یک بانجا: پنجاه شاس: شصت آما: ما ویوشت: گذشت مُمکن
ونسا: ممکن نشد

۲- دِل مَخ کَرْتما: دل گم کرده ام را یا وُوا: اینجا و آنجا یوزانه: می جویم به چنگ
آران: به چنگ آورم

۳- نَم اَمَرْتا: نشکستم و مَرَشْنَفْتِه بُو: شنیده بودم هُو: هست

۴- اُو: (اُون): آن * شو: شب نَنان: نمی دانم * بُو: بود ییشو اِنْد: رفتند وَرَهْم: نزد
هم پَش خُس بُرا چوَن مُوزُون: برای جان من پس انداختند (پس انداختن: تولید مثل کردن،
تولید فرزند کردن) [فرهنگ معین]

۵- رُوئیکه: روزیکه بَزِنْت: زانید جی: نیز شویی: رفتی بِد خُونْت: خواندی

۶- کُوادا: کجایت را (کدام عضو را) بوازان: بگویم اَزَرِه کیر نَبَرْتِه: از راه بیرون
نبرده هِه: هستی

۷- گُوْمِه: می خواهم وَخ: وقت مِران: (می) میرم هَریاده: در هر جا توتیا
وِتو: توتیا شود یِه: آبی وَاها: آنجاها رَدوِیسه: رد شوی هِنِه: بگذاری

۸- هَریا: هر جا کُووا: کجا هُو: هست وِر: یاد

۹- سوواره: سوار هستی وِلْت کَرْتِه: رها کرده ای بامالِ وِسُو: بامال شود

غزل ۴۲

- ۱- هر چه که سامری از ساجری آموخته بود
همه از نرگس شهلاي تو، آندوخته بود
- ۲- نه مو، تنهاژ بسوزنائه بو، آن آتخو
بيمدی در هر دلی يك آتشی افروخته بود
- ۳- شمع رخسار فروزان تو، پروانه صفت
رو اول خرمن هستی مورا سوخته بود
- ۴- ای پوره مو به به تا موی تو، سودانژنان
آنچه بابات به يك دانه ای بفروخته بود
- ۵- سر سودای دل موژ بکه، خو غمزه خوژ
آنکه دلهاژ، به بیکان بلا دوخته بود
- ۶- دود زلف تو مورا باخبرش که وزنه
شغله آتش روی تو مورا سوخته بود
- ۷- خدمت پیر مغان، گز نرساء بو، جزی
نکته عشق تو را هیچ نیاموخته بود

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- نه مو تنهاژ بسوزنائه بو: نه تنها مرا سوزانده بود بيمدی: دیدم

۳- رُو:روز *مُو:من

۴- سُوْدَانْ:معامله نمی کنم،عوض نمی کنم

۵- سِرِ سُوْدایِ دِلِ مُوژِ بَکِه:قصد سودای دلم را کرد خُو:با غَمَزِه خُوژ:غمزه خودش

۶- خیرش که:خبر کرد

۷- نَرَسَاءِ بُو:نرسیده بود

توضیحات:

۴- مصرع اول، در (ن-س) بجای «بِه یِه تا مُو یِ تُو»، «بِه سِرِ مُو یِ تُو» آمده است.

غزل ۴۳

- ۱- هر گجا آن بُت شیرینِ شمایِلِ بِرَوَد
خو آژُون، دِل، مُو جی خو، قافِیلَه دِلِ برود
- ۲- ای خودایا، خَرِ لاجُونان و بارِ سِنگین
هُو، یَقینُم کِه، ژَر، این بار، دِه مُشکِلِ برود
- ۳- ای خوش آن عاشقِ شیدا، کِه خو، صَد و جَد و سَماع
بِسوِی مَقَتَل، خو، کُند و سَلایِلِ برود
- ۴- خورِه و زِلزِلَه، آتیش، بِجُونِ آن عاشق
کِه به قُربانِگه یارُش، مُتَزَلِزِلِ برود
- ۵- ای دین و خِرَد و دِلِ مُونُو، کَانَ یار، به رُخ
سین کِه آن زُلْفُش بِژ کَرْتَه حَمایِلِ برود
- ۶- مُو، بِدُونِ وان و چِه ها، تا کِه به ماچی، جی هُو
بی اِعانت مَگزارید، کِه سائِلِ برود
- ۷- آستانِ حَرَمِ عِشْق، مَقامِ اَدَبُو
کامِلی باید، دَر خِدْمَتِ کامِلِ برود
- ۸- ای جزی تا پُلُو، دیم جوِی گِلِ آلوده مَشِه
کِه چو خَر، بات فُرو دَر و خَل و گلِ برود

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خُو آژُونْ: با آنها مُو جی: من نیز
- ۲- خَرِ لَاجُونَانْ: خرد لاجون هستم، خرد ضعیف هستم هُو یَقِینُم: یقینم هست ژِرْ: زیر
- ۳- خُو: با
- ۵- اِبی: دیگر مُونو: (می) ماند سین: چنین حَمَایِلْ بِزْگَرْتِه: حمایل کرده (است)
- ۶- مَو: من بدون وان: به شما می گویم
- ۷- مَقَامْ اَدَبُو: مقام ادب است
- ۸- تاپُلُو: تاپل است *دیم: روی، داخل مَشِه: مرو

غزل ۴۴

۱- آندرین گوش و کنار، به نوا می آید
زان نوا، بِنَدِ به بِنَدِم، به نوا می آید

۲- مُو، همی زُونانِ دَرِ گوش، نواپی اَشنان
آن نوارا مُو، نَزُونانِ زِ کُجا می آید

۳- یَنّاخ، اَز، حوَصِلِه ای، دازِ بِم و صَبَرِ کَرِم
یار، می آید و بُهَرِ دِلِ ما می آید

۴- بِمِ فِرِسناء وَرَش، بادِ صبا را که بییو
این رو وَا، یا خوژ، یا بادِ صبا، می آید

۵- یار یاری او که، هر چی تو هوا دارش به
صا قدم وِشْتَر از تو به هوا می آید

۶- هر چه یو، اَز تو اِگَر یو، به چُشم یار، اتان
گَر بوینان، به چُشم تیرِ بلا می آید

۷- صوفیان مُژده، که اَز غِیْبِ به گوش، اَشنانِه
این کُدورت، ز میان، شو و صفا می آید

۸- هِمَّتِ پیرِ مَسِیحاً نَفَسی، این رو ورا
دُرّه های هِمِه مَوْن را به دوا می آید

۹- این فغانهای جزئی بی قته و بی مته نه
وقت گل، البته بلبل به نوا می آید

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- به: یک
- ۲- مو: من زونان: می دانم آشنان: (می) شنوم
- ۳- یناخ: قدری، مقداری از: اگر داریم: داشته باشیم صبر کرم: صبر کنیم
- ۴- بم فرسنا و رش: نزدش فرستاده ام بیو: بیاید رووا: روزها خور: خودش
- ۵- یار یاری او: یار، یاری است هوادارش به: هوادارش باشی صا: صد ویشتر: بیشتر
- ۶- یو: آید یاژ اتان: آن را جای بدهم بونان: بینم
- ۷- آشنانه: می شنوم *شو: (می) رود
- ۸- روورا: روزها همه مون: همه مان قته: حرف، سخن

توضیحات:

- ۵- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۴۵

- ۱- دَرْدَمَنْدَان، مُسْتَمَنْدَان، مُسْتَمَنْدَان، دَرْدَمَنْد
وَر تُو پَیْدَا بُو، دَوَامِ اِیْ گُلُرُخِ بَالَا بِلَنْد
- ۲- گَر وَفَا بُو وَ مُحَبَّتْ، کَارِ دُشْخواری نِهَو
دَسِ کِرَانِ دَر گَرْدَنْتْ، مَا جِی بِه لَعْلِ نُوشَخَنْد
- ۳- گَر هَوَا یَتْ هُو، بِه سَرِ اِیْنِ دُرْ کِه دَرِ گُوشِ اِیْ پَسَر
جُزْ وَفَا کِیْشَانِ، اِیْ دِیْمِ هِمِگِی، بَرِ رَا دَبَنْد
- ۴- بِی کِمَالَانْ وَ لَکِه، خُو آزِ بَابِ مَعْنِی، بِشِ اِیْنِ
خُلُقِ خُوشِ خِیْلِی خِیْبُو، اَمَا خَارَا خَارَا مَخَنْد
- ۵- گَر هِمْتِ آ، اَنْ شَرَابِ مَعْرِفَتِ رَا بِشِ بُخُو
غَیْرِ اَزِ اِیْنِ گَرِ هَرِ شَرَابِی، بِدِخُو، بَیْدِگُو، بُوِی گَنْد
- ۶- فِتْنِه اَنگِیْزِی مَکِه جَانَا، عِیْنَانِ رَا گُوشْدَارِ
اِیْ کِه خُو صَدِ نَازِ چُونِ رُوِی سَوَارِه بَرِ سَمَنْد
- ۷- اَمَا هَا جِی بَسْتِه اِیْ هِم اَزِ تُو، اِیْ زَنْجِیْرِ مُو
گَا بَگَا هِی خُلُقِ اَمَا جِی خُوشِ اَزِ اَنْ گِیْسُو کَمَنْد
- ۸- خُو هِمِه عَالَمِ اِگَرِ صُورَتِ، اِگَرِ مَعْنِی جِیْبِه
هِنِ کِرِه، بَیْچَا رِه سَالُ وَ مَا، جِزِی رَا رِیْشَخَنْد

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دَرْدَمَنْدَان: درد مندم وَر: نزد، پیش پَیْدَا بُو: پیدا (می) شود، پیدا است
- ۲- بُو: باشد نَهْو: نیست دَس کِرَان در گَزْدُنْت: دست در گردنت کنم
- ۳- اَیْنُ دَر کِه در گوش: اَیْنُ دَر دَر گوش کن، این را بپذیر اِی: دیگری *دیم: روی
بَر: درب دَبَنْد: ببند
- ۴- وَلِکِه: رها کن *خُو: با بَش: برو اِیْنی: بنشین خَبُو: خوب است خَارَا
خَارَا: بیهوده
- ۵- هِمْتُ آ: به دست آوردی بَش بخو: برو بخور بَد خُو: خوردی بید کُو: به تو
می افتد
- ۶- فتنه انگیزی مکه: فتنه انگیزی مکن گُوشْدَا ز: نگهدار چُون رُوی: چند روزی
- ۷- آماهاجی: ما نیز هِم: هستیم خُوس: بینداز
- ۸- خُو: با خبه: خوب هستی هِی ریشخَنْد کِرِه: دائم ریشخند (می) کنی

غزل ۴۶

- ۱- هر طایفه ای عشق تو دارند و ندارند
هر وزیگری تو تو کارند و نکارند
- ۲- وائند سری دارم و سودایی و سری
اینها همه دارند، ولی خو تو ندارند
- ۳- گر زانکه هواها و هوشها، بهلومون
وزنه نهلومون، اینها رو، به تو آرند
- ۴- سرها که از آن ساغر سرشار تو مستند
تا هستی و هستند چو چشم تو خمارند
- ۵- آنها که هوادار تو، اندون همه سینند
نام تو بریه و رزون، جان بسپارند
- ۶- در گلشن و حدت، مونه، خار، اینارا
گلهای خدایند، اگه وز چشم تو خارند
- ۷- از باده حب تو چنان، هندون سرمست
نه در پی خویشند، نه در قید تبارند
- ۸- دل، آهن و پولاد اگه هو، نرم کړنده
هر یاده حریفان، نفس گرم برآرند

۹- تاکسی، نه اییه، بُوره نِقَابِ اَز رُخِ اووَرِ خُوش
این مُنْتَظِرُونِ تا به کی ای رو و شُمارِند

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرزِیگَر: برزیگر توّم: تخم
- ۲- وَاِنْد: گویند دارِم: داریم خُوَتو: با تو
- ۳- بَهْلُوْمُون: ما را بگذارد
- ۵- هُوادارِ تُو اِنْدُون: هُوادار تو هستند سِیْنْد: چنینند نامِ پَرِیّه: نام می بری
وَرزُون: نزدشان
- ۶- مَوْنِه: مبین وَر: (در اینجا) در
- ۷- هِنْدُون: هستند
- ۸- نَرَم کِرِنْدِه: نرم می کنند
- ۹- نِه اییه: نمی آیی بُوره: بیار اووَرِ خُوش: آنطرف بینداز رو: روز
و شُمارِند: بشمارند

توضیحات:

- ۴- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «نامِ تو پَرِیّه وَرزُون جانِ بَسپارِند»
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «سَرها که از آن سَاغَرِ سَرشارِ تُو مَشْتِنْد»
- ۹- ۶- این دو بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۴۷

- ۱- این مُصرَعُم از خواجه چه خوش دَرِ نَظَرِ اُفتاد
 «با دُرْدِ کِشانِ هَر کِه دَرِ اُفتاد بَرِ اُفتاد»
- ۲- اِی عِشَق چه چِیِّه، تُو کِه نارِانِ تَجَلِّیْتُ
 بَرِ کُوه گُذر بَرِ کِه و کُوه اَز کِمَرِ افتاد
- ۳- بَی خِصْرُ مَنِه پَا کِه دَرِ اِین کُوه و بیابُون
 سِیْمُرْغِ خُوَرُزُ مَخِ کِه و عَنقازِ پَرِ افتاد
- ۴- جانِهایِ خریفانِ هِمِه دَرِ زُلفِ تُو آویخت
 دِلها هِمِه دَرِ چاهِ زَنخْدانَت، دَرِ افتاد
- ۵- شَه فِیضِ عَلی، آنکِه زِ یَکِ گُوشَه چُشهاش
 دَرِ مَمْلِکَتِ عِشَق، قَرانِ دیگَرِ افتاد

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- گُذر بَرِ کِه: گذر کرد چه چِیِّه: چه چیز هستی
 ۳- مَنِه پَا: پا مگذار خُوَرُزُ: خودش را مَخِ کِه: گم کرد

توضیحات:

- ۲- این بیت در (ن-س) بصورت زیر آمده است:
 اِی عِشَق چه چِیِّه تُو کِه نارِانِ تَجَلِّیْتُ
 بَرِ کُوه گُذر بَرِ کِه و کُوه اَز نَظَرِ اُفتاد
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) بجای «جانهای»، «تنهای» آمده است.
- ۵- مصرع دوم در (ن-س) بجای «عشق»، «حُسن» آمده است.

غزل ۴۸

- ۱- مِژهِ هَایِ چِشْمِ خُونِیْش چِه جَانِگِدَاژ بَاشَد
چِه خُوشُو بِه کَاوُش دِلِ کِه مِژهِ دِرَاژ بَاشَد
- ۲- تِیْنِی اِی فِرِشْتِه صُورْت، رُخْت، اَز اَمَامِیُوْشِه
کِه بِه رُویْ بَیْگَنَاهَان دَرِ خُلْدِ بَاژ بَاشَد
- ۳- گُودِه جُوْنَامَا اِیْگِیْرِه مَیْنِه اَز نِگَاه مِنت
کِه نِگَاه نَاژنِیْنَان کَشِش نِیَاژ بَاشَد
- ۴- دِل وُ دِیْن چِه کَاژ آیُو؟ کِه وَرِ خُو گُوشْدَارَان
دُو جِهَان فِدَایِ شُوخِی کِه کِرِشْمِه سَاژ بَاشَد
- ۵- صَنَمِی بِه تَاژ گِیْهَا، دِلْمَش بِکَرْتِه غَارْت
دَم پَادِشَاه گَرْدُش غَم تُرکْتَاژ بَاشَد
- ۶- رَه عِشْقِ نَاژنِیْنَان بِه دِلِ صَنَم پَرَسْتُم
دُو هَزَار بَاژ، وَهْتَر زِ رَه حِجَاژ بَاشَد
- ۷- نَکِ غَمَزِه نِگُویَا، بِه دِلْمِ گُذَشْتِه عُمْرِی
تَا ذَوُقُون وِنَان بِه بُهْلِیْم، اَلْکِیْش بَاژ بَاشَد
- ۸- هَمِثْرَا جَزِی بِنَالِه، اِگَرْت صَفَاسْت مَقْصَد
کِه زِ شَمْعِ رُوشَنَایِی اَثَرِ گِدَاژ بَاشَد

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خُوشُو: خوش است
- ۲- تینی: اینقدر آما: ما مَبُوشِه: مپوشان
- ۳- گُوده: می خواهی جُونَا: جانم را ایگیره: بگیری مَنِه: مگذار
- ۴- آيُو: آید وَر: نزد خُو: خود گُوشْدَارَان: نگهدارم
- ۵- تازِ گیها: تاز گیها دِلْمُش بکَرْتِه غَارَت: دلم را غارت کرده (است)
- ۶- وَهْتَر: بهتر
- ۷- ذُو قُون: اکنون وَنَان: بینم *پَهْلیم: پهلویم اَلْکیش: سوراخیش
- ۸- هَمِزَا: همه اش در اینجا (همیشه)

توضیحات:

- ۳- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۴- در مصرع دوم، در (ن-س) بجای «غَم تَرُکْتَاز»، «سَر تَرُکْتَاز» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-س) بجای «نُک»، «تیز» آمده است.

غزل ۴۹

- ۱- غُولَانِ بِي شَاخْ وَ دُمِ رَا مَوَا كِه دِرُویشِنْد
كِه اَيْنِ گِرُوَه بِه قُولِ عَوَامِ گَامِیشِنْد
- ۲- اَوْنَا كِه هِنْدُون، مُتَوَجِّه جَمَالِ اَزَلْ
اَوْنَا بِه فِكْر، نِه بِيگَانِه اَنْدُونِه خُویشِنْد
- ۳- اِگَر بَدِ آيُو اِگَر خُب، يَكِي هُو، وَرِ چُشَارُونْ
نِه سَرِ بِلَنْدِ اَزِ اَن وَ اَزِ اَن نِه سَرِ پِشِنْد
- ۴- بِه هَرِ دِلِي بِه اَسِنْدُونْ، رُخِ نِگَارِ وَنِنْد
خُورُونْ نِه دِلِ رِشِنْد، نِه يَكِ دِلِي رِشِنْد
- ۵- جِهَانِ بِه كَامِ اَوْنَاهِنْد، اِگَر چِه، اِنْدِ گِدَا
شَهَانِ غُلَامِ اَوْنَا، هِنْد، اِگَر چِه، دِرُویشِنْد
- ۶- نِه عَابِدِنْد وَ نِه زَاهِد، نِه رَهْبَرِ وَ رَهْزَنْ
نِه خَارِجِنْد وَ نِه دَرَقِيدِ مَذْهَبِ وَ كِيشِنْد
- ۷- بِه گُوشِه هَايِ چُشَارُونْ دُو كُونْ يَادَارُو
وَلِي هِزَارِ مَرَاتِبِ اَزِ اَيْنِ وَ اَن وَشِنْد

كلمات و تركيبات محلی:

- ۱- مَوَا: مگرو گامیشند: گاومیش هستند

۲- اَوْنَا: اَنها هِنْدُون: هستند

۳- آيُو: آيد يكي هُو: يكي هست وَرْچُشَاوُون: در چشمهایشان

۴- بَه: آسِنْدُون: نگاه کنند وَنِنْد: بینند خُووُون: خودشان

۷- *چُشَاوُون: چشمهایشان يَا: جا ویش: بیش، بیشتر

توضیحات:

۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «يكي هُو»، «يَسُونُو» آمده است.

۴- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «خُووُون نَه دِل ريشند»، «نَه خويش دِل ريشند» آمده است.

۵- اين بيت در (ن-خ) نيامده است.

غزل ۵۰

- ۱- آه از دَستِ چُشاوُن کِه دِل از دَستِ بِرِنْد
چوُن بِزُونِ بَرَتِ زَغَمِ يَكِ تِيکِه خُونِش بِکِرِنْد
- ۲- بِه کَمَنَدِ سَرِ گِيسُوَرُون، هَر آن دِل کِه بَکَفْت
وَر يکي وَر کِه هِزارِنْد، اِبي جان کي نَبِرِنْد
- ۳- جِلوَه قَدِ دِلارايِ تُو را بِيژوُنْدِي
اَوْنَاهائِيکِه زِدوُنْيا وُ زِعْقَبِي دِه سِرِنْد
- ۴- عاشِقانِ غَيْرِ فِرَاقِ تُو نَدارِنْد چي هِي بِيِن
بِنْد خُوا، زُنْدِه دَر اَيْنِ نَشِيه دِه وُ خَوَاهِ مِرِنْد
- ۵- دُوْنيا چوُن آدَمُو، هَر چي مُتْکَوَن بُوْدَرُش
چَرکِ و اَوْشُبِيش وُ کَکِ اِنْدوُن بَدَنُش را بَخِرِنْد
- ۶- سَرزُوُن گارِه دَرُو هَر چِه هُو، هِم مَالِنْدِه
اَيْن دَد وُ دَام کِه دَر مَوْقِعِ دُوْنْيا دِه چِرِنْد
- ۷- حَيْف کِه سَر کي نِه آرِنْد وُ نَفْهَمِنْد آخِر
کِه بَرايِ کِه خِرِنْد و کِه بَرايِ کِه مِرِنْد

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چُشاوُن: چشمهایشان بِزُونِ بَرَت: بردند بِکِرِنْد: بکنند

- ۲- گیسوژون: گیسویشان بکفت: افتاد و ز: واگر هزارند: هزار هستند ابی: دیگر
جان کی نیرند: جان به در نیرند
- ۳- بیژوندی: دیدند سیرند: سیر هستند
- ۴- چی هی بین: چیزی دیگر بند: باشند خوا: خواه ژنده: زنده میرند: میرند
(بمیرند)
- ۵- بو: باشد *اوشبیش: شبش
- ۶- سرژون: سرشان گاره درو: پائین است هر چه هو: هر چه هست هم مالنده: با ولع
می خورند
- ۷- سر کی نه آرند: سردر نیاورند که: (دوم و چهارم مصرع دوم): چه کسی

18007500053689
کتابخانه مرکزی دانشگاه

تاریخ ثبت: ۱۳۸۵/۰۵/۰۵

غزل ۵۱

- ۱- ز جَانِبِ تُو گر آید، هیژیر می آید
بُو اَز، جی تیرِ بِلَا دِلِپذیر می آید
- ۲- سینش که دَستُرُو سَرگوشی اَز، خوتو بوات
خوما کِشَانِه اُو وَقتیم که ویر می آید
- ۳- مورا نوید مَتِه ناصحا به جَنَتِ عَقْل
که خَارِ عِشْقِ به چُشمُم حَریر می آید
- ۴- زُونِه رَقِیبِ به دُونیا چه خَاصِیت دَارُو
چو وارُونی مُونُووَه، دَر گویز می آید
- ۵- اِگَر کِشَنده مورا دَامَنَت رَها نَکِرَان
کُو وَاِدِه چُون تُو نِگاری به گیر می آید
- ۶- خُدایِ را اِبی رِنْدانِ کِرا کِرِنْدِ درویش
به گُوشِ بَاز صِدایِ نَفیر می آید
- ۷- اینش خَبُو که بَدی هیچ دَر کِتَابِ مَوْنِه
هَر آنکی فَاَل و گیر و هیژیر می آید
- ۸- جزی و نِیسِه کِتَابَا، تَمَامُزَا که اَجَل
بَرایِ بُرَدَن تُو هُمُچو تیر می آید

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هیژیز (ایژیر): خوب بُو: باشد از: اگر جی: نیز، هم
- ۲- سینش که: چنین کرد دشتزو: دستش را سز گوشئ از خو تو بوات: (او) در گوشی با تو گفت خوما: خودم را کشانه: می کشم او وقتیم که ویز می آید: آن وقتی که به یاد می آید
- ۳- مُو: من مَته: مده
- ۴- زؤنه: می دانی دارؤ: دارد وارؤنی: بارانی مُونؤوه: می ماند، شبیه است
- ۵- کِشِنده: می کشند مُو: من دامت رها نکران: دامت را رها (نمی) کنم کوؤاده: در کجا
- ۶- ایی: دیگر کرا: چه کسی را کِرِنْد دِرویش: درویش (می) کنند
- ۷- خبو: خوب است نه: نیست فال و گيرو: فال بگیرد، تفال بزند
- ۸- ونیسه: بنویس تامؤزا: تماش را

غزل ۵۲

- ۱- ای خوش آنها که شو و رو خوتو یارو یارند
اوناها جی که غمت و ز دلزون بشیارند
- ۲- هر مزاجی نخر و بی تمر و باده عشق
ای خوش آنها که از این جام ولا سزشارند
- ۳- به چشازون قسم و زهر اگر دز جامو
به حقیقت مو خرابه اگر آنها بارند
- ۴- می نوازند به هر بی پرو پایی رندان
اگره سری پرو با دار، دز این دل دارند
- ۵- هر خیالی به دلت سززنو، هندون آگه
کهنه رندان که به هر گوشه این وازارند
- ۶- بیشه از آه حریفان خرابات بترس
گر تو آهن دله، این طایفه آتشبارند
- ۷- نه ذوقون سینند این قوم که تا دوتیا هو
دز نظرهای خسیسان دله و بیعارند
- ۸- مرد عقبایی نه هندون و نفهمند کبو
که چش و گوش و زگ و ریشه به دوتیا دارند

- ۹- رَعِيَتَا دُونِيَا، اَيْنَ زُوْنِيَةِ قَتَّه شُوخِي نِهَوُ
 آخِرُ الْأَمْرِ وَجِيْنِيْدِ هَرُ آتَجِي كَارِنْدِ
- ۱۰- مُو رُوِي صَابَا زُ قُرْبُونِ اَوْنَائِمِ كِه خُوهِمُ
 بِه صَفَا وَ بِه وَفَا هِنْدُونُ وَ هِم رَا دَارِنْدِ
- ۱۱- زِ شَقَاوَتِ زَبْرَا هِم اَبْدَا دَمِ نَرِنْدِ
 جُزْ بِه خَيْرَتِ هَمشِيرِ بَرَامِ نَنگَارِنْدِ
- ۱۲- اِي جَزِي گَرِ نَفْسِي دَاوَرِه، خُوْدَا كَامِلِ كِه
 دُونِيَا دِه خُب وَ بَدِ، دِيْنُ وَ بِي دِيْنِ بَسِيَارِنْدِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *شُووَرُو: شب و روز *خُو: با اَوْنَاهَا جِي: آنها هم دِلُون: دلشان
- ۲- نَخَرُو: نخورد بِي ثَمَرُو: بی ثمر است
- ۳- *چُشَاوُون: چشمهایشان قِسْمُو: قسم است جَامُو: جام است خِرَايَه: می خورم
 بَارِنْدِ: بیاورند
- ۴- مِي نَوَارِنْدِ: نمی گویند
- ۵- سَرَزِنُو: سر بزند هِنْدُون: هستند وَازارِنْدِ: بازار هستند
- ۶- بِيشِه: برو آهِن دِلِه: آهِن دل هستی
- ۷- دُوَقُونُ: حالا سِيْنْدِ: چنین هستند هُو: هست
- ۸- نِه هِنْدُونُ: نیستند كَبُو: کیست چُش: چشم
- ۹- زُوْنِيَه: بدان قَتَّه: حرف، سخن نِهَوُ: نیست وَجِيْنِيْدِ: بچینند
- ۱۰- رُوِي: روزی صَابَا: صدف بار قُرْبُونُ: قربان اَوْنَائِمِ: آنها هستم خُوهِم: با هم
- ۱۱- بَرَا هِم: برای همدیگر اَبْدَا: ابداً دَمِ نَرِنْدِ: دم نزنند
- ۱۲- دَاوَرِه: داری *خُوْدَا: خودت را كَامِلِ كِه: کامل کن

غزل ۵۳

- ۱- بَسْ كِتَابَا نِظَرُم آمِه اَز اُونِهَا كِه اِيژِيرِنْد
هَمِه دَز زُلْفِ تُو جِيرَانُ وِ گِرِفْتَارُو اَسِيرِنْد
- ۲- جَنَّتْ وِ حُورَزْ وِ غِلْمَانُزُو طُوبَى وِ چى هَا بِيْن
بِه بَهَايِ سِرِ زُلْفَتِ نِه فِرَاشِنْد نِه گِيرِنْد
- ۳- عَاشِقُونُتْ، مُونَزُونَانْ خُوخُوهاژُونْ چِه كِرِنْدِه
كِه بِه مِيدَانِ مَحِيَّتِ هَمِه زُونْ ايردُو ايمِيرِنْد
- ۴- آسْمُونُ وِ شُو اِگَرِ صَابُونُ، حَاشَا بَبُو اُسَبُو
بَا طِنَا بِي كِه رُو اَوَّلِ زِ سِيَاهِيْدِه چُو قِيرِنْد
- ۵- مُتَفِقْ خَلْقِ نِهْنَدُونْ سِرِ هِيچى دِه وَلِيكِنْ
بِه خِرَابِى وِ بِه خُونِ رِيخْتِنِ هِم دِه دَلِيرِنْد
- ۶- نُونْ، اُوژْ هِيچِ نِه تِنْد تَا كِه بِه وِشْكِي دِه مِرُوِه
اِينُوزُونْ خَبْ هُو، كِه هِرْ وَقْتِ مِرُو، زِيژْ وِ گِيرِنْد
- ۷- مُودُو قُونِ بِيرَانِ وِ بِيرَانِ بِيْمِ اَسِنْدُ بُوژْ گِيرِنْدِه
اَيْنِ جَوَانَانِ چِه خَبَرْدَارْ، زِ حَالِ دِلِ پِيرِنْد

كلمات و تركيبات محلى:

۱- نِظَرُم آمِه: نظرم آمد ايژِيرِنْد: خوبند

- ۲- حورژ: حورش چی هایین: چیزهای دیگر فراشیند: (می) فروشند
- ۳- نَزُونان: نمی دانم خُو خُو هازُون: با خودشان چه کِرِنْدِه: چه می کنند هِمِه زُون: همه آنها * ایردُو ای میرِنْد: خرد و خمیرند
- ۴- وِسُو: شود بَبُو: بشود * اُسَبُو: سفید باطنایی: باطنهایی رُو: روز
- ۵- زِهِنْدُون: نیستند هِم دِه: همدیگر
- ۶- نُون، اوژ: نان و آبش نَتِنْد: (نمی) دهند وِشگی: گرسنگی مِرُووَه: می میرد اینوژُون: اینشان خب هو: خوب است * زیزُو گِرِنْد: زود او را بردارند (به خاک بسپارند)
- ۷- ذُو قُون: حالا پیران: پیر هستم * پُیران: پسران بيم آسِنْد: به من نگاه (می) کنند پُوژ گِرِنْدِه: پوز می گیرند (با پوز خند تحقیر یا مسخره می کنند)

غزل ۵۴

- ۱- گوده از کاز کییه، پاک و مُصَفّا و ایتر
دَر خرابات مَنه یك قَدَمی را بی بی
- ۲- مَشِه بی صدق، رَه حق، کِه بِرِ خاص و عام
مَثَلو مَشهُوَر، بی مایه خَمیرِ اشتِ فَطیر
- ۳- هُیچ بی بَدَرَقَه راهرووی رَه به مَشِه
کَا نَدَرین بِیَشِه غَم، آبِ کِرِنده دِل شیر
- ۴- ما از آن بی بَصَرانیم، کِه دَر هَر دَرَه
بَر تُو رُوی تُو پَیدا و نَباشیم بَصیر
- ۵- مِرَد رَه قاعیده هَر کاز کِه دَسْتَش یَندُون
با اِنو دَر سِر هَر کاز جَوانمَرَد و دَلیر
- ۶- ما گِلِه هُیچ نَداریم، اِگَر مَجْنُونِیم
کِه جُنُون را گِلَه زُلفِ تُو باشد زَنجیر
- ۷- به هِمِه مَعْرِ کِه ها پائی، مُو اِمنا بيمدی
آرُو، رُو تیغِ دُو اَبَرُوی تُو هو، عالَمگیر
- ۸- وَلی بَرِ حق مَحْبُوبُ عَلِیشا، کارو
ز جَمالِش بِکَرُو کَسِبِ ضیاء بَدَرِ مُنیر

۹- وِ مِگِی دَسْت زِدَامَانِ تَوَلَّاش جِزِی
کِه سَمِیعِ اَسْت وَ بَصِیرِ اَسْت وَ عَلِیمِ اَسْت وَ خَبِیرِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گوْدِه: می خواهی *کُیِه: بیرون آبی ایژِر: خوب
- ۲- مَشِه: مرو مَثَلُو: مثلی است
- ۳- رِه به مَشِه: راه مرو آب کِرْنِدِه: آب می کنند
- ۵- قَاعِیدِه: باید تَنْدُوْن: بدهند پَا اِنُو: با بگذارد
- ۶- مَجْنُونِیم: مجنون هستیم گِلِه: زلف پیچیده و مجعد زنان (gole) (فرهنگ معین)
- ۷- پَا اِمْنَا: با گذاشتم بَیمَدی: دیدم آرو: امروز رو: روز هو: هست
- ۸- کارو: که امروز بکرو کسب ضیاء: نور کسب بکند
- ۹- وِ مِگِی: برمدار

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «مَثَلُو مَشَهُور، بی مایِه فَطِیزِ اَسْت خَمِیر» pi;
- ۵- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «مِرْدَرَه قَاعِیدِه کِه ظَاهِرُو بَا طِنِ یَکِی بُو»
- ۸- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «شاه سُلْطَانْعَلِی شاه وَلِی، آن کارُو»

غزل ۵۵

- ۱- بیدی آخر چڑ که، خو مَرْدُوْم، غَمِ عَشَقِ تُو یار
بیدی آخر چَطُو کِیژا، دَمَارُ از مورو مارُ
- ۲- اَشک وارانِه، چو وارُون از فِرَاقَتِ رُو وُشُو
تا بِرِشَانَتِ بِکِه، بَرِ رُو، مَوِی مُشکبَارُ
- ۳- این دُو رُو غَمِرِ مورا بی کارو بی بارَتِ بِکِه
نِه تُو خُو دَم کَارِ اییِه، نِه مورا وَئِلِه به کَارُ
- ۴- خُو بِکِی بِنُو، اِدات و دات هُو، وَز دِلِ آما
داغ نِه آخرِ یِه بَر، جی بَرِ دِلایِ داغدارُ
- ۵- شام هِجِرانِ آما راجی، یِه رُو بی، رُو یِ که
ای که بَرِ مِهَرِ رُخَت، آئیتِه دارِه، شام تازُ
- ۶- از عَمَتِ چُون مَوِی وِسُو وُ بابازُ از قَبِ کِیئُو
ما، بِمَرِتِه، هَر که وِسا دَرِ غَمِ عَشَقَتِ دُچارُ
- ۷- دین وُدِلِ راگَرِ که، نَدِ که غارَت، از مَو، پَس چَزُو
کیچِه هادِه، هَر که وِیْنومِه، کِرومِه سِنگسازُ
- ۸- تا بِه وَصَلَتِ بِکِ مِزِه چُشم وُ، تینی اَندوُه و غَم
رازِ عَشَقَتِ بِکِ کَلوُمُو وُ، تینی دُو مَبالِه دارُ

- ۹- بُورُکی، آما بِمِیْرِم، بُورُکی ذُوقُونُ تَایاتُ وِسْ
تا نَمَرْتِم رَاسْتی بُرَقْعُ بَرَأَفْکَنُ اَزْ عِذازُ
- ۱۰- خُوذُ زُوْنِه آما یِکی اَزْ جَانُ فِشَانانِ تُو، اِم
ایْ گِدا یَانْتُ شَهانُ وُ ایْ شَهانُتُ خاگَسارُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بیدی: دیدی چژکه: چه کرد! *خو: با *کیژا: درآورد
- ۲- اَشْکُ وَا رَایَه: اشک می بارم وارون: باران رُو: روز *شو: شب پَرِشانتُ
بکه: پَرِشان کردی
- ۳- بی بازُتُ بکه: بی بار کردی ایّه: می آیی وُئله: (می) گذاری
- ۴- خُو: با یکی بینو: یکی دیگر است اِداتُ: ادای تو داتُ: داغ تو هُو: هست
وَز: بر داغ نِه: باز کن یِه: یک بَر: در جی: نیز
- ۵- رُوئی: روزی رُوئی کِه: روی کن (نظر کن) آیتِه: آویخته
- ۶- چُونُ مُوی وِیَسو: مانند موشود بابازُ: پدرش قَب: قبر *کیو: درآید
ما بِمَرْتِه: مادر مرده (است) وِسّا: شد
- ۷- نَذْکِه غارُتُ: غارت نکردی چَزو: چرا *کیچه ها: کوچه ها وِیْنومه: مرا می بیند
کِرُوْمِه سِنگَسارُ: مرا سنگسار می کند
- ۸- تینی: اینقدر یِک کَلومو: یک کلام است
- ۹- بُورُکی: بیابا بیرون بِمِیْرِم: بمیریم ذُوقُونُ: حالا تَایاتُ وِسْ: تا اینجا برای تو بس
تا نَمَرْتِم: تا نمرده ایم
- ۱۰- از جَانَفِشَانانِ تُو هُو: از جَانَفِشَانانِ تو هست

توضیحات:

- ۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «حاج سُلطانجی یِکی اَزْ جَانَفِشَانانِ تُو هُو»

غزل ۵۶

- ۱- گَز مُو، جی عاشِق بُویان یا دَر حَقِیقَت یا مَجاز
بُو غَزَلِها وُ بُو شِغْرايِ مُو، جی با سوز وُ ساز
- ۲- مُورُ بَگِشَت وُ مُورُ نَتّا، ماچی اَز اَن غُنْجِه دَهَن
اَوُخ ای دَسَتِ مُونُش کُوتا کِه زان زُلفِ دِراز
- ۳- دِل زوَنِه دار وُ چِه رُو دَر حَلْقِه هَای زُلفِ تُو
مِثِل اَن گُنْجِشْکِ مُونُوِه، کِه دَر چَنگالِ باز
- ۴- گَز صَفایِی وُ وَفایِی هُو، اَوُنا دَر کازِ خُوس
بَرَقَد وُ خَط وُ رُخ وُ زُلف وُ خَط وُ خالَتِ مَناز
- ۵- مُو نَفْهَمانِه کِه دَر دِل مُو، چِرْژُون مَخ کَرْتِه هُو
کِه تینی کاوُش کِرِنْد، اَن مُرّه هَای دِل گُداز
- ۶- قَبِلِه اُبْرُوَت را تا بيمْدی وَازان، رُو وُشُو
هِي نوماز وُ هِي نوماز وُ هِي نوماز وُ هِي نوماز
- ۷- چاره چُشْها تا مُو نَمِکِه مُو را اَيْن رُوَت اِناشَت
چاره ها را خُوَتو، وُم اَشَت، اِي خُودايِ چاره ساز
- ۸- رازِ عِشْق وُ رازِ دِل را اِي جِزى مَخْرَمِ نِهَو
هَر کِه را بَد کَرْتِه اَخِر زوَنِبِه، دَد تُو هَمْچُو راز

۹- غم مَخو یارْت بیوُ وُ روزگارْت خُب بِیو
هَر فَرازی را نَشیبو هَر نَشیبی را فَرازُ

۱۰- تا کِه بِتوانی بِکَش گاهی بِه مِسکینانِ سَری
ای کِه بِزُکَرْتِه خُودا دَر هَر مَقامُت سَرَفَرازُ

۱۱- ساجِل اُمید را گاهی مَداز اَز ما دَریغ
ای تَنْت کِشتی جُود وُ، ای دِلْت دَریایِ رازُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- مَوَجی: من نیز *بُویان: بودم *بُو: (می) باشد
- ۲- موزُ: مرا تَنّا: نداد دست مونس کوتاه که: دست مرا کوتاه کرد
- ۳- زُونِه: می دانی دَارُو: دارد چِه رُو: چه روزگاری مُونُوِه: می ماند
- ۴- هُو: هست اوْنا: آن را خُوس: انداز (بینداز)
- ۵- نِفهمانِه: نمی فهمم چَرُون مَخْ کَرْتِه هُو: چه چیز گم کرده اند تینی: اینقدر کاوش کَرِنْد: کاوش کنند
- ۶- بيمدی: دیدم وَازان: (می) گویم *رُوُشُو: روز و شب
- ۷- چاره نَمکِه: چاره نکردم، درمان نکردم مورا این رُوْت اِناشْت: مرا به این روز نشاندی خوبا: وَمْ اَشْت: وا گذاشتم
- ۸- نِهو: نیست بِدْ کَرْتِه: کرده ای (راز دلت را برای او گفته ای) زُونِبِه: بدان دَدْتُو: نیشست (می) زند راز: زنبور
- ۹- بِيو: بیاید *بُو: شود نَشیبو: نشیب است
- ۱۰- سَر بِکَش: سر بزن سَرَفَراز بِزُکَرْتِه: سرفراز کرده (است)

غزل ۵۷

۱- ساقی وِرُو بِه جَانُم اَز اَن اَبِ نَابِ رِزُ
بِرُ آتَشِ دِلُم وِرُو بِکِ قَطْرَه اَبِ رِزُ

۲- گود، اَز اِمَارَه مَرّه اِی یُو پَخْتِه اِی بِبِه
آلاتِ فِلْفِل وِ نِمکی بر کبابِ رِزُ

۳- بِکِ تَارِ مُوِ یَار، بِه اَز صَا کِتَابِ هُو
اَو را بِه چَنگ آره و اُو بر کِتَابِ رِزُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرُو: برخیز رِز: ریز
- ۲- گود: (می) خواهی اِمَارَه مَرّه اِی: پیدا کنی *یُو: وِ پَخْتِه اِی بِبِه: پخته ای شوی
- ۳- صَا: صد هُو: هست بِه چَنگ آره: به چنگ بیاور *اُو: آب

توضیحات:

- ۱- ردیف این غزل در (ن-خ) بجای «رِزُ»، «رِیُ» آمده است.
- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بِرُ»، «دُرُ» آمده است.

غزل ۵۸

- ۱- خُو تُو آندَر جَنَتانِ گَز یام بُو آندَر قَفَس
دَر میانِ دُوزخانِ خُو تُو نَبانِ گَز هَمَنَفَس
- ۲- دِل تَه چاهِ زَنَخْدانَت بِگَفَت وَ هِنِ وَ اَو
زَانِ کَمَنَدِ عَنَبَرینِ کِنِ هُوَمِ اِلَهی دَسْتَرَس
- ۳- زُونَه اَز بَهَرِ چَه اَن، تَسْلیمِ هَز رَدُّ وَ قَبُول
چُونِکِه دَر عَالَمِ اِبی جَز تُو نَوینانِ هِیچکَس
- ۴- اَز هَوی و از هَوَس حاشا کِه اَنی وِیورانِ
زَانِکِه وِینانِ جِلوَه اَت را دَر هَوی و دَر هَوَس
- ۵- مَو کِه اَز هَز جا یِیامِ هُو بَر تَوی اَز رُوی دُوشَت
بَس گُو و اَشییه اِبی، اِبی قاصِدِ مُشکینِ نَفَس
- ۶- خَار دَر چُشَمِ مَو نَر مَولی تَر اَز بَرگِ گُلُو
زَانِکِه اَنَدَر چُشَمِ مَو بِگَسُونُو، گُل با خَار و خَس
- ۷- دَر رَه وَ خَدانِیَت تَحْقِیقِ هَز چِی هُو وِیا
آدمی خُو آدم و خَر خُو حَرِیفِ خَرَمِگَس
- ۸- اَز دُونِیَتِ اِبی جَزی اَنَدَر هَوِیَتِ بَا اِنِه
تا یِکی سازانادُو، یِک وِیَنه خُو د را پِیش و بَس

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خُوتو: با تو اَنَدَز جَنَتان: در جنت هستم یام: جایم *بُو: باشد دَر میان دوزخان: در میان دوزخ هستم نَبان: نباشم
- ۲- بَکَفْتُ: بیفتاد وَاو: (می) گوید کِی هُوَم: کی برای من هست
- ۳- زُوَنه: می دانی آن: هستم اِبی: دیگر نَوِنان: نبینم
- ۴- وِیوران: بگذرم وِینان: بینم
- ۵- هُو: هست کُوَاشیه: کجایم روی اِبی: دیگر
- ۶- نَرْمولی تَر: نرم تر گُلو: گل است *یَکسُونو: یکسان است
- ۷- وِیا: جدا
- ۸- پا اِنه: پا بگذار یکی سازانان: تورا یکی سازم وِینه: بینی

غزل ۵۹

- ۱- هر آن شخصی نشاز بُو از اَزُون گوشدار و اَسرارُش
چو شمع اُونند کِلَش چوَن حُسین اَرند گِل دارُش
- ۲- اَدِم قاعیده از کافر جی هُو، رِنْد شریعت بُو
وَلَو رُو چالِه کُو، کُو، اَز عَمَلهایِ نا اوموارُش
- ۳- صفا و راستی و صِدق و صَبْر، اینها گِل و ضَلو
و چینو، لابیو، گِل هر کی تَحَمُّل دارو بَرخارُش
- ۴- اینا هر کُو ماژون مِفْتاحِ بَرهایِ وصالُش هُو
بُون بَد هُو بِشِه، نَد هُو مَشِه اَصْلًا بِه هُنجارُش
- ۵- سَر و سامان چِی چِی بُو، کُفر و ایمان چه، مَو بَزاینان
بِهشتو اَز رُو جَنَدَم بُو، بِه هر یا، یاز بُو یارُش
- ۶- گوژِه اَز هر جهاتی رَفَع ازارِ دِلُش و سُو
هر آن مَعشوقِه ای را هر دلی و سُو گِرِفْتارُش
- ۷- اینو حَق و اُونو با طِل چه کارِه آدمی یو وِه
ز اَسَب و زَنِه و هَتَر هُو و گِیرو هر خری بارُش
- ۸- مورا هر ساعت و رُو این دِلَم بيمار تر و سُو
اَز آن رُو بی کِه چُش بیژد یِه نَرگسهایِ بيمارُش

۹- چو هِنْدُو مُورُ بَرِ آتَشِ خُسَبِه مُشکینِ خَالِ هِنْدُویش
چِسَانِ بیدی مُورِ اَدْرُ تَا دُوسَرِ گیسوئی چُونِ مَارُش

۱۰- جیگزِ یَکِ کاسِه خُونِ وِسَا وَ بَرِ آمِه زِ چُشْهائِم
چُو دَرِ پَشِ کیچه ها هَمْدُوَش وِیَنانِه خُو اَغیارُش

۱۱- خُودایَا آقا باشی رَا صُو وَ وِس سالِ عُمُرُش تِه
کِه تَا سازُو جزی رَا اَز قَداحِ فِیضِ سَرِشارُش

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- نشاؤُ: نتواند اَزُون: زبان گوشتدارو: نگهدارد اُونِنْد: می بُرند کَلَش: کَلَه اش
آرِنْد: (می) آورند گَل دَار: بردار، روی دار

۲- قاعیدِه: باید *بُو: باشد رُو: در کُو: بیفتد نا اُو مُوارُش: ناهموارش

۳- وَضْلُو: وصل است وِچینو: بچیند لائو: البته

۴- اینا: اینها هَر کُو مازُون: هر کدامشان بَرهائی: درهای بُون: ببین بَدَهو: در تو
هست بِشِه برو نَدَهو: در تو نیست مَشِه: مرو

۵- چی چی: چه چیز بُو: باشد مُو: من بَرِ اینان: بر این اعتقاد هستم بِهَشْتو: بهشت
است رُو جَنْدَم: در جهنم بِه هَر یَا: به هر جا

۶- گُورَه: می خواهد وِسُو: شود

۷- اینو: این است اُونو: آن است یُووِه: می آید وِهَتَر: بهتر وِگیرو: بردارد

۸- رُو: روز وِیتو: شود چُش: چشم یِزْدِیَه: دیده (است)

۹- مُورُ بَرِ آتَشِ خُسَبِه: مرا بر آتش انداخته (است) خُسَبِه: انداخته بیدی دیدی
دَر تَا: گزید

۱۰- وِسَا: شد بَرِ آمِه: برآمد *پَشِ کیچه ها: پشت کوچه ها وِیَنانِه: می بینم خُو: با

۱۱- صُو وَ وِس سال: صد و بیست سال تِه: ده (دهه) سازُو: سازد

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «هُو»، «بُو» آمده است.
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «وَلَوْ» و «أَفْوَارُش»، «وَلِی» و «نَالْهَفَاوُش» آمده است.
- ۳- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «وِچینُو» و «دَارُو»، «وِچینه» و «دَارِه» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «وِصَالُش»، «مَحَبَّت» آمده است.
- ۴- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بُون»، «بِنه» آمده است.
- ۶- مصرع اول این بیت در «ن-خ» به این صورت آمده است: «آذَمْ گُوژُ هَزْ جِهَاتِی رَفْعِ آزارِ دِلَاش وِشُو»
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) به جای «بَاطِل» و «یُووَه»، «نَاقِی» و «آیو» آمده است.
- ۸- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- مُو هَزْ سَاعَتْ مُو هَزْ رُو، رُو دِلَمْ بَیمَاژَتَرِ وِشَانْ
- یِه بَاژِ اَیْنِ چِشَمِ بَیژِ دَیْبِه دُو نَزْگِشَنَی بَیمَاژِش
- ۹- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- مُو رَا بَیْدِی چَطُو دَزْ آتَشِ اِزْنَا خَالِ هِنْدُوُشْ
- مُو رَا بَیْدِی چَطُو دَزْ تَا دُو سَزْ گِیْسُوی چُونِ مَارُشْ
- ۱۱- در (ن-خ) به جای «آقَاباشی»، «حَاخِ سُلْطَان» آمده است.

غزل ۶۰

- ۱- آنکه دز گُلشنِ خوبِیشت به از گُل بدُنش
خونِ صاشیفته ریژو به به چشِ همزدنش
- ۲- بویی از دوستِ خوشمِ آمه که، یوسفِ طلبان
خوشِ دِلندون به همان رایحه پیرهنش
- ۳- گشت و گُلشنِ به گِوا گِردِ دِلمون گرتو
سینِ که مویاراما، بالا زده وینانِ دوْمَنش
- ۴- جانِ که دز گویِ تو پروانه صفتِ پاژ، انا
چاره ای نه، بجز از سوختن و ساختنش
- ۵- مَکِرد عیبِ قنهایِ بریشانِ مورا
که مُنش از ره بیه چشمِ پُر از مَکروْفَنش
- ۶- خُرده وینانِ سُخْنَم را سرِ مو، پی نبرند
وَشِکه تَنگِ آمه هو، قافیه دَسْتِ دهنش
- ۷- چوَن جزی گُوژه، کی آرو دِل از آن چاهِ زَنخ
سینِ دِلنگِ آویز و آئیتِه به مُشکینِ رَسَنش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- صا: صد ریژو: ریزد * به به چش: به یک چشم

- ۲- خوشم آمه: خوشم آمد خوش دِلندُون: خوش دل هستند
- ۳- کُووا: کجا دِلْمُون: دلمان گزُتو: گردد سینِ که: همین که یارامآ: یارم را وینان: بینم دوْمَنَش: دامانش
- ۴- پاژانآ: پانهاده گذاشت نه: نیست
- ۵- مَکْرِید عَیْب: عیب مکنید، عیب نگیرید قَئْهَای: حرفهای مُنَش اَزْره بیه: مرا از راه برد
- ۶- خُرده وینان: خرده بینان وَشِکِه: بسکه آمه هُو: آمده است
- ۷- گُوْزه: می خواهد *کی آرو: درآورد دِلَنگ اویز: آویزان آئیتِه: آویخته

توضیحات:

مصرع دوّم در (ن-خ) به این صورت آمده است: «سَاته اِنْد دِلْ به هَمَانْ رَایحَه پیرَهَنَش»

غزل ۶۱

- ۱- یاز گُوادر وُبیو تا سَر وُ جانِ فِشانَمَش
صفا هَتان دِل خوما بَر دِل خودِ نِشانَمَش
- ۲- او، نیووه اِگَر بیو، کَلِه اما، وُرش خو سان
اونتووه اِگَر هتو بو یسه به جان ستانَمَش
- ۳- یاز هینیشته دَر بَرَم، خاكَ بو بَر سَر خَرَام
خارا خارایی این دِلا کوئی به گو دوانَمَش
- ۴- ای زِ فِریشته خو بُتَر، بو ره، به آنی خو مُو، به
مَر تَبِه دا، اووُخ بون تا به کووا رِسانَمَش
- ۵- بَسْت تَر او زِ خاكَ وُ خُل، کَز خو، رهایی اَش نِهو
آران و سین خومش کِران، گَر که زِ خودِ رِهانَمَش
- ۶- آدم اِگَر که آدمو، او وُ موئی نه دَر میان
گُوِه جی اَز گوژِه مو را اَز دَر خودِ نَرانَمَش
- ۷- زو نه زِ بَهر چه مَها، بَد، مو خُو هیشکی نیان
هَر چه که دَر چُشم یو وه جِلوِه حق و نانَمَش
- ۸- کَخ هو خوراکِ گاو وُ خَر، هوشِ اِما، نه، نیشکر
هَر چه که دَر خوُر، هَر که هو، زو نَبِه ورا چِشانَمَش

۹- آن پری ای جزای اِگر، جلوه به کییه مُون کِرُو
بَخْتِه گَز او خِرانیژِه، خُوم اِگر او پشانَمَش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کُوادِرُو: در کجاست بیو: بیاید صفا هَتان: صفادهم خوما: خودم را
- ۲- نیووه: نمی آید اِگر بیو: اگر بیاید کِلِه اُما: کَلِه اُما را وَرَش خوسان: نزدش اندازم نتووه: نمی دهد اِگر هَتو: اگر بدهد
- ۳- هینشْتِه: نشسته بو: باشد خارا خارا یی: بیهوده
- ۴- بوَرِه: بیا *خومو، به: با من باش به آنی: یک لحظه مَرْتَبِه دا: مرتبه ات را اووخ: آن وقت بون: بین کوا: کجا
- ۵- او: است *خو: مخفف خود نهو: نیست آران: آورم سین خومش کِران: او را مانند خودم (می) کنم
- ۶- آدمو: آدم است کووه جی: سگ نیز گوژه: می خواهد
- ۷- زوَنه: می دانی *مُو: من *خو: با *هیشکی: هیچکس نیان: نیستم یووه: می آید جلوه حق و ناتمَش: او را جلوه حق می بینم
- ۸- کَخ: کاه هو: هست هوش اُما: هوش پیدا کن دَرخوَر: شایسته زوَنبه: بدان ورا: او را
- ۹- *کیه مُون: خانمان، خانه ما جلوه کِرُو: جلوه کند او: است *خوم: خام پشانَمَش: او را می بزم

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «یا ز کُوا، یا ز کَبوتا سَر و جان فشانَمَش»
- ۱- در مصرع دوم، در (ن-س) به جای «بَر دِل خُو»، «دَر دِل خُو» آمده است.
- ۳- مصرع دوم در (ن-خ) به جای «کُو ی به کُو»، «کُو به کُو» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) به جای «ای ز فَرِشْتِه خُو بَتَر»، «ای ز مَلک نَجیب تَر» آمده است.

۶- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

۷- مصرع دوم در (ن-خ) به این صورت آمده است: «هَزَّ چِه کِه دَز وَزُم بَبِیو جِلوَه تو وِنَانَمَش»

۹- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

ای جَزی آن پَری یُو آز جِلوَه بِه کِبِیه مُون کِرُو
بَخْتِه گَز او خُرَانَمَش خُوْم اِگَز اَوِشَانَمَش

غزل ۶۲

- ۱- بۆره ای آرام جان، هینگام رَفْتَن آیه بیش
طاقت هجران نداران، ای پری از این ویش
- ۲- ای نگو طلعت، بوا، تاکی روا داره، کیره
همچو گیسوی پریش، حال آمارا پریش
- ۳- از تو گز تیرِ بلا یو دزد و چشمم یا، اتان
هم فراق و وصل و هجرت مرهم دلهای ریش
- ۴- کی بییان بدوات، هر و خ از خجت بیگانه، به
یا نه، دوقون و قتر و وسایان زخویش
- ۵- ساغر اندزد دشت، دلبر دزد بر و وعیدم هتو
حور و غلمان، کوثر و تسنیم، زاهد از خریش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بۆره: بیا آیه: آمد نداران: ندارم
- ۲- بوا: بگوی داره: داری پریش کیره: پریشان کنی پریش: پریشان است اما: ما
- ۳- یو: آید یا اتان: جا بدهم
- ۴- بییان: بیایم بدوات: گفتم، بگفتی هر و خ: هر وقت خجت: خودت به: باشی
یا نه: می آیم دوقون: حالا و قتر: وقت آن است وسایان: شدم
- ۵- وعیدم هتو: به من وعده دهد

توضیحات:

۲- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

ای پری رؤیا، پواتا کی زوا داره کیره

همنچو گیسوی پریشْتِ رُزِگارِ ما پریش

۴- مصرع اول در (ن-س) به جای «پدوات»، «پژوات» آمده است.

غزل ۶۳

- ۱- به زلف، آس بی بییه همسته بنا گوشش
زوش گرانى دلهاژ، انئه بز دوشش
- ۲- فغان و داد از آن غمزه های نگته گداژ
که از آدای سخن کزیده آند، خاموشش
- ۳- به وعده هام کرو شاد و خیلی ترسانه
که کی ده کووه، مبادا بیو فراموشش
- ۴- اگرمورا نشناسو، ملامتش مکرید
در این زمانه می حشن کزیده مدهوشش
- ۵- هر آنچه هر که، بواژو به گوش آشنووه
همین قهای جزى را نه آشنووه گوشش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آس: نگاه کن *بی بییه: شده (است) همسته: همسایه و س: بس *انئه: نهاده، گذاشته
- ۳- شاد کرو: شاد کند ترسانه: می ترسم *کی ده: بیرون کووه: سنگ *بیو: شود
- ۴- نشناسو: نشناسد ملامتش مکرید: ملامتش مکنید
- ۵- بواژو: بگوید آشنووه: می شوند قهای: حرفهای، سخنهای نه آشنووه: نمی شنود

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «فَعَانُ وَ آهَ اَزْ اَنْ عِشْوِهَ هَايِ نُكْتِهَ طَرَازِ»
- ۵- مصرع اول در (ن-س) به این صورت آمده است: «هَزْ اَنِكِه هِر چِه بَوَا اُوْ بَه گُوشِ اَشْنُوْه»

غزل ۶۴

۱- مُورِ بَگَشْتِه دُو چُشْمِ فَتَانُش
چِه رَسُوْتَا، زِ تیرِ مُزْگَانُش

۲- يَك پَرِي هُو مُورَا بِه پَرْدِه دِل
كِه چَل و مِل بِبُو سَلِيمَانُش

۳- نِه پَرِيشَانِ آن پَرِيشَانِ مُو
مُو تَنَا، عَالَمِي، پَرِيشَانُش

۴- غَارْتُش كَرْتِه هُو وَ پَرْتِه
دِل مُو خَنْدِه هاي پَنَهَانُش

۵- چُشْمُش آن رُو، كِه بِيْمْدِي، بِمَوَات
فَتْنِه هاي پَا بِبُو، بِه دُورَانُش

۶- دِلُش اُو بِمَكِشُو، بِه مَاچِمِ اَتُو
اِي خُدايَا، مَكِه، پَشِيمَانُش

۷- رَهْرُوي، كِي رَسُو، بِه جَانَانُش
نِيورُو تَا زَسَرُ، وَ سَامَانُش

۸- خَاكُش از خُونِ عَائِشَقَانِ سُرْخُو
عِشْقُ رَا گَرُ، وَيْنِه، بِيَايَانُش

- ۹- آنْدَر اَیْنِ رَاهُ، بَیْ ذَلِیلِ مَشیهِ
کِه مَخُو، خَضْرُو دَز بَیابَانُش
- ۱۰- کِی بِشَارُوُن بِشِنْد، بَی پَیَانُ
جَا دِه اَی رَا کِه نِیْسَتْ پَیَانُش
- ۱۱- تَی مُغِیلَانُ بَه پَاشُو، حَاجِی رَا
یَا بَه دِل شُو، تَیِیْه مُغِیلَانُش؟
- ۱۲- زَاهِدَا حُورُ وَ جَنَّتْ اَز تَوُ و مُو
مَحَلِ گُونِبَادُ و سُلْطَانُش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُوژ بِکُشْتِه: مرا کشته (است) چِه رَسُو: چه رسد
- ۲- هُو: هست *چَل بَبُو: دیوانه شد
- ۳- *مُو: مُو *مُو: مَن تَنَّا: تنها
- ۴- غَارَتَش کَرْتِه هُو: غارت کرده است بِژَبَرْتِه: برده (است)
- ۵- بَیْمَدِی: دیدم بِمَوَات: (بگفتم) *بَبُو: شود
- ۶- *اَو: است بِمِکَشُو: مرا بکشد بِه: یَک اِتُو: بدهد مَکِه: مکن
- ۷- کِی: کجا؟ چِه وَقْت! رَسُو: رسد نَبُورُو: نگدزد
- ۸- سُرْخُو: سرخ است وِیْنِه: بینی
- ۹- مَشیهِ: مرو *مَخُو: گم است
- ۱۰- کِی بِشَارُوُن: کی می توانند بِشِنْد: بروند
- ۱۱- تَی: خار *بَه پَاشُو: به بارود

توضیحات:

۷- مصرع دوم در (ن-س) به این صورت آمده است: «تَاَزِ سَرِ نَغْدَزْدَ و سَامَانَشْ»

۹- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

۱۲- مصرع دوم در (ن-خ) به این صورت آمده است: «مَخَلِ جُوْ نَبَاد و سُلْطَانَشْ»

غزل ۶۵

- ۱- می صفا و وفا گز به جامت او سرکش
که چرخ پیر همین تیزدار و دز ترکش
- ۲- تمام اِبی قته ها بین و بالِ انسانو
به هر مقام نهو این قته خودا پرکش
- ۳- تینی دز این قفس تن جزو گرفتاره
اگر تورا نفسی هو به یاد دلبز کش
- ۴- در آن سری و سرایی که آن لطیفه در او
بهشت و انوجی ای بی خودا دز آن سرکش
- ۵- توانگران هوا و هوس فریبِت ایتند
خودا ورینه از اینا، وز آن توانگر کش
- ۶- ممان به یاد جزئی این قدر که خواز، بیه
مقام خیلی او خود را مقام دیگر کش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *اوست دارو: دارد
- ۲- اِبی: دیگر قته ها بین: حرفهای دیگر و بالِ انسانو: و بال انسان است پرکش: کنار کش
- ۳- تینی: اینقدر جزو: چرا گرفتاره: گرفتار هستی

۴- *وَأَنو: آنجاست جی: نیز، هم

۵- فَرِیْتُ اِتُّنْد: تورافریب دهند وِرِئِه: جدا کن وَز: نزد

۶- بِه یَاَدِه: به اینجا- در اینجا بِیِه: شوی مَقَام خِیْلِ اُو: مقامهای زیادی است

غزل ۶۶

- ۱- هَزْ كِه بِالْوُنُش كَجُو، مُشْكِلُ بَبُو كِه رَاسْتُش
بعضیا قاهاجی هُو قاعیده ماله مَاسْتُش
- ۲- شَخْصِی اَنْدَرُ فِطْرَتُش بُو ظَلَمُ وَ خِست تُو اَمَانُ
نَزْ كِه وَلِ بیچاره را این ناخوشی تا كَاسْتُش
- ۳- خُو حَقُّ وَ نَاحَقُّ نَدَارَانُ كَا زَا اَمَّا حَالِیْمُو
بِمَكِشَنْدُونُ دِیْمُ قَتَه حَقُّ را نَنَایه شَاسْتُش
- ۴- باغْبَانُ بَیْیَه نَنَانُ بَابَا زُ این آرام جَانُ
كِه بِخَوْبِی وَهْتَرُ از سَرُو رَوَانُ آراستُش
- ۵- هِیْشَكِی خارا خارا بِی بِكُ قَدَمُ مُفْتِی نَشُو
هَزْ كِه هَزْ كَارِی كِرُووَه، فِكْرِ نُونُ وَ مَاسْتُش
- ۶- بِكُ دُو سِه دَقَه تُو را مِیْدَانِ دُونِیا وِش نِه
گَرَمَتاعی دَاړِه بِش بِفَرَاش تا باهاستُش
- ۷- خَیْفُ كِه هَزْ چِه تُو را وَاژانِه بَرُ خَرْجَتُ نَشُو
بِنْدَاړِه وَرُ خُو دِه آلتِ بِرُكْتِه عِباسْتُش
- ۸- بَعْضِی وَقْتَا فِكْرُ كَا نِه وَا نِه نَقَاشِ اَزَلْ
هَزْ كِه را خَبْ یا بَدُو بِرُساتِه بَرُ خُو دِ خواستُش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- پَالُونُش: پالانش کَجُو: کج است *مُشْکِلُ بِبُو: مشکل (می) شود کِه رَاسْتُش: راستش کرد قَاها: حرفها جی: نیز هو: هست قاعیده: باید ماله: بمالی
- ۲- *بو: بود نَزْکِه وَل: زرها نکرد
- ۳- *خُو: با نَدَارَان: ندارم حَالِیْمُو: می فهمم بِمِکِشِنْدُون: مرا بکشند *دِیم: روی قَنَه: حرف نَنَایه: نمی گذارم
- ۴- بیه: بوده (است) نَنَان: نمی دانم بابَاژ: پدرش وَهْتَر: بهتر
- ۵- *هیشکی: هیچکس خاراخارایی: بیهوده *مُفْتی نَشُو: بدون مزد (نمی) رود هِرُ کاری کِرُووِه: هر کاری می کند
- ۶- دَقِه: دقیقه وِشَنَه: بیشتر نیست دَاَرَه: داری بِش: برو بَاها: بها
- ۷- وَاژَانَه: می گویم *بَرْخَرَجْت نَشُو: به خرجت نمی رود، در تو اثر نمی کند پِنْدَاَرَه: می پنداری وَز: نزد آلْت بَرْکِیَه: مسخره کرده است (دست انداخته است)
- ۸- فِکْر کَانَه: به فکر می افتم وَاِنَه: می گویم بَدُو: بد است بَرْسَايَه: ساخته

غزل ۶۷

۱- خاڑهایِ عشق، باکِ آندزِ دِلِ مُو منزِلش
هزِ که عشقِ گُلرخِی دارو بُزِ آزِ خارو دِلش

۲- تومِ عشقِ گُلرخان، آندزِ زمینِ دِلِ مَکاز
که دمِ چیدنِ نِهو جُزِ بی و فایِی حاصِلش

۳- آزِ شرارِ عشقِ تُو سوزِند و سازِندونِ همه
عاشقی سینو و سینِ اِشْرِشته هو آب و گِلش

۴- کی هَلو آندزِ بساطِ رُوحِ قُدسی باهِنو
بیز، هزِ ناقابلی را تا نَسازو قابِلش

۵- مَظْهَرِ لُطْفِ خُدا، شِیخِ صَفاءِ فِیضِ علی
آنکه خورشیدو، یکی آزِ خادِمانِ مَحْفِلش

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *مُو: من دارو: دارد بُزِ آزِ خارو: پراز خار است

۲- *توم: تخم دمِ چیدن: هنگام چیدن نِهو: نیست

۳- سینو: چنین است سین: چنین اِشْرِشته هو: سرشته است

۴- هَلو: گذارد، رخصت دهد باهِنو: با نهد، قدم گذارد نَسازو قابِلش: او را قابل نسازد، او را لایق و آگاه نسازد

۵- خورشیدو: خورشید است

توضیحات:

۵- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «مَظْهَرِ لُطْفِ خُدا شاه ولی سُلطان علی»

غزل ۶۸

- ۱- چو یاز واژ بیکه زلفِ عنبر آفشانش
نه مو، تنّا، ببو اند، عالمی پریشانش
- ۲- هزار روی قیامتِ بها کُرو، بِکِ دَم
دمی که جلوه کُرو، قامتِ خرامانش
- ۳- بُروُن نه آمه بو یوسف به این خوبی
اگر دگفتیه بو، اندز چه زَنخدا نش
- ۴- شکر فروش کُبو؟ زان دهان شیرینت
تَبشُمی بِنما و به بند دکانش
- ۵- بڑات، جُون ایگیران و عوض، نه ماچ، اتان
به عهدِ خویش خودایا مکه پشیمانش
- ۶- هر آنکه بیژدی تو را، ابرو هاش خَم نِکرو
هزار تیرِ بلا، گز خوشند بر جانش
- ۷- تمامِ خاکش از خونِ عاشقان سورو
اگر نظرِ بکِره عشق را بیابانش
- ۸- چطو جزى را این شاهدانِ کافر چشم
به بِکِ کِرشِمه بڑوُن بڑت، دین و ایمانش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- واژ بَکِه: باز بکرد نِه مَوْتَنّا: نه من تنها *بِیَوَانْد: شدند
- ۲- رَوی قِیامت: روز قیامت بپا کَرُو: بپا کند
- ۳- *نِه آمِه بُو: نیامده بود *دَکَفْتِه بُو: افتاده بود چَه: چاه
- ۴- کَبُو؟: کیست؟!
- ۵- بِزَات: بگفت جُون ایگیران: جان بگیرم اِتَان: بدهم مَکِه: ممکن
- ۶- بیژدی: بدید خَم نَکَرُو: خم نکند خُوسِنْد: اندازند
- ۷- *سُورُو: سرخ است نَظَر بَکِرِه: نظر بکنی
- ۸- بِزُون بَرْت: بردند

غزل ۶۹

- ۱- زُلفِ تُو، گِزْدَنِ نِهَو، نَبِیَّه گَمَنَدُش
دَل جی نَوینان، نِهَو، اَسیرِ به بَنَدُش
- ۲- حَیْفِ کِه خُوبانِ هَمونُش عَهْدِ نَبَسْتِه
بِک قَتَه چارتا، به غاز دِه شِکَنَدُش
- ۳- بِک دَتکی خانومیم هُو، وَقَتِ مِرزِ هُو
اِسْمِ بِران، هِرکِه را، نَبووه پَسَنَدُش
- ۴- دارُو هِر هَفْتِ را وُنازُش اَز اَوْنو
خاصِه به اَن قَامَتِ رَسایِ بَلَنَدُش
- ۵- تا رُو قِیامَتِ کِرُو اِگَر کِه عِبادَت
حُورِ بَهشتُش نَگو، گَز اِین بَدِهَنَدُش
- ۶- خانومی اِیم دا سِه چاز سَالِه بِمَرْتا
گَز بُو، مَلايِک بُو اِنْد، اَسیرِ گَمَنَدُش
- ۷- دَت نَبو، بُو بِک غَرابِه عِلْمِ لَدُنِی
وَچِه بُو، اَمّا چِه اِعتِنابُو، به بَنَدُش
- ۸- راشتِ بِوازانِ اِگَر چِه گَنجِ بُو، اَمّا
حَیْفُم اَوْمِیّه، به زِیر خاكَ کِرِنَدُش

- ۹- بار خۇدا خَلَقْتُ كِه، بَر كِه تينى خَب
 آن بدنى را كِه مۇرۇ ماڭ، خِرندش
- ۱۰- هَجَر تۇدۇ دِل بابا، اۇۇخ جى نَشُوۋە
 بُمُبرۇۇ خاك وِسۇۋ بَند بَه بَندش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نِهو: نیست نَبِيه: نبوده جى: نیز نَوِنان: نینم
- ۲- هُمون: هنوز قَتَه چار تايَه غاز: کنایه از حرف مفت و بی ارزش
- ۳- دَتكى: دختر کوچكى خانوميم: خانم نامى وقت ميرز هو: وقت شوهر کردن اوست
 اِشم بران: نام (مى) برم نَبُوۋه: نمى شود
- ۴- دارۇ: دارد از اُونو: از آن است
- ۵- رۇ: روز نگو: نخواهد
- ۶- دا: داشتم بَمَرْتا: بمرد بُو: بود بُواند: بودند
- ۷- دَت نَبُو: دختر نبود وِچَه بُو: بچه بود
- ۸- بوازان: بگويم بُو: بود اوۋِيه: مى آمد
- ۹- بَر كِه: برای چه تينى: اينقدر خب: خوب خِرندش: بخورندش
- ۱۰- اۇۇخ: آن وقت نَشُوۋه: نمى رود بُمُبرۇ: بميرد خاك وِسۇ: خاك شود

غزل ۷۰

- ۱- آه از این چرخ و از این گردشش و این حرکاتش
همه انگشت تحیر به دهان محو و و ماتش
- ۲- هر که آید، خوبراتی بونو مهر کزیده
وسو چون ساعتی آخر نبوه مهر براتش
- ۳- بی غرض بی مرض، آنیش نبوه متکون
خواه بو، محبة الاسلام و یا لوطی و لاطش
- ۴- آن واژو دهر، این چرخ، مو و ازانه خود او
هر کومین بوو، تو هر کی، بنبو، بی بیه ذاتش
- ۵- موجی چی وانه به ذاتش، که خوچش جی نیرو بی
تو اگر هر که به، مبهوته و ماته به صفاتش
- ۶- اماها هی و نیمه سینو و سو نو و شو و رو
وچه امه به دُنیا بِلِه امه مَماتش
- ۷- آن یکی صاکور و مال دار و آن ویشه نوو
آن یکی کییه عزاز و یکی کییه نشاطش
- ۸- یکی بد خلق و بد انگاز، اگو و یکی زونجی
خو یووه دل آدم، سینکه، اشو در و جناتش

- ۹- هر كه آيو، به بساطيژ هووشو، كه دچينو
 دژ نچينته، به همانوقت، وچيننده بساطش
- ۱۰- آن يكي، كف گريمش، همه فيضو، همه بخشش
 يكي دينار، اموم جي نتو، يا خمس و زكاتش
- ۱۱- جزي يك چيز خبو شغر كه واووه پري نه
 دو رو واژي وقها نيسيپه نهو دژ كلماتش

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- مخو: محواست
- ۲- آيو: آيد *خو: با بونو: ببيند مهر کړنډه: مهر می کنند و سو: به ایستد
 ثبووه: نمی شود
- ۳- بو: باشد
- ۴- واژو: (می) گوید دهرؤ: دهر است واژانه: می گویم خود او: خداست
 کومين: کدامين بنوې بيه: بی نمی شود برد
- ۵- چی چی: چه چیزی واژه: می گویم *خوچش جی: خودش نیز پي نبرؤ: بی نبرد
- ۶- ونيمه: می بينيم سينو: چنين است سونو: چنان است *شورؤ: شب و روز
 آمه: آمد وچه: بچه بله: بزرگ
- ۷- *صاکورؤ: صد کرور ویشه: گرسنه نونو: نان است کيپه: خانه عرازو: عزای
 اوست
- ۸- بډانگار: بد حرف اکووه: می افتد (می شود) يکي ژونجی: يکي از آنها نیز
 *خوئووه دل: دل شاد می شود سين که: همين که اسو: نگاه کند
- ۹- آيو: آيد هو: هست *شو: (می) رود دچينو: بچيند دژ نچينته: نچيده (است)
 وچيننده: بر می چينند

۱۰- فَيُضَوُ: فيض است دینارِ اُموم: سهم امام جی: نیز *تَتَوُ: ندهد

۱۱- يَكْ چيژ: يك چیزش خَبُو: خوب است وَاوُوهُ: می گوید بُری نِه: زیاده
*دُورُووازی: دروغگویی قَهَا: حرفها، سخنها زَهُو: نیست

غزل ۷۱

- ۱- فَرَزَانِه يَكِ طَرَفِ مَخْ وَ دِيَوَانِه يَكِ طَرَفِ
خويش از تُو يَكِ طَرَفِ مَخْ وَ بِيگَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۲- بِيْمَارِ هَرْ كِه وَ سَا، زِ بِيْمَارِ نَرْگِسَاتِ
شُووَه طَبِيْبِ يَكِ طَرَفِ، اَفْسَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۳- چُونِ شَانِه رَا بِه سُنْبُلِ زُلْفِ آشنا كِرِه
شَانِه مُو، يَكِ طَرَفِ، خُو دِلْ وَ شَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۴- هَرْ جِلْوَه تُو دَر بُتْ وَ بُتْخَانِه هَا كِه هُو
بُتْ يَكِ طَرَفِ، نِيگَارُم وَ بُتْخَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۵- گُوْدَه چِرَاغِ آرزُو بُتْ مُشْتَعِلِ بِيُو
كَاشَانِه سُوْزِه يَكِ طَرَفِ، آشَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۶- زَاهِدْ كِه مَنَعِ مُوْزِ بِيَكِه، بُوْرِه دُوْقُونِ بِيُونِ
دَسْتَارِ يَكِ طَرَفِ نُو وَ پِيْمَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۷- آرُوْمِ هِيْچِ نِيگِيرو، اَزْ اَن زُلْفِ وَ خَالِ، دِلْ
اَن دَامِ يَكِ طَرَفِ كَشُوْزْ، اَن دَانِه يَكِ طَرَفِ
- ۸- بُوْرِه بُرُوْنِ خَرَامِه وَ دَر رَاهِ اِنْتِظَارِ
مَجْنُوْنِ زِ يَكِ طَرَفِ وَ فَرَزَانِه يَكِ طَرَفِ

- ۹- اِي بَرَسَمَنْدِ فِتْنِه عِنَانْ گُوشْدَا، كِه شُو
ایمان به وَا، به یك طرف وُ لایه یك طرف
- ۱۰- تَا اَز دِلْم غَزَالِ نِگَاهاَن بَرُوْنِكِه رَم
جان یك طرف شِكارُم وُ جانانِه یك طرف
- ۱۱- خُنیا گِرَان، به بَرَم جَزی شید، شوما كِه هُو
مستان ز یك طرف، غُو مستانه یك طرف

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- وِسّا: شد شووّه: می رود
- ۳- شانه: (مصرع دوم، کلمه اول) می روم *خو: با
- ۴- هُو: هست
- ۵- گُوْدِه: می خواهی *مُشْتَعِلِ یَبُو: مشتعل شود سُوْزِه: سوزی (در اینجا بسوزانی)
- ۶- مَنعِ مُوْزِ بِكِه: مرا منع بکرد بُوْرِه: بیا دُوْقُوْن: حالا یُوْن: ببین نُو: نهد، گذارد
- ۷- كَشُوْز: كشاندش
- ۸- بُوْرِه: بیا برون خَرَامِه: برون خرام
- ۹- گُوشْدَا: نگهدار *شُو: رود به وَا: به باد
- ۱۰- بَرُوْنِكِه رَم: رم کردند
- ۱۱- بِشید: روید شوما: شما غُو: فریاد

غزل ۷۲

- ۱- چُشْمِ اِبی نَوینُووه چِی ای سَوایِ عِشْقُ
بِه گُوشِ اِبی نَرَسُووه بِجَزِ نَوایِ عِشْقُ
- ۲- اَز اَوَّلینِ قَدَمًا، تا بِه آخِرینِ قَدَمًا
قَدَمِ زَنه، نَوینِه، جَزِ کِه هُوی و هَایِ عِشْقُ
- ۳- بِبُو چُو جَمْعِمِه عِشْقُ دَر اَزَلِ جاجیم
کَرَشِ کِه گُوشِ فَلَک، کُوس و کَرُونایِ عِشْقُ
- ۴- بِه عَقْلِ بَمَوَات، اِینِ خَلَقَتِ زَمین و سَمَا
بِبُو بَرایِ چِه؟ بِزَوَات، اَز بَرایِ عِشْقُ
- ۵- سَرِ اَوْنِیه، دَشْتِ جَدَا، تِیکِه تِیکِه زُونِ بَوینِه
دَاکُو چِی ای، بِکِرِه، گَرِ بِه کُوجِه هَایِ عِشْقُ
- ۶- هَمُونِ نَبُوشْتِه، کِرِنْدَش، بِخُونُش آغِشْتِه
وَزُونِ بَیرِینْتِ بِه هَر قَامَتِی قَبایِ عِشْقُ
- ۷- اِینَاها رَا مُو، نَوَان، وَز مُوجِی بِزُونِ وَاتِه
اِبی فَنّا نَبُو، هَر کِی بِبُو، فَنّایِ عِشْقُ
- ۸- وِیژِه رِیژُو نِمَکِ سُوْدِه بَرِ جِرا حَتِ دَلْ
دَمِ کِه سُوْرِمِه کِشِه چُشْمِ فِتْنِه زایِ عِشْقُ

۹- نِه دِل، نِه دین و نِه ایمون، نِه عقل، ایی و نَلو
فغان و آه از آن خال دِلربای عشق

۱۰- گدایی بر آن کییه را کیه عشق دَر او
به پادشاهی عالم نتو، گدای عشق

۱۱- به کنزِ مخفی اضلاً نبوییه، جلوه نما
اگر رُو اوّل، عشقش ندا خودای عشق

۱۲- نهیبِ عشق بو، ورنه، بوا، موراچه سبب
شکسته شد، دُر دندانِ مضطفای عشق

۱۳- اگر نه خارِ غمِ عشق، دَر دِلش بو، چزو
چو گلِ شکفته ببو فرقِ مُرتضای عشق

۱۴- خورِ اصلِ عشق بو، ذاتِ عشق و جلوه عشق
حسین، فارسِ میدانِ کربلای عشق

۱۵- اگر نه عشق بو، وا از برای چه بژکه
تمامِ یاور و یارائز فدای عشق

۱۶- عروسِ عشق به غمزّه به کارِ قاسم که
ز خونِ سر به دو دشتش انا خنای عشق

۱۷- علی اکبرِ خو کاگلِ بُر از خوئش
بون که تا به چه حدِ آمیه جفای عشق

۱۸- به نایِ اصغر، تا تیرِ کینه باژ بیگیت
بُر از نوا ببو تا روزِ حشرِ نایِ عشق

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ای: دیگر نوینووه: نمی بیند چی ای: چیزی نَسووه: نمی رسد
- ۲- قَدَم ژنه: قدم زنی نوینه: نبینی
- ۳- *بَبُو: شد جَمَجِمِه: ازدحام، هياهو، غوغا *جَاجِیم بَبُو: متحرک شد، به حرکت درآمد کَرَش کِه: کر کرد
- ۴- بَمَوَات: بگفتم، گفتم بَرَوَات: بگفت، گفت
- ۵- سَرَاوَنْتِه: سر بریده تیکه تیکه ژوُن: تکه تکه شان بَوینه: ببینی دَاکُوچی ای بَکَره: نگاهی دزدانه بکنی
- ۶- هَمُون: هنوز نَبُوشْتِه: نپوشیده کِرَنْدَش بَه خُونَش آغَشْتِه: به خورش آغشته کنند وژوُن بیرینت: بریدند (منظور بریدن لباس است)
- ۷- نَوَان: نگویم وَز مَوچی: بهتر از من نیز بَرُون وَتِه: گفته اند *تَبُو: نباشد *بَبُو: شد
- ۸- رِیژو: (می) ریزد *سَوَرِمِه کَشِه: سرمه کشی
- ۹- ای: دیگر وَتْلُو: گذارد (رخصت دهد)
- ۱۰- کِییه: خانه تَتُو: ندهد
- ۱۱- *نَبُوِنِه: نمی شد رُو: روز نَدَا: نداشت
- ۱۲- *بُو: بود بَوَا: بگوی
- ۱۳- چَرُو: چرا
- ۱۴- خُوژ: خودش
- ۱۵- وَا: بگو فدا بَرُکِه: فدا کرد یَارَانْژَا: یارانش را
- ۱۶- غَمَزَرُکِه: غمزه کرد اِنَا: نهاد، گذاشت
- ۱۷- *خُو: با بَوِن: بین آمِه: آمده
- ۱۸- یَاژ بیگیّت: جا گرفت *بَبُو: شد

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «قَدَمًا»، «قَدَم» آمده است.
- ۷- مصرع اول در (ن-س) بجای «اینها رامو نوان»، «اینا همین مو نوان» آمده است.
- ۹- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «فغان»، «آمان» آمده است.
- ۱۲- مصرع دوم در (ن-س) بجای «شکسته شد»، «امریزه» آمده است.
- ۱۵- مصرع اول در (ن-س) بدین صورت آمده است: «اگر نه سین بو مورا، وای برای چه بزرگه»
- ۱۶- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
- عَرُوسُ عِشْقٍ بِه قَاسِمٍ کَرُوبِیَه نِم غَمَزِه
زِ خُونِ سَر، بِه دَبِنْدُو بِه کَفِ حَنایِ عِشْقِ
- ۱۸- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «کینه»، «عشق» آمده است.
- ۱۸- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «روز حشر»، «روی حشر» آمده است.

غزل ۷۳

۱- بِئِزْ فِرِشْنَاءِ نَبِیْ هَا رَا فِرَقْ اَنْدَرِ فِرَقْ
تا عَبَّاسَا اَشْتِی بِنْدُونْ بِه کِلْ مَا خَلَقْ

۲- اَيْنِ هِمِه اَلَنگ و دِلَنگَا رُو اَوَّلِ تا ذَوْقُونْ
بُو، دَرِ اَنْدِيشُرْ هَمُونْ ذاتی کِه بُو، رَبُّ الْفَلَقْ

۳- عَقْلِ مُو، تا، یا، رَسُو، تُو وَاژِیْه نِه، جِئِلِی خُبْ
خُو تُو سُرْ دَعْوَا وُ جِنگی مُو، نَدَارَانْ اِنِی عِلَقْ

۴- نِه دَلِیلِی دَارَانْ وُ نِه حَالَتِی، کَارَانْ دَلِیلْ
بِیْرَمَرْدَانْ، نَزْدِ آمَادِه، نِهَو ماک وُ مَرَقْ

۵- اَيْنِ چِرُو سِینْ اَنْ چِرُو سُوْنُو، وُرْ آمَادِه نِهَو
گَرِ وِرْشِنِه قُولِ رِنْدَانْ يَكْ کَلَامُو حَرْفِ حَقْ

۶- گَرِ، اَنَانِیْتْ نَبُو، بِاِکِم يَکِی، هِمْ اَزْ يَکِی
اَزْ اَنَانِیَا تُمُونْ، پِنْدَا بِبُو، اَيْنِ وَقْ وُ وَقْ

۷- دَرِ طَرِیْقَتْ نِه صَفَا، نِه دَرِ شَرِیْعَتْ مُسْتَقِیْمْ
نِه بِه صُورَتْ اِکْتِفَاؤُونْ نِه بِه مَعْنِی مُسْتَحَقْ

۸- نَثْلِیْمِه يَكْ رُو حَوَاسَامُونْ بَرَاهِمْ جَمْعِ بُو
نَگَرِمِه اَنِی صَفَا خُوْهَمْ بِه غَیْرِ اَزْ طَعْنِ وُ دَقْ

۹- مُو نَوینانِه یِکی را حَقِّ بَجَانِبِ او، نَبُو
بَرُ تُو، ای حَقِّ بِمِیرَانِ ای رُو حَقِّ ای رُو حَقِّ

۱۰- ای جزی قَلْبِی زِ خُو لُشُو لُوعْ تَر دُو نِیادِه، نِه
بِش تینی وِت وِت مَکِه، تِه کارها خُو را نَسَقْ

۱۱- تینی این قاها بِرُو نَ کَرِت وُ نَشُو بِرُ خَرَجُ ژُو نَ
فیل عارفها کِه تُو دَر نَزْدُ ژُو نَ کَمْتَر زِ بَق

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِرُ فِرِشَناء: فرستاده (است) آشتی تِنْدُو نَ: آشتی دهند
- ۲- رُو: روز ذوقُو نَ: حالا *بُو: بود اندیشُر: اندیشه اش همون: همان *بُو: باشد
- ۳- تَا یَارَسُو: تا اینجا رسد وَا زِیَه: می گویی نَدَارَان: ندارم
- ۴- کَارَان: که آورم پیرمزدان: پیرمرد هستم نِهو: نیست ماک و مَرَق: توانائی و قدرت
- ۵- چَرُو: چرا سین: چنین سُونُو: چنان است وَر آما دِه: در نزد ما وِر شِنِه: بشنوی
یَک کَلَامُو: یک کلام است
- ۶- *نَبُو: نباشد پاکِم: همه هستیم هِم: هستیم *پیدا بُو: پیدا شود
- ۸- نَ ثَلِیمِه: نمی گذاریم (اجازه نمی دهیم) صفا نَکَرِ مِه: صفا نمی کنیم *خو هِم: با هم
دَق: سرزنش کردن
- ۹- نوینانِه: نمی بینم *نَبُو: نباشد بِمِیرَان: بمیرم
- ۱۰- بِش: برو تینی: اینقدر وِت وِت مَکِه: هیچ مکن تِه: بده
- ۱۱- قاها بِرُو نَ کَرِت: سخنها کردند (سخنها گفتند) *نَشُو بِرُ خَرَجُ شَان: به خرجشان نرفت
(در آنها تأثیر نکرد) نَزْدُ ژُو نَ: نزدشان بَق: پشه

غزل ۷۴

- ۱- دیم مُو بی دیم میمُتِ وِسَّه کاه از فِراق
ای خُودا آه از فِراق آه از فِراق آه از فِراق
- ۲- از جُدائیهای تو بزمُ شو و رو وِیورُ
اَوَّل ماه از فِراق و آخِر ماه از فِراق
- ۳- دَر مِیانِ مُو و تو مویی، بِمُونَا فاصِلَه
زی بِرِسنِه خُود به مُو، جانِ تانِه ناگاه از فِراق
- ۴- گوشت و بُوس و ریشه و رَگ، اُسْتُخُونُم اَو بِیو
وَسِکِه از دِل بِرَکشانِه آه جانکاه از فِراق
- ۵- شِش جِهتِ هَرچی دُرُ هُو دَر فِراقو، مُبْتَلَا
رو اَوَّل گویا بِزُونِسات، این نُه خرگاه از فِراق
- ۶- بِرَبَنی اَدَم، جزی هَر چی بِیامِه وِیورُ
خَوازِ شادی، خَوازِ عِشَرَت، خَوازِ غَم، خَواه از فِراق

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *دیم: صورت، چهره وِسَّه: شده (است)
- ۲- *مُو: من *شو و رو: شب و روز وِیورُ: بگذرد
- ۳- بِمُونَا: بماند *زی: زود بِرِسنِه: برسان جان تانه: جان می دهم
- ۴- بُوس: بوست *اَو بِیو: آب شد وَسِکِه: بسکه بِرَکشانِه: برمی کشم

- ۵- هر چی دُرُزُ هو: هر چیز در آن هست درِ فِرَاقُو: در فراق است بِرُؤُوسَات: ساختند
 ۶- بِیامِه: پیامد وِیورُو: بگذرد خوا: مخفف خواه

توضیحات:

*این غزل از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۷۵

- ۱- یِه بَارُ بَیْنُ کَشِیْه اَرُ، سُوْرَمِه بَرُچُش بَیْبَاکُ
نَیْمَکُ بَیْه زَخْمِ دِلْمِ نِه، کِرِه جِسا بُم بَاکُ
- ۲- بَدَا ت، بَی مُو، چِدُو، چِد بُوُو، چِکَا ز کِرِه
هَیچِی، چِه مُو! مُو یَا ن وُ بَی تُو یَک دِلِی صَد چَاکُ
- ۳- زُوْنِه مُو تَا، بَی کِه اِی، دَا ت وَر دِلْمِ اِسُو
کِه تَا بَرِنْد بَی شُوْر خُوْنِه وُ کِرِنْدُم خَاکُ
- ۴- هِزَا ز سَال، بَبُو، وَا شُو خَاکُ وَا شَا کُم
بِوَا زِه کِه بَشُو اَز سَر خِیَالِ تُو، حَا شَاکُ!
- ۵- قَتَّه نَهُو، بَکِرُو، رَنَدِ گِی جَاوِیْدَانُ
بَبُو بَی یَا دِ غَمِ عِشْقِ دُو شَت هَر کِه هَلَاکُ
- ۶- مَلَا مَتِی وُ قَدَحِ نُو ش وِرِنْد وُ بَی بَا کُم
مُجَرَّدَانِم وُ اَز زَاهِیْدَانُ نَدَارِم بَاکُ
- ۷- بَیَا ز، مِی کِه مُو اَز بَیْرِ عَقْلِ وِ مَیْرَسَا
بِزَا ت مِی بَکِرُو چَا رِه دِلِ غَمْنَاکُ
- ۸- بَیَا لِه گِیْر وُ بَخُو ش بَنَجِه بَرُخ مَه وِ مَیْهَر
بَی عِیْنِش گُو ش وُ بَزَن بُشَت پَا بَی نُه اَفْلَاکُ

۹- اِگَر جَزَى رَا، دُونِیَا وِ رَا بِبُو دُشْمَنُ
اِگَر تُو دُشْت بِه، اَز دُشْمَنَانِ نَدَارَانِ بَاك

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- یه بازبین: يك بار دیگر کَشِه: کشی * سُوَرْمِه: سرمه چُش: چشم نِه: نهی
کِرِه: کنی

۲- بِدَات: بگفتی * بی مُو: بدون من چِدُو: چگونه ای چِدَبُووَه: تورا چه می شود
چِکَاژ کِرِه: چه کار (می) کنی * مویَان: من هستم

۳- زُوْنِه: می دانی تا بِه کِه ای: تا چه موقعی دَات: داغت وَز: بر اِسُو: هست،
می باشد شُوَز خُوْنِه: مرده شوی خانه، غسالخانه کِرِنْدُم خَاك: به خاکم بپارند

۴- * بَبُو: شود وَاشُو: به باد رود بَوَاژَه: بگویی * بِشُو: برود

۵- قَنَه: حرف (در اینجا یعنی سخن بی اساس) نِهُو: نیست بِکِرُو زَنْدِگِی: زندگی بکند
* بَبُو: شود

۶- بی باکُم: بی باک هستیم

۷- وِمْتَرَسَا: پرسیدم بِرَات: بگفت بِکِرُو چَاَرِه: چاره بکند

۸- بِخُوُس بَنَجِه: پنجه بزن

۹- * وِ رَا بَبُو: با او شود نَدَارَان: ندارم دُشْت بِه: دوست باشی

توضیحات:

۱-۲-۳-۴- صفحه مربوط به این چهار بیت در (ن-س) مفقود شده است.

۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «نِهُو»، «نَبُو» آمده است.

۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «قَدَح نُوَش»، «قَدَح خَوَار» آمده است.

۹- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

چِه بِزُکِرِنْد جَزَى رَا اِگَر تُو دُشْتَرِه

هَرَا ز دُشْمَنَش اَز مِی کُنِنْد قَضِ هَلَاک

غزل ۷۶

- ۱- دِرْخَتِ عُمْرُمُ از فُرْقَتِ، اِگَرِ اِی یارِ سَنگینِ دِلْ
کَنِه از ریشِه، حاشا ریشِه مِهْرَت، کَنان از دِلْ
- ۲- بَهْرُ بِمَوَاتِ اَخِرِ کِی خُو آما مِهْرَبانِ بیِه
بِزاتِ از گوْدِه، مَن را رِشْتِه مِهْر از هِمِه بُگِیْلْ
- ۳- خُودا زُوْنُو کِه جان کَنَدَنْ بَرائِم خِیْلِ او آسانْ
وَلِیْکِنْ از تُو دِلْ کَنَدَنْ بِه پِیْشَم کَاری او مُشْکِلْ
- ۴- دِرُسْتُو کِه زِ اَهَنْ سِفْتَرُو دِلْهائِ دِلْدارُونْ
وَلِی از آه آتَشْبَارِ مُشْتاقانِ مِیْه غافِلْ
- ۵- تُو کِه زُلْفاتِ را بَرِ ماهِ رُخسارَتِ اِنِه چُولِه
دَرِیغ از عَقْل اَنْهائِی کِه وائِنْدَم اِیِی عاقِلْ
- ۶- بَرِی چِلْ سَازُو اَدَم را، اِگَرِ اِیْنِ اَدَمِی زاده
وَنُومَنُو گوْشِه اُبْرُو کِرُو جِنْ و بَرِی را چِلْ
- ۷- بِه وَخْ بیدی بِه بِالِیْنِم بَیُو دِلْدار، نَتْلُوشِه
دَم رَفْتَنْ بِه دَم اِیْسِی بِکِه اِی عُمَرِ مُسْتَعْجِلْ
- ۸- مُشَخَّصْ هُو کِه هَر دَرِیا، تَه وُ دِیْمَش هُو بیدا
بِجَزْ بَخَرِ مَحَبَّتِ کِه نِه بایُونْ دارُونِه ساجِلْ

۹- مِی مِیخانِه وُ پیرِ مُغانِ یاده جَزی را، وُس
بِهشت وُ حور، واده از تُو بُو، ای زاهدِ کامل

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کَنه: کنی (بکنی) کَنان: کَنَم (بکنم)
- ۲- بَهزُ بَموات: به او گفتم *خو آما: با ما بییه: می شوی بڑاٹ: بگفت، گفت
گوده: می خواهی
- ۳- خودا زونو: خدا می داند او: است
- ۴- دِرُسْتو: درست است سِفْتَرُو: سفت تر است، سخت تر است دِلدارُون: دلداران
مَبه: مباحث
- ۵- *اِنِه چوله: کج نهی، کج گذاری وَاِنْدَم: به من می گویند اِبی: دیگر
- ۶- چَل سازو: دیوانه سازد وِنومَنو: نشان دهد کِرُو...چَل: دیوانه کند
- ۷- يِه وَخ: يك وقت بیدي: دیدی *بیئو: بیاید نَتلُو: نگذارد شِه: زوی، (بروی)
ایستی بیکه: ایستی بکن
- ۸- هُو: هست *تِه وِدیْمَش: زیر و رویش پايُون: پایان دارو: دارد
- ۹- یاده: در اینجا وُس: پس واده: در آنجا *بُو: باشد

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «فُرُقَت»، «غِفْلَت» آمده است.
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بِه بِیْشَم»، «بَرائِم» آمده است.
- ۵- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «اِگَز این آدمی زاده»، «گَز آن شوخ پری زاده» آمده است.

غزل ۷۷

- ۱- ما ز را افسون به دامنش آرویه و یار، مال
گزندهاره بش بی کارت و خارایی منال
- ۲- از موار، اشنیه دز وادی خواهش با، منه
این زمینو که بخوسو ماربوس و مرغ، بال
- ۳- واله و حیران و وِیلان تو، اینم رو و شو
بار هجران تو هو دز گولم اینم، ماه و سال
- ۴- یا، بوا، نه یا بوا، آره جزو سینم کره
وس به گویت آمه یان و بویشیان، بمخست نال
- ۵- تینی خو غیر ایمنی، تینی منه دا، دز دلّم
تینی خو اما مکّه، سین ای مه خوش خط و خال
- ۶- نیتم که، فال بیملگی، آیه یک ماچم اته
خوم به زوئبان و خودا، دوروت توان خب بومه فال
- ۷- چاه چالی داره و واژه زنخدان مو، هو
آخ آخ از آن دلا بدخسته اندز چاه چال
- ۸- شو، اگر خوشان و نانه خوتورا و خوتویان
آه که چون صاخ و شو هو خوم، خواب و خیال

- ۹- اِی خَرَامُون رَفْتَنْت خِیَلِی بِه اَز رَفْتَارِ کَبُکْ
اِی چُشْت کِیْفِیْتَش، خِیَلِی بِه اَز چُشْمِ غَزَالِ
- ۱۰- اِی جَزِی بی قَال و قیلِ گَرِیَارِ خُوژْ گُوژْ بُو، بَیْیُو
وَر کِه نَرُ گُو بُو، مَکِه تینی خَارِابی قیل وُ قَال

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آروِه: می آورد نَدَارِه: نداری بِشْ بِی کَارْت: برو دنبال کارت خَارِابی: بیهوده
- ۲- اَشْنِیْه: می شنوی زَمِیْنُو: زمین است بِخُوسُو مَارِ بُوْش: مار پوست بیندازد
- ۳- رُو وُ شُو: روز و شب هُو: هست
- ۴- بِوَا: بگویی چِرُو: چرا سِیْنُم کِرِه: چنینم می کنی وُشْ: بس آمِه یَانْ: آمدم
*بُوشْ یَانْ: برفتم بِمُخْشْت نَال: نعل بینداختم
- ۵- تینی: اینقدر خُو: با اِیْمِنی: منشین دَا: داغ مَکِه سِیْن: چنین مکن
- ۶- نِیْتُم کِه: نیت کردم فَالْ بَیْمَگی: فال بگیرم آیه: آیه اِیْه: بدهی خُوْم به زُوْ نَبَان وُ
خُوْدَا: خودم بدانم و خدا، خودم و خدا می داند (در مقام سوگند گفته شود) *دُورُوْت
نَوَان: به تودروغ نگویم بُوْمِه: بیامد
- ۷- دَارِه: داری وَاژِه: (می) گویی مُو هُو: من هست بِدِ خُشْتِه: انداخته ای
- ۸- *شُو: شب *خُوشَانْ: بخوابم *وِنَانِه خُو تُو رَا: خواب تو را می بینم *خُو تُو یَانْ: با تو
هستم صَاخ: صبح وِسُو: شود هُو: هست *خُوْم: خوابم
- ۱۰- *خُوژْ: خودش *گُوژْ بُو: خواسته باشد بَیْیُو: بیاید *نَرُ گُو بُو: نخواسته باشد
تینی: اینقدر

توضیحات:

- ۱- بیت اول در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

- ماز افسونش گووه تا گیر یو و یاز، مال
 گز نـداره بـش پی کـازت خـارا خـارا مـنال
- ۳- مصرع دوم در (ن-س) بدین صورت آمده است: «کول گیران بار هجران تو، اینم ماه و سال»
- ۷-۹- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۷۸

- ۱- دَارْتُم هَر چِه تَعَلَّقِ دِل از او بُگَسَسْتُم
بِه سِر زُلفِ تُو، ای سِلْسِلِه مَو پِیوَسْتُم
- ۲- عَقْل وُ هُوش وُ خِرَد وُ دِینِی وُ آئینِیم دَا
کِیفِیَتِهایِ دُو چَشَمِ تُو، رُبُودِ اَز دَسْتُم
- ۳- بُورِه یَارَا، کِه مَو سَر گَرَم زِ سَوْدایِ تُو، یَان
بِشِه سَاقِی کِه مَو اَز بَادِه دِیگَر مَسْتُم
- ۴- بِنَد گو، مَنعِ مَو اَز عِشْقِ نِکُویَان چِه کِرِه
تُو هَمَان کِه بُویِ یُو وُ مَو هَمَان کِه هَسْتُم
- ۵- هِیْچ تَغْییر نَه بِز کَرْتِه وُ دَارَان وُ رِئَان
هَر مَقَامَات کِه اُسْتَاذِ اَزَل دَا دَسْتُم
- ۶- مَو هَمی زُونَان، اَنگِشْت، بِگَرْدَانِ تُو یَان
اَز خِبانِ اَز بَد، اَز نِیَسْتُم وُ اَز هَسْتُم
- ۷- بَهْرِ اُونِی کِه وِنَان دَز هِمِه دِلْهَات رَهو
دِقْتُم کَرْتِه هُو، تَا هِیْچ دِلی نَشْکَسْتُم
- ۸- گُومِه هَر یَا شَان، زُونَان کِه گِرِفْتَارِ تُو یَان
بِه کُوَا شَانِه بِه هَر یَا دِه تُو یِی، پَا بَسْتُم

- ۹- زَانِیْتَظَارْتُ چُشْمِ اِسْبُو بَبُو وُرُومِ سیاه
بَسْکِه دَز کُویِ تُو بَرخَاشْتُم وُ بِنَشَسْتُم
- ۱۰- جَزی وَاژو مُو زهیچی نَرَسایانِ بِه وِصال
مِگَز اَن وَقْتِ کِه اَز بَنَدِ عَلایِق رَشْتُم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دَاژْتُم: داشتم
- ۲- آئینیم دا: آئینی داشتم
- ۳- *بُورِه: بیا سرگرمِ تُو، یان: سرگرم تو هستم بیشه: برو
- ۴- *مُو: من کِرِه: کنی *بُوی: بودی
- ۵- تَغیرِ نَه بَز کَرْتَه: تغییر نکرده (است) دَاران: دارم ژَنان: (می)زنم
- ۶- زُونان: می دانم خِبان: خوب هستم
- ۷- بَهْر اُونی که: از آن جهت که وِنان: بینم رَهو: راه است دِقْتَم کَرْتَه هُو: دقت کرده ام
- ۸- گُومِه: می خواهم هَر یاشان: هر جا روم زُونان: می دانم بِه کُووا: به کجا
- شَانِه: می روم بِه هَر یاده: در هر جا تویی: تو هستی
- ۹- *چُشْم اَسْبُو بَبُو: چشم سفید شد
- ۱۰- وَاژو: گوید *مُو: من نَرَسایان: نرسیدم

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-س) بدین صورت آمده است: «عَقْل وُ دین وُ جَزَد وُ هُوشی وُ آئینیم دا»
- ۵- مصرع اول در، (ن-س) بجای «دَاران وُ ژَنان»، «دَاران ژَنان» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بَهْر اُونی»، «بِه هَر آنی» آمده است.
- ۱۰- مصرع اول در (ن-س) بجای «جَزی وَاژو»، «جَزی بَزوات» آمده است.

غزل ۷۹

- ۱- بیژدی کُوکِبَهٗ حُسْنِ تورا اِبراهیم
وَرِسا از خور و وِوِشت ز تاج و دِبهیم
- ۲- طورِده ذَرِه‌ای از وَجِهَهٗ خُود وِ نُوْمِنا
کُو، به رَقْصِ آمِه و مائِد، بِکِه مِوسایِ کَلیم
- ۳- خُوش بَزُونِ کَرِتِه هُو تَفْسیر، به خالِ لَبِ تُو
نُقْطَهٗ بَاءِ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ
- ۴- رُو، کِه نَقاش، خِیالُ کِه کَشُو حُسْنِ تورا
عِیْنِداژ از سَرِ مُو، راسْت کِه چُون خَلِقَهٗ مِیم
- ۵- بَبُو هِمُچُون دَتِ عِمْران زِ شَمِیم تُو اویز
مَام بُسْتان کِه، بُو هَر سال، شُشَف ماهِ عَقِیم
- ۶- وای لُطْفِ تُو اِگَر بَر سَرِ دُوزَخِ بَوِزُو
گِل نازُ، هِمِه گِلنار بَبُو نارِ جَهیم
- ۷- کَغِبِه خُوا این هِمِه دِشْگاه و مَقامِیش کِه هُو
بَندُو اِخْرا مَزُو و گَر تَوِه تورا دُورِ حَرِیم
- ۸- دَم گِیرات کِه دَر مَرِتِه به وِسا و دِما
قُوتُش آمِه و هِمُگِیر بَبُو عَظْمِ رَمِیم

- ۹- تُو بُوئی مَظْهَرُ بَرَهَرُ چِه کِه وِسّا ظاهِر
خُود، ظُهُور اَدِ کِه وُغیر اَز خُجَتِ هِنْدُونِ هِمِه جِیم
- ۱۰- قَخطی صِدقُ و صَفا بیژ گیتِه بُو، عَالَمِ را
تُو ظُهُور اَدِ کِه وُ داغَتِ بِکِه اَبوابِ نَعیم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بیژدی: دید ورسا: برخاست خور: خودش وئوشت: گذشت
- ۲- وذنوفنا: نشان دادی آمه: آمد ماتد که: مات و مبهوت کردی
- ۳- بزون کرته هو تفسیر: تفسیر کرده اند
- ۴- رو که: روزی که خیالز که: خیال کرد کشو: کشد عینداژ: دهانت را
- ۵- *بیو: شد دت: دختر اویز: آستن مام: مادر *بو: بود *ششف: شش هفت
- ۶- یوزو: به وزد نارژ: نارش *بیو: شود
- ۷- *خو این: با این هو: هست بندا و احرامش را می بندد گزتووه: می گردد
- ۸- دم گیرات: دم گیرای تو مرته: مرده به ورسا: به دوید، به وزید دما: دمید *بیو: شد
- ۹- *بویی: بودی ورسا: شد ظهورا ذ که: ظهور کردی خجت: خودت هندون: هستند
- ۱۰- *بیژ گیه بو: گرفته بود داغت بکه: باز بکردی، باز کردی

توضیحات:

- ۵- مصرع اول در، (ن-س) بجای «شمیم»، «نسیم» آمده است.
- ۹- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
تو بویی مظهر بز هر چه که بذر که ظاهر
تا ظهورات که خود آنها بیو اندون همه جیم

غزل ۸۰

- ۱- پَرْتُو رُوی تُو را دَرِ هِمِه جا می بینم
غیرِ تُو کُورِ بَبان، گَرِ کِه جُدا می بینم
- ۲- ای گِروهِی کِه به دُنْبالِ خُودا گَرْتِیدِه
یا و ماواش به دِلْهائی شَمایِ بینم
- ۳- غایِبُو اَز نَظَرادُونِ اِگَر اَن یاز و لی
دِلْتانِ آینه ی غِیْبِ نَمایِ بینم
- ۴- مُودِ بَکِه اَز هِمِه چی وَز هِمِه کَس بیگانه
بِوِن ای شُوخ ز دَسْتِ تُو چها می بینم
- ۵- تَن به مُش خَاک و خُلُو چُون تُو دَرُش جِلْوِه کِرِه
نِی به نِی، بَنَد به بَنَدش به نَوا می بینم
- ۶- لَرزِه اَنَدَرِ بَدَنم کُو، بِشُو، گِیز اَز زانوم
هَر وَخ اَز دُوز خُواغیا ز تُو را می بینم
- ۷- ساقیا بادِه به یادِ لَبِ یارُم تِه کِه مُو
بِجَز این هیچ، نِه زِیا و نِه زِوا می بینم
- ۸- زاهدا تا چُشْدو بَر اُون و این و مُو و تُو
هَم و رَشْنِه تُو خَطَا، هَم مُو خَطَا می بینم

۹- چُون دُونِیَّتْ رَا بَدْخُسْتْ بَه پَش وَا، وَا نَگَه
پَش وُ بَیْشْتْ چُو جِزِی عَیْن صَفَا می بینم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کُوزِ بَیَان: کور شوم
- ۲- گَر تَیْدَه: می گردید یا جا
- ۳- غَا یِیُو: غایب است نَظَرَا دُون: نظرهای شما
- ۴- مُو دِ بَکِه بَیگَانَه: مرا بیگانه کردی یُون: بین
- ۵- یَه مَش: یک مشت خَاک وُ خُلُو: خاک و خل است، خَاک و خَاشَاک است جِلُوَه کِرِه: جلوه
کنی
- ۶- *کُو: افتد *پَشُو آز زَانُوْم: توان و قدرت از زانویم برود هَرُوخ: هر وقت
- ۷- -- یَه: ده یَه زِیا وُ یَه زِوَا: نه از اینجا و نه از آنجا
- ۸- چُشْدُو: چشم تو است وِر شَیْنَه: بشنوی
- ۹- بَدْخُسْتْ: بینداختی پَشْت: عقب وَا: آنجا بَدْخُسْتْ بَه پَش وَا: (دور انداختی)

غزل ۸۱

- ۱- سَالُ و مَه، آرو و دُوقُون، مِهَرِ تُو هُونِه دَرِ دِلْم
رُوزِ اَزَلِ اِزُونِ نَشَه مِهَرِ تُو دَرِ مَفَاصِلْم
- ۲- شُو هِمِه شُو بَرِ آسِمَانِ آه و فغانِ اَزِ اَيْنِ دِلْم
اَزِ سَتَمِ پَرِرُ خانِ آه و فغانِ اَزِ اَيْنِ دِلْم
- ۳- خواهِ دِلْتِ بَه مِهَرِ بُو خواهِ دِلْتِ بَه کِينِه، مُو
خَسْتِيَه اَيْنِ مَحَبَّتَانِ بَسْتِيَه اَيْنِ سَلَايِلْم
- ۴- غَمَرِ هُمُونِ يَكِ دَمُو، باقِي غَمَرِ مَاتَمُو
دَرِ هِمِه غَمَرِ يَكِ دَمِ اَزِ اَيْنِيَه دَرِ مُقَابِلْم
- ۵- گَرِ مُوزِ عِشَقِ چَلِ بِيَانِ، سِلْسِيلَه مُو، زِمُوِي تُو
گَرِ، بَه بِيَهَشْتِ وَلِ بِيَانِ، رُوی تُو رَامُو مَائِلْم
- ۶- تا کِه خُو تُو دَرِ و مِيَانِ اَزِ هِمِگِي وِرُو مِيَانِ
هَمِ زِ بابَا، ماما هَمِ اَزِ خويشتنِ وُقْبَايِلْم
- ۷- خُو، يَكِي بَيْنِ بَه باغِ شِه، تا بَه دِلِ مُو، دا اِينِه
دا اَزِ طَالِعِ بَدَمِ، آه زِ کَارِ مُشْکِلْم
- ۸- دَرِ هِمِه شَهَرِ شُورِ تُو، بُو سِه بَه جانِ فَرَاشِيَه
بُورِه مُوتِه گَرْمِ نَتَا، اوُوخِ بِخُوسِ زِرِ بِلْم

- ۹- غَمْرَه سینه دُوزَتْ اِی تَرْک نِزَادِ فِتنِه خُو
هَم بَه خَلیدِه دَر چُشَم هَم بَه اِینِیشْتِه دَر دِلَم
- ۱۰- نایِی وُ نایِ مُو تُوِنِه، وَاِنِه خُدایِ مُو تُوِنِه
نِی مُو، نَوایِ مُو تُوِنِه، گَز بَکَرِنْد اِشْکِلَم
- ۱۱- کِشْتی غَمْر اِی خُدا دَر یَم عِشْق شُد فَنّا
آخِرِی اِی نَاخُدا، کِی، بَیْرِی بَه سَاچِلَم
- ۱۲- خُضْرَه مَخ کِرُو جَزی بی مَدَدِ وَلِی، وَلِی
هَز کِه مُنْش یا آرتِه، بَاز بِرُو بَه مَنزِلَم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- آرو: امروز دُوقُون: حالا هو، نِهو: نیست اِزُون نَه: نهاده اند، گذاشته اند
- ۲- *شو: (می)رود *شو: شب
- ۳- *بو: باشد *مو: من
- ۴- یَک دَمو: یک دم است مَاتَمو: ماتم است اِینِیه: بنشینی
- ۵- چَل بَیَان: دیوانه شوم وِل بَیَان: رها شوم
- ۶- *خو: با دَر وِمیَان: درآمده ام، پیوسته ام وِز وِمیَان: جدا شده ام، گسسته ام
- ۷- خُو یَکی بَیْن: بایکی دیگر شِه: زوی دا: داغ اِنِه: بنهی، بگذاری
- ۸- فَرَاشِیه: می فروشی بُورِه: بیا *مو: تِه: (به) من ده گَرُم نَتّا: اگر ندادم بِخُوش رِز بِلَم: اصطلاحی است از یَک بازی - کنایه از اینکه هر طور می خواهی با من رفتار کن
- ۹- اِینِیشْتِه: نشسته
- ۱۰- تُوِنِه: توهستی وَاِنِه: می گویم گَز: اگر بَکَرِنْد اِشْکِلَم: اشکلم کنند، به بندم کشند
- ۱۲- رِه: راه مَخ کِرُو: گم کند مُنْش یا آرتِه: مرا اینجا آورده (است) بِرُو: برد

توضیحات:

- ۱- بیت اول در (ن-خ) نیامده است.
- ۳- مصرع دوم، در (ن-س) جای «بَسْتَه» و «خَسْتَه» عوض شده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «سَلِیلَه مُو زِ مُو ی تُو»، «مُو ی تُو بَای بَسْتَه مُو» آمده است.
- ۵- مصرع دوم در (ن-خ) بجای «رُو ی تُو رَا مُو مَایْلُم»، «رُو ی تُو دَزْ مُقَابِلُم» آمده است.
- ۱۰- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۸۲

- ۱- ای که از آتشِ عشقِ تو کوبابو جیگرُم
بُورِه فَریادِ مو رَس کَز هِمِه دِل سَوِته تَرُم
- ۲- آن رُویِ که بِمِرانِ و بِه اِندام دَر گُور
وَرسانِ رَقصِ کُنانِ گر تو بیایی به سَرُم
- ۳- مُو، به مُوئِت به دُو گیتی نَفراشانِ هَر چَند
که گِدايِ گِذرِ عِشقانِ و بی با و سَرُم
- ۴- گَر مِرانِ خاكِ بِبانِ و اِیِرُو خاشاکُم
حاشِ لَله که خِیالِ تو بِشو از نَظَرُم
- ۵- بی مُو بِدَواته بُو چه وِئورُو بَر حالِ جزی
بی گِلِ رُویِ تو از مُویِ تو اَشفِته تَرُم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کُوبابو: کباب است جیگرُم: جگرُم بُورِه: بیا *مُو: من *دِل سَوِته تَرُم: دل سوخته تر هستم
- ۲- رُویِ که: روزی که بِمِران: بمیرم به اِندام: بنه‌ندم، بگذارندم وَرسان: برخیزم
- ۳- نَفراشان: نفروشم
- ۴- مِران: بمیرم خاكِ بِبان: خاک شوم و اِیِرُو: باد ببرد
- ۵- *مُو: من بِدَواته بُو: گفته بودی چه وِئورُو: چه (می) گذرد

غزل ۸۳

- ۱- خارا خارایی مورا نَشْلُووَه گیران آرام
ز وَشِکِه عَشْوِه کِرُو، آن نِگارِ سیمِ اندام
- ۲- گَهِی وَاوِ بِشِه سِینُ و گَهِی وَاوِ بِشِه سُونُ
گَهِی وِلْمِ بِکِرُو، گاهِ جی کِرُو مِه لِجام
- ۳- گَهِی وَاوِوَه گُوناهو گَهِی وَاوِ مِه تُوواب
گَهِی کِرُو مِه حلال وُ گَهِی کِرُو مِه حرام
- ۴- طَوافِ کَعْبِه وِ دارو گَهِی کِران و گَهِی
بِه سُومِناتِ بِرُوم وُ وَاوِ، پَرِشتِ اَضنام
- ۵- عَجَبِ عَجَبِ کُنِه ایژ آن پری کی آرتِه او
گَهِی بِه نِنگِ بِخُوسُو گَهِی بِخُوسُو بِه نام
- ۶- اِگَرِ بَوازِه بِکِی سَرِزِمُو کی آرو، نِه
رَسیدنِ بِه وِصالِ مُو، آرزو یی خام
- ۷- چَرُو بِکِی بِه وِصالِ رَسُو کِه پِنْدَارُو
مُنْشِ نَزْنِیْتِه مامام و بُشْشِ نَخُوسِیْتِه بابام
- ۸- جِزِی نِه رُووَه دِرازی بِکِه، نِه پاپئی بِه
خُلاصَه سَخْنِ عارفان، هَمینِ بِه کَلام

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خارا خاراایی: بیهوده *مُو: من نَلُووِه: نمی گذارد گیران آرام: گیرم آرام و شیکه: بسکه عَشُوِه کِرُو: عشوِه کند
- ۲- وَاو: گوید بِشِه: برو سین: اینطور سُون: آنطور وِلَم کِرُو: رهایم کند جی: نیز کِرُوِمِه لِجَام: مرا لگام می کند
- ۳- وَاوُوِه: می گوید گوناھو: گناه است وَاوُمِه: به من می گوید کِرُوِمِه حلال: حلالم می کند
- ۴- وِدَارُو: وادارد کند، مجبور کند طواف کِرَان: طواف کنم بِرُوْم: مرا ببرد وَاو: گوید
- ۵- *عَجَب کَنه اِیژکی آرتِه او: عجب بازی ای در آورده است بِخُوُسُو: بیندازد
- ۶- بِوَاژِه: بگویی *مُو: من سَرکی آرو: سردر آورد، مطلع شود
- ۷- چَرُو: چرا رَسُو: رسد پَنْدَارُو: فکر کند، پندارد مُنَش نَرَنِتِه: مرا نرائیده بِشَش نَخُوُسْتِه: پس نینداخته (پس انداختن یعنی تولید مثل کردن)
- ۸- رُووِه دِرَازی: روده درازی بِکِه: بکن بِه: باش

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «عَشُوِه»، «غَمَزِه» آمده است.
- ۲- مصرع دوم در (ن-س) بجای «لِجَام»، «لِگَام» آمده است.
- ۵- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۸۴

- ۱- سَرِ بَه زَانُوِي تُو، اِي شُوخِ بَرِيزَادِه نَنِم
تا سَوَا تُو، چِي اِي مُون بُو، قَدَمِ اَوَّلِ اِنَنِم
- ۲- حَاشَ لَئِلَه كِه سَرِ زُلفِ تُو دَر چَنگِ اَرِم
تا اَمَا مُوِي بَه مُو، بَسْتِيَه اَيْنِ جَانُ وَ تَنِم
- ۳- تُو، تِينِي زُونِبِه خِيَالَتِ نَشُوِه اَز سَرِ اَمَا
زَيْنِ تَنِ عَارِبِه تا جَامِيَه جَانُ رَا بِكَنِم
- ۴- دَر رِه عِشْقِ بَسَا، زَن چُو دِلِي مَرْدَانِه
بَاژِ اِنَالِيكِ اَمَا مِرْدِمِ وَ كَمْتَرِ زَرِينِم
- ۵- وَاژِه هِيَشْبَارِ مُيَسَرِ بُووِه دَر بَرِگِيرِم
بَدَنِ نَازِ تُو رَا تا كِه بَه بَنَدِ بَدِنِم
- ۶- عَابِدِ وَ عَارِفِ وَ عَامِي كِه دَر اَيْنِ نَشْبِه دَرِم
هَمِه دَلْبَسْتِيَه اَن چِشْمِ بُرَازِ مَكْرُوفِنِم
- ۷- قَوْمِ دُو بَا هَمِه مُونِ دَر بِي هَرِ كَاژِ كِه شِم
نِه بَه فِكْرِ ضَرَرِمِ بَلِ هَمِه دَر فِكْرِ چَنِم
- ۸- جَزِي جُزْ تُو يَكِي اَيْنِ فِكْرِ وَ خِيَالَا نَكِرُو
تُو يِي اَيْنِگُونِه خِيَالَاتِ كِرِه جُزْ تُو، نَنِم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَیم: ننهیم، نگذاریم سَوَاتُو: جز تو *چی ای مُون بُو: چیزی برای ما باشد
- ۳- تینی: اینقدر زوُنْبِه: بدان نَشوَوَه: نمی رود
- ۴- پاژا: نا: با نهاد، با گذاشت مِرْدَم: مرد هستیم زَن: زن
- ۵- واژه: گویی هیشباز: هیچگاه مَیْسَر بُوَه: مَیْسَر می شود
- ۶- نَشْیَه دَرَم: در این نشئه هستیم
- ۷- همه مُون: همه ما شِم: رویم دَر فِکَر چِنِم: در فکر به دست آوردن چیزی رایگان هستیم
- ۸- خیالاً نَکِرُو: خیالها نکند، فکرها نکند کِرِه: کنی نَیم: نمی دانیم

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم در، (ن-خ) بدین صورت آمده است: «تاچی ای مُون هوسوا تو قَدَم اَوَّل اَنِم»
- ۲- مصرع اول در (ن-خ) بجای «آرَم»، «آیو» آمده است.
- ۳- مصرع اول در (ن-خ) بجای «نَشوَوَه»، «بِه نَشو» آمده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «هیشباز مَیْسَر»، «آیا کِه مَیْسَر» آمده است.

غزل ۸۵

- ۱- آلا ای مایه غممرم دوقون بوره به بالینم
دمم دم آخرو تا بدونان ای جان شیرینم
- ۲- یکی از جان بشاران پرو با قرصادان یارا
رو اول دیم، تو بئشو خون و مون و دین آئینم
- ۳- مورووان وشووان در بوتیه هجران گدازانه
بترس از تف آه بیگناهان و مکه سینم
- ۴- مورا واعظ کرووه منع، از معشوق و می، یاده
که تا واده بهم تندون بهشت و خوری عینم
- ۵- قنه های تو را گزیک سر مویی و رشنان مو
آلا واعظ به هفتاد و دو ملت زونبه بی دینم
- ۶- تو وتر از موبییه ناصحا ای آه از آن وقتی
که در وجد و سماع آیو، بت یکتا عرقچینم
- ۷- گوواده دل به اینگونه مخرقه های تو، تانه
مو که افتاده آن دام زلف و خال مشکینم
- ۸- خراج چین و ماچین را به آن یک ماچ بخشوده
جزی را گر هته ماچی از آن لبهای ماچینم

۹- بِه سِنِ بُوزِه شُوزِه سَالِه اَيْنِ شِغْرَا مُو بِمَوَاتِه
تَوُغُغْ اَنْ كِه نِه اَلْتِ كِرِم، نِه وَاژِه تَحْسِينُم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ذُو قُون: حالا، اکنون بُورِه: بیا بِدُونان: تورا ببینم
- ۲- *دیم: روی *بیشو: برفت
- ۳- رُووان: روزها شُووان: شبها گُدازانِه: می گدازم مَكِه سِنُم: مرا چنین مکن
- ۴- مَنَعِ كِرُووِه: منع می کند وَاِدِه: در آنجا بِهَم تِنْدُون: به من دهند
- ۵- قَتَه های: حرفهای، سخنهای وِرَشْنان: بشنوم زُونِه: بدان
- ۶- وَتَر: بدتر *مُو: من بیه: می شوی آیو: آید
- ۷- کُو وَاِدِه: در کجا تَانِه: می دهم
- ۸- بِخَشُووِه: می بخشد هِتِه: بدهی
- ۹- *بُوزِه شُوزِه: بانزده شانزده بِمَوَاتِه: گفته ام اَلْتِ كِرِم: کنف کنی، مرا دست بیندازی، مسخره کنی وَاژِه: گویی

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «آخرو»، «رَفْتَنُو» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «مَنَع»، «وَعْظ» آمده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «وِرَشْنان مُو»، «وِرَشْنانِه» آمده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «آه»، «آخ» آمده است.
- ۸- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بَخْشِيئِه»، «بَخْشُووِه» آمده است.
- ۹- مصرع اول، در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «بِه سِنِ چَاژِدِه سَالِه بُونان اَيْنِ شِغْرَا بِمَوَاتِه»
- ۹- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «كِرِم»، «كِرِه» آمده است.

غزل ۸۶

- ۱- شوی که بيشویی ای نور دیدگان زبزم
شو و رو یا گپیّه خونابه ریژو از بصرم
- ۲- تو از نظر ببویی غایب و مُنت زفراق
چو پیر صا سآله ای خَم بی بییّه هو کمرم
- ۳- اگر مران، پس صاهراز سال ببو
بلیم خاک، اووخجی نشیپه از نظرم
- ۴- ورو دمی ور غیرو به مو نریک بیه
بون که آشنیپه بوی کوباب از جگرم
- ۵- ورسایان، اینییان مرگ را جواب هتان
اگر دمی دم رفتن سنت بگو به سرم
- ۶- به نیم غمزه دل و دینمت خراب بکه
تموم اگر کیره آبا چه آوره به سرم
- ۷- هزارا چون مو گرفتار را کمر امرو
چو کج هنووه کلا آن نگار فتنه گرم
- ۸- بدی زمو میوز ای مدعی که خوا این چشم
خبو که کوز بمونان اگر که بد نگرم

۹- بِشْتِه حَرِیْفْ کِه مُو مَسْتِ باده‌ای بینان
کِه اَز خُب وَ بَدُو اَغیار وَ خویش بیخبرم

۱۰- زِدوَرِی تُو چنان ژندگی به مو، تالو
کِه زَهْر دَرْنَا، شیرینتر آمو اَز شِکْرُم

۱۱- خَبَرِ زیارِ نَداران وَ اَز بَرایِ خَبَر
اُونیکه بِشْتِه اَز آن جی نه امه هُو خَبَرُم

۱۲- شُو مُورُو بِبُو وَ مِهْرِ بَخْتِ مُو بَدْمُو
اِگَر خَبَرِ بِبُو صَادِقِ زِنَالِه سَحْرُم

۱۳- خَدِیو مَعْرِفْتِ اَموز، خانِ والا، شَان
کِه اَز تَفَقُّدِ او مُحْکَمِ امه بَال و بَرُم

۱۴- اِگَر به بَنَد به بَنَدُم سَوایِ مِهْرِ تُو بُو
اِلَهی کِه بِکَرْنَدُم سَوایِ بِکَدِ بَگَرُم

۱۵- دَر این قَرْتِه اِگَر سایه تُو بَر سَرْمُو
«گَرُم چو غود بَرِ اَتَش نَهَنَد غَم نَخُورَم»

۱۶- جَزی به کَفِیَه وَ ضَلُش رِم اَز هِتو شایه
هَزارُ خَارِ بَلَا گَر و تُو به رَه گُذَرُم

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *شوی: شبی ییشویی: برفتی شوورو: شب و روز گییه: گریه ریژو: ریزد

۲- *بیویی: شدی صا: صد بی بییه هُو: شده است

- ۳- مِرَان: میرم (بمیرم) *بُئو: شود بُلیم: چشم، سیاهی چشم او و خجی: آن وقت نیز نشیبه: نمی روی
- ۴- وِرُؤ: برخیز وُر: نزد نَزیک: بیه: نزدیک شو بُون: بین اَشْنیه: می شنوی کُؤ: باب: کباب
- ۵- وِرُسایان: برخاستم اینیان: نشینم جُواب: هَتان: جواب دهم سَت: سایه ات پِکُ: بیفتد
- ۶- خِرَاب: بیکه: خراب کردی تِمُؤ: اگر کِرِه: اگر تمام کنی
- ۷- *مُ: من اِمِرُؤ: شکند هِنُؤ: می نهد، می گذارد کِلَا: کلاه
- ۸- مِیُؤ: مجوی *خُ: با چُش: چشم خُبُ: خوب است بِمُؤنان: بمانم
- ۹- بِشِه: برو مَسَب: باده ای بینان: مست باده ای دیگر هستم خَب: خوب
- ۱۰- زَنَدِگی: زندگی تَالُؤ: تلخ است نا: گلو آیو: آید
- ۱۱- خَبِر: نداران: خبر ندارم بِشِه: برفته جی: نیز نِه آمِه هُو: نیامده است
- ۱۲- *شُؤ: شب *مُ: من رُؤ: روز *بُئو: شود بَدْمُؤ: بدمد
- ۱۴- *بُؤ: باشد بِکِرِنْدَم سَؤا: جدایم بکنند
- ۱۵- بَر سَرْمُؤ: بر سر من است
- ۱۶- رِم: آزهتو: اگر راهم دهد شانه: می روم وُئو: گذارد (بگذارد)

توضیحات:

- ۳-۶- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۱۱- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «نِه آمِه هُو»، «نَتِنْدُؤنِه» آمده است.

غزل ۸۷

- ۱- زُونِه مَوِ كِي بِه خِيَالِ تُو دِل وَ دِيْنِ دَا دَمِ
رُو كِه بَابَا مِ بِشُرْ خُسْتِ وَ زِمَا مِ زَا دَمِ
- ۲- تِيْنِي اَز تِي شِه غَم رِي شِه دِل رَا مَخْرَاشِ
اِي كِه اَز عَشَقِ تُو، بَسْتِيَه، پِي وَ پُونِ بُنْيَا دَمِ
- ۳- بِه هَوَايِ تُو هَوَا هَا وَ هَوَسْهَا اَز دِلِ
هَمِه بِمَكْرِيَه بُرُونِ، مِهَرِ تُو رَا جَا دَا دَمِ
- ۴- كُوِه اِي اَز كُوِه هَايِ تُو بَا نِ، اَسُوْدِه دِلَانِ
تِيْنِي كِه بَدِ نُو مِيْتِ دِي مِ مَوِ اِسْبُو شَا دَمِ
- ۵- وِي رُمِ آيُو، كِه بُو يَانِ دَرِ طَلَبِ وَا دِي عَشَقِ
فَتْنِيَه بِخْتِيَه اِي دَرِ گُوشِ بِزَا تِ اُسْتَا دَمِ
- ۶- جَا مِ مِي نُو شِ كِه وَ بَا بِه سَرِ هَسْتِي نِه
مُرْشِيْدِ عَشَقُو وَ مَوِزِ سِيْنِ بِكُرْتِ اِرْشَا دَمِ
- ۷- كِي يَه خَالِي كِرَانِ وَ خُو تُو چِه كَارَا بِكِرَانِ
گَر، يَه دَمِ طَالِعِ فَرْخُنْدِيَه كِرُو اِمْدَا دَمِ
- ۸- گَر، مِرَانِ خَاكِ بِيَا نِ، وَا بِي رُو خَا شَا كَمِ
حَاشِ لِيْلَه كِه خِيَالِ تُو بِشُو اَز يَا دَمِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- زُونِه: می‌دانی *مُو: من بَشْرُ خُسْتُ: پس انداخت (پس انداختن یعنی تولید مثل کردن- تولید فرزند کردن)
- ۲- تینی: اینقدر پی وُ بون: پایه و اساس
- ۳- بِمَکَرَتِه بَرُون: برون کرده‌ام
- ۴- کُوه‌ای: سگی بَان: باشم بَدَنُومِیت: بد نامی تو *دیم: روی اِسْبُو: باشد
- ۵- ویرُم آیو: یادم آید *بُویَان: بودم بِزَات: بگفت
- ۶- نُوش که: نوش کن عَشْقُو: عشق است سین: چنین مُوژ بِکَرْت اِزْشَادَم: مرا ارشاد کرد
- ۷- کیه: خانه خالی کِرَان: خالی کنم *خو: با یِه دَم: یک لحظه کِرُو اَمْدَادَم: کم‌کم کند
- ۸- مِرَان: میرم (بمیرم) خَاکِ بِيَان: خاک شوم وَا بِيَرُو: باد ببرد *بَشُو: برود

توضیحات:

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بدین صورت آمده است: «بِه خِیَالِ تُو هَوَا وَ هَوَسَا رَا اَز دِل»
- ۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «ویرُم آیو»، «یُووه ویرُم» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-س) بدین صورت آمده است: «مُرْشِدِ عَشْقُو وَ هَم سِینَش بِکِه اِزْشَادَم»
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «گُوم کیه خالی کِرَان وَ خُو تُو کَارَا بکرَان»
- ۸- مصرع اول، در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «گَز مِرُو خَاکِ بَبُو وَا بِرُو خَاشَاکِ جَزی»

غزل ۸۸

- ۱- ای که رووان و شووان وینییه چون نی دَر نَوائِم
مُو یکی گمگشتیه راو بیابانِ فَنائِم
- ۲- یا حبیباً یا طیباً گوشیه چشمی به ما که
مُسْتَمَنَدان، دَر دَمَنَدان، آرزو مَنَدِ دَوائِم
- ۳- نُسِخَه اُم عَناب و وانوُمُو، آن جی وَر تو هَسُو
ای که چُش و انوُم، لَب عَنابِه، بَس کی تِه دَوائِم
- ۴- بَدَنوُم هَفْتا هِزاران مَذهَبان و مِلتان مُو
مَقْصَدِ باکُم بُوی تُو، تانواژِه بی وَفائِم
- ۵- دِیم دِلایِ صافِ خِیلی دِیم دِلَم نا، صَرَف نَمِکِه
تا دَوَقوُن دَر جُسْتَجوِی تِه دِلایِ با صَفائِم
- ۶- شِعر و نَزائِنِ که بواژو این گَز، این آب و هَوائِم
هَمَنِشِینِیم آلِ عَبّاس، آشِ چوَندر هُو غِذائِم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- رووان: روزها شووان: شبها در نَوائِم: در نوا هستم وینییه: می بینی
- ۲- مُسْتَمَنَدان: مستمندم
- ۳- وانوُمُو: بادام است وَر تو هَسُو: نزد توست تِه: دهی
- ۴- معنی مصرع اول: بدنام هفتاد هزار مذهب و ملت هستم ان در مَذهَبان و مِلتان: هستم

*بویی: بودی تانواژه: تانگویی

۵- *دیم دِلای: روی دل‌های *دیم دِلَم نا: روی دلم نهادم صَرْف نَمِکِه: صرف

نکردم (بهره‌ای نبردم) ذوقُون: حالا، اکنون

۶- وَنْز: بهتر کِه بواژو؟: چه کسی بگوید؟ چُونْدَر: چغندر هُو: هست

غزل ۸۹

۱- به هر دلی که رسیدم دُر او هوای تو دیدم
دُر او هوای تو دیدم، به هر دلی که رسیدم

۲- سوا سوا همه اشیا چه مِرْدُوژَن، چه خَر و گا
بُوَر مَکِه اِگِه وَقتی بوان سواي تو دیدم

۳- مَقام و ضل که دشتِ فَلَک کوتا هو اَزُودِه
مُو راشت خُو تو بوازان رسیدم و نرسیدم

۴- برای چوَن تو حُسینی به کَرَبَلای مَحَبَّت
هزار بار بَرُوَن اوْنَت دشت و با نَکشیدم

۵- بد و خبا مُو، تَمیزُم نَتَا، چی چی بو و لیکن
اینا زوَنان زید و خب همه پی تو دَیدم

۶- دُر این هوشکده غم غمی نبُو که مُو، نَمخُو
دُر این وادیه خاری نبُو، به با نَخلیدم

کلمات و ترکیبات محلی:

۲- بُوَر مَکِه: باور مکن بوان: بگویم

۳- کُوتاهو: کوتاه است اَزُودِه: از آن *خو: با بوازان: بگویم

۴- بَرُوَن اوْنَت: بریدند

۵- خبا: خوب را تَمیزُم نَتَا: تشخیص ندادم *چی چی بو: چه چیزی (می) باشد
زوَنان: می دانم

۶- غمی نبُو: غمی نبود نَمخُو: نخوردم *خاری نبُو: خاری نبود

غزل ۶۰

- ۱- مَذْهَبُ وَ مِلَّتُ وَ کُفْرُ دینِ وَ آیینِ وَ نِظَامُ
همه بر دشت خود اِسوَنه نبیژ گو، نه اِمَام
- ۲- کُتُبِ اَرْضِ وَ سَمَا جَمْعِ کِرِه، گَزِ بِبِرِه
وَز قَوْمَا ز اَز تموما نه ایرینو، به به قام
- ۳- اَمْرُ وَ نَهْیِ وَ خُبِ وَ بَدِ، آیینِ حُرُومِ، آیینِ حَلَالِ
وَز حَلَالِی دِه حَلَالُو و وَ حَرَامِی دِه حَرَام
- ۴- اِی کِه بَر اَسَبِ فِتَنِ نِیشتِه ای، تاژ نییه
بابتی های پی اُت اَس، بِخُو گوشتا ز لِجَام
- ۵- زَاهِدَا دَامِت اِگَر بَر سِرِرِه خَاکِ کِرِه
عَارْفُون رِه تَحْقِیقِ نَکِنْدُو نه به دَام
- ۶- زَنَگِ دِل رَا زِ غُبَارِ غَرَضِ اَز بِاَکِ کِرِه
کَا رُو بَارِ تُو هَم اَغَا زِ خَبُو هَم اَنجَام
- ۷- لَالِ بِه وَهْتَر اَز اُونُو قَتِه بِيجا بِکِرِه
زَانِکِه دُونِیَا بِبُو اَبَاد و، خِرَابِ اَز بِه کَلَام

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَسو: هست، می باشد نه نبیژ گو نه اِمَام: نه نبی می خواهد و نه امام

۲- جَمْعِ کِرِه: جمع کنی بِبِرِه: ببری وَر: بیش، نزد قَوْمَاز: قمارباز نِه
ایرینو: نمی خرد

۳- وَر حَلالی دِه: در نزد حلالی (در نزد کسی که خواهان چیز حلال است) حَلَلُو: حلال
است

۴- نِشِیْتِه ای: نشسته ای تَاژَنییه: می تازانی بِیْ اُت: دنبالت اَس: نگاه کن بِاِیْتی: با
برهنه یَخُو: یک مقدار گُشْدَار: نگهدار

۵- رِه: راه خَاکِ کِرِه: خاک کنی نَکِنْدُو نِه: نمی افتند

۶- پَاکِ کِرِه: پاک کنی خِیُو: خوب است

۷- بِه: باشی وَهْتَر: بهتر اَز اُونُو: از آن است قَعه: سخن بِکِرِه: بکنی قَعه بیجا
بِکِرِه: (سخن نسنجیده بگویی) دُونیا: دنیا * بِیُو: شود

غزل ۹۱

- ۱- اِگَر فَنّا، هِم اَز هَر جَهَت فَنّايِ تُو اِم
اِگَر بَقّا اِم اَز هَر جَهَت بَقّايِ تُو اِم
- ۲- اَمّا حِیات و مَمّاتِی نَدارِیم و نَزوونِیم
اِگَر کِه زَنده و وَز مَرته اِم بَرایِ تُو اِم
- ۳- هَر آنکِه هَر کاری خُو اَمّا کِرُو وِه تو، نه
اَمّا بَموُنکِه بَهَر کی جی نی سَوایِ تُو اِم
- ۴- خُونَنِدگی زِ خُو دُو، قال و دالّاها زِ خُو دُو
اَمّا نِه اِیم و تُو نایِی هِمِه نَوایِ تُو اِم
- ۵- هِمِه هِموُن زِ تُو مُشْتَق، اِگَر نَرُوْمَنه، هِم
بِه وَخ خِرِ تُو و بِک وَخ کَخ و کُومایِ تُو اِم
- ۶- اِگَر کِه باکِم و ناپاکِم، اَز تُو ناپاکِم
اِگَر کِه چاکِم و ناچاکِم اَز دَوایِ تُو اِم
- ۷- اِگَر ای یوسِم اِگَر اینیِیم، اِگَر رِه بِشِم
اِگَر کِه دَشْتِم، دَسِتِ تُو، بایِ، بایِ تُو اِم
- ۸- اِگَر کِه مَجْنُونِیم، مَجْنُوْن، تُو اِم، تُو مُوْن لیلی
اِگَر کِه عاشِق هِم، عاشِق چُشایِ تُو اِم

- ۹- گَهِی وَچَدِ بَیمُونُ و گَهِی بَییه وَچِه مُونُ
گَهِی بَابایِ آمَا وُ گَهِی مَامایِ تُوَامُ
- ۱۰- اِگَز کِه عَاجِ بَیمِه، عَاجِ قَدِ کَاجِ تُوَامُ
اِگَز کِه مَآچِ بَیمِ مَآچِ آن لُوایِ تُوَامُ
- ۱۱- هِمَزْ خُودِه، اِبی دُرِ اِینِ مِیَانِ وِیایی نِه
تُو گَر کِه یایِ آمَاءِ، آمَاجی وایِ تُوَامُ
- ۱۲- آمَا یِه چِیپِه تُوَدِه، اِی جِزِی فِرَازِ کِرمِ
تُو خُودِ خِبه وَلی وِیزارُ اَز آن چُشایِ تُوَامُ
- ۱۳- خُودَا تَمَامی اَمَواتِ رَا کِرُو رَحْمَتِ
آمَا کِه مَرْتِه هِمُونُ چُش بِه رِه دُعایِ تُوَامُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- فَنَاهِمُ: فنا هستیم فَنایِ تُوَامُ: فنایِ تو هستیم
- ۲- نَزُونِم: نمی دانیم زَنْدِه: زنده مَرْتِه: مرده
- ۳- *خُو: با آمَا: ما کِرُووِه: می کند نِه، (هَه) هِستی بُمُونِکِه: کردیم جی: نیز
- ۴- خُونْدِگِی: خوانندگی زِخُودُو: از خودِ توست
- ۵- هِمُونُ: هستیم مَتِه: ماده هِمُ: هستیم یِه وَخُ: یک وقت کَخُ: کاه
- ۶- پَاکِم: پاک هستیم چَاکِم: سالم هستیم
- ۷- *ای یُوسِم: بخوابیم اِیْنِیم: نشینیم رِه بَشم: راه برویم
- ۸- مَجْنُونِم: مجنون هستیم مَجْنُونُ تُوَامُ: مجنونِ تو هستیم تُوْمُونُ: تو برای ما
- ۹- وَچَدِ بَیمُونُ: بچه تو شویم بَییه وَچِه مُونُ: بچه ما می شوی
- ۱۰- عَاجِ بَیمِه: علاقمند می شویم

۱۱- هَمِزْ خُودِه: همه‌اش خودت هستی و یایی: جدایی یا: اینجا آماء: ماهستی

جی: نیز وا: آنجا

۱۲- یِه چیه تُوْدِه: از یک چیز تو فرار کِرم: فرار کنیم خِبِه: خوب هستی و یزار

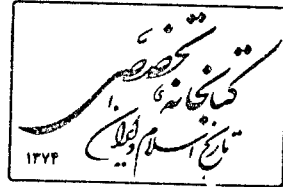
۱۳- کِرُو رَحْمَت: رحمت کند مَرْتِه هِمُون: مرده‌ایم چُش به رِه دُعایِ تُوأم: چشم به راه

دُعای تو هستیم، منتظر دُعای تو هستیم

توضیحات:

۴- املائی کلمه «نِه‌ایم» مطابق متن است. در مفهوم این بیت، این کلمه را «نی‌ایم» نیز

می‌توان منظور نمود.

غزل ۹۲

- ۱- آماها دَرِ بَدَنِ دُونِیا چُونِ اَوْشُبُیشِمْ
یا بِلَه یا کَسِمُونِ یا شاه یا دِرویشِمْ
- ۲- سَرِ دُونِیا، سَرِ عُقْبی، هُو هِمِه دَعَوامُونِ
مُو نَزُونانِ کِه کِبِمْ، هَر مِلَل وُ هَر کِیشِمْ
- ۳- جَنگِلِ دُونِیا دِه جانورانِ بِشیارِند
یَکِ اَز آنها هِمِ آما یا کَمِ اِمُونِ یا وِیشِمْ
- ۴- کِلِه ژَنگِ واز، اِگَر کَچِ بِشِمْ اَوِ گِلِ بِخِرِمْ
اَوِ صافِی بِخِرِمْ گَزِ کِه صَفّا اَنَدِشِمْ
- ۵- باکُمُونِ اَز حِجَبِ وُ بَدِ اُبْنِه دُونِیا دارِمْ
یا کِه بی رِیشِمْ، یا کامِل وُ صاَحِبِ رِیشِمْ
- ۶- اَنَدَرِ اِینِ نَشِیه زُونِه چُونَدی تَعَلَّقُ دارِمْ
تا اَوِ وَقتی کِه مِیرِمْ اَز کِفَنی نَنَدِشِمْ
- ۷- یَکِ چِی ای مُونِ را دِیاری نِه تَغییرِ هَتُو
زَنَدِه اِمِ تا کِه خُو هِمِ، نُوشِ وِ نَسِیم، نِیشِمْ
- ۸- یا بَرّا ما وُ بابّا یا کِه بَرّا یا وَچِه هُو
اَوُنَجی بَزِ نَفَسِ خُو مُونُو اِگِه دِلِ تَشویشِمْ

۹- اِي جَزِي يَكْ كَلُوْمْ اَزْ رَاژِ جِهَانْ اَزْ مُو وِ بَرَسْ
کاخريژا به تُو واژان، هِمِه بندِ خويشِم

۱۰- اُوناجِي زُوْنَبِمُونْ خُو كِه چَطُو، تا بَكِرِم
چُون صَباحِي خُوْشِمُونْ، هَر كُوْمِيْمُونْ بِي رِيْشِم

۱۱- شَالَا اَنْ يَارُو هِتُو گُورِ بابَا هَر چِه حَسُوْدُ
اَمَاها غِيْر، نِه اِيْمُونْ، هِمِه خُو هِمْ خويشِم

كلمات و تركيبات محلي:

- ۱- *اوشيشِم: شپش هستيم بيله: بزرگ كسيمون: كوچك هستيم
- ۲- هِمِه دَعُوْاْمُونْ هُو: هِمِه در نزاع هستيم *مُو: من نَزُوْناَن: نَمِي دانم كِبِم: كيستيم
- ۳- هِم: هستيم اَمَا: ما كَم اِمُونْ: كم هستيم
- ۴- كِلِه رُنْگِ وَاژ: مانند خرچنگ كَجِ بِيْشِم: كج برويم اُوْگِلْ بَخِرِم: آب گل آلود بخوريم
- ۵- يَا كِيْمُونْ: تمام ما اُئِيْئَه دُوْنِيَا دارِم: كُنايه از اين است كه دلبستگي به دنيا داريم
- ۶- زُوْنِه: مي داني چُونْدِي: چقدر اُوْوَقْتِي: آن وقتي مِرِم: (بميرم)
- ۷- يَكْ چِي اِي مُونْ رَا: يَك چيزي از ما رَا نِه تَغْيِيْر هِتُو: تَغْيِيْر ندهد رُنْدِيْاَمْ تا كِه: تا زنده هستيم *خُو: با وِنَسِم: نشويم
- ۸- بَرَا ما: براي مادر بَرَا: برادر وَچِه: بچه هُو: هست اُونْچِي: آن هم بَرِ نَفْسِ خُوْمُونُو: براي نفس خودمان است اِگِه: اگر
- ۹- كَلُوْمْ: كلام وِ بَرَسْ: بپرس كاخريژا: كه آخرين آن را واژان: گويم
- ۱۰- اُوناجِي: آن را نيز زُوْنَبِمُونْ: بدانيم *خُو: با چَطُو تا بَكِرِم: چطور رفتار كنيم خُوْشِمُونْ: خوش هستيم هَر كُوْمِيْمُونْ: هر كدام ما
- ۱۱- هِتُو: بدهد غِيْر نِه اِيْمُونْ: بيگانه نيستيم

غزل ۹۳

- ۱- هیچی مُورا نَکاهو، غَیر اَز حِجابِ عِلْمِ
یا رَبِّ وِگی زِچشمِ مُو اَز رُخِ نِقابِ عِلْمِ
- ۲- نَقشِ دُوگون دَرِ نِظَرُم مَخو هُو بِجَزِ
خُوزید و عَمَر، نَحومُ وُ صَرَفِ کِتَابِ عِلْمِ
- ۳- وَقتی مِرانِه پاك وَنَسُو مُورا بَدَنِ
جَزِ آنِکِه مُردِه شُورِ بِشُورُومُ اَز آبِ عِلْمِ
- ۴- يَك پَرْتُوِي بِرَن بَه سُویدایِ قَلْبِ مُو
ای آسْمانِ تَقْوَى، ای اَقْتابِ عِلْمِ
- ۵- آن جَامِ بادِه می نَتُوه هیج نَشْتِه ای
بی چَنگ وُ رُودِ مَعْرِفَتِ وُ بی کِبَابِ عِلْمِ
- ۶- تا دُونیا بَبا او، نَوینو خرابی ای
این خانِه دِلْمِ اِگِه وِسا خَرابِ عِلْمِ
- ۷- رُومُون بَه فِکْرِ عِلْمِ بِشُو، تا کِه شُو بِمُو
خُوشِم بَه این خِیال کِه وِینم خوابِ عِلْمِ
- ۸- زُونِه کُدامِ عِلْمِ خَبُو؟ عِلْمِ بَا عَمَلِ
این عالِمَانِ بی عَمَلِ اِنْدُونِ کِلابِ عِلْمِ

۹- بِمَكْرَتِهِ اَوْ حَالًا، نَشُوْ بُدْ تُوْ رَا جَزِي
سَالْ وَمَهْ وَشُوْ وَرُوْ خِرِهْ گَزْ شَرَابِ عِلْمْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من نکاهو: نگاهد وگی: برگیر، بردار
- ۲- هُو: هست *خُو: با
- ۳- مِرَانِه: می میرم پاك وَنَشُوْ: پاك نشود بِشُوْرُوْمْ: مرا بشوید
- ۴- پَزْن: بزن
- ۵- نَتُوْوه: نمی دهد
- ۶- بپاؤ: بپاست نَوِيْنُوْ: نبیند اِگَه: اگر وِسَا: شد
- ۷- رُوْمُونْ: روزمان بِشُوْ: برود *شُوْ: شب *بِيُوْ: شود خُوشِمْ: بخوابیم وِنِمْ: بینیم
- ۸- زُوْنِه: می دانی خَبُوْ: خوب است اِنْدُوْنْ: هستند
- ۹- بِمَكْرَتِهِ اَوْ حَالًا: حلال کرده ام نَشُوْ بُدْ: بد نیست خِرِهْ: خوری

توضیحات:

*این غزل از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۹۴

- ۱- بی تو گل و ریحانم، خارو به گلستانم
خارو به گلستانم، بی تو گل و ریحانم
- ۲- جمعیت عالم را آشفته پژونگرته
تو زلف پریشانم، مو حال پریشانم
- ۳- تو خسرو خوبانی، مو کوهکننت لیکن
شیرین لبکی داره دوز از لب و دندانم
- ۴- موژ موی بکرت از غم آن موی خم اندر خم
ای زخم مورا مرهم زاین بیش مرنجانم
- ۵- ای شاه پروریان دز آینه دیمت و ن
تا خود به خجست و ازه مو شاه پریمانم
- ۶- ابنای زمان واری خو مو نکره یاری
مرزونه تو جی یارا مو بی سرو سامانم
- ۷- ای مرگ متور ورمو، کز آن لب جان بخشش
تا ماچم اتو جانان، از تن به نشو جانم
- ۸- آرو نزونان یارو چژگووه سرم آرو
خوناز شوو و اوون، بالای خرامانم

- ۹- گَزِ گَرْدِشِ چُشمِ اَنُو، کَانَ سِلْسِلَه مُو دَارُو
زَنَارُ دَبَنْدَان وُ نَاقُوشِ بِجُنْبَانِم
- ۱۰- تَقْصیرِ مُو چِه، چُشْمِهَاش، کَارِ مُو رَا بِزُسَاتِه
گُونَاهِ مُو نِه، زُلفَاش، بِزُبْرَتِه اَو اِیْمَانِم
- ۱۱- بِمَوَاتِ جَزی رُویِ اَن شُوخِ کِشُوذِ آخِرُ
سَر سُرْمُو تَکُونُزُ تَا، یَعْنی کِه مُو خُومِ دَانِم

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خَارُو: خار است
- ۲- آشفته بِزُنْکَرَتِه: آشفته کرده اند
- ۳- *مُو: من دَارِه: داری
- ۴- *مُوژ مُوی بِکَرْت: مرا مانند مُو ضعیف و ناتوان کرد
- ۵- *دِیْمَتِ وِن: صورتت را بین خُجِت: خودت وَاژِه: گویی (بگویی)
- ۶- اَبْنایِ زَمَان واری: مانند اَبْنانِ زَمَان *خُو: بِها نَکِرِه یاری: یاری نمی کنی
زُویَه: می دانی جی: نیز
- ۷- مَنُوژ: نیا وَر: نزد اِتو: بدهد نَشو: نرود
- ۸- آرو: امروز نَزُونَان: نمی دانم چِرْگُووَه سَرْمِ آرو: چه می خواهد به سرم آورد
*شو: رود (می رود) وَاو: گوید وِن: بین (بین)
- ۹- اَنُو: آن است دَارُو: دارد دَبَنْدَان: ببندم
- ۱۰- *چُشْمِهَاش: چشمهایش کَارِ مُو رَا بِزُسَاتِه: کار مرا ساخته است گُونَاهِ: گناه
نِه: نیست بِزُبْرَتِه اَو: برده است
- ۱۱- بِمَوَاتِ: بگفتم رُویِ: روزی کِشُوذِ: تورا (می) کُشد تَکُونُزُ تَا: تکان داد
*خُوم: خودم

توضیحات: *این غزل از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۹۵

- ۱- آنہا کہہ واقفانِ اسرارِ سرمدِ اندون
از حال و مال و جانِ دہ، یکِ اند، اگر صدِ اندون
- ۲- متوجہ جمالِ سلطانِ لایزالِ اند
ہم از فلک بالاتر، ہم از ملکِ ردِ اندون
- ۳- آیتہ بہ دشت، صد خُلد، اندرِ یہ تارِ موڑون
بو، تا اِبی نواڑہ، مشکینِ خط و خدِ اندون
- ۴- خورشید، از رُخاڑون، کسبِ ضیا کرووہ
آنہا کہہ واقفانِ اسرارِ سرمدِ اندون
- ۵- ثارِ اللہِ عظیمِ اند، وجہِ اللہِ کریمِ اند
جیندر دہ جیندرِ اندون، اُحمَد دہ، اُحمَدِ اندون
- ۶- یکِ واحدِ اند ساری، بر کُلِ ممکناتِ اند
این چشمہ ہای جاری، زانِ بحرِ بی حدِ اندون
- ۷- نہ چونِ مو و توِ اندون بندِ طبیعتِ آنہا
ز آلائشِ طبیعت، پاک و موحّدِ اندون
- ۸- غرابِہ حقیقت، علامہ زماںِ اند
سینِ اند و باز طالبِ فیضِ مُجددِ اندون

- ۹- سَر دَرِ گِلیم فاقه، تن در گِلیم فقر اَند
شاهِ هزار شهر و دیهیم و مسند اَندون
- ۱۰- دَرِ مَدَرِسِ لَدُنِی، اَسرارِ غِیْب، خُونَد
دَرِ بَخَرِ لایزالِی دَرِ مَنَظَرِ اَندون
- ۱۱- بَدرا کِرَنَد شَفَاعَت، خُب رَاهِبَنَد رَفَعَت
مُحْتَاجِ لُطْفِ اَوِنَد، گَر نیک و گَر بد اَندون
- ۱۲- اِیْنها نَقْوَطِ کُون اَند، اِیْنها شَمُوسِ حَق اَند
غَیْر اَز اِیْن اِگَر بَند، کُورانِ مُرَتَد اَندون
- ۱۳- اَنَدَرِ سِبْهَرِ دَانِش قُطْبَیْنِ نِیر اَندون
هَم سَر بِه رُویِ خَاکِ اَند، هَم بِا بِه فَرَقَد اَندون
- ۱۴- باغانِ سِرِّ حَق را بِکِ باغِ عُنْجَه اَندون
اَز ماوَرایِ اِیْنها، باقیِ اِیسی دَد اَندون
- ۱۵- دَرِ عَیْنِ کِشَرَتِ اَز مِی تُوخِید سَرِ گِرانَنَد
بَر صَدَرِ دَوْلَتِ اَمّا صاف و مُجَرَّد اَندون

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَندون، اَند: هستند
- ۳- آئینه: آویخته به: بِک *موزُون: مویشان *بو: باشد ایسی: دیگر نواژه: نگویی
- ۴- رُخاژُون: چهره‌شان کَشَب: کِرُوِه: کسب می‌کند
- ۸- سین: چنین

۱۰- خُونَنْد: خوانند

۱۱- کِرَنْد شَفَاعَت: شفاعت کنند جِب: خوب هِتَنْد: بدهند

۱۲- اِینا: اینها بَنْد: باشند

غزل ۹۶

۱- بُورِه بُورِه کِه زِ هَجَرَتِ دِلِ غَمِینِ دَارَانْ
اِگَر تُو هِمْنِفْسُم بِه، هِم آن، هِم اِین دَارَانْ

۲- چِرُو زِ خُودِ وَ نَرُسَانِه، بِا بِه چَرخِ نَنَانْ
ذُو قُونِ کِه رَخْسِ سَعَادَتِ بِه زِر زِینِ دَارَانْ

۳- بِه هِیچِ یَا نَرَسَانْ، هِیچِکِی نَبَانْ آخِرْ
کَزِ اِینِ بِسَاطِ هَنَرِ چِشَمِ غِیْثِ بَیْنِ دَارَانْ

۴- بِه نَامِ کِه بِکِرَانِ اِضْطِلَاحِ رَدِ وَ قَبُولْ
ذُو قُونِ بِفَهْمَتِه یَا نْ مُو، نِه آن نِه اِینِ دَارَانْ

۵- نِیَا زِ هَایِ مُو، وَا دِه بِه هِیچِ یَا نَرَسُو
کِه نَا زِ نِیْنِ صَنَمِی، نَا زِ آفَرِیْنِ دَارَانْ

۶- تُو تِیَرِ غَمَزِه، مُو بِیْکَانِ آهْ خُوسَانِه
تُو آهِنِیْنِ دِلِ وَ مُو آهْ آتَشِیْنِ دَارَانْ

۷- بِه هَرِ طَرِیقِ دَرِه، بِه، گِشَادِه بِیْشَانِی
اِگَر کِه مُو گِرِه کِیْنِه بَرِ جَبِیْنِ دَارَانْ

۸- بِه هِیچِ یَا دِه نِهَو، مَخْرَمِی کِه فَا شِ کِرَانْ
وَ گَر نِه سِرِ دُو عَالَمِ بِه دِلِ دَفِیْنِ دَارَانْ

- ۹- می ای مُفَرَّخ، ساقی وِرُو بِه کائُم رِزُ
 کِه دَر کِشاکِش دُورَان، دِلِ غَمین دَارَانُ
- ۱۰- چِه گَنجِها کِه بِه نَقْدِ دِلِ تُو مَرّهوَنُو
 دِلُم اَمُو، چُو جزی خازِنِ اَمین دَارَانُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بُورِه: بیا دِلِ غَمین دَارَان: دل غمین دارم
- ۲- چِرُو: چرا وِتْرَسَانِه: بر نمی خیزم نَنان: نگذارم
- ۳- یا: جا نَرَسَان: نرسم *هیچکی: هیچکس نَبان: نباشم
- ۴- بِکِرَان: بکنم ذُو قُون: حالا بِفَهْمَتِه یان: فهمیده ام *مُو: من
- ۵- وَاِدِه: در آنجا نَرَسُو: نرسد
- ۶- خُوسَانِه: می زنم، می اندازم
- ۷- بِه هَر طَرِیق دَرِه: در هر طریق هستی بِه: باش
- ۸- *بِه هیج یاده: در هیچ جا نِهو: نیست فاش کِرَان: فاش کنم
- ۹- وِرُو: برخیز رِز: ریز
- ۱۰- مَرّهوَنُو: مرهون است دِلُم اَمُو: مطمئن هستم

توضیحات:

- ۷- مصرع اول، در (ن-س) بجای «دَرِه»، «شِه» آمده است.

غزل ۹۷

- ۱- گَزِ شِمَه‌ای مُو، اَز غَمِ هَجَرَتِ رَقَمِ کِرَانُ
آفاقِ را بُر اَز آلم وُرنَج وُ غَمِ کِرَانُ
- ۲- خُودا زوُنو بِه چُشمِ مُو آنی اُووَرَنِشِه
گَز زانِکِه شِه، اُون اَن مُو اَز عُمُر کَمِ کِرَانُ
- ۳- چُش داغِ داغ، خُویکی بَینِ شُو، بِه باغ وُ راغ
گَز زَنده بان اُو وُقُتو کِه خُو خُوم سِتَمِ کِرَانُ
- ۴- ساقی اووی زِ جامِ جُمُ وِز به کامِ رِز
تا رَفَعِ هَم وُ غَم، اَز اَن جامِ جَمِ کِرَانُ
- ۵- ای عُمُر، نَقْد دَسْت مَتِه اَز سُو با مَوا
وَاللَّه اِگَز مُو آنی اَز تِ بَشت اَمِ کِرَانُ
- ۶- آهَنَدلی مَکِه مَبِه غافِل اَز آه مُو
گَز پاژ کُو، بِه دَم اُو وات اَز آه دَمِ کِرَانُ
- ۷- هَر وُخ بِه قُرنه‌ای زِ بَرایِ جِزی، جِزی
تُووَنِنْدِه، ای خُودای چِه خاکی سَرُمِ کِرَانُ

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *مُو: من رَقَمِ کِرَانُ: رَقَمِ کَنم

- ۲- خُودا:خدا زُونو:می‌داند اووَر:آن طرف نَشیه:نروی اوُنْ آن:آن لحظه
- ۳- *چُش:چشم داغ:باز *خو:با یکی بین:یکی دیگر *شو:رود رُنْدِبان:زنده باشم او:آن وُقْتُو:وقت است *خوم:خودم
- ۴- *اووی:آبی وِر:برخیز رِز:ریز
- ۵- نَقْدُ دَسْتُ مَتِه:نقد را از دست مده سَوِبا:فردا مَوَا:مگوی اَزْتُ:از تو بَشْتُ اَمْ کران:(مطمئن باشم، آسوده خاطر باشم)
- ۶- مَکِه:مکن مَبِه:مباش گِرِباژ کُو:اصطلاحاً یعنی اگر فرصتی پیش آید، اگر مجبور شوم اووات:آبت
- ۷- هَرُوخ:هر وقت تَوُوْنْدِه:می‌تابانند

توضیحات:

۷- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۹۸

- ۱- همين رووان و شووان جامه پاره پاره كران
خودا خودا مو زدشت، اين پوره چه چاره كران
- ۲- از آرو تا به قيومت، همون كفاف نتو
زدفتري غمت از گوتم بو شوماره كران
- ۳- مو، مرته موني بويان، ماچيم از لبات وگي
از او رو تا به ذوقون، غمрма دوياره كران
- ۴- هر آنچه بيش مو آيو مقدرم انو
نه استخاره كران و نه استيشاره كران
- ۵- ذوقون پناخ دلم برقرار و آرومو
كه جلو تو، ونان هر كه را نظاره كران
- ۶- به وقتي آن خو مناجاتي و مناجاتي
به وخ جي شانه خرابات را اجاره كران
- ۷- جزي نه اشنه مگر چر بواته هو حافظ
مو را چه كار؟ كه منع شرابخواره كران

توضيحات:

۱- رووان: روزها شووان: شبها خودا: خدا *مو: من *پور: پسر چاره كران: چاره

كنه

- ۲- آرؤ: امروز هُمون: هنوز، همچنان کِفَاف نَتؤ: کفاف ندهد گوْم بُو: خواسته باشم
- ۳- مَرْتِه مَوْنی: مردنی *بُویَان: بودم ماچیم وِگی: بوسه‌ای برگرفتم اُورؤ: آن روز
ذوقون: حالا، اکنون
- ۴- آئو: آید اَنؤ: آن است
- ۵- یَنَاخ: مقداری، قدری آرؤمؤ: آرام است وِنَان: بینم
- ۶- یِه: یه *خو: با وَخ: وقت جی: هم، نیز شَانِه: می‌روم
- ۷- نَه أَشْنِه: نشنوی چَر بَوَاتِه هُو: چه گفته است

غزل ۹۹

- ۱- هر گه که یاد رویِ تُو ای مَه لَقا کِران
چون وارونِ اشک واران و چون نی نوا کِران
- ۲- هر کی مُورا زیار و دیارم و یاز که
وَهتر نِهو خواله ازا خو خودا کِران؟
- ۳- تُو اونی که مَو گومِه هِتِه دَر عَوْضِ مَوْجی
هر طوری که تُو گوَد بُو، آن طور تا کِران
- ۴- یِک نا قاطی رُموزا اَز اَبرُم و نُوْمِنِه تا
آن عَهْدی را بِمُونِگِتِه خُو تُو وفا کِران
- ۵- ساقی وِرو یِه ساغری بُر اَز شَرابِ که
هَمْتِه خِرانِ که تا غَم دِل را دوا کِران
- ۶- تُو اَز نِظَرِ مَو، غایِب و مَو زانِ نِظارِ تُو
بَس رُو شُوا کِرانِه و بَس شُورُوا کِران
- ۷- بِمَواتِه دِل اِی یِه پَری بِیگری نَتان
بَس دَسْتُم بِواتِه اَز اِین بَعْد دا کِران
- ۸- وَر هَر طَبیبِ شویانِ که علاجِ دِلُم کِرُو
بِزوات، بِشِه بِشِه مَو نَزوانِ دوا کِران

۹- بَا گُوشِۀ قِنَاعَت وُ نَانِ جُویَن جَزی
وَاللّٰه قِسَمٌ اِگَرُ خُومَا اَلِشْ خُو، شَا کِرَانْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- یاد کِرَانْ: یاد کنم وَا رُونْ: باران وَا رَانْ: بارم
- ۲- هر کی: هر کس وِیَاژ کِه: جدا کرد وِهْتَرْ: بهتر نِهْو: نیست خَوَالِه اَزَا: حواله اش را خُو: با
- ۳- تَوَاوَنیکِه: تو آن چیزی که *مُو: من گُومِه: می خواهم هِتِه: بده مُوجی: من نیز گُوژ بُو: خواسته باشی
- ۴- رُموز اَزَا: رمزشایش را وُ نُوْمَنِه: نشان بده بِمُونکَتِه: مخفف بِمُونکَرْتِه: کرده ایم
- ۵- وِرُو: برخیز پُر کِه: بر کن هِمْتِه: به من ده خِرَانْ: خورم (بخورم)
- ۶- رُو: روز شُوَا: شبها کِرَانِه: می کنم رُوَا: روزها
- ۷- بِمَوَاتِه: بگفته ام ابی: دیگر نَتَانْ: ندهم پَشْ: پشت دَا: داغ
- ۸- وَرْ: نزد *شُویَانْ: رفتم بِزَوَاتْ: بگفت بِشِه بِشِه: برو برو نَزَوَنَانْ: نمی دانم
- ۹- *خُومَا: خودم را اَلِشْ: عوض *خُو: با شَا: شاه

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «وَا رَانْ»، «رِیْزَانْ» آمده است.
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «وَرْ اَیْنِ نِهْو خَوَالِه ژَا مُو خُو خُودَا کِرَانْ»
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «مُو زِ اِنْتِظَار تُو» «مُو آَزِ فِرَاقِ تُو» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «پَشْ دِشْتِهَام رَا مُو آَزِ اَیْنِ بَغْدِ دَا کِرَانْ»
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بِزَوَاتْ»، «وَاژُو» آمده است.

غزل ۱۰۰

- ۱- نِه بِشَامْ هَا بِكَشَانْ وَ نِه بِشَامْ هُو بِكَشَانْ
نِه بِشَامْ دَشْتْ اَزْ اَن سِلْسِلَه گیسو بِكَشَانْ
- ۲- يَكِي بِيْنُو كِه مُو رَا ايرى وَ اُورِيْم بِيْرُو
وَرَنَه وَاللّٰه، مُو نَشَامْ بَارِ يَه تَا مُو بِكَشَانْ
- ۳- هِمِه اَدِيَانْ وَ مِلَلْ جَمَجِمَه جِيْش تُو اِنْد
رُخْ وَ زُلْفِ تُو وِنَانْ بَرْدِه زَهْرُ رُو بِكَشَانْ
- ۴- تُو هَفَاهِفْ كِرِه هَرْ وَخْ كِه هَفَاهِفْ بِكِرَانْ
تُو مَعُو عُو كَشِه هَرْ وَخْ كِه مَعُو عُو بِكَشَانْ
- ۵- شَهْر شَهْر خُو مُو، هَرْ وَخْ بُودِ زَارَاژْ خِرَابْ
بَاژْ خُوْمْ يَانْ وَ دِزَارِى زِسِرِنُو بِكَشَانْ
- ۶- گَاَهْ دَرِ آيَتِ رَدِ يَانِه وَ گَاهِي بَه قَبُولْ
خُوْمَانْ اَيْسَارِ خُوْمَا اَيْنِ سُو وَ اَن سُو بِكَشَانْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نِه بِشَامْ: نه می توانم هُو بِكَشَانْ: هو بکشم
- ۲- يَك بِيْنُو: یکی دیگر است ايرى: این طرف اُورِيْم بِيْرُو: آن طرفم ببرد *مُو: من
- نَشَامْ: نمی توانم يَه يَك: *مُو: مو
- ۳- جَمَجِمَه: هیا هو، سرو صدا

- ۴- هَفَاهِفُ كِرِه: هاف هاف کنی (صدای سگ در آوری) هر و خ: هر وقت بِکِرَان: بکنم
 ۵- *خُومُو: خودم است *بُو: باشد دزاراژ: دیوارش *خُوم: خودم یان: آیم
 ۶- یانِه: می آیم *خُومان: خودم هستم اُیْساز: افسار *خُوما: خودم را

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «اُوریم بِیرُو»، «اُوری بِکَشُو» آمده است.
 ۳- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
 ۴- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
 خُوم هَفَاهِف بِکِرَان، اَنْ وَخ كِه هَفَاهِف بِکِرَان
 خُوم مَعُو عُو كَشَان اَنْ وَخ كِه مَعُو عُو بِكَشَان
 ۵- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «شهر شهر خُوم هَز وَقْتُ دِزَارُش بُو خِرَاب»

غزل ۱۰۱

۱- مُو سوزانْ اَفْلَاکْ را، گَرِ آهی از دِلِ بَرِکشانْ
بَلْکِه از آهی مُو دَرِ آغُوشْتِ ای دِلْبَرِ کشانْ

۲- وَعْدَهٗ وَضَلْمِ اِته، کُلْ بِلَا دَرِ جَامِ کِه
تا به یَا دِ وَضَلْتِ آن جَامِ بِلَا را سَرِکشانْ

۳- چُشْمِ را حاشا وِ گیرانْ زِ اِنْتِظارِ وَضَلِ تُو
تا کِه رَخْتِ خُوشِ را دَرِ مَنزِلِ دِیگَرِ کشانْ

۴- بَعْدِ صاَسالْ از کِرِه اَنْدَرِ سَرِ خاگُم گُذَرْ
پُوسْتِه از بَانِ به یَا دِ قَامَتْتِ سَرِ بَرِکشانْ

۵- تا کِه اَغْیاری جزی زَا سَرارِ مُو، اگِه نَبُو
یا زِ را هَرِ یا وِینانْ خارا خارا یی جَرِکشانْ

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *مُو: من سوزانْ: بسوزانم

۲- اِته: بده کِه: کن

۳- وِ گیرانْ: برگیرم

۴- صا: صد از کِرِه... گُذَرْ: اگر گذر کنی پُوسْتِه بان: پوشیده باشم

۵- *نَبُو: نباشد هَرِ یا: هَرِ جا وِینانْ: بینم خارا خارا یی: بیهوده

توضیحات:

۱- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «تَا زِ آهِی بَلْکِه دَرِ اَغُوْشَتِ اِی دِلْبَزْ کَشَانُ»

۳- این بیت در (ن-س) بدین صورت آمده است:

وِنِگِیرَانُ چُشْمِ رَا اَز اِنْتِیْظَارِ وَضِلِ تُو

تَا کِه رَخْتِ خُویش را در منزل دیگر کَشَانُ

۵- مصرع اول، در (ن-س) بدین صورت آمده است: «تَا کِه اَغْیَارَانُ جَزِی زَاْشَرَارِ دِلِ اَکْه نَبَنْدُ»

غزل ۱۰۲

- ۱- مَنَم آن شَجَر، کِه دَر باغِ جِهَانِ ثَمَرِ نَدارانِ
خَبُو بُرِ کَنَنَدُم اَز بُنِ مُو کِه هیچ بُرِ نَدارانِ
- ۲- زِ فَلَکِ بِه رُتِبِه بَرْتَرِ بِه مَرَاتِبِ اَز مَلایِکِ
مُو زِ خَاکِ بَس تَر، اَز خُومِ سَرِ مُو خَبَرِ نَدارانِ
- ۳- تُو کِه خَضِرِ رَهْنَمایی مُو یِکی رِه مَخِ بَکَرْتِه
بُورِه یِکِ رَهیمِ وِئومِنِه، کِه مُو رَاهِبِرِ نَدارانِ
- ۴- شُماها کِه تُونَد، شیدُونِه بِه وادیِ مَحَبَّتِ
بِشیدُونِ کِه خُو شُوما مُو، سَرِ اینِ سِفَرِ نَدارانِ
- ۵- رِه عِشْقُو وَ خَطَرِ ناکِ زِ رَهزَنانِش تَرسانِ
کِه خَطَرِ بَجَزِ رِه مَخِ کَرْتِ اِبی وَ تَرِ نَدارانِ
- ۶- تینِی اِی فِرِشْتِه صُورَتِ رُخْتِ اَز آما مَبُوشِنِه
کِه دَبُوشِنِه یا نَبُوشِنِه کِه چُشِ اَز تُو بَرِ نَدارانِ
- ۷- نِه بَسانِ بُوالْهوشْها بِکِرانِ هُوسِ بِه هَر کِی
بِخُودا کِه جَزِ تُو خَاطِرِ بِه کَسِ دِگَرِ نَدارانِ
- ۸- تُو خُو غَیْرِ شِیپِه دَرِ باغِ وَ گِلِ وِصالِ چینِه
نِهُو هیچِ نُوکِ خاری کِه مُو دَرِ جِیگَرِ نَدارانِ

- ۹- بُورِه مَنَتی سَرْم نِه وَ زِکُووِه های کُویت
مُورَا جی بِکی بِواژِه تینیا، صَرَز نَدارانْ
- ۱۰- شوی کِه حَکایتْ اَز قَامَتْ وَ زُلفِ تُو میانْ تُو
مُوشُوی اَز آن شُو قَدَر بِلَنَدَتَر نَدارانْ
- ۱۱- خاراِیی جزی مَنالِه زِ فِراقِ اوْشُو وِرو
خُوم اِگَر نَداریانْ مِیلْ بِه خَرَجْ بَر نَدارانْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَدارانْ: ندارم خُبُو: خوب است
- ۲- خُوم: خودم
- ۳- رِه: راه مَخْ بِکَرْتِه: گم کرده بُورِه: بیا وَنُومِنِه: نشان بده
- ۴- تُونْد: تند شیدُوِنِه: می روید بِشیدُونْ: بروید *خُو: با
- ۵- عَشَقُو: عشق است تَرَسانْ: ترسم رِه مَخْ کَرْتْ: راه گم کردن اِبی: دیگر وَتَر: بدتر
- ۶- تینی: اینقدر آما: ما مَبُوشِنِه: می پوشان دَبُوشِنِه: بپوشانی نَبُوشِنِه: نپوشانی
*چَش: چشم
- ۷- بِکَرانْ هُوسْ: هوس بکنم بِخُودا: بخدا
- ۸- *خُو: با شِیِه: می روی چینه: چینی (چینی) نَهو: نیست جیگَر: جگر
- ۹- بُورِه: بیا مَنَتی سَرْم نِه: مَنَتی سرم بگذار کُووِه: سگ جی: نیز بِواژِه: بگویی
تینیا: اینقدرها
- ۱۰- *شُوی: شبی *بو: بود
- ۱۱- خاراِیی: بیهوده شُو وِرو: شب و روز *خُوم: خودم نَداریانْ مِیلْ: میل نداشته
باشم

توضیحات:

۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «چُش»، «دِل» آمده است.

غزل ۱۰۳

- ۱- یایِ بادیه خونِ زاهد را مُو دَر ساغَرِ کِرانُ
مُو کِرانِ این کاز را و رَفَعِ دَرِدِ سَرِ کِرانُ
- ۲- مُو کِه زاهد هَر چِه واژو دِل نَتانِ خُونَم رِیژو
هَر قَشَه واژو کِزان و تَر نَبُو باوَرِ کِرانُ
- ۳- ای نِگارِ سَرُو قَدِ لَایِه رُخ، جامی هِیَه
زان شَرابِ رُوحِ افزا تا دُماغی تَرِ کِرانُ
- ۴- مُو کِه دایِم قَبِلَه اُبروَت را مُتَوَجِه آن
دِین نَدارانِ گَز نوما دَر قَبِلَه دیگَرِ کِرانُ
- ۵- بَعْدِ صا سَالِ اَز کِرِه اَنَدَرِ سَرِ خاگُم گُذَر
بُوسَنَه اَز، بَانِ بَه یادِ قَامَتَتِ سَرِ بَرِ کِرانُ
- ۶- گُولِ بَنَدِه هَمِز، اَز شیرینِ زَبانِیها مُو را
مُو نَزوَنانِ دَسِتِ تُو، یارا چِه خاکی سَرِ کِرانُ
- ۷- تُو نِه بَدِ وَا تا بَیْبانِ ماچِیتِ اِتانِ خُونَتِ رِژانُ
مُنْتَطِرُ تا کِی هِینیانِ چُشمِ را بَرِ دَرِ کِرانُ
- ۸- بی گُلِ رُویتِ شُو وُ رُو، ای بَهارِ مَکْرُمَتِ
خاژ را بالِیشتِ سازانِ خاگ را بَسْتَرِ کِرانُ

۹- اَز فِرَاقَتِ سَالِ وُ مَاهِ وُ رُو وُ شُو وَاژُو جَزی
سینِ بَوَاژَانِ، سینِ بَوَاژَانِ تَا کِه یَکِ دَفْتَرِ کِرَانِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- یایِ: جایِ *مُو: من در ساغر کران: در ساغر کنم
- ۲- وَاژُو: گوید دِلِ نَتَانِ: دل ندهم خُونُم رِیژُو: خونم ریزد قَشَه: حرف، سخن وَتَر: بدتر نَبُو: نباشد
- ۳- جَامی هِیْتِه: جامی بده
- ۴- مُتَوَجِهِ آن: متوجه هستم دینِ نَدَارَانِ: دین ندارم نُوْمَا: نماز
- ۵- اَز کِرِه... گُذَر: اگر گذر کنی بُوَسْتَه اَز بَانِ: اگر بوسیده باشم صَا: صد
- ۶- گُولِ بَنْدِه: فریب دهی، گول زنی هِمَز: همیشه، همه اش نَزُو نَانِ: نمی دانم
- ۷- تَوْنَه پِدَوَاتَا: تونگفتی بییانِ: بیایم اِتَانِ: بدهم خُونَتِ رِژَانِ: خونت بریزم هِنِیَانِ: بنشینم
- ۸- شُو: شب رُو: روز خَاژُو رَا بَالِیْشَتِ سَاژَانِ: خار را بالش سازم
- ۹- وَاژُو: گوید سینِ بَوَاژَانِ: چنین بگویم

غزل ۱۰۴

۱- چَرُو خُوڊ را تینیا، یا بِخُوسان وَا بِخُوسان
لَنگرا یاده بِخُوسان و خوما یا بِخُوسان

۲- جَز خیالِ تُو و ذِکَرِ تُو و فِکَرِ تُو مُدام
هَر چه داران و نَداران همه را وَا بِخُوسان

۳- اَز دَم بِیَرِ مُغانِ مِی بِه نِی نامِ رِژان
بیش اَز اَنکِه مَلِکِ اَلْمُوتِ بیوَنّا بِخُوسان

۴- باده شوقِ زِدِستِ طَرَب، آرو بِخِران
تینیا بِخِمِه نیاں کار، به فَرِدا بِخُوسان

۵- سِیَرِ گُلگِشتِ کِه شان، کُورِ بِیو، هِی دُو چُشم
با وُجودِ تُو اِگَر بَرِ گِلِ رَعْنّا بِخُوسان

۶- کِی بِیو، دِی بِشو و مُوسِمِ باهازِ بیو
تَن سَرِما زِدِه یِک چَنَد به گَرِما بِخُوسان

۷- خُو یِکی شَاهِدِ کِی شان بِه لَبِ جُو اینیاں
مِی خِران، رَقِصِ کِران، کَفِ بَرَنان، یا بِخُوسان

۸- هَر چه را بِیَرِ مُغانِ وَا زُو وِه رَفْتارِ کِران
آتشِ اَندرِ جیگَرِ زاهد و مُلا بِخُوسان

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چَرُو: چرا تینیا: اینقدرها یا: اینجا بَخُوسان: بیندازم، بزنم وَا: آنجا یاده: در اینجا *خوما: خودم را
- ۲- دَاران: دارم
- ۳- رَزان: ریزم بیو: بیاید نَا بَخُوسان: حالت احتضار و جان کندن، (این ترکیب را آقای رضا سجادی «تسلیم شوم» معنی کرده‌اند
- ۴- آرو: امروز بِخِران: بخورم بَخِمه نیان: بخمه نیستم
- ۵- شان: روم *کوز بیو: کور شود *هی دُو: هر دو
- ۶- کی بیو: کی بیاید *دی پشو: ماه دی برود باهاز بیو: بهار بیاید
- ۷- شان: روم اینیان: بنشینم می خِران: می خورم، می بنوشم رَقص کِران: برقصم کَف بَرَنان: کف بزنم
- ۸- وَا زُو وِه: می گوید رَفَتاز کِران: رفتار کنم جیگر: جگر

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «لَنگَر ایا دِه بَخُوسان، خوما خوم یا بَخُوسان»
- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «نا»، «تا» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «رَقص کِران»، «عیش کِران» آمده است.

غزل ۱۰۵

- ۱- اِگه مُؤْمِن اِگه کَافِر اِگه هِنْدُو، هِنْدُو
خَسْتِه وَ شِيفْتِه اَن چُش جَادُو هِنْدُو
- ۲- هِر گُروهي کِه وِينِه سِلْسِيلِه اِي دَر نَازُو
هَمِه هِمبَسْتِه اَن سِلْسِيلِه گِيسُو هِنْدُو
- ۳- يُو رُخ وَ قَامَتُش اَن دَر نَظَر، هِر وَ قَت وَ نَان
گُل کِه دَر گُلشن وَ سَر وَ ا کِه لَب جُو هِنْدُو
- ۴- مُو هَمِي زُو نَان هِر طَايِفِه رُو زُو بِه تُو هُو
گَر کِه اَيْن سو، اِگه اَن سو، اِگه هِر سُو هِنْدُو
- ۵- دُو هزاران مِلَل وَ مَذْهَب وَ دِين رَا بِيْمْدِي
اَز تُو وَايِنْدِه اِگَر کَهْنِه اِگَر نُو هِنْدُو
- ۶- مُو نَرُو نَان کِه بَدُو وَ مُو نَفْهَمَانِه کِه خُب
بِه قَدَايِ هِمِه زُو بَان هِمِه اَز او هِنْدُو
- ۷- تُو وَه او سَا، هِمِه سَايَه دَسْتِگَاهِ تُو اِنْد
اِگه کُو وَه، اِگه شِيرِنْد وَ اِگَر، لُو، هِنْدُو
- ۸- اِي جَزِي کَار نَدَا رِه بِه تُو چِه رَد وَ قُبُول
هِر چِه وِينِه هِمِه بَرِيَايِ خُونِيگُو هِنْدُو

- ۹- يٰكْ گِلِه وَچِه پُر خواز دارو دُورْت را:
 بُورها تَنبَل و دُتْها هِمِه چو چو هِنْدُون
- ۱۰- دُو هزاران قَتّه مُفتّا بِكِرِه يَخْ نِگيرُو
 تُو اَگَر تُو نِه اَي مَرْدُوْم هِمِه اَز بُو هِنْدُون

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اِگِه: اگر هِنْدُون: هستند *چُش: چشم
- ۲- وِنِه: بینی دَرَنّاوُن: در گلویشان، در گردنشان
- ۳- یو: آید وِنّا: بینم سَرَوّا: سروها
- ۴- زُوِنّا: می دانم رُوژُوُن: رویشان هُو: هست
- ۵- بِيَمْدِي: دیدم وَاِنْدِيه: می گویند
- ۶- *مُو: من نَزُوِنّا: نمی دانم کِه: چه کسی بَدُو: بداست نَفّهْمَا نِه: نمی فهمم
 خَب: خوب بِه فِدَايِ هِمِه ژُوُن بَان: به فدای همه آنها باشم
- ۷- تُووِه: توهستی اُوَسّا: استاد سَا تِه: ساخته تُوَانْد: توهستند کُووِه: سگ
 شِيَرِنْد: شیر هستند لُو: شغال
- ۸- کار نداره: کار نداری وِنِه: بینی *بَرِيَايِ خُو: برجای خود
- ۹- وَچِه: بچه پُر خواز: پر خور دارو دُورْت را: دور تو را دارد. (دور تو را گرفته اند)
 بُورها: پسرها دُتْها: دخترها *چُو: مانند *چو: چوب چُوچو: کنایه است از:
 بیعرضه بودن و بیکاره بودن
- ۱۰- قَتّه مُفتّا بِكِرِه: سخنهاي بی ارزش بگویی *تُو نِه و بُو: تار و بود

توضیحات:

- ۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «مُو نَزُوِنّا کِه بَدُو»، «مُو نَفّهْمَا نِه کِه بَدُو» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بِه فِدَايِ هِمِه»، «مُو فِدَايِ هِمِه» آمده است.

۷- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

اَوْسَا اَوْنُو، اَمَاسَاتِيْهٖ اَنْ دَسْگَهِم

گَزْ کُووهِ وُ مِلّی وُ شِیز، اِگَزْ لُو هِنْدُوُنْ

۸- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بِه تُو چِه رَدَّ وُ قَبُوْلْ»، «بِه تُو چِه اَيْن قَنَهَا» آمده است.

غزل ۱۰۶

- ۱- هر چه بموات، نریگو، گوجدایی به میانمُون
بوره ای آرام جانمُون، که نریگو بشو جانمُون
- ۲- نه اومه بز سر بالینم و ترسان نوینانش
آه و صد آه نموندی و، دژون بست چشانمُون
- ۳- تو نیرستیبه که بی مو چه کیره، تات پواژان
زفراق تو به سر شو چه بها روچه خزانمُون
- ۴- تو که خو بوالهوسان خو هوس و ناز رشییه
چه خبر تو ز رخ زرد و قد همجو کمانمُون
- ۵- بی رخ و زلف تو ای ماه کمان ابرو نزونه
و بورووه چه به اما چه شووان و چه رووانمُون
- ۶- آماها هیچ ای از تو ثباتی نوینیمه
بو که مون زنده و دارو نفس زنده دلائمُون

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بموات: بگفتم نریگو: نزدیک است میانمُون: میانمان بوره: بیا جانمُون: جانمان
* بشو: برود
- ۲- نه اومه: نیامد ترسان: ترسم نوینانش: اورا نبینم نموندی: ندیدیم دژون
بست: بستند چشانمُون: چشمانمان

۳- نَپَرَسِیَیَهِ: نمی پرسى چه کِرِه: چه مى کنی؟ تات: تاتورا بواژان: بگویم
*شو: رود

۴- *خو: با ره شییه: راه مى روی چه خَبَر تُو: چه خبرت هست (تو چه خبر داری)

۵- نَزُونَه: نمی دانی وِیورُوِه: مى گذرد

۶- اِی: دیگر نوینیمه: نمی بینیم *بُوکِه: باشد که مۇن: ما را ژنده و دارو: زنده
بدارد ژنده دِلانمُون: زنده دلانمان
توضیحات:

۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «چه شووان و چه رووانمُون»، «چه بهار و چه خزانمُون» آمده
است.

غزل ۱۰۷

- ۱- ای خوش آن بزم که مو خُو تُو همدستِ بَبَانُ
تُو خِرِه باده و از شوقِ تُو، مُو مَسْتُ بَبَانُ
- ۲- نَمَکین لَبْتُ از خَنده، نِمی پیوَنَدُو
چاکِر و بَنده یِ آن خَنده یِ پیوَشْتُ بَبَانُ
- ۳- جُز تُو گَرِ بَا وُ سَر وُ دَسْتُ مُو غِیری طَلَبُو
وِیترِ آنُو، که مُو بی بَا وُ سَر وُ دَسْتُ بَبَانُ
- ۴- مُو که دیوانه یِ آن سِلْسِله یِ مُو یِ تُو آن
کِی به هَر سِلْسِله ای بینِ اِبی پابَشْتُ بَبَانُ
- ۵- ای جزی بی‌مَگِیته هُو سَاعِدِ سِیمینِ نِگارُ
آن مَبَادَا که دَرِ این دُورُ تَهی دَسْتُ بَبَانُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من *خُو: با همدستِ بَبَانُ: همدست شوم خِرِه: خوری
- ۲- نِمی پیوَنَدُو: نمی پیوندند، (بهم نمی آید)
- ۳- طَلَبُو: طلبد وِیترِ آنُو: بهتر آن است
- ۴- تُو آن: تو هستم سِلْسِله ای بین: سلسله ای دیگر اِبی: دیگر
- ۵- بی‌مَگِیته هُو: گرفته ام

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «مُو به قُرْبَانِیْ اَنْ خَنْدِهٖ پِنُوَسْتِ بِبَانُ»
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «مُو که اَشْفَتِهٖ اَنْ سُنْبَلِ گیسوِیِ تو اَنْ»

غزل ۱۰۸

- ۱- جُزْ شُو و رُو که مِی اَز ساغَرِ حَسِرَتِ بَخْرَانُ
بِه وصالَتِ نَرَسَانُ هَر چِه تَقْلًا بِکِرَانُ
- ۲- چَرِ سَرِی بَرِ سَرِ اِیْنِ بِی سَرُو بایانِ نَکِشِه
ای کِه دَرِ بایِ تُو واپِشْتِه هُو، سَرِهایِ سَرَانُ
- ۳- یایِ اَشْکِ آیو مُورَا لَخْتِه جِیگَرِ زُچْشامُ
مُو بَرایِ تُو چَنِینانُ، تُو بَرایِ دِگَرانُ
- ۴- هَر کِه را یازِ کِشُو، رَنده و جاویدانُ بُو
مُو خَبَرِ بِمِکِه شوما را، بِی اید، ای بیخَبَرانُ
- ۵- هَر سَعَتِ اَز اَثَرِ عِشْقُو وِیا، بِنْد و نِه
دُتیها اَز ماماهازُون و بُورا، اَز پَدْرانُ
- ۶- رُو اَزَل تا بِه دُو قُونِ بِسْمِلِ عِشْقِنْدِ نَزُونانُ
چَرُونُ اَز عِشْقِ بیدی، فِرْقَه خُونینِ جِیگَرانُ
- ۷- سَرِ بِی عِشْقِ اِنْد، بای بِه بِی عَقْلِ حُوسِنْد
ای خُوشا حَالَتِ مَسْتانِه اَن دِیده و رانُ
- ۸- کُوهِ عِشْقُو کِه زَمینهازِ بِکِه مُسْتَحْکَمُ
اَسْمُونَا پَشْرُونُ خَمِ بَبُو زینِ بارِ گَرانُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *شو: شب رؤ: روز بخران: بخورم نرسان: نرسم تقلا بکران: تقلا بکنم
- ۲- چز: چرا نکشیه: نکشی دز پای تو: واپشته هو: در پای تو به باد رفته است
- ۳- یای: جای آیو: آید جیگر: جگر *چشام: چشمهایم چینان: چنین هستم
- ۴- کشو: کشد زنده: زنده *جاویدان بو: جاویدان باشد خبیر بیکه شو مارا: شمارا
خبر کردم بی ایذ: بیایید
- ۵- سعت: ساعت عشقو: عشق است ویا بندونه: جدا می شوند دتیها: دخترها
ماماهاژون: مادرانشان *پورا: پسرها
- ۶- ذوقون: حالا بسمل عشقند: بسمل عشق هستند نزوان: نمی دانم چژون از عشق
بیدی: چه چیز از عشق دیدند
- ۷- *بی: دنبال ایند: گذارند خویند: زنند
- ۸- عشقو: عشق است زمینهاژ بیکه مستحکم: زمینها را مستحکم کرد آسمونا: آسمانها
پشرون: پشتشان *خم ببو: خم شد

غزل ۱۰۹

- ۱- مُنْتُ بِکُشْتِ وَ نَبِدَوَاتْ کُشْتِه‌ای دارانْ
 بِه کُشْتِه دِلِ خُو خُونِ سِرِشْتِه‌ای دارانْ
- ۲- بِه بُوتِه غَمِ عِشْقَتْ سُوْزَانْ وَ سَازَانِه
 بِه اَسْ یُونِ دِلِ گَنْدُوْمِ بِرِشْتِه‌ای دارانْ
- ۳- هزارْ هَمْچُو مُو بِدِ کَرْتِه بَایْمَالِ جَفَا
 مُو اَزْ کِه چَلِ نَبَانْ اَزْ تُو چِه چُشْتِه‌ای دارانْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- مُنْتُ بِکُشْتِ: مرا بکشتی نَبِدَوَاتْ: نگفتی دارانْ: دارم *خو: با
- ۲- سُوْزَانْ: سوزم سَازَانِه: می‌سازم بِه اَسْ: نگاه کن یُونِ: ببین
- ۳- *مُو: من بِدِ کَرْتِه بَایْمَالِ جَفَا: بایمال جفا کرده‌ای چَلِ نَبَانْ: دیوانه نباشم
 *چُشْتِه‌ای: چشمداشتی، توقعی

توضیحات:

*این غزل بظاهر ناتمام، به همین صورت در دو نسخه (ن-س) و (ن-خ) آمده است.

غزل ۱۱۰

- ۱- به قَتَه داغِ نِه، ای شوخ دُو لَعْلِ شِکَرین
یِک قَتَه واژه و وانگه بیه شوخ از شیرین
- ۲- صا هزاران قَتَه یِ شِر و وِرات بیوازان
تا نَوائند خَلایق که اینو مایل این
- ۳- تُو دُر آغوشِ رَقیبان و مُو بَد نام غَمْت
اَخِر ای شوخ، خُو آماره بَشِه وِیتر از این
- ۴- سِینِ که زُلفاتِ بَر آن گوِشِه چُشَهاتِ هِنه
کافِر از کُفر و گَر تُو و مُسلمان از دین
- ۵- دُو نِفَر هِنْد، به بُر خوارِ که صاجِب طَبَع اِنْد
جَزی اَنْدُر جَزو مَشهُور و سِینی اَنْدُر سِین

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- قَتَه: حرف، سخن داغِ نِه: باز کن واژه: گویی بیه: بیر
- ۲- صا: صد قَتَه یِ شِر و وِرات بیوازان: سخن بیهوده و یاوه به تو بگویم نَوائند: نگویند
- ۳- غَمْت: غم تو *خو: با اما: ما ره بَشِه: راه برو وِیتر: بهتر
- ۴- سِینِ که: چنین که هِنه: نهی، بگذاری و گَر تُو: برگردد
- ۵- هِنْد: هستند اَنْدُر جَزو: در جزاست سِین: از دهات برخوار

غزل ۱۱۱

- ۱- مُو کِه وینه نه سَریمو و نه سامان داران
نه غم جان، نه غم نان، غم جانان داران
- ۲- چه سَتَمها کِه به مُو، آمه از آن چشم سیاه
چه نِمکها به جگر، زان لب خندان داران
- ۳- تُو خُو اغیارِ آنیس و مُوشو و روزِ فراق
آه و افغانِ دلِ بریان، چُشِ گریان داران
- ۴- مو و حاجی دارم دَرِ ره به دُونیا توفیر
او به پا و مُو به دلِ خارِ مُغیلان داران
- ۵- زاهد از نِعْمَتِ فِرْدَوْش مُو را غُصّه مَتِه
مُو جی شه داران و مه داران و سُلطان داران
- ۶- وَجْهَه بَرِ حَقِ شَه، فِیضِ علی یارِ مُو، او
تا کِه اِمکان، مُو دَرِ اینِ عالمِ اِمکان داران

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من وینه: (می) بینی نه سَریمو: نه سری برای من است، (نه سری دارم)
داران: دارم
- ۲- آمه: آمد
- ۳- *خُو: با *شو و رو: شب و روز *چُش: چشم

۴- دَارِمُ: داریم دَر رِه: در راه یِه: یک دَوْنِیَا: دنیا *تَوْفِیرُ: تفاوت

۵- مَتَّه: مده جی: نیز

۶- یار مُو او: یار من است

توضیحات:

۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «آمه»، «بُئِشُو» آمده است.

۵- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

۶- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «وَلِی بَزْ حَق سُلْطَانُ عَلِی یارِ مُو او»

غزل ۱۱۲

- ۱- گویمه لب از این آه جگر باز دَبَنَدان
وَز بَارِه دِل دیدِه خُونباز دَبَنَدان
- ۲- گَز گَرْدِش چُشم اینو، آن سِلْسِلِه مُورا
نَاقُوس پُلُونان و زُنار دَبَنَدان
- ۳- آن رُو کِه وینان دَز کییه مون جلوه کریته
صا بَرْدِه دِل بَرْدَرُو دیواز دَبَنَدان
- ۴- گَز از پی گُلگشت، به گُلزار خَرامِه
بَر واز حُسودی رِه گُلزار دَبَنَدان
- ۵- حُون واران از این دیدِه کِه از گُلشن، باغُون
گُل دَسْتِه تَرَبَنَدُو وُ مو خاز دَبَنَدان
- ۶- تاری اِگر از حَلِقَه زُلْفَت به کُفُم یو
حَلق آئیتِه خُود را به همان تاز دَبَنَدان
- ۷- مَحْبُوبِ علی پیر رِه عَشَقُو اِگر مُو
خُود را به همان قافِلِه سالار دَبَنَدان

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گویمه: می خواهم دَبَنَدان: ببندم

- ۲- اینو: این است *بِلُولُنَّانْ: بجنبانم
- ۳- رُو: روز وینانْ: بینم کییه مون: خانه مان جلوه کرّیه: جلوه می کنی صا: صد
- ۴- خَرامِه: خرامی، بخرامی وا: باد
- ۵- *خُون وارانْ: خون بارم باغون: باغبان بَنَدُو: بندد *مُو: من
- ۶- بِه کَفَمُ یو: به دستم آید حَلَقُ آئیه: حلق آویز
- ۷- پیرِ رَه عَشَقُو: پیر راه عشق است

توضیحات:

- ۳- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «دَرِ کِییه مُونْ جِلُوهِ کرّیه»، «درِ نِظَرُمْ جِلُوهِ کرّیه» آمده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «زُلْفَتْ»، «زُلْفَشْ» آمده است.
- ۷- مصرع اول در (ن-س) بجای «مَخْبُوبُ عَلی»، «سُلْطَانُ عَلی» آمده است.

غزل ۱۱۳

- ۱- مُسْلِمَانَانُ فَعَانُ أَزْ نَازُکِیِ خَوِیِ دِلْدَارَانُ
همه ترسند ز آغیاران و مُو ترسانه از یاران
- ۲- مَبَرُ، اِیْ هَمَنِشِیْنُ شَبْهَایِ مَهْتَابُیْمِ بَه کَوِیِ او
که مُو دیوانه آن، ترسانه از سَنَهایِ دیواران
- ۳- چِه پَرِسِه از مُقَیَّدَهایِ زُلفِیْنَش پَرِیْرُو یا
که هِنْدُونُ چُونِ سُلَیْمَانَانُ بَه زَنجیرُتِ گِرِفْتاران
- ۴- بِرِزُ دَرِ خَاکِ سَاغَرُ رَا وَ دَسْتُ أَزْ کَارِ مِی بَرِشُو
که از جُشْهایِ مِیْگُونِ تُو سَرِ مَسْتِیْنْد هشیاران
- ۵- خُوشِ آن گُلْگِشْتِ کَزِ مَسْتِیِ بَه گِردِ گُلِستَانِ گَرْتِم
زِ مِی بِنْدِ مَسْتِ، مِیخواران و مُو از چُشْمِ مِیخواران
- ۶- بُورِه بَی پَرْدِه دَرِ گُلْشَن و نُو مِیْنِه رُویِ گُلْگُونِ رَا
که بَا یَا دِ گِلِ رُویِ تُو گِلِ کَارِنْدِ گُلْکَاران
- ۷- دُو شِیَا دِنْدِ دَرِ عَالَمِ یَکِی زَا هِدِ یَکِی صُوفِی
بِزُونُ دُزْدَا، دِلِ عَالَمِ، اَمَانِ از اِیْنِ دُو عِیَاران
- ۸- بَه بَایِ خُودِ جَزِی نَا رَفْتِه دَرِ قَیْدِ هَوَسِ لَیْکِنِ
جُنُونِ اَنگِیزِ مِی کَرْدَنْدِ اَن گِیْسُویِ طَرَاران

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من تَرَسَانِه: می ترسم
- ۲- دیوانِه آن: دیوانه هستم سَنَهای: سایه های
- ۳- پَرَسِه: (می) پرسی هِنْدُون: هستند
- ۴- پِرْز: بریز *دَسْت پَرَشُو: دست بشوی چُشَهای: چشمهای
- ۵- گَرَتِیم: گردیم مَسْت بِنْد: مست باشند
- ۶- بُورَه: بیا وِ نُوْمِنِه: نشان بده
- ۷- پَرُون دزدا: دزدیدند

غزل ۱۱۴

- ۱- بُورِه بُورِه کِه مُو خُو تُو گُومِه قَاها بِکِرَان
بُورِه کِه بی تُو زِدَسِت تُو شِکُوِه ها بِکِرَان
- ۲- زِدُورِی رُخ تُو ای نِگارِ مُشکینِ مُو
سَری اِنان، به دُو زانو خُودا خُودا بِکِرَان
- ۳- زِهَجِرِ تُو چُو ما مایی کِه وَچِه اَز مِرُوِه
رُو وُ شو وُ مَه و هَفْتِه چُو بی نَوا بِکِرَان
- ۴- اِگَر کِه بَنَد به بَنَد مُورا و یا سازِند
به گُوی عِشْق نِه مِرَدان، اِگَر صِدا بِکِرَان
- ۵- اِگَر کِه مِی کِدِه وُ مِی گَسار وُ ساقی، این
نُوما مُدام به جامِ جَهان نَما بِکِرَان

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بُورِه: بیا * بُور: بسر * مُو: من * خُو: با گُومِه: می خواهم قَاها بِکِرَان: (حرفها بزنم، سخنها بگویم) شِکُوِه ها بِکِرَان: شکوه ها بکنم
- ۲- اِنان: نهم، بنهم، بگذارم
- ۳- وَچِه اَز: بچه اش مِرُوِه: می میرد * رو و شو: روز و شب
- ۴- و یا سازِند: جدا سازند نِه مِرَدان: مرد نیستم
- ۵- نُوما: نماز

غزل ۱۱۵

۱- شُوا لَا تَا صُبْحُ، اَزْ هَجْرَانْتِ اِیْ گُلْ پیرُهَنْ
مُو بِنَالَانْ سِیْنْ کِهْ بُلْبُلْ نَالُوِهْ اَنْدَرْ چَمَنْ

۲- خُو مُو اِیْ دِلْبَرِ بَوَا رَمْزِی اَزْ اَنْ زَنْجیرِ زُلْفْ
تَا کُووَا گُوْدِهْ کَشِهْ دِلْ رَا خُو اِیْنْ مُشْکِیْنْ رَسَنْ

۳- اَخَرِ اِیْ لَیْلِی مَهْوَشْ، نِیْ مُو یَاَنْ مَجْنُونْ تُو
اَخَرِ اِیْ شِیْرِیْنْ بِکِهْ رَحْمِیْ بِهْ حَالِ کُوْهْکَنْ

۴- یُوسُفْ اَزْ گُوْدِهْ بُو یِنِهْ بُوْرِ بِوِیْنْ مَاهِ مُو رَا
مُو چُو یَعْقُوبْ و سَرَاچَمْ ثَانِیْ بَیْتُ الْحَزَنْ

۵- چُونْ وَرْمْ شُو، وَاژِهْ، شُووِهْ جَانِ شِیْرِیْنَمْ زَتَنْ
چُونْ وَرْمْ یُو، وَاژِهْ یُووِهْ جَانِ شِیْرِیْنَمْ بِهْ تَنْ

۶- زَانْ لُووَا یِ رُوْحْ اَفْرَا کَامِ مُشْتَا قُوْنُرْ، اِتَا
زَانْ مِیَاَنْ مُوْزْ رَا بِکِهْ اِنْگَشْ نَمَا یِ مِرْدْ وَرَنْ

۷- سَرْ رُوْ گُوشِیْ چُونِکِهْ اِنْگَارُوْ وَنَا بَهْ خُو رَقِیْبْ
سَرْ زِیْمِیْنْ بَنْدَانْ، پَرَنْ رَا پَارِهْ سَا زَانْ دَرْ بَدَنْ

۸- خُو خُوْمْ اِنْگَارَاَنْ جَزِیْ اَخِرْ کُوْمِیْنْ هَجْرَانْ کِشُوْد
دَسْتْ بَنْدْ وُ بَرْ سِیْنُرْ یَعْنِیْ وُ اَوْ هَجْرَانْ مَنْ

۹- سَاقِیَا وَرِ مِی هِیَهِ کَانَ نَازَنِینْ بِرْ خُشْتِیَه هُو
اَز شِکَنج زُلف دَر کَامُم شِکَن اَنَدَر شِکَن

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *شُو: شب، بِنالان: بنالم، سین که: همانطور که، چنین که: نالووه: می نالد
- ۲- *خُو: با، *مُو: من، پَوَا: بگوی، تَاکُوَا: تا کجا، گُوْدِه: می خواهی، کِشِه: کشی
- ۳- مُوِیان: من هستم، رَحْمی بِکِه: رَحْمی بکن
- ۴- گُوْدِه: می خواهی، پَوِنِه: ببینی، بُورِ: بیا، پَوِنْ: ببین
- ۵- وَرْم: نزد، *شُو: رود، وَازِه: گویی، *شُووه: می رود، یُو: آید، یُووه: می آید
- ۶- *لُووا: لبها، کَام مُشْتاقُونَز اِتا: کام مشتاقان را داد، مُوَرِ بِکِه اِنْگِش نَمَا: مرا انگشت نما کرد، زَن: زن
- ۷- اِنْگَارُو: حرف (می) زند، وَنَانِه: می بینم، سَرِ زِمینِ بَنْدَانْ: سر به زمین (می) زنم، پَرَن را پاره سازان: پیراهن را پاره سازم
- ۸- *خُوم: خودم، اِنْگَارَانْ: حرف (می) زنم، کُومینْ: کدامین، کِشُوْد: تورا می کشد، دِست بَنْدُو بَرِ سِنِزْ: دست به سینه اش می زند، وَاوْ: گوید
- ۹- وَرْ: برخیز، هِیَهِ: بده، بِرْ خُشْتِیَه هُو: انداخته است

توضیحات:

- ۳- مصرع اول در (ن-خ) بجای «مُوِیان مَجْنُونِ تو»، «اما مَجْنُونادِم» آمده است.
- ۴- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
یُوسُفْ اَز گُوْدِه وَرِه بُورِه وَرِه مَوه مُورا
کَز غَمش یَغْقُوبْ سَان دَارَانْ یِه بَیتِ الحَزَن
- ۵- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
چُون وَرْم دِه شُووه شُووه جَان شِیرِینِم زَن
چُون وَرْم یُووه یُو وَازِه جَان شِیرِینِم بَه تَن

۶- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

۸- مصرع اول در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «خُو خُوژ اِنگار وُ جَزی کَاخِر کُومین هِجران
کشو»

غزل ۱۱۶

- ۱- غَمْرُ بُیْشُو یَارُمُونُ بیدی وَنَسَا یَارُمُونُ
آه از غَمْرِ کَم، آه از حَسْرَتِ بِشِیَارُمُونُ
- ۲- تَا کِه از چُشَمِ مُو خُونُ جَارِی وَنَسَا هَمْچُو سِیَلُ
ایمَنِیژْ هِیْشِکِی نَدَا از آه آتَشْبَارُمُونُ
- ۳- هِیْشِکِی هِیْشِکَارِی خُو هِیْشِکِی نَدَارُو خَاصِه مُو
هَر چِه رُوْمُ آیُو بِه سَر، هُو از تَنِ نَاخَوَارُمُونُ
- ۴- بیدی آخِرِ نَثْمِه ای بَالِیْنِ مُو تَا بِدَوْنَانُ
رُو قِیَآمَتِ کَفْتِ اِیْ آرَامِ جَانِ دِیدَارُمُونُ
- ۵- خُو تَمَامِ خَلْقِ دُونِیَا دُورِی وَ دُوسْتِی جُبُو
وَتَر از مَارُژ وَ نَانِه هَر کِه وَ سَا یَارُمُونُ
- ۶- اِیْ جِزِی یَارُو نَزُونَانِ یُووِه آخِرِ یَانِیُو
وَر بِزُونِیْمُونُ نِیُو، آمَاجِی شِمِ بُیْ کَارُمُونُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *بُیْشُو: رفت یَارُمُونُ: یارمان، محبوبمان، معشوقمان بیدی: دیدی وَنَسَا یَارُمُونُ: دوستان نشد، کمک کارمان نشد
- ۲- *مُو: من جَارِی وَنَسَا: جاری نشد *ایمَنِیژْ هِیْشِکِی نَدَا: هیچکس ایمنی نداشت
- ۳- *هِیْشِکِی: هیچکس *خُو: با نَدَارُو: ندارد هَر چِه رُوْمُ آیُو بِه سَر: مجازا یعنی: هر بدبختی و مصیبتی به سرم آید

- ۴- بیدی: دیدی نَمِه‌ای: نیامدی بِدُونان: تورا ببینم رُو: روز کَفْت: افتاد
- ۵- *خو: با خَبو: خوب است وَتَر ماژو ونايه: اورا بدتر از مار می بینم وِسّا: شد
- ۶- نَزُونان: نمی دانم یووه: می آید نیو: نیاید بِزُونِمُون: بدانیم شِن: رویم *پئی
کارْمُون: دنبال کارمان

توضیحات:

- ۲- مصرع اول در (ن-س) علاوه بر «هَمَجُو سِئِل»، «از فِراق» نیز آمده است.

غزل ۱۱۷

- ۱- تا که مُو عاشقِ آن سلسله مُو وِ سَایان
از فِرَاقش دِه وُ عِشقاش دِه چو مُو وِ سَایان
- ۲- هر چه بِمُخُونِتِه بُو غِیر از اَلِف قَامَتِ یار
دَر نَظَرِ مَحُو، بَبُو تا که خُوم او وِ سَایان
- ۳- گَر ضَعیفان، بِه حِقَارَتِ مَنگَر بَر مُو که مُو
زیر بارِ غَمِ آن یار، چو گُو، وِ سَایان
- ۴- هِمِه رُو سُوی تُو بُو، مُو، جی اِگَر بِمِکِه نوما
قَبیلِه ای نَمِکِه مُعَین، هِمِه سُو وِ سَایان
- ۵- بُورِه بِگِبارِه رُو دُو مَنَتِ رِزَانِ اُزبَاکی
خُوم بُورُو دَتِ بَبُویان خُوم زَن وُ شُو وِ سَایان
- ۶- خَرُو گَا، جی بَانِ کِی کاین قَنه را مُنِکَر، بَان؟
مُو، خُومان آنچِه که هُو، آنکِه نِهو وِ سَایان
- ۷- رُوپی که مُو نَبُویان عَالَم وِ آدَم جی نَبُو
چُونکِه پِندا بَبُویان هِنِ اِنُو او وِ سَایان
- ۸- هر چه قَانو تُو بِه عَالَم دِه مُو اِمْناء
وِش از اینها که زُونِه، کَهَنِه وُ نُو وِ سَایان

۹- تا دۇقۇن كە گزى يان و وچە ھا گىيە كىرنىد
بەر باتىرس، يە شىكل اولۇو وسايان

كلمات و تركيبات محلى:

- ۱- *مو: من *مو: مو وسايان: شدم، ايستادم فراقش: فراق او
- ۲- بمخۇنتە بو: خوانده بودم *بو: شد *خوم: خودم
- ۳- ضعیفان: ضعیف هستم کو: کوه
- ۴- بو: بود جى: نیز بىكە نوما: نماز کردم قبيله اى نىكه معین: قبله اى معین نکردم
- ۵- بۇره: بیا دۇمنت: دامن رزان: ریزم او: آب *پوز: پسر دۇت: دختر *پویان: شدم زن: زن
- ۶- بان: باشم قته: حرف، سخن *خومان: خودم هستم هو: هست نهو: نیست
- ۷- رۇى: روزى *نبویان: نبودم *تبو: نبود *پیدا پویان: پیدا شدم
- ۸- قانونو: قانون است اماناء: نهاده ام، گذاشته ام زونه: مى دانی
- ۹- دۇقۇن: حالا گزى يان: گزى هستم وچە ھا: بچه ھا گىيە كىرنىد: گریه کنند

غزل ۱۱۸

- ۱- چُون نَوینانِه بِکِی غَمهایِ دِل با او بَوَانُ
سَر بِه زَانُو هَام اِنَان، غَمها ما خُو زَانُو بَوَانُ
- ۲- رَخِیْه نَزْ کَرْتِه بِکِی بِیْکَانِ عِشْقِی دَز دِلْت
مُو چی چی خُو تُو زِ عِشْقِی اَن کَمَان اُبْرُو بَوَانُ
- ۳- تُو کِه سُودایِ غَم جَانَان نَدَارِه پَس چِه سُود؟
اَنچِه سَر مُورْ آرْتِه، اَز کَهْنِه وَاَز نُو بَوَانُ
- ۴- تُو کِه حَالِ شُو بَرکْ رَا دَارِه، دُشْمَن اُفْتُووَه
تُو کِه شَامِتْ گِیْتِه، چِه زَان زُلْفِ مَشْکِیْن مُو بَوَانُ
- ۵- دَز خِرَابِه گَز بَوِیْنِه مُرْغِکِی دِلْبَاخْتِه
دَز نَوَا چُون فَاخْتِه هُو، اَن مُو یَا نْ کُو بَوَانُ
- ۶- کِی بِه چِنْگَام بُووَه یَا رَب، خَلْقِه گِیْسُو یِ او
تَا بِه شُو هِجْرَانِ دِل، خُو اَن خَم گِیْسُو بَوَانُ
- ۷- مُو کِه دَز مِیْخَانِه بِمُخُوْرْتِه مِی اَز مِیْنایِ عِشْق
چُون جَزی دَز هَر نَفْسِ یَا هُو وَا مَن هُو بَوَانُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَوینانِه: نمی بینم بَوَان: بگویم * زَانُو هَام: زانوهایم اِنَان: نهم، بنهم، بگذارم

غَمَّاهَا: غمهایم را *خو: با

۲- رَخْنِه نَزْكَرْتِه: رخنه نکرده (است) چی چی: چه چیز

۳- نَدَارِه: ندارِی سَر مُوژُ آرْتِه: به سر من آورده (است)

۴- شُو پَرَك: شب پرّه، پروانه *دُشْمَنُ اَفْتُووِه: دشمن آفتاب هستی گیتِه: گرفته

۵- بَوْنِه: ببینی دَر نَوَا... هُو: در نوا هست اَن مُو یَا ن: اَن من هستم بَو اَن: بگویم

۶- یُووِه: می آید *یِه شُو: یك شب

۷- بِمُخُوْرْتِه: (خورده ام)

غزل ۱۱۹

- ۱- بیز وایتیمه بېان وسان خلاص از دشتتوون
باز هوشارم و نثلندون، چشای مستتوون
- ۲- باز خو، بندو کمند زلف در دالم خوشند
ای خودا روی نداران، آلمان از دشتتوون
- ۳- اونا ها که کاراژونو دلبری، اما موجی
با وجودی بیرهان زی تر بېان پاستتوون
- ۴- آن دودانه خالها که ژرگواژون کنیه هو
خب دل موزون، بخشت در دام ناز شستتوون
- ۵- ویشتر زونه گواژونا ونا از حال شان
اون چشای سرمه سای و ابروی پیوستتوون
- ۶- مونان زلفاژا بهر چه دیم چشهاژ، نو
گور دلاما، خون کرو بیداد و داد از دشتتوون
- ۷- تینی چش هستو رو چشهاژون که از جادوگری
سامری و سخرهاژون هو مقام بستتوون
- ۸- عشقبازان وصالش یا ووا، خارا وزند
باز اگر میلش نبو بی یا او، یاوا وشتتوون

۹- جانِ فدایِ باکبازانی که اندر راهِ عشق
هستزُون هُو نیستی و، نیستی هُو هستزُون

۱۰- چُشم از آلایش دُونیا دژوئبوشنائه هُو
رُو و شو خُو طَرّه جانانه هُو پیوستزُون

۱۱- دِل نَدارو مجزأت پیوند ایی با دِلبران
زانکه خِیلی خِیلی بان، چُش تَرَس از بَشکستزُون

۱۲- دیم داغی خُو هِمه کی شوخی کِرندونه بِجَز
وَر جزی بیچاره ده مُحکم هُو بندو بستزُون

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- وایتیمه: می گفتم پیر... بیان: پیرشوم و سَن خَلاص: خلاص شوم از دشتزُون: از دست آنها و تَلَدُون: نگذارند چُشای: چشمهای

۲- *خو: با خویند: اندازند رُوی نَداران: مجازا یعنی: روزگار خوشی ندارم

۳- کارازُونو: کارشان است *موجی: من هم پیرهان: پیر هستم زی تَر: زودتر بیان
بابستزُون: بای بست آنها شوم

۴- رَز: زیر *کُوازُون: لبهایشان کَنته هُو: کنده (شده) است خَب: خوب دِل مُوزُون
بُخست دَر دَام: دلم را در دام انداختند

۵- ویشتر زُونه: بیشتر می دانی کُوواژونا: کجایشان را و نان: ببینم از حال شان: از حال (می) روم اُون: آن چُشای: چشمهای

۶- نَنان: نمی دانم زلفاژا: زلفهایش را *دیم چُشهاژ نو، (... اَنو): چشمهایش نهد، روی
چشمهایش بگذارد گُوز: (می) خواهد دِلما: دلم را *خون کَرُو: خون کند

۷- تینی: اینقدر چُش: چشم هَسو: هست رُو: روی چُش هَسورُو

چُشمُها زُون: کنایه از اینکه بسیار رند و زیرک هستند سِخَرُها زُون: سحرهایشان
هو: هست

۸- یا وَا: اینجا و آنجا خارا: بیهوده وِرِنْد: (می)دوند *مِیْلُش تَبُو: میلش نباشد
بی پا او: بیجاست یا وَا وِسْتُزُون: اینجا و آنجا دویدنشان

۹- هِسْتُزُون: هستی آنها

۱۰- دَزُو تَبُو شِئَاء هو: پوشانده اند رُو و شو: روز و شب خُو: با

۱۱- دِل نَدارُو: دل ندارد اِبی: دیگری بان چُش ترس: چشم ترس باشم

۱۲- *دِیْم داغی: صورت باز بودن، چهره بدون نقاب و پوشش *خُو: با هِیْه کی: همه
کس شوخی کردند و نه: شوخی می کنند وَر: نزد، پیش مُحْكَم هو: محکم هست

غزل ۱۲۰

- ۱- بِنَجَاهِ سَالِ وِیَوُشْتِ اَزْ عُمْرِ نَازُمُونُ
بِه نَازُمُونُ بِخُرْجِ تُو شَو، بِه نِیَازُمُونُ
- ۲- خُوصَا هِزَا زِ مَذْهَبِ وِ مِلَّتِ، رِه بَیْشُوا اِم
مَعْلُومُ بِه حَقِیْقَتُمُونُ، بِه مَجَازُمُونُ
- ۳- سَاقِی وِرُو، بِه سَاغَرُمُونُ بَی جِجَابِ اِتِه
ذَوُقُونُ، اِی زَبَرْدِه بَرِ اَفْتَادِ رَازُمُونُ
- ۴- رَاهِی بَیْزَنُ كِه رِیْشِه غَمِ اَزْ دِلْمُ كَنِه
اِی نَغْمِه سَازُ، مُطَرِبِكِ خُوشَنَوَازُمُونُ
- ۵- خُویَادِ رُوتِ رُوُزُمُونُ رَا كِرِمِه شَو
هَم یَا دِ مَوْتُ، اَنِیْسِ شُوایِ دِرَازُمُونُ
- ۶- آخِرِ چِه اِحْتِمَالِ بِرُوُوهِ حُسَیْنِ وَازْ
اَنْدَزْ قَرَا زِ دَاژُ، كِرِه سَرِ قَرَا زُمُونُ
- ۷- یَكِ رُو نُوْمَازِ وُ رُوُذِه شَكِ دَاژُمُونُ نَكِه
تَا بُورُخِ تُو جِلْوِه نَمَازِ نُوْمَازُمُونُ
- ۸- بَیْسَتِ وُ بِلَنْدِی وُ ژِرُوْدِیْمِ اَمَآتُووه
هَم تُو نَشِیْبُمُونِه وَ هَم تُو قَرَا زُمُونُ

۹- هر کار داريم، ابي غير از تو و زكه شَم
تو چاره ساز مُونه و تو کار ساز مُون

۱۰- يک شو، جی بُوره با اینه دَر کِيه جزى
گَر سازِيه به نان جوين و پياز مُون

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- وِئوشْت: گذشت *نِه ناز مُون بَخْرَج تُو شو: نه نازمان بخرج تو رفت (نه نازمان در تو تأثیر کرد)

۲- *خو: با صا: صد *رِه ييشولم: راه برفتيم

۳- وِزو: برخیز به: يک اِته: بده دُوقون: حالا اِبی: ديگر

۴- راهی بزن: راهی بزن از دلم کَنه: از دلم کنی

۵- رُوت: رویت رُووَر مُون: روزهايمان *کِرِمِه شو: شب می کنيم مُوت: مویت *شَوای: شبهای

۶- اِخْتِمَال پِرووِه: احتمال می برد سَرَفَر از مُون کِرِه: سرفرازمان کنی

۷- نوماز: نماز رُوَرِه: روزه نوماز و رُوَرِه شَك دار مُون نَكِه: نماز و روزه شَك دار نکرديم *بُو: بود

۸- رُز: زیر *دیم: رو آما: ما تُووِه: توهستی نیشب مُونه: نشیب ما هستی

۹- هر کار داريم: هر کار داشته باشيم اِبی: ديگر وِز: نزد کِه: چه کسی شَم: رويم

۱۰- جی: نیز بُوره: بيا اینه: بگذار، بنه کِيه: خانه گَر سازِيه: اگر می سازی

توضیحات:

۱-۲- این دو بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

- ۱- وِیْسَ وُ سِه چاز سال شُو آز عُمَرِ نازِ مُو
نِه نازِ مُو بِخَرَجِ بِشُو، نِه نِیازِ مُو
- ۲- خُوصاً هِز آز مَذْهَبِ وُ مِلَّتِ اِیْنِ شِشْتِیَانِ
مَعْلُومِ نِه حَقِیْقَتِ مُو، نِه مَجَازِ مُو

۳-۸-۹- این سه بیت در (ن-خ) نیامده است.

* آخر همه ابیات، در (ن-خ) بجای «مُونُ»، «مُو» آمده است.

غزل ۱۲۱

- ۱- ای خُوش دلی کز عَالَمِ مَعْنی خَبَرِ بَبُو
او را یِکی نَظَر زِ یِه صَاحِبِ نَظَرِ بَبُو
- ۲- هِمبَر چو تُو کَرِ نَدَش خُو طَایِرِ اَن قُدُس
هَر سَالِکی مُقَیَّدِ اِین بَال وِ بَرِ بَبُو
- ۳- ای شَمعِ مَجْلِسِ دِیگَرِ اَن تَا یِه کِی بَوَا
اَز فُرَقَتُت گُداختِه، خُونِ دَرِ جِگَرِ بَبُو
- ۴- چَا رِه زَنبُوءِه جَزِ کِه یِه زَنجیرِ زُلْفِ تُو
دیوانه‌ای کِه هِمچو مَه‌بی بَا وُ سَرِ بَبُو
- ۵- بَغْشَا گِرِه زِ زُلْفَت وُ اَنگَاَه اَز کِمَر
تَا آرزو گِرِه گِرِه اَز دِلِ یِه دَرِ بَبُو
- ۶- یَا رَبّ چِه سَاجِرِی کِه یِه دُورِ اَن غَمَزِه اَت
هَر دِلِ کِه وِینِه، تیرِ بَلَا رَا سِیَرِ بَبُو
- ۷- اَز فُرَقَتُت جَزِی چِه بِنَالو زِدَدِ دِل
مَسْتَانِ عِشْقِ رَا، هِمِه خُونِ دَرِ جِگَرِ بَبُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- یِه: یک بَبُو: شود

۲- همپر... کِرِنْدَش: او را همپرواز کنند *خُو: با

۳- بوا: بگویی فُرَقَتْتُ: فراق تو، دوری تو

۴- چاره ژ: چاره اش، علاجش تَبُووَه: نمی شود

۶- وینه: بینی

۷- بِنَالُو: بنالد

توضیحات:

۱- در (ن-خ) ردیف این غزل بجای «ببو»، «شود» آمده است.

۳- مصرع اول، در (ن-س)، «چو تُو» بصورت «چه تُو» آمده است.

۴- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «مُو»، «تُو» آمده است.

غزل ۱۲۲

- ۱- مُسَلْمَانَانِ دِلْمِ بِشِیَارِ تِنْگُو
بِه مِثْلِ غُنْجِه هَی سُرْخِ رِنْگُو
- ۲- اِگَر خَارِ دُو یِ اَز دِل وِگِیرِه
یَا تَا گُلزارِ وُخْدَتِ یِکِ شِلِیْنْگُو
- ۳- مِیَانِ، خَوْفِ وُ رَجَادَارُو مُورَا دِلْ
گَهِ دَرِ صَلْحُو وَ گَاهِی بِه جِنْگُو
- ۴- دِلْمِ یَارَا دَرِ اَن چَاهِ زَنَخْدَانِ
مِثَالِ تَارِ زُلْفَا نِت، دِلِیْنْگُو
- ۵- زِ هِجْرَانِتِ تِنِی اُو بُومِه اَز چُشْمِ
کِه پِنْدَارِه دِیْمُش دِنِیَا بِه پِنْگُو
- ۶- مَتِیَه دَرْدِ سَرْمِ اِنِی بَیْمُرُوْتِ
زِ بَهِرِ چِه دِلْتِ اِیْنَقَدَرِ سِنْگُو
- ۷- جِزِی بِمَوَاتِ خُو اِیْنَانِ مَتِیَه دِلْ
کِه هَر کِیْرَا وِیْنِه دُوْمَاژِ بِه رِنْگُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- (اُو) در تِنْگُو وَ رِنْگُو: است

- ۲- وگیره: برگیری، برداری یا: اینجا يَكْ شِلْنِگو: يك قدم است
- ۳- دازو: دارد *مو: من دَزْ ضَلْحُو: در صلح است
- ۴- دِلْنِگو: آویزان است
- ۵- تینی: اینقدر *أُو: آب بُوْمِه: بیامد پَنْدَاړِه: پنداری *دیمش: رویش يِه پَنْگو: يك پنگ است: پنگ یا پَنگان: طاسی باشد از مس و امثال آن، که در بن آن سوراخ تنگی کنند. بقدر زمانی معین یعنی چون آن طاس را بر روی آب ایستاده نهند، بقدر آن زمان معین پر شود و به ته آب نشیند و بیشتر آبیاران و مزارعان دارند (فرهنگ معین)
- ۶- مَتِه: مده سِنِگو: سنگ است
- ۷- بِمَوَات: بگفتم، (گفتم) *خُو: با وینِه: بینی *دوماژ: چهره اش يِه رِنِگو: يك رنگ است.

توضیحات:

- *این غزل از (ن-س) نقل شده است.
- ۷- مصرع دوم، املاي کلمه «دوماژ» مطابق متن است.

غزل ۱۲۳

۱- به بناگوشِ تو زلفی که دلنگ آویزو
عاشقان را شوی چون رُو وِ رستاخیزو

۲- مُو از آن چُشمِ سیاهِ تو پری ترسانه
وَسِکِه پُر فتنه و غماز و بلا انگیزو

۳- گر به چاهِ زَنُحْتُ کَفْتِه دِل مُو، غَم نِه
عاشقان را رَسَن زُلفِ تو دَسْتِ آویزو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- آویزو: آویز است *شوی: شبی رُو وِ رستاخیزو: روز رستاخیز است

۲- ترسانه: می ترسم وَسِکِه: بسکه کَفْتِه: افتاده نِه: نیست

توضیحات:

*این غزل از (ن-س) نقل شده است.

این غزل، یا ناتمام سروده شده و یا بخشی از آن مفقود شده است.

غزل ۱۲۴

- ۱- حَيْفُ وَ صَدِّ حَيْفُ، عَبَّاساً بِهْ جِهَانُ حَالُ نَدَارُو
آنکِه با تا به سَرُش حَالُ بُو، اَحْوَالُ نَدَارُو
- ۲- جُزْ بِه چُونْ جِلْدِ کِتَابِی کِه دَرُ اَوْ سِرِّ مَعَارِفُ
شُکْرُ وَ صَدِّ شُکْرُ خُودَا رَا، مَالُ وَ اَمْوَالُ نَدَارُو
- ۳- هَزْ کِه رَا حَالُ نِه، هَزْ وَخْ مِرُو، دِلْهَآ هِمِه شَادُو
هَزْ کِه رَا مَالُ نِه، هَزْ وَقْتُ، مِرُو، مَالُ نَدَارُو
- ۴- زَغَمِ مَوِی مِیَانْهَآ بِبُو چُونْ، مَوِی، عَبَّاساً
هَجْرُ، سَیْنُش کِه وَگَر نِه تَیْنِیَا سَالُ نَدَارُو
- ۵- بَاغُ وَ بُزْ، جُو وَ جَزْ، اَنْدَزْ جَزْ آمَا خِیْلِ هُو لَیْکُنْ
جَزِی تَیْنِی کِه بِه قَلْبُیُونْ کَشُو، دُوغَالُ نَدَارُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- حال نَدَارُو: حال ندارد *بُو: بود
- ۲- بِه: یک چُونْ: چند
- ۳- نِه: نیست هَزْ وَخْ: هر وقت مِرُو: میرد، می میرد شَادُو: شاد است
- ۴- *بَبُو: شد هَجْرُ سَیْنُش: که: هجر او را چنین کرد تَیْنِیَا: اینقدرها
- ۵- آما: ما هُو: هست تَیْنِی: اینقدر کَشُو: کشد

غزل ۱۲۵

- ۱- خُو هِم کِه هیچ اِگِه گوژِه، دمی اینیو وِرُسُو
بِشُون دَمَا خُو مَسِیحا دمی اینیو وِرُسُو
- ۲- عَقیدِم اینو، کِه تا حَشَر، گَز بِگَرَتُو نیوزُو
بِه مَحَرَمی کِه خُووژ، بِک دمی اینیو وِرُسُو
- ۳- مُو رِنْد وُ عَارِف وُ بَز دُودِه دِل زُونان اینا
خُو آدَمایِ خِبا جی، بِکِی، اینیو وِرُسُو
- ۴- اینم مُو تَجَرِبِه کَرْتِه، بِه بیسْتُون کِه رَسُوِه
گَز عاشِقی خُو دِل پُر غَمی، اینیو وِرُسُو
- ۵- بَهَارُو بادِۀ لُو جُو شَرایِطُش اینو
خُو یارِ زُلفِ خَم آندَز خَمی اینیو وِرُسُو
- ۶- رَوَاجِ مُشْکِ اِمْرُوِه زِ عَنبَرِینِۀ زُلفُت
بِه عَارِضِ تُو اِگَر شَبَنَمی اینیو وِرُسُو
- ۷- بَگَارِ مُو، بِه بِه ماچی مُو را قُبُولِ نَدَارُو
عَقیدِه زُ اینو، کِه خُو مُو هَمی اینیو وِرُسُو
- ۸- جَزی گُوزِ اِن دُورُو وِ غَمَزِ گِیرو کَامِ دِلش را
چِه فارِضِ خُو تُو چِه دِل پَشْتَمی اینیو وِرُسُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *خو: با اِگه: اگر گوژه: می خواهد اینو، وِرُسُو: نشیند، برخیزد بِشُون: مخفف بِشو، اُون، برود آن دما: دم را، لحظه را
- ۲- اینو: این است بَگَرَتُو: بگردد نِیوزُو: نجوید یِه: یک خُووژ: با او
- ۳- زُونان: می دانم خِبا: خوبها جی: نیز
- ۴- *مُو: من اینم تَجَرِبِه: کَرْتِه: این را تجربه کرده ام رَسُووه: می رسد
- ۵- *لو: لب جُو: جوی آب
- ۶- اِمَرُووه: می شکند
- ۷- ماچی: بوسه ای *قُبُولْ نَدَارُو: قبول ندارد عَقِیدَه ژ: عقیده اش
- ۸- گُوژ: (می) خواهد زُو: روز گِیرو: گیرد

غزل ۱۲۶

- ۱- آنکې دَر دُونِيا دِه رِنْد وُ كَامِلُو وُ عَاقِلُو
گَز كِه دَر بَاطِن هَمِش هُو، اَمَا دَر ظَاهِر چَلُو
- ۲- قَاعِيْدِه يَك دِيْن بِه دَسْت آرو وُ دَارُو پِيْرُو
نِه خَارَايِي چُونْ عَبَاسَا دَر هِمِه دِيْنهَا وُلو
- ۳- يَك دِلِي دَارُو وُ اَن دِل جِي خَبُو، بَر يَك نِگَار
نِه دِل اَز دَسْتَش بِشُو، هَز يَا، وُنُو يَك خُوشِكَلُو
- ۴- بَاك اَحْوَالِ جَزِي، خَب هُو مِگَر يَك حَالِ او
هَز كُو وَاْدِه مَه رُخِي، وِسْنُو وِه، وَاْدِه اَنگَلُو
- ۵- هَز چِه بِيْدِيْن وُ بِيْعَارُو، گَزْدِه شُو مَنَزِلِ عَبَاس
هَز كُو وَاْدِه، يَك پِل وُ چِفْتَك هُو، عَبَاسِي، پَلُو
- ۶- مُو هِر اَن چِي بَان وُ هِر چِي هَان، نِيَان وِيَا زِ تُو
خُود زُوْنِه اَسْرَارِ هَز كِي اِي كِه، يَا اَنْدَر دَلُو
- ۷- هَز كِه دِلْدَار شُ تُو، بِه چِه اَرِزُوش اَنْدَر دَلُو
هَز كِه وِسْطَا بَر هِنِه چِه غَمَش، زَاب وُ گِلُو
- ۸- نَك، بِمَوَاتَا جَزِي، آخِر رَسُو وِه بَر وِصَال
بِرْوَآت اَرِه، صَبْر اِگَر دَارُو، نَدَارُو، مُشْكِلُو

۹- خواجه واژو صَبْرُ تَلْخُو، باز واژو گَرِ کِه بُو
صَبْر و طاقْتها، کُلون عَشْقبازی را کِلو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کَامِلو: کامل است هُو: هست چَلو: دیوانه است
 - ۲- آژو: آرد دارو: دارد خَارایی: بیهوده وِلو: رهاست
 - ۳- جی: نیز خَبو: خوب است بِشو: برود هریا: هر جا وِنو: بیند
 - ۴- خَبْ هُو: خوب هست هَر کُواده: در هر کجا وِنووه: می بیند واده: در آنجا
 - ۵- بیعارو: بیعار است (تنبل است) گَزده: در گز شو: رود
 - ۶- بَانْ: باشم هان: هستم نیان: نیستم وِیا: جدا زونه: می دانی
 - ۷- به: باشی آنْدِرْدِلو: در دل است وِسا: شد
 - ۸- بِمَوَاتْ: بگفتم (گفتم) رَسووه: می رسد بِژَوَاتْ: بگفت (گفت) آره: آری
- دارو: دارد
- ۹- واژو: گوید تَلْخو: تلخ است بُو: باشد کِلو: کلید است

غزل ۱۲۷

- ۱- پَرَسِیپِه جَزی رَا، کِه رُو وِیرانِه چِه سازُو
دیوانِه کِه گیرُش نیوُوه خانِه چِه سازُو
- ۲- پَرِوانِه چُو شَمْعُش بیدی، خودِرا تُو وِه کُشتَن
شَمْع آفت پَرِوانِه هُو، پَرِوانِه چِه سازُو
- ۳- مَقْصُودِ خُدا عِشْقُو، چِه وِیران و چِه آبا
بِنّا، پَس از این کَعْبِه وَ بُتخانِه چِه سازُو
- ۴- ای وَا کِه بِه چُشهایِ تُو، چِش کَرْتِه هُو، سُوَرْمِه!
ای آخ کِه خُو کاگُلْت آن شانِه چِه سازُو
- ۵- بیگانِه زُونُو، خُومُو چِه سازُو، کِه هُو وِرْدُش:
«خُو خُونِش کِه سِیْنِش کِه خُو بیگانِه چِه سازُو»
- ۶- دَعُوا زُونُو سَرِ غَارَتِ دِل، زُلْفُش و خَالِش
آن دَام نَزِوان کِه خُو این دَانِه چِه سازُو
- ۷- خواجِه، کییه تُو سازُووِه، خُوَر، فِکْر، نِگُووِه
کَاَنْدَرِ گُذِرِ سِیْل زِنُو، خانِه چِه سازُو
- ۸- ای زُلْف گونا شانِه، نِهْو، گَز کِرُوْدِه خاز
از دَسْت تُو کِه هَز رُو پَرِشانِه چِه سازُو

- ۹- اِنِّ شَمْعُ زَبَرْوَانِه، اِبِی چِه گِلِه دَاَرِه
جَز سُوْرُو وُ سَاَزُو، اِبِی پَرُوَانِه چِه سَاَزُو
- ۱۰- اَزْنِیْمُ فُسُوْنُ اَزْ رِه بِرِه، قَافِلِه دِلْ
دِلْ وِش نِهْو، زِیْنِ هِمِه اَفْسَاْنِه چِه سَاَزُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- پَرَسِیْیِه: می پرسى زو: در، داخل چِه سَاَزُو: چِه سازد گیرش نِیُوْوه: به دستش نمی آید
- ۲- چُو شَمْعُش بیدی: چون شمع را دید خُوْ را تُوْوه کُشتَن: خود را به کشتن می دهد هُو: هست
- ۳- عَشْقُو: عشق است
- ۴- اِنِّ وَا: ای وای چَش کَزْتِه هُو: چه کرده است *خُو: با
- ۵- زُوْنُو: می داند سِیْنُش کِه: چنین کرد
- ۶- دَعُوْا زُوْنُو: دعوایشان است (در نزاع هستند) تَزُوْنَان: نمی دانم
- ۷- کِیْیِه: خانه سَاَزُوْوه: می سازد خُوْزُ فِکْر نَکُوْوه: خودش به فکر نمی افتد
- ۸- گونا: گناه نِهْو: نیست گَز کِرُوْدِه خَاْز: اگر تو را شانه می کند
- ۹- اِبِی: دیگر چِه گِلِه دَاَرِه: چه گله داری؟
- ۱۰- اَزْ رِه بِرِه: از راه (می) بری دِلْ وِش نِهْو: دل بیش نیست

غزل ۱۲۸

- ۱- عَجَابِیْبِ حَالَتِی، اَنْ دَلْبِرِ اُبْرُو کَمَانِ دَارُو
به هر یا با هِنُو دِل، قَصْدِ جانِ عاشِقَانِ دَارُو
- ۲- قَتَّه ای را که مُو، دُو قُوْنِ بَیَانِمِ که، یَقِیْنِمِ هُو
به گویِ عَشْقَبازانِ با هِنُو، هر کی گَمَانِ دَارُو
- ۳- چُو مویِ بِزِ که مُن را اَز غَمِ مویِ مِیَانِ خُو
گُلَنْدَامی که او باریکتر، اَز مُو مِیَانِ دَارُو
- ۴- به مِیْدَانِ مَحَبَّتِ هر که را عاشِقُ نَبُو، واژه
تَنِ عاشِقُ تَنِ بَیْنُو، رُخِ عاشِقُ نِشَانِ دَارُو
- ۵- چُو مَنصُورِی خُبُو، بَزِ دَاژِ سَاژُو فَاشِ اَنَا اَلْحَقُّ را
نه هر کِیژُوْنِ بَکُشْتَا، لَاقِ اَشْرارِ نَهاَنِ دَارُو
- ۶- نِگارُمِ بی حِجَابِ آمِه، حِجَابَاتِ اَز مِیَانِ، بَیْشُو
هَمُونَجی زاهدا وِیْنِ، قَصْدِ حُورَانِ وَجنانِ دَارُو
- ۷- نه هر باریکِ اَنْدُوما، بَیْو واژه زِ مَرْتاضِیْنِ
نه هر کی بَیْشِه شُوینِژِ کِلْفَتُو، اُسْتُخُوَانِ دَارُو
- ۸- چُشِ جادُو گَرَت، هَا رُوْتُ وِ مَارُو تُشِ رُو، چِه خُشِه
لَبِ یا قُوتِ رَنگُتِ رُوحِ را، قُوتِ رِوانِ دَارُو

- ۹- بسوز و ساز، ازون را گوشداره، مَرِکِه نَدییه
ز ناخونچی سَرز اوْنِدِه هَر شَمعی زبَان دارو
- ۱۰- نَشاژ بو، گول نو، بارِ مُحَبَّت را هَر آنکی جی
قو فیل و تَن بَبَرُو دِل شیرِ زبَان دارو
- ۱۱- خُودا بارِ غَمُش را گولِ دِل اِشکِستِگوش، نا
جَزاونا، طاقُش را، نِه زَمین نِه آسمان دارو
- ۱۲- اِگَر چِه دَستَرُو خالی، خَریدار و جزی لیکن
یِه دیمی زَغفرانی، یِک قَدی هَمْچُون کَمان دارو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دازو: دارد یا: جا هِنو: بگذارد
- ۲- قَتَه‌ای: حرفی، سخنی *مُو: من ذوقون: حالا بیانم که: بیان کردم یَقینم هو: یقینم هست، یقین دارم
- ۳- چو مویی بِرُکِه: مانند مویی کرد
- ۴- *عاشیق بُو واژه: عاشق (نمی‌شود گفت) بینو: دیگر است
- ۵- خَبُو: خوب است نِه هَر کی زُون بِکُشتا: نه هر کسی را کشتند
- ۶- آمِه: آمد *بُئشو: برفت (رفت) هَمونجی: هنوز هم وین: بین، بین زاهد: زاهد را
- ۷- باریک آندوما: باریک اندام را *بُیو واژه: (می‌شود گفت) شونژ: شانه‌اش کِلَفَتو: کلفت است
- ۸- *چُش: چشم رُو: در، داخل چه: چاه خَسِه: انداخته
- ۹- ازون را گوشداره: زبان را نگهدار مَرِکِه نَدییه: مگر ندیده‌ای ناخونچی: قیچی سَرز: سرش اوْنِدِه: می‌بُرند

۱۰- *نَشَارُ بُو: نمی تواند کُولُ نُو: بر دوش (خود) نهد هَزْ آنکی جی: هر آن کس نیز
 ۱۱- خُودَا: خدا کُولُ: شانه، دوش دِلْ اِشکَسْتِ گُونُش: دلشکستگانِش نَا: نهاد
 اُونَا: آنها

۱۲- دَسْتَرُو خَالی: دستش خالی است یِه: یک *دیمی: صورتی، چهره‌ای
 توضیحات:

۹- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۱۲۹

- ۱- فَضْلِ نُوْرُوْرُوْ وَ هَزْ دِلْ، بِه هَوایی دَارُو
هَزْ گَلِی رِنْگِی وَ هَزْ مُرْغِ نَوایی دَارُو
- ۲- دَرِ چَنِینْ فَضْلْ، عِلَاجِشْ مِی وَ یَارُو غَمِ دِلْ
مَرْ، نَدِ اَشْنُفْتِه کِه هَزْ دَرْدِ، دَوایی دَارُو
- ۳- حَافِظْ اَن رِنْدِ قَدَحْ خَوَارْ، چِه خُوشِ بَژُوَاتِه
شَادِی رُویِ کَسِی خُورْ کِه صَفَایِ دَارُو
- ۴- دَشْتِ دَرِ سَفَرِه هَزْ سِفْلِه نَاکِشِ بِه مَبِه
مَخُو، نُونِ اَنکِه نِه بَابَا، نِه مَامَایِ دَارُو
- ۵- سَاقِیَا جَامِ مِیْمِ وَرْهَتِه، مُطَرِبْ، بِژِنِه
کِه بَژُوْنَوَاتِه، چِه خُبْ، هَزْ قَتِه، یَایِ دَارُو
- ۶- اُوْرُوْا صَدْرْ، زِبَا مَعْرِفَتَانْ بُو وَ دُوْقُونْ
صَدْرْ بَا اُوْنُو کِه یَکْ کَهْنِه کِلَایِ دَارُو
- ۷- اَزْ فِرَاقِ رُخْتِ، اِی شُوخِ بِری رُخْسَارِه
هَزْ دِلِی رَا کِه هِنِه دَشْتِ، بِه دَایِ دَارُو
- ۸- نَزُوْنَانْ آرُو، بِژْگُشْتِه، چِه بیچارِه ای رَا
کِه رِه شُوْمُونُشْ خُو، فِیسُوْوَایِ دَارُو

- ۹- خُسْرُو مُلْكِ خَبِي هُو، گوده اَز بَشْناسِزُ
سینِ کِه اَز دُورِ یووه فَر و هَمایی دارُ
۱۰- ای گروهی کِه به دُونیا خوشا دُونو، شوورُ
بَشْتَدُون اَم بُو جزی جی به خودایی دارُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- یِه: يك دازو: دارد
۲- یازو: یار است مَر: مگر نَدَاشْتَفْتِه: نشنیده‌ای
۳- بَرُوَاتِه: بگفته، [گفته (است)]
۴- مَبِه: مبر
۵- وِر: برخیز هِتِه: بده بَرِنه: بزن بَرُوَنوَاتِه: بگفته‌اند (گفته‌اند) خَب: خوب
قَه: حرف، سخن یایی: جایی
۶- اُزُووَا: آن روزها *بُو: بود دُوقُون: حالا بااُونو: با آن است
۷- هِنِه: بگذاری یِه: يك دایی: داغی
۸- نَزُونان: نمی‌دانم آرو: امروز بَرُكُشْتِه: بکشته، [کشته (است)] رِه: راه
*شوموُنش: رفتن *خو: با فیسو: فیس است وا: باد
۹- هُو: هست گوده: می‌خواهی بَشْناسِزُ: او را بشناسی سینِ کِه: همین کِه
یووه: می‌آید
۱۰- خوشا دُونو: خوشتان است *شو: شب رُو: روز *بَشْتَدُون اَم بُو: مطمئن باشید،
آسوده خاطر باشید

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «دَرُ چَنِینِ فَضْلِ غَمِ دِلِ اوْ غَلْجَشِ می وُ یاز»
۳- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «شادی رُوی کُسی جُو کِه صَفایی دازو»

- ۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «مُطَرِبِ بَیْزَه»، «نایی بَیْزَه» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-س) بجای «شوخِ پَری رُخساره»، «یارِ پَری رُخساره» آمده است.
- ۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) بدین صورت آمده است: «ای گروهِی که به دُفِیالِ خُودا گَرتیده»

غزل ۱۳۰

- ۱- مُو دُوقُونِ بِفَهْمَتِيَانِ كِه اَوْ خُومُو سَرِ نَدَارُو
چِرُو كِه مِرَانِ زِهَجِرَانُ وِ دِلَش خَبِرُ نَدَارُو
- ۲- مُو هِرَازِ بَارِ نَمُوتِ، دِلِی كِه تُورُ، نَگُورُ
مَتِه دِلِ بَرُ اَوْ كِه دِلِ تَايُمُونُش ثَمَرُ نَدَارُو؟
- ۳- زِلَبِ گُھَرِ فِشَانُش تُووِه بُوسِه اِی بِه جَانِی
اِگَرِ اَن بَهَا وَ اَيْنِ جِنَسِ، اِی يَكِی صَرَرُ نَدَارُو
- ۴- بِه تَرَخْمِی بِه اَيْنِ پِيرِ يَكِه، كِه پِيرِ وِيتِه
زِفِرَاقِ تُو پُورِه، اَيْنِ پِيرِ، اِی كِمَرُ نَدَارُو
- ۵- تُوَمِ مِهَرِ بِي وَفَايَانِ بِه زَمِينِ دِلِ مَكَارِه
يَكْنِه زَبِيخِ وَ بُنِ اَن شَجَرِی كِه بَرِ نَدَارُو
- ۶- مُوزِ هَجَرِ نَالِه وَ سِ بِمَكِه، دِلَمِ زِحَالِ بِيَشُو
بِه خُودَا كِه نَالِه هَا جِي بِه تُو، اِيچِ اَثَرِ نَدَارُو
- ۷- شِيپِه خُورَقِيْبِ دَرِ بَاغِ وَ كِيپِه اَمَا نِه اِيپِه
بِه خُودَا كِه عِشْقَبَازِی غَمِ اَزِ اَيْنِ وَ تَرِ نَدَارُو
- ۸- خَارَايِی جَزِی مَنَالِه زِفِرَاقِ اَن پَرِيرُو
خُورُ اِگَرِ نَدَا زِ بُو مِيلِ، بِخَرَجِ بَرِ نَدَارُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من ذُو قُوْن: حالا بِفَهْمَتِيَانْ: فهمیده‌ام *خُو: با سَر نَدَارُو: سر ندارد
چِرُو: چرا مِرَانْ: (می) میرم
- ۲- نَمَوَاتْ: نگفتم تُوژ: تورا نَگُووِه: نمی‌خواهد مَتِه دِل: دل مده دِل
تَايْمُونُش: دل دادنش
- ۳- تُووِه: می‌دهد ای: مخفف این
- ۴- بِکِه: بکن پیرِوِسَه: پیرشوی *بُوژ: بسر اِبی: دیگری
- ۵- تُوْم: تخم
- ۶- وِس: بس نَالِه بِمِکِه: ناله کردم *زِحَالْ یِشُو: از حال برفت ایغ: هیچ
- ۷- شِیِه: می‌روی *خُو: با کِیِه: خانه آما: ما نِه اِیِه: نمی‌آیی وَتَر: بدتر
- ۸- خَارایی: بیهوده خُوژ: خودش *نَدَارُ بُو مِیْل: میل نداشته باشد بِخَرَج بَر
نَدَارُو: بخرج بر ندارد (در او تأثیر نمی‌کند)

توضیحات:

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «گَهَر فِشَانُش»، «شِکَر فِشَانُش» آمده است.
- ۶- مصرع دوم در (ن-س) بجای «بُخودا کِه»، «بِه مَظَنَه» آمده است.

غزل ۱۳۱

- ۱- مَه دُو هَفْتِیَه مُو صَد هِزَارُ فَن دَارُو
چه فِتْنِه ها کِه اَز آن چِشْمِ غَمَزِه زَن دَارُو
- ۲- کَجُش هِنَاءِ کِلَاوُ خُو جَنگ وُ خُو دَعُوا
قِمِش بِه دَس گیتِه ، قَصْدِ جانِ مَن دَارُو
- ۳- هَر آنچه یاز بِه سَاغَرِ رِیُو، هِتو دِستُم
خِرانِه مُو اِگِه صَاف، اَز کِه دُر دَدَن دَارُو
- ۴- دَر این هوسکَدِه بَد مَسْتِیَش شِگَفْت نِهَو
هَر آنکی دَر خُم دِل بَادِه کُهَن دَارُو
- ۵- تَرَنجِ رُو ضَه وُ خَدَت بِه سَالِکی بَد هِنْد
کِه دِل فِرِیْفَتِیَه غَبْغَبِ دَقَن دَارُو
- ۶- مَوَا مُجَرَّد وُ وَا زَسْتِه اَش بِه وَا دِی فَقَر
کِه مُو بِه مُوئِ، گِرِفتارِ ماوُ مَن دَارُو
- ۷- بِه نِیمِ ذَرَه اَدَب هَر چِه دَر دِلَش هُو، تِنْد
کِرُو مُعَا مِلِه ای گَر اَز آن ثَمَن دَارُو
- ۸- بَوَن چَقَدَر تَعَلَّق بِه این جِهَانَش هُو
کِه گَر، بِه گُورِ بِشُو چِشْمِ بَر کَفَن دَارُو

- ۹- مَشِه تُو بی مَدَدِ خُضْرُ سُو یِ آبِ حیات
 کِه این بیابُون، غُولان، راهزن دازُو
- ۱۰- گِلِه زِ دُوستِ به دُشمن جزی مَکِه کاذم
 هر آنچه دازُو، از نَفَسِ خویشتن دازُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من دازُو: دارد
- ۲- کَجَش هِناء: کج نهاده (است) *خُو: با به دس گیتِه: به دست گرفته (است)
- ۳- ریژو: ریزد هَتو: بدهد خِرانِه: می خورم اِگِه: اگر
- ۴- نِهو: نیست
- ۶- مَوأ: مگوی
- ۷- هُو: هست تَنَد: دهند کِرُو: کند
- ۸- بون: بین *بِشو: برود
- ۹- مَشِه: مرو بیابُون: بیابان
- ۱۰- گِلِه... مَکِه: گله مکن، شکایت مکن

غزل ۱۳۲

- ۱- خوشِ بحالِ اونی که سودایِ تو بر سرِ دارو
آیتِ مُضَحَفِ سودایِ تو دَرِ برِ دارو
- ۲- دِلِ بیچاره خرابِ اَسْتُ که گفتند فلان
روئی چون ماه، سرِ زلفِ مُعَنَبَرِ دارو
- ۳- مَرْدُمِ از بادِ پنداز همه مَسْتُ و خراب
دِلِ آما، شورشِ از بادِ دیگَرِ دارو
- ۴- زِی بِرَسُنو دِلِ و جان را به مقاماتِ وصال
چُش و دِلِ هر کی دَرِ این رَه به به رَهبرِ دارو
- ۵- دِلِ وَاِعْظِ زَغَمِ عَشَقِ تو آزاد نشد
عِلَّتْ آن اَسْتُ که عقلِ از همه کَمْتَرِ دارو
- ۶- او رُووا خُو مُوقَّهَار، به شیرینی بو
این رُووا هر چه و نان زهر به شِکَرِ دارو
- ۷- بَرْتُو رُوئی تو بیژ گیت جهان را و هُمون
زاهدِ خام، هویِ جَنَّت و کُوتَرِ دارو
- ۸- ماخُودِ از حَلَقَه تَسْبِیحِ نَدیدیم گِشاد
حُرَمِ آن دِلِ که زِیکِ رِشْتِه ای بینِ سرِ دارو

۹- خَضْرُ رَا آبَ زِ حُسْرَتِ بَه دَهَانْ مِ آید
گَر وِیْنُو ساقی رِنْدَانْ چِه بَه سَاغَر دَارُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- اُونیکه: آن کسی که

۴- *زی: زود بَرَسْنُو: برساند بَه: یک

۶- اُوْرُوْا: آن روزها *خُوْمُو: با من قَتَّهَازْ: حرفهایش *بُو: بود این رُوْوا: این روزها وِنَانْ: بینم

۷- بیژْگِیْت: بگرفت، (گرفت) هَمُوْنْ: هنوز

۸- رِشْتَه ای بین: رشته ای دیگر

۹- وِیْنُو: بیند

غزل ۱۳۳

- ۱- هیشکی، سین تُو چشِ سیاه نَدارو
هیچ زَنخ چون زَنخ تُو، چاه نَدارو
- ۲- آه کِه از وِس شو وُرو آه کَشووه
عاشق بیچاره تُو، آه نَدارو
- ۳- بَر کییه یار، اُفته ای، اییوسه خوشت بُو
ای گُوه یایی چو یا تُو شاه نَدارو
- ۴- ماه وُ به از ماهرُون بواته مُو، جی وان
زُلف چو تُو حلقه حلقه ماه نَدارو
- ۵- تومِه، به ماچ وُ وُ اومِه دَر عَوَضِ ماچ
جان گومِه، او خواه دارو خواه نَدارو
- ۶- گُوه سُرین را وِر یکیت نَه اهُو کِه
طاقَت بَرداشتنِ به کاه نَدارو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *هیشکی: هیچکس سین: مانند، مثل
- ۲- وِس: بس *شو: شب رُو: روز کَشووه: می کشد
- ۳- بَر: در کییه: خانه اُفته ای: خوابیده ای *اییوسه: بخواب خوشت بُو: خوش است
باشد کُوه: سگ یایی: جایی یاتو: جای تو

- ۴- مَاهُزُونُ بِوَاتِهِ: ماه گفته‌اند *مَوْجِي: من نیز وَاَنْ: گویم
- ۵- تُوْمِه: به من می‌دهد وَاُوْمِه: به من می‌گوید گُوْمِه: می‌خواهم
- ۶- وَرِيكِتْ نَهْ اَهُو: نزد کسی نهاده‌ای

غزل ۱۳۴

- ۱- هر که دز گوی خرابات نشانی دارو
به یقین زوئیه نه نام و نه نشانی دارو
- ۲- تیغ ابروی تو سرها همه بز خاکزرت
مزرع عشق عجب دانه فشانی دارو
- ۳- باده بی باد بهاری نتووه هیچ مزه
عشرت باده گساری جی زمانی دارو
- ۴- زاهد ا طعنه به رندان خرابات مخوس
هر که وینی ور خود عزت و شانی دارو
- ۵- ای خو غمزه به خونریزی دلها مشتاق
خود بوا عاشق دلخسته چه جانی دارو
- ۶- بز تو روی تو بگرفت جهان را و هنوز
زاهد خام طمع میل جنانی دارو
- ۷- بگریزد خدا را که چش کافراو
زمزه تیر و زابروی، گمانی دارو
- ۸- دل مو، بویه، به غارت پری ای گز دو لبش
عوض جان جهان، خون جهانی دارو

- ۹- حُسْنُ وَ خُوبِی نَهْ گِرِه دَرِ خَمِ گیسُو زَدَنُ اَسْتُ
بَنْدِیْ طَلْعَتِ اوباشِ کِه آنی دَارُو
- ۱۰- ای جزی اَز قَنَه مُدَعِیانِ بَاکِ مَدَارُو
هَز بَهاری جی کِه وِنییه خَزانی دَارُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دَارُو: دارد زُونِه: بدان
۲- بَر خَاکُزِرَت: بر خاک ریخت
۳- تَتَوِه: نمی دهد جی: هم
۴- طَعْنَه مَخُوس: طعنه مزنی: وِنی: بینی وَزْ خُود: پیش خود
۵- اِبی: دیگر خُو: با بَوَا: بگوی
۸- مُو: من بَرِیَه: ببرد، برد
۱۰- قَنَه: حرف، سخن وِنییه: می بینی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-س) بجای «هَز کِه»، «آنکِه» آمده است.

غزل ۱۳۵

- ۱- چُشْمُش آن شیرِ بِمُونُو که غُباری دارُو
بَنَجِه آلوده‌ای، اَز خُونِ شِکّاری دارُو
- ۲- دِلِ مُو بِرْ به نِگاری که به مَهتابِ رُخْش
دَسْتِیارانی به هَر گُوشِه کِناری دارُو
- ۳- عَیْبِ رِنْدانِ مَکِه، اِی شِیخِ زَنُوشِیدنِ مِی
هَر که دُونِیا اُوْمِه هُو وَرْ خُو، به کاری دارُو
- ۴- اِین چه جَامی هُو که زَاهِد اُو وَرْزُ نَا زُهْدَا
بِه به دَس جَام وِ به دَس طَرّه یاری دارُو
- ۵- گَه به چِشْمِ تُو نَظَرِ بَازان وُ گَه بَرِ مِژِه اَت
دِلِ هِتُو بَرِ هِمِه یَاژ هَر که نِگاری دارُو
- ۶- مُوی بَرِ رُوی تُو چُونِ مَارِ سِیّه خَلْقِه زُتُو
هَر کُجَا مَالی هُو، اَلْبَتّه که ماری دارُو
- ۷- صِیْدِ پُرکاری خِیَلِ مِژِه‌های تُو بَبانْ
که به هَر دِلِ به بِکی غَمَزِه، به کاری دارُو
- ۸- اِی که اَز بَادِیّه عِشْقِ زَمُو پَرِسِه خَبَرْ
بَاْمِنِه بَاْمِنِه! کاین بَادِیّه خاری دارُو

- ۹- اِيْ خُوشًا حَالَتْ مَسْتِي كِه دَر اَيْنِ فَضْلِ بَهَارُ
بَطَكِي وَ بُتَكِي، لَالِه عِذَارِي دَارُو
- ۱۰- جَزِي اَو رَا نَتَوَانِسْت دَر آغُوش كِشِيد
كِه بِه خُونَابِ دِلِ آلُودِه كِنَارِي دَارُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِمُونُو: بماند، (مقصود نظیر بودن، مانند بودن)
۲- مُو: من پَرَبِه: ببرد، (برد)
۳- عِئْب مَكِه: عیب مکن اَوْمِه هُو: آمده است وَر: نزد
۴- هُو: هست اَوُورُزُنَا: آن طرف نهاد (کنار گذاشت) دَس: دست
۵- نَظَرِ بَارَان: نظر بازم هَتُو: بدهد یَاژ: جایش
۶- رُنُو: زند
۷- صیدِ پِیَان: صید شوم
۸- پَرَبِه: برسی

توضیحات:

- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «مالی»، «ماری» آمده است.

غزل ۱۳۶

- ۱- نِهْو يَك قاصِدی پِنغام مُورا وا بِبِرُو
مِگِه وایى یو و پِنغام مُورا وا بِبِرُو
- ۲- نَزْد شاهی خَبَرى سَوِي گَدایى بارُو
اَز گَدایى خَبَرى را بِه سَوِي شایِبِرُو
- ۳- عُمَرُمُون بُنِشو و کارى اَزُمُون پِيش نَشُو
مُزْدِه شُور، این دِیم زَخْمُوندى اَمّا بِبِرُو
- ۴- ساقى اَز بَهرِ خُودا يَك اُویى دَر جَانُم رِزُو
مِگَز اَن اُو بِخِران وُزْدِلُم دا بِبِرُو
- ۵- دِل مُو خَسِۀ چِشْمِيشْت کِه بُز فَن نِگَهِش
صا دِل مُو بِه يِه، نِم غَمَزِه بِه يَغْمّا بِبِرُو
- ۶- زُونِه اَز بَهرِ چِه باغ وُبرا بَنَدانِه نِگُو
وا، بِيئُو، بویى اَز اَن زُلْفِ سَمَن سا بِبِرُو
- ۷- نازِ نِئُو وُبرى واژ یوَوِه نَزْدِیگُو
رُخ، وُئومَنُو دِلُمُون را هِمِه يَك یا بِبِرُو
- ۸- مِضْرِبان وِبرَزُون اَز زِمِزِمَه یُوسُف شُو
کاژوان عِکْسِی اِگَر، زان رُخ زِبا بِبِرُو

- ۹- مَهْمُ اَزْ خَارَا خَارایی لُو واژا هَمَبَنَدُو
دَنگ و فَنگ و اوو رَنگ اَز دَم عیسی بِبِرُو
- ۱۰- بَرَدِه بَالَا خُوسُو اَز چَهَرِه نُورانی را
مَخ بِبُو مُوسی وُ خُو خُوژ یَدُو بِنِضَا بِبِرُو
- ۱۱- اَن بِریرو کِه جِهَانِیش بِه یِک غَمَرِه بِگُشت
دَسِتِ مُو بیژگیتِه آیا گوژِه گُوا بِبِرُو
- ۱۲- زَاهِد اَز کِه نِه بِهْم مَشْرِبی، اَمَا سَاژُو
کِی هِلِم اَب حِیات اَز قَدَح، اَمَا بِبِرُو
- ۱۳- طَغْنِه بُولَهَوَسَان مَیوِه، عَاشِق هُو جَزی
اِیْن قَشَهَات نِه قَاعِیدِه بُو اَز یَا بِبِرُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نِهو: نیست واپِرُو: آنجا ببرد میگه: مگر وایی: بادی یو: آید وا: آنجا
- ۲- خَبیری بارُو: خبری بیاورد
- ۳- *بِئِشُو: برفت (رفت) اَز مُون: از ما *بِیش نشو: پیش نرفت *دیم: چهره، صورت زخموندی: آلوده به خون و گل
- ۴- اوی: آبی رِژ: بریز او بِخِرَان: آب بخورم
- ۵- صا: صد
- ۶- زُونِه: می دانی بَنَدَانِه: می بندم وا: باد *بیئو: بیاید
- ۷- نازنینو: نازنین است یووه: می آید و تومَنو: نشان بدهد یِک یا: یک جا
- ۸- *ویرزُون شو: یادشان (می) رود
- ۹- لُو واژا: لبهایش را هَمَبَنَدُو: به هم زند

- ۱۰- بَرْدِه بالا خُوسُو: پرده بالا زند *مَخ بِبُو: گم شود خُو خُوژ: با خودش
- ۱۱- بیژگیتِه: بگرفته، [گرفته (است)] گوژِه: می خواهد کُوَا: کجا
- ۱۲- کِی هِلِم: کی گذاریم
- ۱۳- *این قَتَهَاتُ نِه قَاعِیدِه بُو آژ یا بِبِرُو: این سخنها نمی باید تو را از جا ببرد [از جا بردن: نابود ساختن، از بن برکندن (فرهنگ معین)]

توضیحات:

- ۲-۸- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «جائُم»، «کائُم» آمده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «نازنینی که پری واز بومه نزدیکو»

غزل ۱۳۷

- ۱- هر که به دُونیاده عَشَقِ یاز نَدارو
بَهرِ چ آمِه، مِگَرِ که کار نَدارو
- ۲- هر که از شِ بُوی مُوی یاز نیووه
جَلدی و لُشِ که، که دَرَد و عاز نَدارو
- ۳- گَنجِ جی هر یا هو، دیمش اَفْتِه به ماری
گُل جی عَزیم، نِهو که خَلو نَدارو
- ۴- آرووگی کام دِل اَزُدِه که سوبا
دُونیا کارش، هیچ اِعتِبار نَدارو
- ۵- مات نوانِه، بواچزو جَهْتِ اینو
ماه چو تُو زلفِ مُشکبار نَدارو
- ۶- خا کَسَر اَن بُلُلی کرانِه که باهاز
جَلوهُ گُل بیژدی، جیرو جاز نَدارو
- ۷- عَهْدِ آماساعیان خیر، نه اِندون
مُدتی هو، کییه مُون دِزار نَدارو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- به دُونیاده: در دنیا نَدارو: ندارد آمِه: آمد

- ۲- آژش: از او نیووه: نمی آید ویش: که: ره: ایش: کن
- ۳- جی: هم هریا: هر جا هو: هست * دیمش: رویش آفتیه: خوابیده نهو: نیست
- ۴- آزو: امروز وگی: برگیر، بردار آژژ: از او سو: با: فردا
- ۵- مات: نوانه: تو را ماه: نمی گویم بو: بگوی چزو: چرا اینو: این است
- ۶- کرا: نه: می کنم باهار: بهار بیژدی: دید
- ۷- آما: ما نه: اندون: نیستند کییه: مون: خانه مان دزار: دیوار

غزل ۱۳۸

- ۱- بيمدی هر طایفه ای را رُخزُون سُوِي تُو بُو
دَلزُون آنیتِه خَلِقِه گیسُوِي تُو، بُو
- ۲- شاهدانی که به هر دُورِ بِزُونِبِه دِل خَلَقِ
هیمه را از دِل و جان آرزوِي رُوِي تُو، بُو
- ۳- هر که هر یاده بِلولا و به سَر، عَشْقُش دا
سَر و سَودا زُون. خُوسِلْسِلِه مُوِي تُو، بُو
- ۴- به بُت و بُتکده، تَرَسا و کَلِيسا و کُنِشْت
گوشامُون هر چه اِتا، ذِکْرِ هِياهُوِي تُو، بُو
- ۵- او و رَنگِ هِمِه مُحسِنِ فَرُوشانِ جِهان
به چُش خُوشِ بِيْمُونْدِي، هِمِه از جُويِ تُو، بُو
- ۶- هر چه اَخْبَارُ از آن نَشِئِه اُخْرِي رُون اِتا
وَعْدِه هَا زُون هِمِگِي وَعْدِه آروِي تُو، بُو
- ۷- اِخْتِلافِ از رُوشِ بِيخِرْدانِ بُو، وَرَنِه
مَطْلَبِ نُوِي هِمِه، قَاعِدِه نُوِي تُو، بُو
- ۸- هر که هر یانیده بِرُساتِه عِبَادَتْگاهِي
هِمِه مَنظُورُش، مِخْرابِ دُوا بَرُوِي تُو، بُو

- ۹- غَارُتُشْ كَرْتِه وَ بَرُ بَرْتِه دِلِ عِشْوِه گِرَانُ
 غَمَزِه هَایِی کِه دَرِ آن نَزْگِس جَا دَوِی تُو، بُو
- ۱۰- دَرِ دُو عَالَمِ بَرُ اِنَا، تَاجِ سَعَادَتِ بِه سَرُشْ
 اَنکِه سَرِیازِ وِ مَوْنَاءِی اُر دَوِی تُو، بُو
- ۱۱- جَزِی اَز بِيخَرْدِی بِي دِی کِه آخِرِ نَدِی
 جَامِ مِی بَرِ کَفِ دِل دَارِ، بِه بَهْلَوِی تُو، بُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِي مَدِی: دیدم رُخ زُون: رخشان * بُو: بود دَل زُون: دلشان اَنِیْتِه: آویخته
- ۲- بَرُ وَ نَبِه: بردند
- ۳- هَرِ یَا دِه: در هر جا بَلُولا: بجنبید دَا: داشت سَرُ و سُو دَا زُون: سرو و سودایشان
 * خُو: با
- ۴- گُوشَا مُونُ هَرِ چِه اِتَا: هر چه گوش دادیم
- ۵- اَوُ وِرْ نِگ: آب و رنگ چش: چشم بِي مُونْدِی: دیدیم
- ۶- اَز آن نَشْتِه اُخَرِی زُون اِتَا: از آن نشسته اُخَرِی دادند وَ عَدِه هَا زُون: وعده هایشان
- ۷- * بُو: بود
- ۸- هَرِ یَا بِي دِه: در هر جایی بَرُ سَا تِه: ساخته (است)
- ۹- مَعْنِی مَصْرَعِ اول: دل عشوهِ گِرَان را غارت کرده و برده (است)
- ۱۰- بَرُ اِنَا: نهاد، گذاشت وِ مَوْنَاءِی: و امانده
- ۱۱- بِي دِی: دیدی نَدِی: ندیدی * بَهْلَوِی: بهلوی

توضیحات:

۲-۴- این دو بیت در (ن-خ) نیامده است.

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «لَيْلِي وَ مَجْنُونُ فَزَهَادٍ وَ شِيرِينَ هِمِغِي»
۱۰- مصرع اول، در (ن-س) بجای «بِزَانَا»، «بِذَانَا» آمده است.

غزل ۱۳۹

- ۱- زُلف را شانه زُئو اینجی به زیباییمُو
چشم را سُرْمه کُشو اینجی به رَغنائیمُو
- ۲- بِئِزُم وَاث مُویان عاشقِ شیداتِ بِرَاث
تو نه تَنها هِمه کی عاشقِ شیداییمُو
- ۳- مُو به مُشتِ خاك وُ خُلم وَا بِپِرومه آروم
مُو، نیان از مُوهَرِ آوایی یو از ناییمُو
- ۴- هیج وَا از مُورا هیج خَریدازِ نِهو
اینجی یكِ حُسنی از آن گوهرِ یکتاییمُو
- ۵- مُو به بابام دا، پاکیزه دِل وُ صافِ ضَمیر
هَر چه آن، از خُب وُ بَد از طَرَفِ ماییمُو
- ۶- هِمَزِ او اَرِه به مُو بُولَم اِته تا هِتَان
مَرگِ بابام اِگه دَر کیسه به نِم شاییمُو
- ۷- شاعِر وُ دِرویشان وِلِکِ نِه بی عار وُ دَلان
مُو اِگَر نُونِ بِخِران از هِنرِ باییمُو
- ۸- هِجِرِ آن یارِ سَفَرِ کَرْتِه به مُو زِ سِینِ کَرْتِه
کِه نِه وِیر، تیریاك وُ قَنَدُو نِه وِیر چاییمُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- شانه ژنو: شانه زند اینجی: این هم یه: یک زیبایمُو: زیبایی من است
- ۲- پیژم وات: به او گفتم *مو، یان: من هستم پڑات: بگفت (گفت)
- ۳- یه مُشت خاك و خُلُم: يك مشت خاك و خل هستم و آبیرومه آروم: باد، آرام مرا می برد
نیان: نی هستم، نیستم یو: آید آژنایمُو: از نایی من است. (نایی: نای زن، نای نواز)
- ۴- واژاز: بازار نهو: نیست
- ۵- یه: یک دا: داشتم آن: هستم خب و بد: خوب و بد آژ طَرَف مایمُو: از طرف
مادر من است
- ۶- همژا: همیشه واژه: گویی اِته: بده هِتَان: بدهم نیم شایی: نیم شاهی اشاهی
واحد بول که در عهد قاجاریه و اوائل پهلوی معادل دو بول یا ۵۰ دینار (آن زمان) بود و صد
دینار معادل دو شاهی و يك قران معادل ۲۰ شاهی بود (فرهنگ معین)۱
- ۷- پِجِرَان: بخورم آژ هنر بایمُو: از هنر بازوی من است
- ۸- سَفَر کَرْتِه: سفر کرده به موز سین کَرْتِه: با من چنین کرده (است) ویر: یاد

غزل ۱۴۰

- ۱- زَنُّ اَزْ نَجِیْبُ بُو، مِرْدَانِ بَا کَمَالُشْ عَزِیزُو
خِصَالْ دَارُ بُو، اِنْسُونِ خُوشِ خِصَالُشْ عَزِیزُو
- ۲- اِینَا بِزُونِبِه کِه بِیرَایَه جَمَالْ، کَمَالُو
وَقَارْ دَارُ بُو قَاعِیدَه گر، وِصَالُشْ عَزِیزُو
- ۳- اَمَارَا مَالْ وُ مَنَالِی نِه، جُزِیَه حَالْکِی دَارِم
فَدَايِ یَارِی بِبَانْ مُو کِه اَهْلِ حَالُشْ عَزِیزُو
- ۴- عَزِیزَاژو هَمِه کِی اَن هِلَالْ اُبُرُو رَا
هِلَالْ اُبُرُوی مُو، قَامَتِ هِلَالُشْ عَزِیزُو
- ۵- بِه یَا دِ قَامَتِ تُو بَاغْبَانْ، نَهَالْ وُئُووه
نِه اُو، تَنَّا، هَمِیگی زِینْ جَهَّتْ نَهَالُشْ عَزِیزُو
- ۶- بُورِه بِه مِیْکِیدِه گَزْ حَالَتُّتْ چُو حَالِ جَزِی هُو
بِوَا بِه مَدْرِسِه شُو، هَزْ کِه قِیلْ وُ قَالُشْ عَزِیزُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- زَنُّ: زن؛ بُو: باشد؛ مِرْدَانِ بَا کَمَالُشْ عَزِیزُو: مردان با کمال را دوست دارد؛ دَارُ بُو: داشته باشد؛ اِنْسُونْ: انسان
- ۲- اِینَا: این را؛ بِزُونِبِه: بدان؛ کَمَالُو: کمال است؛ قَاعِیدَه: باید
- ۳- نِه: نیست؛ بِه: یک؛ دَارِم: داریم؛ فَدَايِ یَارِی بِبَانْ: فدای یاری شوم

۴- عزیزاژو: دوست دارد

۵- وَنُوءِ: می گذارد، در اینجا یعنی می کارد تنّا: تنها

۶- بُورِه: بیا بَوّا: بگویی *شُو: رود

غزل ۱۴۱

- ۱- راستی گز آدمی دَرِ فِکَرِ شَو وُ بُنِ بِرُو
نیستی، هستی، بلندی، پستی ای جَزِ حَوْرِ نَهْو
- ۲- جُزوی اَز اَوُنَد وُ اَو را رُو شَو وَاژاژ کِرَنَد
گَز گُوه وَاژو هَفَاهَف گَزِ مِلی وَاژو مَعُو
- ۳- اَز بِه گَاو اَز بِه بُزَهَنَد، اَز چِه هِنَدون مُخْتَلِف
رُوغَن و کَشک و کِرَا، پِینِرو شیر و مَاس و دُو
- ۴- اَز بِرَايِ بُزَدَن دِل، نَازِ نِینَان را، هُتُو
قَد وُ خَد و خَال وُ خَط وُ چِشَم وُ اَبَرُو رُو وُ مَو
- ۵- اِین هَفَش چِی رَاتِینِی کِیفِیتَا دَرُزُون هُنُو
کِه هِزاران زَاهِد صَا سَالِه را مَجْنُون کِرُو
- ۶- اَنکِه چُش دَارُو وُنُورَه، زُونِه کِه نَشَناسُورَه؟
اَنکِه گُورو صَا کُورُو بِنِ گَرِیَبُو وُ وُنُورُو
- ۷- کَهَنِه وُنُوی نَهْو، نَاصِح بِشِه چُش دَاغِنِه
چِشَم حَق بِنِ، تَاوِنِه نُو کَهَنِه هُو وُ کَهَنِه نُو
- ۸- اَخِر اِی اَرَام جَان کِی بِه کِرِه اَرُو مَأمُون
وَسِکِه دَرِ هِجَرَتِ گِرِفَتَارِم نِه شُو فَهَمِم نِه رُو

- ۹- گَزْ بِه دِلْ هُو مَنَزِلْتُ پَسْ اَزْ چِه رُووانُ وُ شُووانُ
مَخْ کِرِه خُودِ، رَاوُ اَمَارَا فِرْسِنِه گُو بِه گُو
- ۱۰- تَاشِمِه يَكْ دِهَه اَزْ دَسْتِ تُو سَرِ حَالَتِ، يَمُونُ
بَزْ رُخِ آيِيْتِه کِرِه اَن تَارِ زُلْفِ مُشْکُبُو
- ۱۱- زَيْنِ اِداها کِه تُو دَاړِه مَرَبَبُو چَارْتِ بَکِه
بَشْ جَزِي بِي کَارِ خُودِ گُوتَاَه کِه گُفْتِ وُ شُنُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دَزْ فِکْرُ شُو: در فکر رود بِي بَرُو: بهی برد خُودُ: خودش نَهو: نیست
- ۲- جُزُو: جزیی اویند: او هستند رُو: روز شو: شب واژاژ کِرِنْد: او را صدا (می) کنند کُوه: سگ واژو: گوید مِلِي: گربه
- ۳- يه يک: گا: گاو هِنْد و هِنْدُون: هستند کِرَا: کره پينيز: پنیر مَاس: ماست دُو: دوغ
- ۴- هِتو: بدهد رُو: صورت، چهره
- ۵- هَفَشْ چي: هفت هشت چیز تینی: اینقدر کِنْفِيْتَا: کیفیتها دَزْزُون: در آنها هِنو: بنهد، بگذارد صَا: صد مَجْنُون کِرُو: مجنون کند
- ۶- چُش: چشم دَاژو: دارد وِنُوژَه: او را می بیند زُونِه: می دانی کِه نَشَناسُوژَه: چه کسی او را نمی شناسد کُورُو: کور است صَا کُورُو بِيْن: صد کرور دیگر گَزِيْبُو: اگر بیاید وِنُوژُو: بگذرد
- ۷- نَهو: نیست بيشه: برو چُش داغَنِه: چشم باز کن وِنِه: بینی هُو: هست
- ۸- کِي يِه: کی (می) آیی؟ کِرِه آژو مَاسُون: آرا همان کنی وَشِکِه: بسکه گِرِفْتَارِم: گرفتار هستیم شو: شب فَهْمِم: فهمیم رُو: روز
- ۹- هُو: هست مَخْ کِرِه: گم کنی، مخفی کنی اَمَا: ما فِرْسِنِه: فرستی

- ۱۰- شِمِه: می‌رویم يَكْ دَقِيْقَه: يك دقيقه سَرُ حَالَتِ يَمُون: سر حال بیاییم
 آيِيْتِه: آویخته، آویزان كِرِه: کنی
- ۱۱- دَاَرِه: داری مَرْيُو چَارِتِ بَكِه: مگر می‌شود تو را علاج کرد، مگر می‌شود حریف
 توشد بِش: برو

توضیحات:

- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «كَهْنَه وَ نُوبِي زَاهِد بِشَه چَش دَاغْنَه»
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «وَشَكِه دَر هَجْرَانِ كِرِفْتَارَانِ نِه شُو فَهْمَانِ نِه رُو»
- ۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «شِمِه» و «يَمُون»، «بِشَم» و «بِیِم» آمده است.

غزل ۱۴۲

- ۱- هر چه ونان تورا ونان وا به مو غیر تو کبو
عارف و عامی این زونو هر چه به یای خوژ خبو
- ۲- بلبل اگر نواز نو، نوا به یاد تو ز نو
گل جی اگر به گلستان و بو به یاد تو و بو
- ۳- هر که خو همقرین خوژ قاعیده همقرین بو
همرا پیش پام آسان روز نکان اگر چه بو
- ۴- تو همه یاها دره، یا که به گوه یا دره
هر ره دخیو تویان خبو یا که به شهر یاده بو
- ۵- کور و کج از به، نژونه، یاز اگه افته رو دل
راست اگر پیشه ربه به مطلبت به هر ره بو
- ۶- کام جزی جزو نته، ای که به گلشن خبی
عین و لوات لطافتش به ز گلای غنچه بو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ونان: بینم وا: بگوی کبو: کیست زونو: می داند هر چه به یای
خوژ: هر چه به جای خودش خبو: خوب است
- ۲- نواز نو: نوازند جی: هم، نیز *و بو: باز شود
- ۳- *خو: با خوژ: خودش *بو: شود همرا: همیشه آسان: نگاه کنم

رُوژ نَکَان: در آن نیفتم چه: چاه *بُو: باشد

۴- هِمِه یَاها دَرِه: در همه جاها هستی دَرِه: دَرِه رِه: راه د: در *خو: با
یاَن، آن: هستم هَر رِه دِه خُو تُو یاَن خُبُو: در هر راه که با تو هستم خوب است دِه: ده

۵- اَر به: اگر باشی نَزْوِنِه: او را نبینی اِگِه: اگر اَفْتِه: خوابیده رو: روی

بِشِه: بروی رَیْبه: رسی

۶- چَرُو: چرا نَیْه: ندهی عَیْن: دهان لُووات: لبه‌ایت

توضیحات:

*این غزل در دو جای (ن-خ) با اندکی تغییر آمده است.

۱- مصرع اول، در (ن-س) بجای «وَأَ بِهٖ مُو غَیْرِ تُو کَبُو»، «بِوَأَ بِهٖ غَیْرِ تُو کَبُو» آمده است.

۲- این بیت در (ن-خ) در جای دیگر به صورت زیر آمده است:

بُلْبُل اِگَز نَوَا زُنُو، نَوَا ز هُو نَوَاي تُو

گُل جی اِگَر ز گُلِستان وِیُو بَرای تُو وِیُو

۳- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۱۴۳

- ۱- چُونْدینْ هِزارْ سالْ زِ غَمْرِ مُو وِیورُو
چُونْدینْ هِزارْ هَمچو مُو بازْ آیو وِیورُو
- ۲- چُونْدینْ هِزارْ مُرْسَلْ وُ نَا مُرْسَلْ، یَنْدو شِنْد
یَكْ ذَرَه ای زِ ذَاتِ تُو حَاشَا کِه پُی پِرُو
- ۳- ساقی وِرُو مُورا اِته زانْ مایَه نِشَا ط
تا بُو خِرانْ غَم دُو جَهانْ را زِ دِلْ پِرُو
- ۴- اِی سَرُو قَدِ لَایِه رُخْ مُشْکْ مَوی مُو
اِی آنکِه مِهر وُ ما، بِه خِبی سُجْدِه اَتْ کِرُو
- ۵- وِرْ بُورْ وِرْم اِینی مِی وُ ما چِی بِهَم اِته
کَزْ بَعْدْ اَزْ اِینْ دُو چِی دِلْمْ اَزْ مَاسَوِی سِرُو
- ۶- بِدَوَاتْ یَكْ رُو، یَا نِه وُ کَامْ دِلْتْ اِتانْ
بَسْ رُو وِرا بُشو وُ شُوا، نَشْمِه اَنْ یِه رُو
- ۷- هَم رُو زِه بَشْ جَزِی بَیگی وُ هَم نُوما بِکِه
بِنْدارِه اَزْ گونا هُو خُدا وُ نَد سَا تِرُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چُونْدینْ: چندیَن مُو: من وِیورُو: بگذرد آیو وِیورُو: آید و میرد

- ۲- پندوښند: آیند وړوند
- ۳- وړو: برخیز اټه: بده بو: باشد خړان: بخورم پړو: برد
- ۴- سجدۀ ات کړو: تورا سجده کند
- ۵- وړ بوړ: برخیز بیا وړم: پیشم اینی: بنشین ماچی: بوسه‌ای بهم اټه: به من بده دوچی: دو چیز دلم: دلم سړو: سیراست
- ۶- پدوات: بگفتی (گفتی) پک زو: یک روز یانه: می‌آیم کام دلت اتان: کام دل تورا بدهم زوورا: روزها بشو: برفت (رفت) شووا: شبها نغمه: نیامد
- ۷- زوړه: روزه پش: برو بیگی: بگیر نومأ پکه: نماز بکن (نماز بگزار) گوناھو: گناه است

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «چون دین هزار سال چو مو آئو و مړو»
- ۳- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «رؤها بسی بشو و شوها، نغمه آن په رو»

غزل ۱۴۴

- ۱- دُشْمَنِ مَجُونُو وَ پِنْدَاڙِ كِرَانِ يَارِ مُوَاؤُ
مَتَمَّا اَوْ كِرُووِه، گِرمِي وَاڙَارِ مُوَاؤُ
- ۲- اَنكِه دَرِ گُلَشَنِ خُوبِي، مُو گُلَشِ پِنْدَارَانِ
هَمِه كِي زُونُو اَيْنِ گُلِ نِهَو اَيْنِ خَارِ مُوَاؤُ
- ۳- بِئِزَامِ وَاَتِ كِشِيم، آخِرِي اَزِ هَجَرِ بِئِزَاتِ
خُودَا بِاَبَاتِ، بِيَا مُرْزُو، اَيْنِ كَارِ مُوَاؤُ
- ۴- قَتَه مَنصُورُ مِيَانِ آمِه وَ دَارُشِ، بِئِزَاتِ
لَالِ بَه، لَالِ كِه اِفْشَا كُنِ اَسْرَارِ مُوَاؤُ
- ۵- بِمَوَاتِ آخِرِ كِه بَه وَضَلْتُ رَسُو، اِي يَارِ، بِئِزَاتِ
اَنكِه نِه دِينِ وَ نِه ايمُو نَاڙُ وَ بِي عَارِ مُوَاؤُ
- ۶- بِمَوَاتِ اَيْنَجُورِ نِشُونِي بَه جَزِي هُو بِاَكُشِ
بِئِزَاتِ اَن هَرِ خَرِي هُو مُخْتَمِلِ بَارِ مُوَاؤُ
- ۷- دَرِ مِيَانِ شُعْرَامُو بَه تُو وَاڙَانِ زُونِبِه
شِغَرِي كِه مَغْزُ نَدَاڙُو هَمِينِ اَشْعَارِ مُوَاؤُ
- ۸- تُو خِيَالْتِ بِرَسُو شِغَرُ زُونَانِ اَيْنَارَا
اَيْنَاهَا مَغَرِ، جِي نِه، كَا سَبِي وَ كَارِ مُوَاؤُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- جُونُو: جان است پِنْدَاژ کِرَان: گمان کنم یَارِ مُوْأو: یار من است مَتَمَّا اوْ
کِرُوْوه: مایه ام را آب می کند واژان: بازار
- ۲- *مُو: من پِنْدَارَان: پندارم هِمِه کی: همه کس زُونُو: می داند زِهْو: نیست
- ۳- پِیژَامْ وَاْت: به او گفتم کِشیم، کشیمه: مرا می کشی پِژَاْت: بگفت، (گفت)
- ۴- قَنَه: حرف، سخن میَان آمِه: میان آمد لَال به: لال باش، گنگ باش
- ۵- پِمَوَات: بگفتم، (گفتم) نِه ایْمُونَاژو: نه او را ایمان است
- ۶- هُو: هست پاگُش: تمامش
- ۷- واژان: گویم زُونِه: بدان نَدَاژو: ندارد
- ۸- بِرَسُو: برسد زُونَان: می دانم اینارا: اینها را جی: نیز

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «دُشْمَن جَانِ مو اوْ، پِنْدَارَانِ یَارِ مو اوْ»
- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «مُو گُلُش پِنْدَارَان»، «تُو گُلُش پِنْدَارِه» آمده است.
- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «خُودا بَابَاتِ بیامُرزُو»، «خُودا غَلْ اَلِیکِ بیامُرزُو» آمده است.
«غَلْ اَلِیکِ» مخفف «غَلِی اَلِیکِ» منظور پدر شاعر است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «پِژَوَات»، «پِمَوَات» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «هَر خَرِی هُو»، «هَر خَرِی یُو» آمده است.

غزل ۱۴۵

- ۱- هر آنکه توم غم عشق تو به دل کارو
گمان مکه چی ای بین جز فراق باز آرو
- ۲- به هر وازار شویان هر چه مشتیریم بیدی
ایری او ری شو و از جان، تو را خریدارو
- ۳- به چش به همزدنت، صا هزار صید رزو
امان ز تو که تینی مژه هات پز کارو
- ۴- به هر رهیم کشه یا بره، بیات، یانه
چو اشتیری که به دوماغهاژ ماهارو
- ۵- موراشتش ایی خو هیچکی نداران بحث
از آنکه هر چه ونان از می تو سرشارو
- ۶- تو وززبگر هی تو باغون، درخت باغ تو، اند
از اشکه و اگه سوزو، اگزر گل از خارو
- ۷- خودا زونو اگه هر یاده، پر قووادا، ونان
بیان وزد اگه گولی وز این سینم وارو
- ۸- رویی که دل به تو همتا موزون روگوشام وات
که عاشقان تو یازون به کله دارو

- ۹- تُو چُش سُوِ یکی بِن دَارِه، مُورُووَان وِشُووَان
زِچُشْمُهَای مُو، پَر کَالِه جِیگَر وَاوُ
- ۱۰- جَفَا وُ جُوَر تَا یَا وِس مِگَر نَد اَشْنُفْتِه
هَمَان سَعَت وِچِیْنُو هَر کِه هَر تُوْمی کَاوُ
- ۱۱- خُودَا زُونُو جِزِی رَا گَر هِزَار بَاز کِشُر
اِگَر تُو قَاتِلِه وُاللَّه، کِه هِیچ نَنگَاوُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- تُوْم: تخم به دِل کَاوُ: به دل کارد گَمَان مِکِه: گمان مکن چی ای بِن: چیزی دیگر
- ۲- وَاژَاژ: بازار *شُوِیَان: رفتم هَر چِه مِشْتَرِیْم بیدی: هر چه مشتری دیدم ایری اوری: این طرف، آن طرف *شُو: رفت خریدارو: خریدار است
- ۳- *یِه چُش بِه هِمَز دَنُت: یک چشم به هم زدن تو صَا: صد رِژو: ریزد (در خاک ریزد) تینی: اینقدر
- ۴- بِه هَر رَهیم کَشِه: مرا به هر راهی کشانی پِرِه: بری بیَات یا نِه: دنبالت می آیم دوماغهاژ: بینی هایش ماهاژو: مهار است
- ۵- ایی: دیگر *خُو: با نَدَارَان: ندارم وِنَان: بینم
- ۶- هی: هستی باغُون: باغبان تُو، اِنْد: توهستند اَشْکِه: خشک اِگِه: اگر سوزو: سوزد
- ۷- خُودَا: خدا زُونُو: می داند اِگِه: اگر *هَر یَاوِه: در هر جا بَرَقُووَا: بَرَقبای تو رَا وِنَان: بینم بییان: بیایم وِرْد: نزدت گولی: گلوله وَر: بر سینم: سینه ام وَاژو: بارد
- ۸- رُوِی: که: روزی که دِل بِه تُو هِمَتَا: دل به تو دارم مُوژُون رُوگوشَام: وات: در گوش

- من گفتند یاژون: جایشان گِلِه: سر دارو: دار است
- ۹- *چُش: چشم بین: دیگر دَاره: داری رُووان و شُووان: روزها و شبها پَر کَالِه: لخته
- ۱۰- تَا یا: تا اینجا وِس: بس نَدَاشْتَفْتِه: نشنیده‌ای سَعَت: ساعت وِچینو: بچیند
- ۱۱- زُونو: می‌داند کِشِر: او را کشی (بکشی) نَنگازو: حرف نزد

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «گَمَان مَبَر کِه چی هی جَز فِرَاقِ باز آرو»
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «شُو وُ»، «بِشُو» آمده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «بِه چُش بِه هِمَز دُنْت»، «بِه چُشَم هِمَبَس دِه» آمده است.
- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «هَز چِه»، «هَز کِه» آمده است.
- ۷- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۹- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «ز چُشمهای مُو»، «ز دِیده هَائِم» آمده است.
- ۱۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «کِشِر»، «کِشُو» آمده است.
- ۱۱- مصرع دوم، در (ن-س) علاوه بر صورت متن بصورت زیر نیز آمده است: «اگر تو قَاتِلُوه هیچ دَم بالَا نارو»

غزل ۱۴۶

- ۱- عَشَقْتُ بِه هِر سَرِی نِئُو آن سَر، سَر کِبُو
رُزبَارُتْ هِر خَرِی نِئُو، آن خَر، خَر کِبُو ؟
- ۲- آیین و دین و مِلّت و ایمان، هِمَزْ خُوْدِه
کَافِرْ کِه کَافِرْ تُو نَبُو، کَافِرْ کِبُو ؟
- ۳- عَاشِقْ کِه عَاشِقْ تُو، نِئُو عَاشِقْ چِه او
دَلْبَرْ کِه دَلْبَرْ تُو نِئُو دَلْبَرْ کِبُو ؟
- ۴- گَر تُووِه بُو تُو هِر چِه رُز این چَرخ چَنبَرُو
غَیِر اَز تُو چَرخ، چَرخ کِه و چَنبَرْ کِبُو ؟
- ۵- هَمْسَرْ خُبُو، کِه هَمْسَرُو بَالِین بُو وَز نَبُو
آن هَمْسَرَاتْ نِه، بِش بُوینِه هَمْسَرْ کِبُو ؟
- ۶- هِر کَار تُو، نِشُون تِه، هِر اَمْرِی کِه تُو کِرِه
آن کَار نُوکَر اَز نِکَرُو، نُوکَر کِبُو ؟
- ۷- آن دِل کِه هُو قُو بَالِه و بُونچاقِ عِشْقِ تُو
نَاصِح و رُش کُووِه کِه و ؟ وَاِعْظْ خَر کِبُو ؟
- ۸- چُون شِغَرها گزی کِه خُبُو چُون شِکَر مزی
این شِغَرها یِ بَا مِرِه دَر دَقْتَر کِبُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَبُو: نیست کَبُو: کیست؟ زُرْ بَارُت: زیر بارت
- ۲- هِمُز: همه‌اش، تمامش خُودِه: خود، هستی * تَبُو: نباشد
- ۴- گَر تُووِه: می‌گردد زُر: زیر چَنبَرُو: چنبر است
- ۵- خَبُو: خوب است * بُو: باشد بَش: برو بَوینِه: ببین
- ۶- نِشُون تَه: نشان دهی هَر اَشْرِی کِه تُو کِرِه: هر امری کنی نِکَرُو: نکند
- ۷- وَرُش: نزدش کُوه: سگ
- ۸- خَبُو: خوب است

توضیحات:

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «عاشیق چه او»، «مَضْرَفُش چه او» آمده است.
 - ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «چَرخ چَنبَرُو»، «چَرخ اَخْضَرُو» آمده است.
 - ۶- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
 - ۸- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
- جَز دَفْتَرِ گَزِی کِه خَبُو آنْدَرُش مِزِی
این شِغَره‌ای بی مَزِه دَز دَفْتَرِ کَبُو؟
- * علاوه بر بیت ششم، ابیات زیر نیز در (ن-خ) نیامده است.
- * شاخُودِ وِزیر و سَزَهَنگ و سَرَتِیپ خُودِ
یاوَز کِه یاوَرُش تُو، نَبِه یاوَرِ کَبُو؟
- * اِز سَالِ اَنْبِیاء و اِمَامُون بَه جَز خُودِه
جَز خُودِ اِمَامِ اِمَامِ کِه، پِنِغَمَبَرِ کَبُو؟
- * آقا باشی هُو کِه تُو را یاوَر و مُشْفِقُو
جَز او قَبایِ صِدْق وُ صَفاد ز بَرِ کَبُو؟

غزل ۱۴۷

- ۱- مُو نَمُگُووَه خُو این مَرْدُ وُ مَها وَاژان کِه این یارو
مُو هیچ کاریز، نَداران خُوڑ هَمین خُو مُو ادا آرو
- ۲- اینا زونان هزار بارز کِرِه گِرِه دیم وُ واروَنه
آدم قاعیده بو هیچ وَقت از دَسِت تُو نَنگارو
- ۳- وِرُو ساقی بِکِه سَرشار، جامم را کِه مَسْتانِش
بِه رَغَبِت تر خِرند جام مَحَبَّت هَز چِه سَرشارو
- ۴- دلی پَیدا کِه تا یِک دِل از شِ آسایشی وِئو
کِه هَز ساعَت وِچینو هَز کِه هَز تومی کِه بَگارو
- ۵- ای آنکِه مال دَارِه پَر قُوو اُمون بی مَخُوس تینی
بَد وُخَب بَرُمُو تُو وِئورُووَه عُمُر این چارو
- ۶- بِه هَز فَنی نَبُووَه دَر خُوسِه مَهِر بِه هَز فَنو
بِه هیچ طُوری نَبو، دُومش خُوسِه دِلدار عیارو
- ۷- جزی آسودِه بِه، بِش دَم مَرِن تَنها بِه تَوسینِه
کِه هَز دِل را اِنِه دَسْتش بِه یِک دَرْدی گِرِفْتارو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَمُگُووَه: نمی خواهم *خو: با وَاژان: گویم مُو هیچ کاریز نَداران: من هیچ

- کاری با او ندارم *خَوژُ:خودش
- ۲- زُونان:می دانم هزار بازو کیره گزیدیم و واژونه: اگر هزار بار آن را زیر و رو کنی
قاعیده:می باید تنگازو:حرف نزد، سخن نگوید
- ۳- وِرو:برخیز بیکه سرشار جامم را:جامم را سرشار کن خِرِنْد:خورند
- ۴- دلی پیدا کِه:دلی پیدا کن اَزْش:از آن آسایشی وینو:آسایشی بیند
وچینو:بچینند تومی:تخمی
- ۵- دَارِه:داری پَرَقو و اُمون بی مَخوس:هر قبا به ما مزن (به ما فخر مفروش)
تینی:اینقدر وِیور و وِه:می گذرد چارو:چهار روز
- ۶- نَبو وِه دژ خویسه:او را نمی شود بیندازی (او را نمی شود انداخت) نَبو وِوش خویسه:او را نشود به دام بیندازی (او را نمی شود به دام انداخت)
- ۷- آسودِه به:آسوده باش بِش:برو دم مَرِن:دم مزن تَنها نه تو سینه:تنها تو، چنین نیستی اِنِه:بگذاری

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «مُو کِه نَمگوه خُو این مَزْدوما وَاژان کِه این یارو»
- ۴- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «هَز تومی»، «هَز چی را» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «به هیچ طوری»، «به هَز طوری» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-س) بجای «تَنها نه تو سینه»، «تَنها نه سینه تو» آمده است.

غزل ۱۴۸

- ۱- جَلَوِه چُون یارِ مُو خُو آن قَدُو بَالَا بِکَرُو
بیش از آنی که میران، محشری بز یا بِکَرُو
- ۲- دَلْبَرِ مَعْرِ که آرایِ مُو خِیلی لُوسُو
فِتْنِه بز یا بِکَرُو، رُوی به هز یا بِکَرُو
- ۳- عِیْبِ رِنْدَانِ مَکِه، ای شِیخِ زَنُوشِیدَنِ مِی
این دواپی هُو که هز دَرْدَا مُدَاوَا بِکَرُو
- ۴- خُومِ زُونَانِ خُومِ نَبُو ای یارِ نَصِیبِ دُشْمَنِ
این سَتَمَها که مِژت دَر جِیگَرِ آما بِکَرُو
- ۵- این نِهو سُوَرَمِه به چُشَمِ سَتَمِ آلودِه کُشُو
نَمَکِ سُوْدِه به زَخَمِ دِلِ آما بِکَرُو
- ۶- زُونِه کِی وَاژو جزی اوفِ دِلِ وُ دِین، اُونِ وَقَتِ
که بِرِیشَانِ به رُخْشِ زُلفِ سَمَنِ سا بِکَرُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من *خُو: با جَلَوِه بِکَرُو: جلوه بکند میران: میرم، (بمیرم)
- ۲- هز یا: هر جا
- ۳- عِیْب... مَکِه: عیب مکن دَرْدَا: درد را
- ۴- *خُوم: خودم زُونَان: می دانم *نَبُو: نباشد مِژت: مژه‌ات

۵- زُهو: نیست سُوْرْمِه کُشو: سرمه کشد

۶- زُونه: می دانی کِی واژُو: کی گوید؟ اوُن: آن

توضیحات:

۴- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «مِژت»، «مِژَرُ» آمده است.

غزل ۱۴۹

- ۱- اِي كِه اَز عَشَقِ بُتَانِ سِيْنِه وَ حَالَتِ سِيْنُو
هَز كِه وَاژُو وَه تُو رَا بِي دِيْن خُوژ بِي دِيْنُو
- ۲- هَز چُشِي بِيژ دِيِيَه اَن طَاقِ دُو اَبْرُوِي تُو رَا
بِژ كِشِنْد اَز وَ اُو مِخْرَابِ عِبَادَتِ اِيْنُو
- ۳- هَمچُو تُو فِتْنِه اِيِي بِش نَخُوسُو وَ نِزْنُو
بَا بَا مَامَايِ جِهَانِ مُدَتِي هُو عَنِيْنُو
- ۴- بِه سُوَارِ اَسَبِ، اِدَاژَا بُوِيْنِيْد اِيْن پُورِه رَا
كُچ اِيْنِيِيُو وَه وَ وَاژُو وَه گُونَاهِ زِيْنُو
- ۵- اَنكِه دُونِيَا دِه گُوژِه بَا اِنُو دَرِ بَاغِ وَصَالِ
مُو بَهژ فَاش بُوَاژَان، گِلِ خَسِرَتِ چِيْنُو
- ۶- يَك قَنَه وَاْنِدِه چُونِ دُرِ اِگِه دَرِ گُوشِ كِرِه
هِيَشْكِي گُوژُژ نِكِرُو اَن چُشِي كِه حَقِ بِيْنُو
- ۷- خَالِق وَ خَلْقِ فُضُولُش گُووه يَانَرِ گُووه
تُو چَكَار دَاَرِه، فُلَانِ سُونُو وَ بَهْمَانِ سِيْنُو
- ۸- زَهَرِ اِگَرِ تَالُو مَخُوبِش اِيْنِه وَرَتَالِ خُورَا
اُوْنَجِي وَرِ عَيْنِ اُو دِه مِثْلِ شِكِرِ شِيْرِيْنُو

۹- ای جزی خُوڭ زُونِه شِعْرَاتِ خِسْرَتِه چُو یَخُو
یا به سَرْمَایِ زَمَسْتَانِ پَرَن چَرْمِیْنُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- سینه: چنینه هستی سینو: چنینه است واژووه: می گوید خُوڭ: خودش
- ۲- چُشی: چشمی بیژدیه: دیده است بِژْکِشِنْد: او را بکشند وَاو: گوید
اینو: این است
- ۳- ایی: دیگر پَش نَخوَسو: پس نیندازد نَزْنو: نزاید هو: هست
- ۴- اداژا: ادایش را بوینید: بینید بُور: بسر کَج اینیووه: کج می نشیند
واژووه: می گوید گونا: گناه زینو: زین است
- ۵- دُونیاده: در دنیا گوزه: می خواهد پا اِنو: پا بگذارد مُو بهژ فاش: بوازان: من
فاش به او بگویم جینو: چیند
- ۶- قَنه: حرف، سخن وَاِنِدِه: به تو می گویم اِگه: اگر دَزْ گوش کِرِه: در گوش
کنی هیشکی: هیچکس کورژ نِکِرُو: کورش نکند چُش: چشم حق بینو: حق
بین است
- ۷- فَضُولُش گُووه: فضول می خواهد نَزْگُووه: نمی خواهد داره: داری
سُونو: چنان است
- ۸- تَالو: تلخ است مَخو: مخور بِش: برو اینه: بگذار وَږ: نزد تَال
خُوراً: تلخ خورها او نَجی: آن نیز وَږ: نزد عین: دهان شیرینو: شیرین است
- ۹- زُونِه: می دانی خِسْرَتِه: سرد پَرَن: پیراهن

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «واژووه»، «خُونووه» آمده است.
- ۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «طاق»، «طاقای» آمده است.

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «نَخُوسُو وَ نَزْنُو»، «نَخُوسِنْد وَ نَزْنِنْد» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «این بُورِه را بِه سَواز اَسَب اَداهاژ مَونید»
- ۵- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «اَوْنِکِه دُنیا اَوْمِه با اِنودز باغ مُراد»
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «هیشکی کُورُز نِکِرُو»، «کُورُز هیشکی نِکِرُو» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «اَوْدِه»، «اَوْنِدِه» آمده است.

غزل ۱۵۰

- ۱- هز که تَرَکِ آرزو و خواهشِ دل را بِکُرو
این دُرو دُونِیا ده جونی به سَلامتِ بِبُرو
- ۲- آنکه دل را چو مُو سوداژ که با زلفِ بُتان
گوز بِبُو بارِ بارِ بَکَشو تا که مِرو
- ۳- از فِراقِ تُو چو مُوی بِبُویانِ بُورِه بون
که بِمُوناءِ زَمو تا به وِصالتِ یَک مُو
- ۴- وِرِ جَراحِ شُویانِ زَخُمّا بیژدی بِژوات
زَخَمِ عِشقا اَبَدَ الدَّهَرِ نَبُو بِژکه رُفُو
- ۵- ناصِحاً خَسْتِه بییه هَمچو مُو را بَند مَتِه
ز آنکه بَند تُو به حالِ مُو چو سَنگو و سَبُو
- ۶- تینی خُو غَیرِ ایمنی، تینی مَنه دا، به دِلَم
مَکِه خُونینِ جیگَرُم اِنِ صَنمِ مُشکینِ مُو
- ۷- هز که هز کاژ کِرووه به هَوایِ تُو کِرو
هز که هز یایی بِشو جی به هَوایِ تُو بِشو
- ۸- هِنْدو و گَبَرِ که آتیش و بُتو مَغْبُودُش
دَرِ آن آتیش و دَرِ آن بُت، وَجَناتِ تُو وُتو

- ۹- هَمِه مُرْغَانِ جِهَانِ دَرُ هَلَلِ ذِکْرِ تُو، اِنْد
 اَنكِه کُوکُو بِرُتُو، اَنكِه بَوَاژُو هُو هُو
- ۱۰- مُو جِزِی رَا بِه اَیسه، صُورَتِ تَازِی بِبُویَان
 وَشکی گَر تَا نِه چُو کُووِه زِی اَت کُوی بِه کُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- تَرُکْ ... بِکَرُو: ترک بکند دُورُو: دوروز بِیَرُو: ببرد
- ۲- کُورُ بُو: کور شود بِکِشُو: بکشد مِرُو: میرد (بمیرد)
- ۳- بِبُویَان: شدم بُورِه: بیا بُون: ببین بِمُونَاء: بمانده (است) مُو: من مُو: مو
- ۴- وَر: نزد شویَان: رفتم زَخْمَا: زخم را بیژدی: دید بِرُوات: بگفت (گفت)
 زَخْمِ عَشْقَا: زخم عشق را تَبُو بَرُکِه رُفُو: نشود رفو کرد (نمی شود رفو کرد)
- ۵- حَشْتِه بِیسه: خسته می شوی پَنْد مَتِه: پند مده سَنگو: سنگ است
- ۶- تینی: اینقدر خُو: با ایمنی: منشین دَا: داغ مَکِه: ممکن
- ۷- هَر کَار کَرُووِه: هر کار می کند هَر یایی: هر جایی جی: نیز، هم بِشُو: برود
- ۸- آتیش: آتش بُتُو: بت است
- ۹- تُو، اِنْد: تو هستند بِرُتُو: بزنند بَوَاژُو: بگوید
- ۱۰- بِه اَیسه: ببین وَشکی: بسکه گَر تَا نِه: می گردم کُووِه: سگ بُی اَت: دنبالت

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «آر زُو و خواهش»، «آر زُو ی خواهش» آمده است.
- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «جونی»، «جانی» آمده است.
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «تا که مِرُو»، «تا بِمِرُو» آمده است.
- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «کِه زِ مُو تَا بِه وصالِ تُو بِمُونَاءِ بِک مُو»
- ۴- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «عَشْقَا»، «عَشْقُو» آمده است.

۵- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بِهْ حَالِ مُوْ چُو سَنگُو وَ سَبُو»، «بِهْ حَالِ چُو مُو سَنگ وَ سَبُو» آمده است.

۸- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «هِنْدُو وَ گَبَرِ کِه مَسْجودَش، آتیش وَ بُتُو»

۱۰- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «کُویِ بِهْ کُو»، «کُوهِ بِهْ کُو» آمده است.

غزل ۱۵۱

- ۱- آرزويِ دلِ همه پيشِ خودو
نقشِ او و گلِ همه پيشِ خودو
- ۲- هر چه به هر کي که گمانت بشو
زونه همان مذهب و کيشِ خودو
- ۳- بر تو ز هر کي پرسوئوش و نيش
نوشِ خودو، اُنجى و نيشِ خودو
- ۴- هر کم و ويشى که به تو رُو اتو
راشت بوان از کم و ويشِ خودو
- ۵- خر که سوارش بييه و ره بشو
و شو به هر ياده، ز شيشِ خودو
- ۶- زين قئه ها، گگت به تمبون نگو
آنکه خرو د، گوشت، شپيشِ خودو
- ۷- اين قئه را وانه مگر ز جزى
اين شغرا قابلِ ريشِ خودو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- پيشِ خودو: پيشِ خود تو است او: آب

- ۲- پَشُو: برود زُونِیَه: بدان
 ۳- پَرَشُو: برسد اُونَجی: آن نیز
 ۴- ویشی: بیشی زُو: روی اَتُو: بدهد یَوَان: بگویم
 ۵- بییَه: می‌شوی رَه پَشُو: راه برود وِسُو: (به) ایستد به هَر یَاَدَه: در هر جا
 شیش: از اصوات، برای متوقف کردن الاغ گفته می‌شود
 ۶- قَتَه: حرف، سخن کَکَت به تَمَبُون نَکُو: کک به تمبانت نیفتد. کنایه از اینکه عصبانی
 نشو خِرُوڈ گُوشت: گوشتِ تُو را (می) خورد
 ۷- وَاَنَه: می‌گویم شِعْرا: شعرها

توضیحات:

- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بِه تُو زُو اَتُو»، «بِه تُو رَه اَتُو» آمده است.
 ۵- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
 ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «خِرُوڈ»، «خِرُو» آمده است.

غزل ۱۵۲

- ۱- رُو بَبُو وُشُو بَبُو وُرو بَبُو
رُو وُشُو اَز هَجَر دَاغُم نُو بَبُو
- ۲- کِی وِیَنُورُوی خُوشی رَا هَز دِلِی
فِتْنِه اَن نَرِگَس جَاوُو بَبُو
- ۳- دَاوُبو حَاشَا خِلَاصِی بَایِی کِه
بَسْتِه اَن طَرّه گِیَسُو بَبُو
- ۴- دِل کِه مِرَّاتِ جَمَالِ یَا، هُو
بَایَد اَز هَز چِی دِه شُسْتَشُو بَبُو
- ۵- اِی کِه آخِر بَالِشْت خَاک وُخُلُو
تِیَنی گُوْدِه بَالِشْت بَر قُو بَبُو
- ۶- اُسْتُخْوَانِ گُوشْتِهَامُون چَارُو بِن
بِل بَبُو وُچُو بَبُو چَارُو بَبُو
- ۷- اَنکِه بُهْلُوت اُفْتِه، بِل تَا بِمَبِرّه
تِیَنی اِیْن بُهْلُو وُ اَن بُهْلُو بَبُو
- ۸- رُوْمکِه جُزْ اُو وُ جُزْ اُو رُوْمکِه
هُو وُ هُو کِه تَا تَمَامْت هُو بَبُو

- ۹- هَمَوَا، جَزْ هُوُ جَزْ هُو هَمَوَا
هَوِ بَوَا هُو، تَا تَمَامَتْ هَوِ بُو
- ۱۰- هَزْ كِه آخِر بَرْ خَوَزْ بُو، سَوَاَزْ
شِرْ شِرْ اَو آخِرُو لُو، لُو بُو
- ۱۱- بَارِ هَجَرَتْ، وَشَكِه جَانَكَا هُو جَزِي
رُو بِه رُو، بَارِ كُتَرَا زْ مُو بُو
- ۱۲- حَاجْ سُلْطَانُم، كِرُو كِرْ، مَرْحَمَتْ
يَكْ عِبَايِي، كَهْنِه كُْلْجَمْ نُو بُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- رُو: روز بُو: شود شو: شب داغُم: داغم
- ۲- وِنُو: بیند
- ۳- دَا رُو: داشته باشد
- ۴- هُو: هست
- ۵- خَاكْ وَ خُلُو: خاك و خل است تِنِي: اینقدر گُوْدِه: می خواهی
- ۶- گوشتها مُون: گوشتهایمان چَارُو بِيْن: چهار روز دیگر بِلْ: چوب بازی
- چُو: چوب چَارُو: چرخ بزرگ مقنی گزی
- ۷- اَقْتِه: خوابیده بَلْ: بگذار بِمِيرِه: بمیری
- ۸- رُو مَكِه: رو مکن
- ۹- هُو: هست مَوَا: مگوی بَوَا: بگوی
- ۱۰- خُوَزْ: خودش بُوِه: می شود سَوَاَزْ: سوار اُو: است لُو: شغال
- ۱۱- وَشَكِه: بسکه رُو بِه رُو: روز به روز
- ۱۲- مَرْحَمَتْ كِرُو: مرحمت کند

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «فِتْنَه»، «خَسْتَه» آمده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «خَلَّاصی»، «عَلَّاجی» آمده است.
- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بَالِشْتُ»، «بَسْتَرْتُ» آمده است.
- ۶- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «این که پهلیم آفته، بِل تا بغیران»
- ۹- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۱۰- مصرع اول در (ن-خ) به این صورت آمده است: «هز که بز خر، خورِ بووه آخر سوار»
- ۱۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بَارِیْکَتَرُ اَز مُو»، «بَارِیْکُ هَمچُون مُو» آمده است.
- * علاوه بر بیت ششم و نهم، ابیات زیر نیز در (ن-خ) نیامده است.

* مُو شویان پَش کُوجه بیندی یاز را

دیم داغی خومور و به رُو پُبو

* بِمَوَاتِ اِی غَنَاب لُوماچِم اِته

او پِزات ترسانه های و هوبِبو

* بِش نَتانِه ماچ بَز تُو اَز لُو و اَم

ز ان مَحَل ترسانِه که لُور و پُبو

* شَان کیپِه چُون مَام دَز دِیْمُم اَشو

اَز لُو و اَز دِیْم بَد بُو پُبو

* بِش نَتانِه گُومِه اَز هَجِرانِ مُو

رَنگِ سُوْرَتِ مِثْلِ زَرْدِ اَلو پُبو

غزل ۱۵۳

- ۱- کُدام دِل که به دَامِ غُمْتِ اَسیرِ نه اُو
کُدام صید به قَیدِ تُو دَستگیرِ نه اُو
- ۲- گُروه خَاکِ نَشینانْدا تینی بهزُون
جَفّا وُ جُور وُ جُدایی مَکه ایژیرِ نه اُو
- ۳- دَرِ اَوَلین قَدَمِ اَز هَر چِه هَر که وِینورُو
به گُویِ عِشْق، اِگر بِا اِنُو دَلیرِ نه اُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَسیرِ نه اُو: اسیر نیست
- ۲- تینی: اینقدر بهزُون: به آنها جَفّا مَکه: جفا مکن ایژیرِ نه اُو: خوب نیست
- ۳- هَر که وِینورُو: هر که نگذرد بِا اِنُو: با بگذارد

توضیحات:

این غزل بظاهر ناتمام به همین صورت در دو نسخه (ن-س) و (ن-خ) آمده است.

غزل ۱۵۴

- ۱- ای صبا گز بگذری پیرامن اژدوی او
خستگانی وینه خون آلوده آندز کوی او
- ۲- از موبز اونا بوا، شوما که نزدیک وی اید
چون مو مخرومید، یارویی ونیدون روی او؟
- ۳- وا اگر بزم مو برسنو، جان کرانه از مغان
یا په تاز از موی او، یا نگهتی از بوی او
- ۴- گوشه چشمی به مو وژ نومنا روز ازل
از او رویان تا دوقون دنبال جستجوی او
- ۵- دور او گرتان، دز چش منزل و ماواژ، اتان
گز بوائندم که اینو گووه ای از گوی او
- ۶- کافرُم گز جز خیالش هیچ دز دل داربان
قبیلۀ نو مای مو، مخراب دؤ ابروی او
- ۷- نیم جانی گز، بموناء الهی کی ببو؟
تن تهی سازان، آن را جی فرشنان سوی او
- ۸- هر زمانی جلوه گز، دز یک لباسی یو ولی
هو به چشم مویکی هم کهنه و هم نوی او

۹- مُدَتی هُو تیرِ غَمَزُ، یَاژُ هُو دَرِ دِلِ جَزی
تا دُوقُونِ وینانِه، سَرِ کِیژِ آرَت، اَزِ پُهلویِ او

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وینه: یینی
- ۲- مُو: من اوْنا: آنها بوا: بگوی شوما: شما وی: اید: وی هستید
مَخرومید: محروم هستید روی: روزی ونیدون: بینید
- ۳- وا: باد برِشَنو: برساند جانِ کِرانِه: جان می‌کنم یه: یک
- ۴- وِرْ تومنا: نشان داد اَزِ اوْزویان: از آن روز هستم دُوقُون: حالا
- ۵- دُورِ اوْگرتان: دور او گردم چُش: چشم ماواژاتان: او را ماوا بدهم گَز
بوايندم: اگر به من بگویند اینو: این است کُوه ای: سگی
- ۶- کافرُم: کافر هستم داریان: داشته باشم نوما: نماز
- ۷- بِمُوناء: بمانده (است) کِی بُوو؟: کی شود سازان: سازم جی: نیز
فِرِشَنان: فرستم
- ۸- یو: آید هُو: هست
- ۹- غَمَزُ: غمزه اش یَاژ: جایش هُو: هست دُوقُون: اکنون وینانِه: می‌بینم
سَرِ کِیژِ آرَت: سر در آورد

غزل ۱۵۵

- ۱- ای بریشان تَر ز تارِ زُلفِ تو، رُوهایِ مُو
گَز به مُو، سین وِ نِوَرُووِه وایِ مو وُوایِ مُو
- ۲- گُوم وُرْت یانِ گُووه گُوتِ مُو را او مُدعی
خُود قِرازِ این کازِ اِته، یایا اُونو یایایِ مُو
- ۳- غَمزِه بُز تیرْت از وِس بِزِکِه دِل را چاک چاک
بَارِه هایِ دِل کییُو از چِشمِ خُونِ پالایِ مُو
- ۴- دَر نَظَر تا جِلوِه اِتا آن قَدِ رَعْناتِ را
یِک نِگِه بِمَکَرْت و خَم وِ سَا قَد وُ پالایِ مُو
- ۵- خُوش زَمانی کِه خُو تُو یارا و یایمُون نَدا
کییُمُون خُو تُو یِکی بُو تُو بویی هِمسایِ مُو
- ۶- نُطْفِه مُو را دُرُون بَسْت از غَم وُ دَرْد وُ فِرَاق
رُویی کِه بابایِ مُو بُئِشُو وِرِ مامایِ مُو
- ۷- بَند بَندِ مُو اِگَر از هِم جُدا وِشُو جزی
بُجَز فِرَاقِ مَهوَشانِ چی ای نِه دَر اَجزایِ مُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- رُو: روز سین: چنین وِ نِوَرُووِه: می گذرد

- ۲- گوم: (می) خواهم ورت: نزدت یان: آیم کوه: سگ او: است
 ایه: بده یا: (دومی) جا او: نو: آن است * یایای مو: یا جای من
- ۳- وس: بس چاک چاک بڑک: چاک چاک کرد * کیو: بیرون آید
- ۴- جلوه: اُتا: جلوه دادی نگه: بَمَکَرْتُ: نگاه بکردم خَم وِسا: خم شد
- ۵- وِیاییمون: ندا: جدایی نداشتیم کییمون: خانمان * خو: با * بو: بود
 * بویی: بودی هَمسا: همسایه
- ۶- دزون: بشت: بستند رویی: که: روزی که * بیشو: برفت (رفت) ورت: نزد
- ۷- جدا: وِسو: جدا شود چی: ای: چیزی نه: نیست

توضیحات:

- ۳- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) بجای «رَغَنَاتُ»، «بالات» آمده است.
- ۴- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بَمَکَرْتُ»، «بَذَکَرْتُ» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «أَجْزَائِي»، «أَغْضَائِي» آمده است.

غزل ۱۵۶

- ۱- چُونْ به با وِیسه قَرارِ اَز دِل وُ هُوش اَز سَر شُو
چُونْ خَرامُونِ بییه، پِندارِه کِه جُونم بَر شُو
- ۲- چُونْ مِرانْ خَاکِ بَبانْ، وَا بَیرو خاشاکم
تُو مَپَنداز کِه سُو دایِ تُوام اَز سَر شُو
- ۳- دَر چَمَن سَرُو به بَالایِ بِلَنَدَت نَر شُو
کَس بَبُو، هَر چه کِه اَز حَدِ خُو بالاتر شُو
- ۴- زاهدم وَاژووه تَرکِ می وُ مَعشوقِ بَکِه
اَز قَنه بی پَرُو با هَر کِی بُو، اَزیا دَر شُو
- ۵- سُو رِمِه بَر چِشم مَکَش تا نَبِرو دین وُ دِلَم
دیگ را خِیلی کِه آتیش رِزُرَنه سَر شُو
- ۶- جزی با بَسْتِه اَن زُلْفِ چُو رَنجیرِ تُو او
کِی به هَر سِلْسِله ای بین وُ رِه دیگَر شُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- به با وِسه: بر با (به) ایستی شو: رود خَرامُونِ بییه: خرامان شوی
- ۲- مِرانْ: میرم (بمیرم) خَاکِ بَبانْ: خاک شوم وَا بَیرو: باد ببرد
- ۳- نَر شُو: نرسد کَس: کوچک بَبُو: شود خُو: خود

۴- وَاَزْوَهٗ مِی گوید تَرْك بَکِه: ترك کن قَتَه: حرف، سخن هَز کی بُو: هر کس باشد اَز یَاذَرْشُو: از جا در (می) رود اَز جا در رفتن: عصبانی شدن- خشمگین گشتن. (فرهنگ معین)

۵- نَبِرُو: نبرد آتیش: آتش زِرْزَرْنِه: زیرش نهی (بگذاری) تُو اُو: تو است سِلْسِلَه ای یِن: سلسله ای دیگر رَه: راه

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «وَسَه»، «وَشُو» آمده است.
- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بِیَه»، «بُوَه» آمده است.
- ۴- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «نَبِرُو»، «نَبِرَه» آمده است.

غزل ۱۵۷

- ۱- رَاهِ عِشْقُو وَ رَاهِ بُرْ خَطَرُو
گَزِ بِشِه بِي دَلِيلِ، بِي ثَمَرُو
- ۲- تیر بارانِ عِشْقِ یاز، مُویانِ
نَاوُكِ فِتْنِه رَا دِلَم سِپَرُو
- ۳- دَر رِه عِشْقِ هَزِ کِه سَرِ اَز نَا
فَارِغِ اَز بِيَم رَنجِ وَ دَر دِ سَرُو
- ۴- هَزِ کُجَا بَاغِ عَاشِقِی گُلِ کَرْدِ
عَقْلِ رَا خَارِ عِشْقِ دَر جِگَرُو
- ۵- شُو هَجَرَانِ مُنَشِ بِگُشْتِه خُودَا
اَخِرِ اَيْنِ شَامِ رَا کِی اِي سَحَرُو
- ۶- هَزِ کِه رَا عِشْقِ بِزِ کِه دِيَوَانِه
بَنَدِ عَاقِلِ بِه گُوشِ اُو هَدَرُو
- ۷- دَر اَزَلِ مُوَرِ بُوْدَه عِشْقَانِ
نِه دُوقُونِ اَيْنِ هَوَا مُوَرَا بِه سَرُو
- ۸- دِلِ کِه مُتَوَجِّه جِمَالِشِ هُو
اَز خِيَالِ دُو کُونِ بِي خَبَرُو

- ۹- بِه رُخِ آن زُلفِ تاخُمُش کَرْتِه
صَدِ گِرِفْتارِ رازِ غَمِ کَمَرُو
- ۱۰- دِلِ خُویانِ هِمَزِ بَیْرَتِه مِگَر
سِیْنِگِ آهِنرِیا تورا بِبَرُو
- ۱۱- قَدِ سَرُوْتُ بِه جُوئِبارِ خَبی
اَز هِمِه سَرُوها بِلَنَدَتَرُو
- ۱۲- بی ذَلیلی جَزی مَشِه این رِه
خازِهایِ بَلاش دَرِ مِگَدَرُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- راهِ عِشْقُو: راهِ عشق است بُرِ خَطَرُو: پر خطر است بِشِه: بروی
بی تَمَرُو: بی ثمر است
- ۲- مُویان: من هستم
- ۳- اَرِنا: نهاد، گذاشت
- ۵- *شُو: شب مَنَشِ بَکَشْتِه: مرا کشته (است)
- ۶- بَرِکِه دیوانِه: دیوانه کرد هَلَرُو: هدر است
- ۷- مُو: من رُبُوْدِه عِشْقان: ربوده عشق هستم دُوقُون: حالا
- ۸- جَمالُش هُو: جمالش هست
- ۹- تاخُمُش کَرْتِه: تا خم کرده (است)
- ۱۰- دِلِ خُویانِ هِمَزِ بَیْرَتِه: دل همه خویان را بیرده (است)
- ۱۱- بِلَنَدَتَرُو: بلندتر است
- ۱۲- مَشِه: مرو رِه: راه

غزل ۱۵۸

- ۱- عَارِفْ اَنَدَرْ بِیَشِ چِشْمُش قَطْرِه وُ دَریا بِکی هُو
فُوق وُ بَسْتی وُ بِلَنَدی، گَارِه وُ بَالَا بِکی هُو
- ۲- زِشْت، زِیبا هُو وُ زِیبا زِشْتُو وُ دُوزَخِ بَهْشْتُو
دِیو اَنَدَرْ مَخْفِلُش خُو بِیْکَرِ حُورَا بِکی هُو
- ۳- نِیْسْتِیژُو عِیْنِ هَسْتی، هَسْتی عِیْنِ نِیْسْتِیژُو
کِشْرَتُش هُو عِیْنِ وَخَدَتْ، لَازِ خُو اِلَا بِکی هُو
- ۴- کَاسِیَه یَشْمِیْنِ بِه چِشْمُش یَکْ هُو، خُو جَامِ سَفَالِیْنِ
جَامِیَه یَشْمِیْنِ، وَرَزُ خُو حِلِیَه دِیبا بِکی هُو
- ۵- زَاهِدَا تَا کِی دُو نِیَّتْ دَرُ هُو نِیَّتْ آ، کِه وَیْنِه
عَالَمْ تُو، بِی قَنَه خُو عَالَمِ اَمَا بِکی هُو
- ۶- تَا بِه کِی وَازِه فُلَانْ نَا حَقُو وُ بَرُ حَقِ بَمَانُو
وَخَدَتْ اَنَدَرْ وَخَدْتُو عَالَمْ، هِمِه اِیْنِهَا بِکی هُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هُو: هست گاره: پایین
- ۲- زِشْتُو: زشت است بَهْشْتُو: بهشت است *خُو: با
- ۳- نِیْسْتِیژُو: نیستی اوست
- ۴- وَرَزُ: نزدش

- ۵- وینه:بینی بی قنّه:بی حرف، بدون بحث آما:ما
۶- واژه:گویی ناحقو:ناحق است بمانو:بمان است وخذتو:وحدت است

غزل ۱۵۹

- ۱- وَاللَّهِ نَزُونَانُ كِه رَزِ اَيْنِ دَانِه چِه دَامُو
گفتاده بِسْمِلِ بِيبييه ژ، كَامِ به كَامُو
- ۲- دَرِ مِيكِده هَا مَسْتِي وَ أَشُوِيُو، نَزُونَانُ
اَزِ گَرْدِشِ چُشهايِ تُو يا گَرْدِشِ جَامُو
- ۳- زَاهِدِ چُو آما گَرِره بِشُو، بَرِبه وَ گَرَنه
هَرِ آشِ خِيَالِي كِه بِشُو زُونِبِه كِه خَامُو
- ۴- مَادَرِ بِي يَارِيمِ كِه يَارِيمُونِ اَزِ اَوُونُو
مَا مَسْتِ مُدَامِيمِ كِه مَسْتِشِشِ مُدَامُو
- ۵- اِي مَايَه هَر زُنْدِ گِييِي، بُورِه كِه أَنِي
بِي يَادِ تُو مَا زُنْدِه اِگَرِ بِيَمِ، حَرَامُو
- ۶- هَرِ غَمَرِه مُرْگَانِ تُو يَكِ فِتْنِه خَا صُو
هَرِ گَرْدِشِ چُشمانِ تُو يَكِ آفَتِ عَامُو
- ۷- بِيغَامَتِ اِتَا يَانِه كِييَتِ مُنْتَظَرُمِ به
اِي نُورِ دُو عَيْنِ مُو، چِه حَاجَتِ به پَيَامُو
- ۸- زُونَانِ كِه جَزِي يَكِ زِ شَهِيدَانِ غَمَتِ هُو
اَيْنِ آخِرِ كَارِ مُو وَ اَيْنِ خَتَمِ كَلَامُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- نَزُونَان: نمی دانم ژر: زیر چه دَامُو: چه دام است کُفْتَادُو: مخفف که افتاده بِسْمِلْ بِبِیْبِه: بِسْمِلْ شده اش [بسمل: هر حیوانی که آنرا ذبح کرده و سر بریده باشند و یا به شمشیر کشته باشند. ضح. - وجه تسمیه اش آن است که در وقت ذبح کردن «بسم الله الرحمن الرحیم» گویند. (فرهنگ معین)] کَامْ به کَامُو: کام به کام است

۲- آشُو بُو: آشوب است

۳- گَزِرِه بِشُو: اگر راه برود بِژْ به: برد * بِشُو: بزد زُونِه: بدان

۴- اَزْ اُونُو: از آن است (از اوست)

۵- ژندگییی: زندگییی بُورِه: بیا آنی: لحظه ای ژنِدِه اِگَزِ بَیم: اگر زنده باشیم حَرَامُو: حرام است

۶- فِتْنَه خَاصُو: فِتْنَه خاص است آفْتِ عَامُو: آفت عام است

۷- بِیَغَامْتُ اِتَا: بیغام دادی یَا نِه: می آیم کِیْت: خانه ات مُنْتَظَرُم به: منتظرم باش * مُو: من چه حاجت به یَا مُو: چه حاجت به پیام است

۸- زُونَان: می دانم هُو: هست اَینْ خَتَمِ کَلَامُو: این ختم کلام است

توضیحات:

۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «کُفْتَادُو»، «اُفْتَادُو» آمده است.

۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «مِیَنکَدِه ها»، «مِیَنخَوِرِ گَان» آمده است.

۷- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

بِیَغَامْتُ اِتَا بِو، بَیْآنْ مُنْتَظَرُم به

ای نُورِ دُو عَیْنِ مُو، چه حاجت به یَا مُو

غزل ۱۶۰

- ۱- رَه جانانِ که بژو نواته رَه بَرِ خَطَرُو
آن بِشازُو، بِشُو که تیرِ بِلارِ سَجَرُو
- ۲- بی دلیلی به رَه عِشَق، مَنِه با، که یَقین
خَضِرِ رَه مَخِ کَرُو، از بی مَدَدِ رَاهِ بَرُو
- ۳- به بِرِ خُوُد مَبَرِه، مَرَنزُونِه اُستادُون
خُوش بَرُو نَوَاتِه هُو که آفَتِ پَرَوَانِه بَرُو
- ۴- ناصِحاً چُوندی به مُو خَرَفِ نَصیحتِ واژِه
چِشَمِ مُتَوَجِّه یابی بِنُو وُ گُوشِ کَرُو
- ۵- زاهِدَا خُو آماها سَین مَکِه گُو، سَین نُمُونُو
آخِرِی، این شُو وُ شُومِ آما راجی سَخَرُو
- ۶- زان قَشَه ها که خَریفانِ به تُو زُون وَا تَاژِه
بُورِه دَرِ مَجْلِسِ آما، بِوِیْنِه، تَاژِه تَرُو
- ۷- شَمْعُ جَزْ خَرَمَنِ پَرَوَانِه به هَم بَرِ نَخُوسُو
این مَقامی هُو که هَز مَرغِ نَشُو وُ نَبَرُو
- ۸- دَرْدِ مَنَدانِم وُ خُو دَرْدِ تُو مُونِ خُو کَرْتِه
دِلِ بی دَرْدِ زِ حَالَاتِ آما بی خَبَرُو

- ۹- اِنِّ دِلِ سَادِهْ گِرِفْتارِ گِروهِی بَبُوی
گَرِ بَرُونِ کُشتِ تورا، زُونِبِهْ کِهْ خُونَتِ هَدَرُو
- ۱۰- بِمَوَاتِ اَیْنِ سِلْسِلَهْ مُو، چِهْ اَو بَر رُویتِ
بِزَاتِ اَیْنِ مُو، نِهْ اَو زَنْجیرِ شیرانِ نَرُو
- ۱۱- شِنْدِهْ وَهِيچْ خَبَر زُونِ نِهْ، مَظَنَبِهْ هَمِزَا
رَهَنَوَرْدَانِ مَحَبَّتِ رَا پَنَهَانِ سِفَرُو
- ۱۲- اِنِّ کِهْ اَزْ وادیهْ عِشْقِ وَبَرِ سِهْ زِجْزِی
خُو خُوڈ اَزْ گُوْدِهْ بِشِهْ، بَامَنِهْ رَهْ پُرْ خَطَرُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بَرُونَوَاتِهْ: گفته‌اند بَرِ خَطَرُو: بهر خطر است * اَن بَشَارْ بُو: آن کس می‌تواند
تیرِ بَلَا رَا سِیَرُو: تیرِ بَلَا رَا سیر است
- ۲- رِهْ مَخْ کَرُو: راه گم (می) کند
- ۳- مَر زُونِهْ اُستادُون: مگر نمی‌دانی استادان
- ۴- چُونْدِی: چقدر واژه: (می) گویی یایی: جایی بینو: دیگر است گوش
کَرُو: گوش کراست
- ۵- *خُو: با آما: ما سِیْن مَکِهْ: چنین مکن *گُو: که سِیْن نَمُونُو: چنین
نماند اَیْنِ شُو و شوم: این شب و شام جی: نیز سَخَرُو: سحر است
- ۶- قَهْه: حرف‌ها، سخنها بَه تُو زُونِ وَا (ت): به تو گفتند تازه: تازه بُورِه: بیا
بُویْنِه: ببین
- ۷- بَه هَم بَر نَخُوسُو: به هم بر نزد اَیْنِ مَقَامِی هُو: این مقامی هست *تَشُو: نرود
- ۸- دَرْدَمَنْدَانِم: دردمند هستیم خُو دَرْدِ تُو مُونِ خُو کَرْتِهْ: با درد تو خو کرده‌ایم
- ۹- *بَبُوی: شدی گَرِ بَرُونِ کُشتِ تورا: اگر تو را کشتند زُونِبِهْ: بدان

- ۱۰- بموات: بگفتم، (گفتم) چه او: چیست بڑا: بگفت (گفت) نه او: نیست زنجیر شیران نرو: زنجیر شیران نر است
- ۱۱- شنده: می روند هیچ خبر زون نه: هیچ خبر از آنها نیست همرا: همیشه
- ۱۲- ویریه: بهرسی *خو: با از گوده بشه: اگر می خواهی بروی ره پُر خطرو: راه پر خطر است

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بشاژ بو بشو»، «توانو بشو» آمده است.
- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «که یقین»، «که بدوان» آمده است.
- ۵- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «قنه ها»، «خبرها» آمده است.
- ۹- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «گر بزونکشت تو را»، «که بزون کشت اگز» آمده است.
- ۱۰- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۱۲- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «پُر خطرو»، «بی خبرو» آمده است.

غزل ۱۶۱

۱- دِلِ خُوبَانِ هِمِه شَهْرُ وُ دِهْوَ مَایِلِ تُو
سِنِگِ آهِنِ بِرِیایِ مِگَزِ اُو اِیْنِ دِلِ تُو

۲- نِه عَجَبِ هُو دِلِ مُو خُونُ اَزِ اَن غَمَزِه نَازُ
طَایِرَانِ حَرَمِ قُدُسِ، هِمِه بِسْمِیلِ تُو

۳- وِرُو اَنَدَزِ دِلِ وُ اَنَدَزِ چُشِ بِاَکُمِ بِا، نِه
خَبِ نِهْوَ دَزِ دِلِ بِرِ خُونِ مُو بُو مَنَزِلِ تُو

۴- گُوهِرِ اَشْکِ رُو چُشْهَامِ یُو، دَرِیَا دَرِیَا
بُو کِه کِشْتِی مُرَادَمِ رَشُو بِرِ سَاجِلِ تُو

۵- رَهْزَنِ دِیْنِ مُو هُو، خَالِ نِهْوَ بِرْ دِیْمُتْ
اِیْنِ بِلَایِ دِلْمِ اُو، زُلْفِ نِهْوَ حَایِلِ تُو

۶- اِیْ خُوشِ اَن نَاقِه، کِه مَعْمِلِ تُو بِه دِیْمُشِ بَنْدِنْدِ
خُوشِ بِحَالِ اُو نِکِه بِبُو هِمْنِفَسِ مَخْفِلِ تُو

۷- وَاِ زَایِدِ کِه بِه مِخْرَابِ عِبَادَتِ، عُمَرِی
سُجْدِه هَا بِرُکِه نَفْهَمَا، دِلْزُو مَنَزِلِ تُو

۸- بَادِه عِشْقِ جَزِی نَقِیدِ، بُوخُو، کِه سُو بِا
بِمِیْرِه خَاکِ بِبِه، خِشْتِ کِرْنِدِه گِلِ تُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دِهو: ده است او: است
- ۲- *خُونُو: خون است
- ۳- وِرُو: برخیز پانه: پانه (با بگذار) خَب نِهو: خوب نیست *یو: باشد
- ۴- یو: آید *یو: که باشد که رَسو: رسد
- ۵- رَهزَن دین مُو هُو: رهزن دین من است نِهو: نیست *دیمش: رویت، چهره ات
بلای دَلَم او: بلای دل من است
- ۶- *به دیمش بِنَدِنْد: بر رویش بندند *یَبُو: شود
- ۷- سَجِدِه ها بِزِکِه: سجده ها کرد نَفَهْمَا: نفهمید دَلُو: دل اوست
- ۸- بَخُو: بخور شوباً: فردا بِمیرِه: بمیری خَاک بیه: خاک شوی خِشْت
کِرَنده گِل تُو: گل تو را خشت می کنند

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «سِنِگ آهِن رُو بَاوُون دِه بَسَا تِه دِل تُو»
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) بجای «رُو چُش هَام یُو»، «ز چُش رِیُو» آمده است.
- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «دَلَم او»، «دِل مُو» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «مَخِفِل تُو»، «مَخِفِل تُو» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «عِبَادَت غَمَرِی»، «عِبَادَت گَاهِی» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بِمیرِه»، «مِرُو» آمده است.

غزل ۱۶۲

- ۱- خُومُو بَرَوَاتِ نِگَار، آوُ کِه وَاژارِ مُو، اوُ
وِیورُو آوُ سَرُو جانِ هَر کِه خَریدارِ مُو، اوُ
- ۲- ای بَسا سَر کِه بِه چوگانِ مُو چُون گُو غَلطُو
ای بَسا تَن کِه دَر آوِخْتِه دَارِ مُو، اوُ
- ۳- بِهَرُم وَاَتِ حُسینُت چِرُو گِل دَارِ کَشَا
دَر جَوایِم بَرَاتِ اِفشا کُن اَشرارِ مُو، اوُ
- ۴- دِل بِخُوا، تُو بُرُونِ آوُ زَخْمِ نِیو اِیْنِ سَتُخُونِ
تا زَمینِ سِفَتِ وُقُتْمِ گُنَبِدِ دَوَارِ مُو، اوُ
- ۵- بی رُخ وُزَلِفِ تُو نِه شومِ بَفَهَمَانِ وُ نِه رُومِ
ایْنِ رُوهِ رُوشِنِ مُو اِیْنِ جی شُو تَارِ مُو، اوُ
- ۶- زُو نِه آوُ بَهرِ چِه مُو هیچِ دِلِیْمِ آوُزِدِه نِکِه
کِه زُو نَانِ هَر دِل، مَنزِلِگِه دِلدارِ مُو، اوُ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *خو: با بَرَوَات: بگفت، (گفت) آو: امروز وَاژار: بازار وِیورُو: بگذرد
او: است
- ۲- گُو: گوی غَلطُو: غلطد
- ۳- بِهَرُم وَاَت: به او گفتم چِرُو: چرا گِل دَارِ کَشَا: به دار کشیدی بَرَات: بگفت

(گفت)

۴- دِل بِخَوَا تُو: دِل بخواه تو (مطابق خواست تو) نَبُو: نیاید قُتَم: محکم، استوار

۵- *شَوْمُ: شام بِفَهْمَانُ: بفهمم رُوم: روزم جی: نیز

۶- زُونِه: می دانی دِلِمِ آزُرْدِه نَکِه: دلی را آزرده نکردم زُونَانُ: می دانم

توضیحات:

۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «غَلَطُو»، «گَرُتُو» آمده است.

۳- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «بِه رُو بِمَوَاتِ حُسْنِینَا چَرُو کَلِ دَاوُتِ کِه»

۶- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

زُونِه بَهَرِ چِه جَزی هِیچ دَلِیژِ آزُرْدِه نَکِه

کِه رُو هَزِ دِلِ بِه آسَا مَنَزِلِ دِلْدَارِ مُوَاوُ

غزل ۱۶۳

- ۱- بِسْوَامِ بِسْوَاتِ چِه چیدو کِه دزدِ راهِ مُو او
بِسْوَاتِ دزدِ رِه تُو چُشِ سیاهِ مُو او
- ۲- بِسْوَامِ بِسْوَاتِ دِلَمِ اَقْتِسادِ چِه چِهو
دُشِشِ بیهِ به زَنَخْدانِ، کِه بَرَقِ آهِ مُو او
- ۳- بِسْوَامِ بِسْوَاتِ چِه آهِنِ دِلِ مُو نَزَمِ کِرُو
بِسْوَامِ بِسْوَاتِ حَذَرِ کِه، کِه بَرَقِ آهِ مُو او
- ۴- تُو شاهِ حُسنیه، بِسْوَاتِ هَسِ سیاهِ تُو گو
بِسْوَاتِ خالِ وُ خَطِ وُ زُلْفِ مُو سیاهِ مُو او
- ۵- تُو تا شوی به چُشَمِ ای فِرَوغِ هَزِ دُو چُشَمِ
فِرَوغِ بَشْتِیه زِ چُشِ، آبِ چُشِ گِواهِ مُو او
- ۶- تُو خُو حَریفانِ، هَا نِه به بِسِیرِ لاله وُ گِلِ
مُو هَزِ طَرَفِ شایِه خارِ غَمی به راهِ مُو او
- ۷- تِیْنِی کِه آمِیه سَزِ تا به هَا زِ نُسْخِیه کُفَرِ
بِی دِیْنِمِ اَزِ کِرُو واژه، هَمُونِ گِناهِ مُو او؟
- ۸- کُصْنِیه زُلْفِ تُو موزِ چازِ چَنگولِ کَرْتِه
اِگَزِ خَشابِ کِرِه، مُو به مُو گِواهِ مُو او

- ۹- بَری وَشِی کِسِه زِعِشَوِه دِل اَز مَلِکِ بَرُوِه
مَهی کِه بِزِ اِمِه وَازارِ مِهَر، مَاهِ مُو او
- ۱۰- چُشتِ هَمی بِه مُو تَنهّا نَبُوِه وِه اِیْنجی
یَکی زِ بَخْتِ بَدُو طَالِیعِ سِیَاهِ مُو او
- ۱۱- طَرِیقِ عِشَقُو وُ زُونانِ یَقینِ رِه رَاشَتِ بَشانِ
اِگَر کِه خَانِ مَحَبَّتِ دَلِیلِ رَاهِ مُو او

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِزَامِ بَوَات: به او گفتم چه چیدو: چه چیز توست دَزِدِ رَاهِ مُو او: دزد راه من است
بِزَات: بگفت (گفت) چُش: چشم
- ۲- چِه چَهُو: چه چاه است دُشُشِ بیه: دست برد
- ۳- بِه مُوَزِ بَوَات: به من گفت نَزَمِ کَرُو: نرم کند
- ۴- بِنَوَات: بگفتم (گفتم)
- ۵- *شَوی: رفتی بَشِتِه: برفته چُش: چشم
- ۶- *خَو: با شَانِه: می روم
- ۷- آمِه: آمده بی دِنِم اَز کَرُو: اگر بی دینم کند
- ۸- چَارِ چَنگُولی: به رو خم شدن و به خود پیچیدن عِشَا بَکَرِه: حاشا بکنی
- ۹- بَرُوِه: می برد بِزَامِه: شکست وَازار: بازار
- ۱۰- چُشت: چشمت نَبُوِه وِه: باز نمی شود اِیْنجی: این نیز
- ۱۱- عِشَقُو: عشق است زُونان: می دانم رِه: راه رَاشَتِ بَشانِ: تراست بروم

توضیحات:

- ۲- مصرع اول در (ن-خ) بجای «چه چَهُو»، «چه چَدُو» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «خَشَابِکِرِه»، «واژِه دُو رُو هُو» آمده است.
- ۹- مصرع اول، در (ن-س) بجای «دِل اَز مَلِّک بِرُووِه»، «رِه اَز مَلِّک بِرُزْنَت» آمده است.
- ۱۰- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «نَبُووِه وِه اینجی»، «نَه نیبِه داغ اینجی» آمده است.
- ۱۱- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «طَرِیقِ عِشْقِ بِفَهْمَانِ وِ رَاسْتِ شَانِه اِبی»

غزل ۱۶۴

- ۱- به مُو چه اینکِه فُلان مَذْهَب، آن فُلان مِلْکُو
کِه بای تا به سَرُم جُمْلِه عِلّت و عِلْکُو
- ۲- رِه خِیْلی دُور نَشاد بُو بِشِه، تُو کِه سَهْلُو
دَر این رِه مُدَتی هُو، بای کائِنات شَلُو
- ۳- به اَضَل و فَرَع، تُو آن خِلْقَتی، کِه بی بَدْلِه
خِیال فاسِد و نَفْسِ هوی اِگَر بَدْلُو
- ۴- به این قُمار مَباز و خُوا این جَلال مَناز
اینی کِه بیژ بِنازِه، اَجَل نِهو، اَجَلُو
- ۵- به رَهرویش گُو، مَنصُور واز شو بَر داز
نِه کار هَر پاچه بَنَتی و غول و دَنگ و دَلُو
- ۶- هَر آنکِه تُو ز گُوه، هَر یا دَره تُو رايُو زُو
زُو کِیپِه یا کِه بیابُون و یا کِه دَر جَبَلُو
- ۷- مِیانِ مُو و او هَر چه هُو نِهو دُوقُون
هَمین سَابِقِه، مارا زِ عَالَم اَزَلُو
- ۸- به خِرَقِه مُوتُو، اونا جی رَهین مِی سَازِم
کِه آدمی مِرُووه، هَر چه دار بُو و نَلُو

۹- خِباژ بَوَاتِه هُو حَافِظ، جِزِی هَمِین جِی هُو
رَفِیقِ جَامِ مِی اَوُ وُ سَفِینِه غَزَلُو

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- مِلَلُو: ملل است

۲- رِه: راه * نَشَاژ بُو بِشِه: نتوانی بروی سَهَلُو: سهل است هُو: هست

۳- بِی بَدَلِه: بی نظیر هستی اِگَر بَدَلُو: اگر تورا بگذارد (اگر تورا رخصت دهد)

۴- *خُو: بیا بیژ: به آن بِنَازِه: بنازی اَجَل: جلیل تر، بزرگوارتر نِهُو: نیست
اَجَلُو: اجل است (اجل: هنگام، هنگام مرگ)

۵- گُو، گُووِه: می خواهد * شُو: رود

۶- تُوژ گُووِه: تورا می خواهد هَر یَا: هر جا دِرِه: هستی یُوژو: جوید کِیِه: خانه

۷- هُو: هست ذُو قُوُن: حالا

۸- یِه خِرَقِه مُونُو: ما را یک خرقه است اَوُنَاجِی: آن را نیز سَازِم: می سازیم

مِرُووِه: می میرد * دَار یُو: داشته باشد وَئَلُو: (باقی) بگذارد

۹- خِباژ بَوَاتِه: خوب گفته است جِی: نیز مِی اَوُ: می است

غزل ۱۶۵

- ۱- جَیْفُ اَزْ اَدَمْ کِه نَفْهَمُو بِه چِه کازِ آمِیْهُو
بِکْ دُو رُو یِی کِه دَرِ اَیْنِ دَارُو مَدَارِ آمِیْهُو
- ۲- اَیْنِ نَبِیْ هَا، تِیْنِیْ هَا بُو مِیْه اُو بَرِ اَنَسُون
هُوشِ پَیْنِدَا کِه بِه اَزْ بَیْهَرِ دِزَا زِ آمِیْهُو
- ۳- جَیْفُ کِه خُو زِ نِه اَسُو وِه بِحَقِیْقَتِ بُو یَنُو
شِکْلِ اَنَسُونُو بِه کِزْدَارِ جِصَارِ آمِیْهُو
- ۴- اَیْنِ کِه دَرِ گُلْشِنِ تَحْقِیْقِ چُو گُلْ قَاعِیْدِه بُو
مَاشِرَاوْ خُو رِه بَیْزْ گُو، کِه چِه خَوَازِ آمِیْهُو
- ۵- اَزْ تِ اَیْیَه مَوْنُو وِه، لَیْکْ خُو رَاکْ گُو وِه هُو
گَنْدُو مَو لَیْکْ بَرَا شَاشِه وُ مَازِ آمِیْهُو
- ۶- بَرِ هُو یِ نَفْسِی، تَنْهَآ وِرِ قَاضِیْ شِیْیَه اُو
اَوْنِ اَیْنُرْ بَیْیَه، کِه اَیْنَطُو زِ بِه بَازِ آمِیْهُو
- ۷- چِیْ اِی کِه دَرِ نِظَرِ اَمُونْ هُو، عَلَیْ التَّقْدِ اَیْنُو
هِنِیْ هَمِیْنِ بَیْشْتِه زِ مَشْتُونْ وِ بَیْهَازِ آمِیْهُو
- ۸- بَغْضِیْآ اَیْنِ قَتَه زُونْ هُو کِه فَوْضُولِیْ نَگُو کِه
هَزْ کِه هَزْ چِیْ هُو بِه بَایِ خُو بِه بَکَازِ اَیْیَه هُو

۹- بِشْ اِنِه سَر رُو کِتَابَا وَ بِه دَقْتِ بِوینِه
شاعِر وُ مَاعِرْ چُونْدین هِزَازِ آمِه هُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَفَهْمُو: نفهمد آمِه هُو: آمده است یك دُو رُو یی: يك دور روزی
- ۲- تینی ها: اینقدرها بومه او: آمده است هوش پیدا كِه: هوش پیدا كن دِزَار: دیوار
- ۳- خُورْ: خودش نِه اَسُوِه: نگاه نمی کند بُوینو: ببیند شِکِلِ اِنْسُونُو: شکل انسان است
- ۴- *قَاعِیدِه بُو: باید باشد مَاشِرَاوْ خُورِه بیژكُو: مَاشِرَاوْ خوره به آن بیفتد (در مقام نفرین گفته می شود)
- ۵- *آزِتِ اییَه مُونُو: آرد جو، ماند (مانند آرد جو است) كُوه: سگ هُو: هست گَنْدومُو: گندم است بَرَا: برای
- ۶- وَرْ: نزد شِیه او (پَشْتِه او): (رفته است) اُون: او، آن اِیْنُرْ بییه: اینش بوده (علتش این بوده)
- ۷- چی ای: چیزی نِظَرَا مُونُو: نظرهايمان هُو: هست اِیْنُو: این است بِشْتِه: رفته زَمَسْتُون: زمستان
- ۸- بَعْضِیَا اِیْن قَه رُون هُو: بعضیها حرفشان این است فَضُولی نَگُو كِه: فضولی نباید کرد بِه یایِ خُو: به جای خود
- ۹- بِشْ: برو اِنِه سَر رُو کِتَابَا: سر در کتابها بنه، (کتابها را بخوان) بِوینِه: ببین چُونْدین: چندین

غزل ۱۶۶

- ۱- زِ سُوزِ هَجَرِ تُو تا کی گوده دِلْمِ دا بُو
مِگَرِ مُرُوتِ وُ اِنْصَافِ وُزِ تُو نایا بُو
- ۲- بَدَاتِ آرُو زِ مُو وِیُوَرِ، سُو بَا بِه وَضَلْمِ رَشِ
آرُو تِ اِیِ چِه بِکِه خُو مُو تا کِه سُو بَا بُو
- ۳- اِیْنِ آدَمَا، وَچِه تِیْنِی رِشِیدِ، بِشِ نَخُوسِیْنِدِ
مِگَرِ کِه مَآمازُونِ مِهُرُ وُ مَاهِ بَا بَا بُو
- ۴- خُوشِ اَنْ کِیْیِه کِه دِزَارِشِ بِکِی هُو خُو کِیْیِه تُو
خُوشَا بِه حَالِ خَرِیْفِی کِه خُو تُو اِمْسَا بُو
- ۵- بِشِه بِشِه تِیْنِی وَا عِظِ بِه یَا وُ وَا مِ مَنِه
مُو گُومِ خُوشُمِ بُو، اِگَرِ یَا بُو وُ اِگَرِ وَا بُو
- ۶- بِه مَالِ نَا زُو نَزُو نَا نَزُو تُو بِکِ دُورُو بِیْنِ
مِرووَه وُ کِفَنُشِ بِکِ دُو گَزِ زِ کَالَا بُو
- ۷- هُو هَرِ کِه عَاشِقِ وُ گُوَرِه خِرُو زِ بَادِه عِشْقِ
بِزُونُ بُو قَاعِدِه اَوَّلِ قِیْمِ دِه رُشُوا بُو
- ۸- هَرِ اَنْ کِه دَارُو، دَارُو جَزِی، اِگَرِ چِه بَا بَا زُ
عَلِی وُ لَیْنِکِ بَا بَا، مُونِدِ گَارِ مَامَا بُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گوده: می‌خواهی دا: داغ *بُو: باشد وَر: نزد نایابو: نایاب است
- ۲- بدأت: بگفتی، گفتی آرو: امروز *مُو: من وِیوَر: بگذر سوباً: فردا
آروَت، ایی چه بیکه: امروز دیگر چه کردی *خُو: با
- ۳- وَچه: بچه تینی: اینقدر پَش نَخویند: پس نیندازند ماماژون: مادرشان
- ۴- کییه: خانه دِزار: دیوار هُو: هست *خُو: با اِمسا: همسایه
- ۵- بِشه: برو یا وُوام مَنِه: مرا اینجا و آنجا منه گوَم: (می)خواهم *خوشم
بُو: خوشم باشد یا: اینجا وا: آنجا
- ۶- نازو: نازد نَزوانان: نمی‌دانم نَزونو: نمی‌داند یك دوزوین: یکی دو روز دیگر
مِرُووه: می‌میرد
- ۷- هُو: هست گوَره: می‌خواهد خِرُو: خورد بِزوئبو: بداند اوَل قییم: ده: در اول
قدم
- ۸- دازو: دارد باباز: پدرش علی و لیک و موندگار: نام پدر و مادر شاعر بوده است

توضیحات:

- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «مِگَرِ که بابازون مِهَر وُ ماَه مامابو»
- ۷- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بِزوئبو» و «قییم»، «بِزوئبه» و «قَدَم» آمده است.

غزل ۱۶۷

- ۱- تیرِ غُمْتُ به هزِ دلی که آشنایِ بُو
مُشکِل و نَان به این زُی ایها ده زها بُو
- ۲- مُوتِ سینِ که از غَم و بَبُوی آشنایِ غَیْرِ
شاهِد میانِ مُو، تو، الهی خُودا بُو
- ۳- وَرْ هزِ طَبیبِ شویانِ چو به دیمُم آسا بِرَاث
این دُرْد، دُرْد، عَشْقُو و مُشکِل دوا بُو
- ۴- رُو خُوشِ اِبی به خُورْ نَوینو تا که ژَنده بُو
هز ما بِمَرْتَه شیفْتِه آن چُشا بُو
- ۵- ژَنَدِمِ کَرِیبه، گزِ سَرِ خَاکِ مُو بِاِینه
رُز واده اُسْتُخُونُم اِگَر توتیا بُو
- ۶- حاشا به دِل سَوایِ خِیالِ تُو داریان
گَز بَنَد بَنَد و نِی نِیم از هِم سوا بُو
- ۷- بَد نومیْتُ اِسو سَرِ مُو و خُو غَیْرِ آشنا
آذَم که اینچی ها و نُو، اَلْبَتِه دابُو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *بُو: شود و نَان: بینم *زُی ایها: زودیا

- ۲- *مُوت سِنِکِه: مرا چنین کردی
- ۳- وَر: نـزرد *شُویان: رفتم *بِه دیمُم اَسا: به چهره‌ام نگاه کرد
بِزات: بگفت، (گفت) عِشَقُو: عشق است
- ۴- اِبی: دیگر خُورُ: خودش نَویئو: نبیند *زَنَد بُو: زنده باشد هَرُ ما بِمَرِیَه: هر
مادر مرده *چُشأ: چشمها
- ۵- زَنَدِمُ کَرِیَه: زنده‌ام می‌کنی یا اِنِه: با بگذاری زُرِوَادِه: در زیر آنجا
- ۶- دَارُبان: داشته باشم
- ۷- بَدَ نَومِیْتُ: بدنامی تو اِسُو: هست، می‌باشد خُو: با اِینچی‌ها: این چیزها
وَنُو: ببیند دَا: داغ

توضیحات:

- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «گَز»، «بَز» آمده است.
- ۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «دَارُبان»، «رِه اِتَان» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «عَاشِقُ کِه اِین بَویئو اَلْبَتَه دَا بَیو»

غزل ۱۶۸

- ۱- وَچِه ها آئید دُورُم این دِاعِ آخِرینُو
بَرِ آما وِئوشت دُونیا بَرِ شُما جی آخِرِ اینُو
- ۲- بِکِ نِصیحَتِ بَرِ شوما وانه اِبی هیچی نوانه
کُی مَشید از عَالَمِ رَحْمِ وُ مَرُوتِ کاضِلِ دینُو
- ۳- رازِ دَهرِ از مُو وِ بَرِس، تا حَقِ مَطْلَبِ بَرِ تُو وازان
هِنِ شو وِ هِنِ رُو وِرُو، هِنِ صاخَبِ بُو وِ هِنِ بَسینُو
- ۴- خاكَ سَرِ دِیمِ خَرُتِ گَرَزِرِ بِلِ عَقْلِ مُو خوسِه
بُفِ بَرِ عَقْلِ وُ دانِشتِ بُو، گَرِ بواژِه غِیرِ از اینُو
- ۵- حُسنِ خُلُقِ وُ صُلحِ وُ جِنگِ، این دَهرِ فانی وِرِ خُودِ اِشو
این مَثَلِ مَشهورُ وِ رَغِیثِ هَرِ چِه کارو وِه وِچینُو
- ۶- تا کِه اَشنو گُوشه اُمونِ این اومِه، آن بَیْشو، اَشنو
تا کِه چُشه اُمونِ وِنو این اَسْمونِ وُ این زَمینُو
- ۷- گَرِ اَمیرِ الْمُؤْمِنِینِ حُمُسِ از خِسیسی گُورُ بُو، وازو
این اَمیرِ الظَّالِمِینُو، نِی اَمیرِ الْمُؤْمِنِینُو
- ۸- گَرِ اَمیرِ الظَّالِمِینِ هِتو، عَباسی بِکِ پاپاسید
فاش وازِه این نِهو از ظالِمِینِ، از مُؤْمِنِینُو

۹- تا کِه دُونیا هُو به یا اَز مُو، قَتّه بی پا مِیوزّه
ای عباسا، ای عباسا چنگ و دَعواها سَر اینو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وَچّه ها: بچه ها آخِرینو: آخرین است آما: ما وِئوشت: گذشت جی: نیز
- ۲- شوما: شما وانه: می گویم ایی: دیگر نوانه: نمی گویم *کی: مَشید: بیرون نروید
- ۳- وِبرس: بپرس واژان: گویم *شو: شب زووز: روز صاخب: صبح
- ۴- *دیم: چهره، صورت ژر: زیر خوسیه: زنی بو: باشد بوژه: بگویی
- ۵- وژ: نزد اسو: هست، می باشد مشهورو: مشهور است کارووه: می کارد
- ۶- آشنو: شنود اویمه: آمد *بیشو: برفت، (رفت) آشنو: شنود وینو: ببیند
- ۷- *گوز بو: خواسته باشد واژو: گوید
- ۸- هتو: به تو بدهد واژه: گویی نهو: نیست
- ۹- هو: هست قته: حرف، سخن میوزّه: نجویی، پیدا نکنی

غزل ۱۶۹

- ۱- عباسی نه عارف حق نه عاشق مجازو
يك از آن اَحْمَقًا هو، خارانه ریشش درازو
- ۲- به خیال خور هو آدم مو قسم خرا نه والله
به جز آنکه آدمیت، همه چی بهش برازو
- ۳- و او مو، به چی دُونیام نگووه، خور نزو نو
به مثال غاز واری ز برای غازی غازو
- ۴- اخنش خودای انسان بکه خلق از نفهمی
تینی بُی هوی هوس بشته که و تر از گرازو
- ۵- بُوره ماچی از لبایت به دو تا نیاز، اما که
نیووه به کار بابا و چه ای که بی نیازو
- ۶- اِگَر اِنْسُون اِنْسُونُو، اِنْسُون اِنَانِیت نَداو
اِگِه شأ، بَبُو نه قاعیده که او به خور بِنازو
- ۷- گوده سَرَفَرَاز وِیه بَشه دَس وِگی طَمَع را
که جزی طَمَع نَداو، که همیشه سَرَفَرَازو

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- مَجازو: مجاز است خارانه: بیهوده نیست (بدون جهت نیست)

- ۲- خُوَرُ: خودش هُو: هست
- ۳- وَاؤُ: (می) گوید نَگُوِه: نمی خواهم نَزُوْنُو: نمی داند
- ۴- اَخِنْ: مرد تینی: اینقدر بِشْتِه: رفته وَتَر: بدتر
- ۵- بُوَرِه: بیا مَاجی: بوسه ای نِیُوِه: نمی آید
- ۶- *شَابُیُو: شاه شود
- ۷- گُوْدِه: می خواهی سَرَفَرَاژ وِیْسِه: سرفراز شوی بِشْتِه: برو دَس: دست
- وِگی: برگیر، بردار نَدَاژُو: ندارد

غزل ۱۷۰

۱- عَجَبٌ دُونِيَايِي هُوَ كِهْ عَقْلُ دَرِ مِغْيَارِ اُومَاتُو
بِهْ كُنْهَشْ هَر كِهْ گُورُ بُو، بِي بَرُو كَخْ بِي دُونِي وَآتُو

۲- گَرِ اَيْنِ قَاها نَبُو دُورُو، فَرِيْتِ اَيْنِ دُونِيَا بِرُ خُو
رُو اَوَّلِ اُونِ نَبِي رَا كِهْ واژِنْدِه بابَا، ماما تُو

۳- اَمَا هِمْسَا يَكِي هِم تُو، وَلِي نِه حَقِ هِمْسَارَا
شُووَه هَفْ پُشتِ بِيگَانِه تُو وَ حَيْفُزُ يُو اَمَا تُو

۴- بُوْرِه پُهلِيْمِ اَيْنِي تَا بِدِ بَوَانِ يَكِ بارِ بِيْنِ يَارَا
دَمِ مَرِ گُو وَ اَيْنِ بِيْمَارِ عِشْقَتِ دَسِ تُو وَ بَاتُو

۵- زُوْنِه بَهْرِ چِه هُوْمُو، شَانِه بُوْسَانِه بِي اَنْدَرِ بِي
واژَانِ وَرْخُوْمِ دِه شَايْدِ بُوِي اَنْ زُلْفِ سَمَنْ سَاتُو

۶- اَمَا وَاْمُونِ نَشَايِشْمِ اَلْمُونَاشِ هِشُو وَرِ دِلْمُونِ
بِجَزِ وَايِي اِگَرِ يُو وَاْدِه بُوِي زُلْفَاژَا وَآتُو

۷- خُودَا يَكِ باطِنِ صَافِي بِهْ دَرُوِيشِ مِهْدِي اَمَا تُو
خُودَا خُوْرُ حَقِّ خُوْرُ يَكِ هُوَشِ جِي حَجِّ نَعْمَتِ اللّٰه تُو

۸- اِلّٰهِي اَيْنِ عَبَّاسِي بُو، بابايِي، نِه ماما يِي
اِلّٰهِي جَنَّتِي رَا جِي خُودَا بَخْشِي زِبابَا تُو

- ۹- علی جی، هَمْدُمُ رَا حَقْ اِتُو، يَكْ طَبْعِ غَرَايِي
 كِه شَايِد مَرّه اِي بَرِ شِغَرها، بِي مَرّه اَمَا تُو
- ۱۰- حَسَن رَا جِي خُودَا وَنْدَا يَكِي خُلُقِ حَسَن اِزْتِه
 كِه هَر چِه گَاَرِه مُونْ حُسِيه اَمَا شَايِد اُو بَالَا تُو
- ۱۱- خُودَا وَنْدَا تُو يَكْ طَبْعِ رَوَانِي بَرِ يَكِي زُونْ تِه
 كِه گَر نَا اَهْلُو وَلَا بَشْتِه بُو، دِيوَانِمَا، لَا تُو
- ۱۲- اِگَر مَائِي بِيَنْدُونْ خُوم جِي شِغَرَامْ اَز مِيَانِ دِه شُو
 كِه عَقْل اَز خَلَقْتِ بَس فِطَرْتِ مَامَا يَا زُونْ مَاتُو
- ۱۳- وَچِه هَامُو، زُونَانْ خُوم، يَاك سِيْنْ مَازُونْ بِيَنْدِ آخِر
 جَزِي دَاعَا يَكِه بَا زَمْ خُودَا عُمَرِي بِه بَابَا تُو

كلمات و تركيبات محلی:

- ۱- هُو: هست مَاتُو: مات و مبهوت است *گُورُئُو: خواسته باشد *بُئِي بَرُو: بی برد كَخْ: كاه بی دُونی: بی دانه ای وَا تُو: باد دهد
- ۲- قَاها: حرفها، سخنها *نَبُو: نباشد دُورُو: دروغ بَرُخُو: خورد رُو: روز وَاژ تَدِه: می گویند مَامَا تُو: مادر تو است
- ۳- هِمَسَا: همسایه يَكِي هِمْ: يَكِي هَسْتِيْم تُو: دهد *شُووه: می رود *خِيْفَرُئُو: حیفش (می) آید
- ۴- بُوَرِه: بیا *بُهْلِيْمْ: بهلويم ايْنِي: بنشین تَا بَدِ بَوَانْ: تا به تو بگويم يَكْ بارِيْنْ: يَكْ بار ديگر دَم مَرَكُو: دم مرگ است دَسْ تُو وَ بَا تُو: دست و پا (می) دهد
- ۵- زُونِه: می دانی شَانِه: می روم بوسَانِه: می بوسم وَا زَانْ: گويم وَرْ: نزد *خُوم: خودم

۶- آمَا وَاْمُونُ نَشَانِمْ: ما آنجا نمی توانیم برویم اَلْمُونَانَشْ هِسُو رُوْدِلْمُون: آرزویش در دل
ماست وایی: بادی یو: آید واده: در آنجا بُوِي زَلْفَاژَاوَاتُو: بوی زلفش را به
باد دهد

۷- *آمَاتُو: ما دهد خُودَا خُوژ: خدا خودش جی: نیز

۸- *یو: باشد

۹- اِتو: بدهد

۱۰- اِرژِتِه: به او ده هر چه گاره مُون خُسِه: هر چه پایین انداخته ایم

۱۱- بَرِ یَکی زُون تِه: به یکی از آنها ده نَا اَهْلُو وُ لَا یَشْتِه بُو: نا اهل است و بد باشد
دیوانما لَاتُو: دیوان مرا ضایع کند

۱۲- اِگَر مایی بِبِنْدُون: اگر مادری شوند (خصوصیات مادرشان را به ارث ببرند)
خُوم: خودم جی: نیز *شِعْراَمَ ازْ میاَن دِه شُو: شعرهایم از میان (می) رود
پس: پست ماما یا ژُون: مادرشان

۱۳- وَچِه ها: بچه ها *مُو: من زُونان: می دانم سین: مانند ماژُون: مادرشان
بِبِنْد: بشوند دَاعا بِکِه: دعا کن بازَم: باز هم خُودَا عَمَری به بابَاتُو: خدا عمری به
بابا دهد

غزل ۱۷۱

- ۱- دَرِ خَرَابَاتِ مَشِیْهِ گَرِ بِشِیْهِ اِی وَچِه خِیْهِ
چُو گِلِ رُوْتِ وَبِه چُونِ دَهْنَاتِ غُنْچِه نَبِه
- ۲- عَاشِقُوْنُتْ هِمِه دَرِ تَابِ وَ تَبِنْدُوْنِ زِ فِرَاقِ
بِه یِه مَاجِی کِه، دَوَاژُوْنِ تُو کِه عَنَابِ نَبِه
- ۳- آدَمُ اَزْ صِدْقِ وَ صَفَا جِلْمِ وَ حَیَا آدَمُ هُو
اِیْنِ سِه چَاژِ اَزْ کِه نَبِه شِکْلِ دَدِه هَرِ کِه، کِه بِه
- ۴- حَیْفِ، قَآهَایِ چُوْمُوْنِ رَا نِه اِیْرِیْنِه بِه یِه غَاژِ
اِی کِه خُوْدِ وَرِ خُوْدِ فَرَهَنگی کَمَالِ وَا دَبِه
- ۵- مُنْتَخَبِ زُوْنِه خُوْدَا اَزْ هِمِه چِی وَرِ هِمِه کِی
خُوْدِ نَفْهَمِیْیِه مُو فَهْمَانِه زِ چِه مُنْتَخَبِه
- ۶- زَاهِدَا گَنجِ دِلِ آمَآ، مَاژِ اَفْتِیْهِ دِیْمُشْ
اَزُوْنُتْ رَا گِزِه گِیْرُو نَبُو دَنْدُوْنُتْ دَبِه
- ۷- اِی کِه بَرِ دَسْتِ، سَرِ طَرِّیْ یَارِیْتِ نِهَو
نِه بِه دُوْنِیَا نِه بِه عَقْبِیْ گُومِه هِیْشِ بَارِ نَبِه
- ۸- گُوبِه گُودِزِ طَلَبِ یَاژِ بَسِیْ وَ سَیْیِدِه
گَزِ بِه مَطْلَبِ نَرَسَایِیِ چِه زُوْنِه دَرِ طَلَبِه

۹- بِه سَرِی گاهِ بِکاهی جی بِه لُختی ها کَشْ
ای کِه تَنبُونِ خارا پا دُو و چگین قَصَبِه

۱۰- بِش بِکِه تَرکِ سَبَبِ را و مُسَبَبِ را یوز
تو مَبَنَداز کِه هر خَلَقَتی را بی سَبَبِه

۱۱- مُو نَزُونان کِه جَزیت چُوندی نَرأسو هر وَقْتُ
بید آسانِه بيم آسیه، هِمِزَا دَر غَضَبِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- مَشِه: مرو بَشِه: بروی وَجِه: بچه وِبِه: شکفته باش نَبِه: نباش
۲- دَر تَاب و تَبَنْدُون: در تاب و تب هستند یِه: یک مَاجی: بوسه ای کِه
دواژون: درمانشان کن

۳- هُو: هست نَبِه: نباشی هَر کِه: کِه به: هر کس که باشی
۴- قَاهای: حرفهای، سخنهای چومون: مانند مرا نِه ایرینه: نخری وَر: نزد
۵- زُونِه: می دانی

۶- آمَا: ما اَفْتِه: خوابیده * دیمش: رویش اَزُونْتُ: زبانت گِزِه گیرُو: گاز
(می) گیرد نَبودَنْدُونْتُ دَبِه، (نَبووه دَنْدُونْتُ دَبِرِه): (نمی شود دندان را فرو بری)

۷- نَهو: نیست گومِه: می خواهم * هیش باز نَبِه: هیچ وقت نباشی

۸- وَبَیئِدِه: می دویی زُونِه: می دانی

۹- جی: نیز تَنبون: تَنبان پا دُو: به پای توست، (پوشیده ای) قَصَبِه: قصب هستی
اخارا: نوعی از بافته ابریشمی که مانند صدف موج دار است و مخطط چکین: نوعی از
کشیده و زرکش دوزی و بخیه دوزی قصب: قسمی پارچه ظریف که از کتان تنگ نرم یا
حریر می بافند (فرهنگ معین) ۱

۱۰- بِش: برو یوز: جوی (بجوی)، پیدا کن

۱۱- نَزُونَانُ: نمی دانم چُونْدی: چقدر نَرَأَسُو (نَدْرَأَسُو): دوست نداری بئی
 آسانِه: به تو نگاه می کنم بيمِ اَسِيَّه: به من نگاه می کنی هِمَزَا: همیشه دُرُ
 غَضَبِه: در غضب هستی

غزل ۱۷۲

- ۱- ای مَه دِلْفُروزِ مُو، خُومُو یِه رُوتِ تَانِکِه
سینِ کِه خُو مَرْدوما کِری گُوشِه چُشیتِ اَمَانِکِه
- ۲- وَشِکِه بُو اَتِ بَوِیَه یان هیچ مَحَلِیتِ اَمَانَا
مِثِلِ دِلِ حَزینِ مُو، هیچ دِلِیتِ، دَانِکِه
- ۳- آه کِه مَارِ زُلْفُتِ ای مَاه، دِلْمُونَاژ دَتَا
خُو هِمِه دِلَا سِینِه یَا دِلِ مُود، دَوَانِکِه
- ۴- مَاجِی بَرِ آن خَالِ لُبُتِ بَثْلِه کِرَان، بِزَاتِ نِه
مُشِکِلُو دَانِه ای بِرِه تَا بِه دُومِ اَمَانِکِه
- ۵- آن سَرِ گِیسوژَا بَوِنِ اِژ نَشَه دِیم چِه زَنَخ
بَغْنی طَنَابِ رَا بِیگی تَا کِه یِه وَخِ رُوجَا نِکِه
- ۶- خِیَلِی چُشِ اِسُو رُو چُشَاژِ آن صَنِمِ سِیَاه چُش
دِلِ خُودَا گُوشْدَاژِ یِه بَارِ تَا کِه گِیرِ اوُن چُشَانِکِه
- ۷- گُوهِ وُجُودِ مُو چَطُو دَرِ خِرِکَتِ بَشَاژِ یُو
تَا تُو چُو نایِ دَمِ بِه دَمِ نِی نِیوُمَتِ نَوَا نِکِه
- ۸- نَفْسِ بِه هَرِ رَهی کِه خُوژِ گُورِه بِشُو تُو رَا کَشُو
گُودِه کِه دَرِ بُو اَشِ بِشِه وَاِنِه کِه دَرِ بِلَا نِکِه

- ۹- سین که ونایده تورا آیتی از حَقَّت وِنا
هر که و هر چه به خِبه تا که به یا و وانکه
- ۱۰- حق بجانب اونا هو که یك فُولُوسْت نِتند جزی
تینی که بی خسیس که چز زِبی خودانکه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من *خو: با به روت تا نکه: یک روز با من نساختی سین: چنین
کری: کنی
- ۲- بَوَسَه یان: بدویدم هیچ مَخْلِیت اماننا: هیچ توجهی به ما ننمودی
- ۳- دِلْموناژ دتا: دل ما را گزید سینه: چنین هستی
- ۴- بَنَلِه: بگذار بژات: بگفت (گفت) ماچی: بوسه ای مُشکَلُو: مشکل است
بره: بری دوم: دام
- ۵- گیسوژا: گیسویش را بون: بین از ننه: گذاشته *دیم: روی چه: چاه
بیگی: بگیر به و خ: به وقت رُو: در چانکه: چاه نیفتی
- ۶- خِیلی چش اِسو رُو چشاز: خیلی چشم در چشمهای اوست، کنایه از اینکه او بسیار
خیره سر است دِل خودا گوشدار: دل خود را نگه دار
- ۷- پشاز: می تواند یو: آید
- ۸- خورژ: خودش گورژه: می خواهد *پشو: برود کشو: کشد
گوده: می خواهی بیشه: بروی وانه که: می گویم که
- ۹- سین: چنین ونایده: تورا می بینم ونا: بینم خِبه: خوب هستی یا: اینجا
وا: آنجا
- ۱۰- هو: هست نِتند: ندهند تینی: اینقدر بی خسیس که: دنبال خسیس (می) افتی
چز: چرا خودا: خدا

غزل ۱۷۳

- ۱- هَر آنکِه یازِ خُواغیا زُورِوئی وِئووه
اِگَر کِه دازُبو غَیَرَت، چَزو خُورَا نِکِشُوه
- ۲- ای آنکِه شِیپِه وَرِ یازو مَخَرَم کِیپِه یارِه
بِوَا کِه بَر کِیپَت اِنگاز گِیز، اَفِتِه یِکِ کُوه
- ۳- بیچارِه کُوه به یِکِ بارِه اُشْتُخُون جی رِضا اُو
اونا جی اِشْتِه وُشْتِه بَر اِشْتانَت نَشُوه
- ۴- به وَا خُوسِه مَن وُ ما را کِه خِیَلی وَز تُو نِگارَا
هِمِه مِرِنْدِه وُشِنْدِه، مِگَر چُشْت نَوُئووه
- ۵- اِگَر مِتاعِ صَفَا وُ وُفا دُو، بارِه به مِیْنْدُون
هَر آنکِه راسِ مَثُر اِین مِتاع را اِیرِئووه
- ۶- به یا چِی وُچِی ای بَیْنَت مَنازِ غَیَر مَحَبَّت
مَحَبَّتو کِه قَشَر، صَا هِراز سَال مَوُئووه
- ۷- به بَیْسْتُون کِه شُوبی اَشْنِیپِه نَوایِ غَم اَنْدُوز
بَرایِ شِیرِین وُ فَرها دِ، یاز یازِ خُونُوه
- ۸- مَو اِعْتِقادِ خُوم اِینو، ابی مَمات نَدازو
بِه باز هَر کِه به عُمُرُز لَب تُو ماچِ کَرُوه

۹- زُونِه چِه وَقْتِ جَزِي رَا، كِرُو دِل وَ جِيگَرُزْ خُون
اَوُوخْ كِه مُشْكِين زُلْفَش بِه دِيْمُ چُشَارْ اِنُوِه

۱۰- هَمِيْن قَتَه مَثَلُو سِرْ زِ وِشَه هَارْ خَبَرِنِه
زِ حَالِ زَارِ بَرَهِنِه چِرُونِه، اِي كِه تُو نُوِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *خو: با و نُوِه: می بیند *داژئو: داشته باشد چِرُو: چرا
خُوژاَنِكشُوِه: خودش را نمی کشد

۲- شِيِه: می روی وَرْ: نزد مَحْرَم کِيِه يَارِه: محرم خانه يار هستی بَوَا: بگوی
اِنگَارْ گِيَرْ: فرض کن اَفْتِه: خوابیده کُوِه: سنگ

۳- جِي: نیز رَضَا: اُو: راضی است اِشْتِه: بدهی نَشْتِه: ندهی نَشُوِه: نمی رود

۴- بِه: وَا: خُوِيِه: به آنجا بینداز (دور بینداز) وَزْتُو: بهتر از تو مِرْنِدِه: می میرند
شِنْدِه: می روند چُشْتُ: چشمش نَوُنُوِه: نمی بیند

۵- اِگَر مَتَاع صَفَا وَ وَفَا دُو: اِگَر در تو مَتَاع صفا و وفاست، (اِگَر صفا و وفا داری)
بَارِه: بیاور رَأْس: اندازه مَثَرْ: مایه اش اِیِرِنُوِه: می خرد

۶- بِه يَا چِي وَ چِي اِي بِيْنْتُ مَنَازْ: بِه چيز و چيز ديگَر مَنَازْ مَحَبَّتُو: محبت است
قَتَرْ: حرفش، سخنش مُونُوِه: می ماند

۷- *شُوِي: رفتی اَشْنِيِه: می شنوی خُونُوِه: می خواند

۸- اَيْنُو: اين است اِيِي: ديگر

۹- زُونِه: می دانی *كِرُو... خُون: خون می کند اَوُوخْ: آن وقت *دِيْمُ: روی
چُشَارْ: چشمهایش اِنُوِه: می گذارد

۱۰- قَتَه: حرف، سخن مَثَلُو: مثل است سِر: سیر وِشَه: گرسنه چِرُونِه: چه
می دانی نُوِه: نوهستی

غزل ۱۷۴

- ۱- قُرْبَانِ نَا زِ گُوشِیْ چُشْهَاتِ اِی دُتِه
خُودِ زَوْنِه مُوتِ بَکَرْتِه هُو شِیدَاتِ اِی دُتِه
- ۲- زینِ مَا وَ زینِ بَابَاهَا، مِثْلِ تُو پِش نَگو
غِلْمَانِ بَابَا وَ حُورِی اَوَامَاتِ، اِی دُتِه
- ۳- پِنْدَارِه وَ زِ چُشِ مُو قِیَامَتِ بُو أَشْکَا زِ
بِیْمَنُومِنِه هَرُ وَ خُ آن قَدِ وَ بَالَاتِ اِی دُتِه
- ۴- اَز شِدَتِ فِرَاقِ تُو آخِرِ مِرَانِه مُو
مَثْلِه بِمُونُو وَ زِ دِلِ مُو دَاتِ اِی دُتِه
- ۵- آيَا بِبُوءِه خَلُوتِ وَ دَسِ گَرْدُنْتِ کِرَانِ
مَاجِی بَرِ آن دُو لَعْلِ شِکَرِ خَاتِ اِی دُتِه
- ۶- اِی اَلَامَانِ زِ خَالِ مَلَايِکِ فَرِیْبِ تُو
خَاصِه کِه کَفْتِه هُو لُو لَبْهَاتِ اِی دُتِه
- ۷- هِیْدِی آمَا گُومُونِه هِمَالِیْکِ تَرْسِیْمِه
مُو اَز بَابَا، تُو تَرْسِیْیِه اَز مَاتِ اِی دُتِه
- ۸- تُو هِی خُو غِیْرُ یَارُو مُو بَدَنَامِ عِشْقِ تُو
اَوَّلُ مُو اِیْنِ قَنَه بِه تُو بِمَوَاتِ اِی دُتِه

۹- مَرْدُوْمَ وَاِئْنَدِه، جَزَى خُوْتُوسُون وُسَیْن
رُوکیچه هَادِه کَفْتِه هُو وِتَوَات اِی دُتِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اِی دُتِه: ای دختر زُونه: می دانی مَوْتُ بَکَرْتِه هُو شِیدَاَت: مرا شیدای خود کرده ای
- ۲- مَآ: مادر پَش نَکُو: پس نیفتد (متولد نشود) اُو: است
- ۳- بِنْدَاَرِه: بنداری وَر: بیش بُو (بُوِه): (می شود) بِيْمَنُوْمَنِه: به من نشان دهی
هَر وَخ: هر وقت
- ۴- مِرَانِه: می میرم مَثْلِه: مگذار بَمُونُو: بماند دَاَت: داغت
- ۵- بَبُوِه: می شود دَس گَرْدَنُت کِرَان: دست در گردنت کنم مَآجِی: بوسه ای
- ۶- کَفْتِه هُو: افتاده است لُو: لب
- ۷- هُئِدِی: هر دو گُوْمُونِه: می خواهیم هِمَا: همدیگر را تَرْسِيْمِه: می ترسیم
- ۸- هِی: هستی قَنَه: حرف، سخن بَمَوَات: بگفتم (گفتم)
- ۹- وَاِئْنَدِه: می گویند سُون وُسَیْن: چنان و چنین رُوکیچه هَادِه: در کوچه ها
هُو: هست

غزل ۱۷۵

- ۱- آخرِ پیری نگارا چَر مُو را سِیْنُت بِکِه
اَز اِداهايْت مُو را بی عقل وُ بی دِیْنُت بِکِه
- ۲- زُلْفُتَا دَامُت بِکِه، بَر رُوی رَخْشَانُت اِنَا
دَانِه اَن دَام را اَن خَالِ مُشْکِیْنُت بِکِه
- ۳- اَز اِنَا وِیْوَشْتِه بِدِ پاشانِمَک بَر زَخِمِ دَل
سُورْمِه هَر وَخِ دَر جُشِ مَسْتِ مِی اَگِیْنُت بِکِه
- ۴- تا دُوماغُم را اَلَد، نِندُون نَشُو وِیْرُم اوْشُو
وَر رَقِیْبَان دِه خُودا یِک تا عَرَقِچِیْنُت بِکِه
- ۵- مُو شُو وُ رُو بارِ هِجْرانِ تُو دَر کُولُم کِشَا
تُو هَر اَن کَارِی کِه بِدِ کِه خُو یِکی بِیْنُت بِکِه
- ۶- بَعْدِ مُدَّتْهَا خِیَالُت کَفْتُ یِک ماچُم هِیْتِه
هِنِ مُو وَاْنِه، هِنِ تُو پَسَا صَاخِب وُ پَسِیْنُت بِکِه
- ۷- کِیْیِه دُشْمَنُهَا شِیْیِه سِیْنِ کِه مُو بِسْمِ اَلَات وَاَن
نِه جُو وَاِیْم تِه نِه جِی یِک وَقْتُ تَعِیْنُت بِکِه
- ۸- اِی جَزِی شِعْرَات هُو کُلْثُوم نِنِه بَرِیایِ خُو
قَافِیِه مَغْبُود را بَهْر چِه مَغْبِیْنُت بِکِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چَر: چرا سِنْتُ بِکِه: چنین بکردی
- ۲- دَامْتُ بِکِه: دام بکردی بَرُ رُوی رَخْشَانْتُ اِنَا: بر روی رخشان نهادی
- ۳- وِیَوَشْتِه: گذشته بَدِ بِاَشَا: باشیدی
- ۴- دُومَاغ: بینی اَلْدِنْدُون: لحد نهند (به لحد گذارند) *نَشُو وِیَرُم: یادم نرود
*اوشو: آن شب وَر: نزد
- ۵- *شُو: شب رُو: روز دَر کُولُم کَشَا: بر دوش کشیدم بَدِ کِه: کردی *خُو: با
یکی بین: یکی دیگر
- ۶- خِیَالْت کَفْتُ: خیالت افتاد (به ذهنت افتاد) هِیْتِه: بدهی وَاْنِه: می گویم
صَاخَب: صبح پَسِیْن: عصر
- ۷- کِییه: خانه شِییه: می روی سِیْن کِه: همین کِه *مُو: من بِسْمِ الْاَتْ وَاْن: به تو
بِسْمِ اللّٰه گویم (بِسْمِ اللّٰه در مقام دعوت گفته می شود) تِه: دهی
- ۸- هُو: هست بَرِیَايِ خُو: بر جای خود

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «زَلْفَهَايِ دَامَاتَا بَرُ رُوی رَخْشَانْتُ هِنَا»
- ۶- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «وَاْنِه»، «یا نه» آمده است.
- ۷- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «تَعِیْنْتُ»، «تَمَكِیْنْتُ» آمده است.

غزل ۱۷۶

- ۱- ای که صا و غده به مو اِتا و یک گوشت نه اییه
سین نمونو، صبر که سوزیت بیگو آخر ده اییه
- ۲- خون گرفتد که نه ایمون خیلی این بو عاشقت ام
از شوخی و نوشتیه آخر جز خو آما سین کریه
- ۳- مو چزو وانه نمک باشند بر زخم دل مو
تو موا چشم ستم آلوده را سوزمه کشییه
- ۴- زونه چه وقتی مو را از دین و از ایمون ورینه
وقتی که زلفات را بر گوشه چشها ت انییه
- ۵- جان آما بر کف اموننا بر نثار تو، تو آما
بنداره عارت بویه یک دقه خو آما، اینییه
- ۶- بر زمین از چه نخوسان سر که خو اغیار شییه
سر رو گوشی انگارید و پیش چشهام و نوریه
- ۷- نثلییه یک دقه در گویت کریمون استقامت
این اداها که تو آره جلدی آدم را کشییه
- ۸- ای جزی شعر ایناها نه، فال بولونی هو اینها
دقتر شغرت کرنده مضحکه هر و خ مریه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اِتّا: دادی یك كُومُر: يك کدامش نِه ایه: نمی آیی سین: چنین نَمُونو: نماند
شوزیت بیگو: به تو سوزی بیفتد
- ۲- خُون گِرِفْتِد كِه نِه ایْمون: اصطلاحاً یعنی خونی که از تو نریخته ام بُو: باشد
عاشقت ام: عاشقت هستم وِیَوَشْتِه: گذشته چِر: چرا خَوَاما: با ما
- ۳- چَرُو: چرا وَاْنِه: می گویم مَوَا: مگوی
- ۴- زُونِه: می دانی وِرینه: احتمالاً به معنی جدا می کنی (آقای رضا سجادی این کلمه را
«خالی و برهنه می کنی» معنی کرده اند. لازم به تذکر است این کلمه اکنون، استعمال
نمی شود) اَنِیه: می گذاری
- ۵- اِمُونئا: گذاشتیم عازت بُووه: عارت می شود، (خجالت می کشی) یك دَقِه: يك
دقیقه اِینیه: بنشینی
- ۶- نَخُوسان: نزنم شیه: می روی اِنگارید: حرف (می) زنید وِیوریه: می گذری
- ۷- نَتْلیه: نمی گذاری کِریمون: کنیم جَلدی: خیلی زود
- ۸- مَضْحَكِه کِرِنْدِه: مضحکه می کنند هَرُوخ: هر وقت مِریه: می میری

توضیحات:

- ۳- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
- مُر هَمی زُونان، نَمَك پاشیند بَر زخمِ دِل مُو
تُر مَوَا چِشم سِتَم آلوده دَا سُوَرِمَز کَشیه

غزل ۱۷۷

- ۱- هر چه گوم دل راقتم گوشدارانش کاری کزووه
موقتتم دارانش و دل خو مو دوفالش ده شووه
- ۲- ناصحا، بش خو دل از دس دادگان اندرز کم وا
تو نزونه خو زونو خو هر کی هر یانیژ دوه
- ۳- راه و ضلّت را زهر زهر و که و مہر سا، پڑاتا
بز و صالّش آن رسو که فانی فی اللہ بووه
- ۴- گومہ از قالہ کی یو، ہر گالہ ہر گالہ بوشو
هر دلی غیر از تو گوڑہ، هر چشی جز تو ونووه
- ۵- خو رقیبان سر گوشی قاہا کرہ ہش کیچہ ہادہ
هر چہ زو گوڈ بو سر اما بارہ بارہ وئورووه
- ۶- ساقیا تا کی تغل می پرز اندر بیالہ
مر نوینہ سوری گل را و بلبل را خونووه
- ۷- جان ینارش کہ جزئی نازش بکش دورش بگریہ
آخز او معشوق و تو عاشق، بہ تو نازش چلووه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گوم: خواہم قتم: محکم گوشدارانش: او را نگہدارم کزووه: می کند شووه: می رود

- ۲- پَش: برو خُو: با دَس: دست وا: گوی نَزوِنه: نمی دانی خُوژ: خودش
زُوَنو: می داند یا: جا دُوِه: درد می کند
- ۳- وَمِزَسَا: پرسیدم بِژَا: تا: بگفتا رَسو: رسد بُوِه: می شود
- ۴- کی یو: بیرون آید، در آید بَوَسو: بشود گُوژِه: می خواهد وِنوِه: می بیند
- ۵- خُو: با قاها: کَرِه: حرفها بزنی، سخنها بگویی پَش: پشت کیچه ها: کوچه ها
زُو: روز گُوژ بُو: خواسته باشی سَرَا: باره: سرما بیاوری باره: بیاور
وِنوَزوِه: می گذرد
- ۶- مِی بَرِژ: می بریز نَوِینه: نبینی سُوَری: سرخی خُوَنوِه: می خواند
- ۷- دُوَرَش: بگَرِته: دورش بگرد

توضیحات:

۳- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۱۷۸

- ۱- هَر سَعَتی کِه آن پَری زَلْفُرا شُونِه بَنَدُوِه
این قَتّه خَاص مُو نه او هَر کِه وِنُوَرِه چَل بُوِه
- ۲- وَرَ این طَیب وَ آن طَیب هَر چِه بِشو خَارایی هُو
ماچِ لُوتِ عَلاجُش او، عَاشِقی کِه دِلُز دُوِه
- ۳- بَش کِیچِه دِه خُو غَیْز شو وَازان او هُو جُوابِ اِتُو
کُوفَت وَ اهُو مِگَر خَرِه، آدَمی یَازا بِا اُوِه
- ۴- گُوِه کِه لَخْتِه جِیگَر اَز دُو چُشُم نَبالنانُ
خُو هِمِه دُونیا جَبُو مُو را جُوابِ بَدتُوِه
- ۵- آدَمی ای کِه دَسْتُش اَز مال و کَمال خالی هُو
لَاف اِگَر خُوسُو جَبُو بِش خُوسِه زِ گُول گُوِه
- ۶- جَام مِیم وَرُو هِتِه ساقی مَهرُوی مُو
مِی اِگِه بُو تُو جی هِتِه اَلْبَتِه غَم زِدَل شُوِه
- ۷- کُوِه جی وَر تُو او خُوشُش بَد اِبحالَتِ ای جزی
بَر کِییه یَاز اَفْتِه ای خُوشا بِحالَتِ ای گُوِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- سَعَتی: ساعتی زَلْفُرا: زلفش را شُونِه بَنَدُوِه: شانه می بندد (شانه می زند)

قَته: حرف، سخن، نه او: نیست و نوره: او را می بیند چل بویه: دیوانه می شود
 ۲- و ز: نزد * بشو: برود خارایی هو: بیهوده است دلژ دویه: دلش درد می کند
 ۳- هَش: پشت کیچه: کوچه ده: در خو: با * شو: رود و ازان: گویم
 * اهو: حرف ندا، صوت جَوواب: اتو: جواب بدهد کوفتا: آزار، آزدگی، بیماری
 سیفلیس، (فرهنگ معین) [در این گویش به صورت «شبه جمله» در مقام نفرین، استعمال
 می شود خره: خر هستی یا زَا یا اووه: جایش را می باید، اصطلاحاً یعنی: «موقعیت را
 در نظر می گیرد»

۴- گوده: می خواهی نبالنان: نیالایم جَوواب: بد تویه: جواب بد می دهد
 ۵- هو: هست لاف خوسو: لاف زند خبو: خوب است بیش خوسه: او را بزنی
 کول کویه: وسیله ای که با آن کلوخ می کوبیدند
 ۶- و زو: برخیز هته: بده * اگه بو: اگر باشد * شووه: می رود
 ۷- کویه: سنگ جی: نیز و ز تو او: بهتر از توست کیه: خانه افته ای: خفته ای

توضیحات:

* در (ن-س) بعد از بیت چهارم بیت زیر آمده است:

عَشَقْ مَقَامِ بَدَنُومِ، یار خُو دُشَمَنانِ اینی

عاشق، این چیه و نو چیه کوواژ دا بویه

غزل ۱۷۹

- ۱- خُوخُو وَ اَتِيْمِه كِه دِل رَا بِه نِكويَان مُوَنْتَانِه
خُومَا أَشْفَتِه وَ اَلْفَتِه خُويَان نَكِرَانِه
- ۲- بِه يِه زُلْفِي كِه بِه رُخْسَار، كَجِ اِزْنَا وَ مُو بِيْمْدِي
اَز اَوْرُو تَا بِه دُوقُونِ دِل دِل وَ يَارِ يَارِ خُونَانِه
- ۳- اَن رُوسِي كِه سَرِ مُوژِ اَزْتِ فِرَاقِ تُو پَرِيروِي
خُوم زُونَانِ اَيْنِ دِلِ بَزِ خُونَم وَ بَزِ هِيچَكِي نَوَانِه
- ۴- هَمِيژَا، وَعْدِه كِرُو خُومُو وَ يَكْ بَارِ نِيُورِه
آه اَز وَعْدِه خِلَافِيْتِ، يَخْم رَا اَوْرَانِه
- ۵- تِيْنِي مَغْرُورِه كِه هِيچ طُورُ مُو رَا اَم نِيِيَه
تِيْنِي لَجْوَازِه كِه هِيچ طُورُ دِه چَارِدِ، نَكِرَانِه
- ۶- گَرِ يِه چُشْ هِم زَدَنِي خُو يَكِي بِيْنَتِ مُو بُوِيْنَانِ
نِه كِه دُو رُوتِ بُوَانِ سَاعَتِي صَابَاژِ مِرَانِه
- ۷- مُو بُوَانِ سِفْتُو وَ مَرْدُومِ هِمِه وَ اِزْنِدِه كِه نَرْمُو
مُو كِه نَرْمُو نُوِيْنَانِ، هَرِ چِه كِه دَنْدُونِ دِبرَانِه
- ۸- سَاقِيَا وَ زِيْمِي نَابِ، بِيكِه رَفْعِ غَمِ اَمَا
تُو اِگَرِ مِي تِه يِه دَرِيَا جِي بُو اَز اِمْتِه خِرَانِه

- ۹- زَانُ مِیْمَ تَه، کِه اِگَر یَا بَگیرُو دَر رَگِی وِ رِشَم
خُوم زُونَانُ خُوم کِه چِه بَانِه اِبِی بَاقِیژ نَوَانِه
- ۱۰- مُطَرِبَا وِر تُو جِی فِی الْجُمْلَه بَسَاتَا رَاد چِیْنِه
مِی خُبُو خُودَف وُخُومُطَرِب وُخُوجَنَگ وُجَغَانِه
- ۱۱- سِیْن کِه فَهْمَانِه مُو، اَن یَارُووِه دَارُو سَرِ یَارِی
سِیْن کِه گُوشُم بِخِرُو خَب بُووه مِنْ بَعْدَ زَمَانِه
- ۱۲- یَارُ خُو جِلُوِه وُنَاژ اَیُو مُرَادِ هِمِه رَا تُو
بِخُصُوص اَنکِه جَزِی رَا وِ گِیْرُووِه زِمِیَانِه
- ۱۳- آقَا بَاشِی اِگِه خُومُو نَظَرِ فِیضِ اَثَرُش رَا
وِ نَگِیْرُو بِخُودَا هَر چِه کِه شَایِستِه ژُو وَاِنِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *خو: با خو: خود واتییه: می گفتم *مو: من نتانه: نمی دهم
*خوما: خودم را نکرا: نه: نمی کنم
- ۲- یه: یک کج: اژنا: کج نهاد بيمدی: بدیدم (دیدم) اوژو: آن روز
ذوقون: اکنون خونا: می خوانم
- ۳- رویی: روزی، روزگاری سَر مُورُ آژُت: (به) سر من آورد زُونَان: می دانم
نَوَانِه: نمی گویم
- ۴- هَمِژَا: همیشه وَغِدِه کِزُو: وعده کند نِیووه: نمی آید اَوْرَانِه: باره می کنم
- ۵- تینی: اینقدر مَغْرُورِه: مغرور هستی رَاُم نِییه: رام نمی شوی
- ۶- *چَش: چشم خُو یِکی بِنِت مُو بُونَان: با یکی دیگر تو را بینم دُورُوت بَوَان: به
تو دروغ بگویم مَرَانِه: می میرم

- ۷- یَوَانُ: بگویم سِفْتُو: سفت است واژَنِدِه: می گویند نَرْمُو: نرم است
نَرْمُژ: نرمش نَوِنَانُ: نبینم دَنْدُونُ دِرَآنِه: دندان فرو می برم
- ۸- وِرْ: برخیز بِکِه رَفَع غَمَّ آما: غم ما را رفع کن تِه: دهی جی: نیز *بُو: باشد
اِمْتِه: بدهی خَرانِه: می خورم
- ۹- تِه: ده: (بده) یابیگیرو: جا بگیرد زُونَانُ: می دانم چِه بَانِه: چه می شوم
ای: دیگر باقیَر: باقی اش نَوَانِه: نمی گویم
- ۱۰- دِچِنِه: بچین، پهن کن خَبُو: خوب است
- ۱۱- سِنِ کِه: چنین که فَهْمَانِه: می فهمم دَاوُو: دارد گوْشُم بِخِرُو: به گوشت
می خورد *خَبْ بُووِه: خوب می شود
- ۱۳- اِگِه: اگر وِنِگِرُو: برنگیرد، بر ندارد شایسته ژو: شایسته اوست

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «آءَازَ اَن زُلْفَ کِه بَزْدِیْمُش اِنَا کَجَ وَ مُو
بِیْنْدِی»
- ۴- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
هیچ زُونِه چُونْدِی بِه مُو وَغْدِه تِه، بِکَ باز نِه ایپِه
بُورِه، کَز وَغْدِه خِلَافِیْت، یَخِمْ را اَوْرَانِه
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «تِنِی مَغْرُورِه کِه هِیچ وَقْتُ مُو را رَاَم نَتِیپِه»
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «تُو اِکَزِ مِی هِتِه دَزِیا جِی هِتِه زُونِه خِرَانِه»
- ۹- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
زَان شَرَاب اِمْتِه کِه گَزِیا بیگیرو دَز رَگ وِریشم
خُوْم زُونَانُ خُوْم، کِه چِه بَانِه، ای: بَز هِیچکی نَوَانِه

غزل ۱۸۰

- ۱- رُویِ تُو وُ مَویِ تُو هُئیدی خُو هِم دَشیارِ بَندِه
دِل اِگَر اَفرِشْتِه بُو این دِی تازِازِرِه بِرِندِه
- ۲- دَر مِیانِ حَلِقَه زُلُفَت، چُشادامو وِنا نِه
دَر مِیانِ سُنْبِلِستانِ آهوانی را چِرِندِه
- ۳- زُونُمُونِ مَقْبُولِه اَمّا تِنییا جی سَرِ مَخُوسِه
ای نِگارا وِهتر اَز تُو ای بَسا آیند وُشَندِه
- ۴- گَر فَقیرِم زَر نَدارِم مَر نَزُونِه عِشْقِبازان
ای بُورِه گَر با ز اِگوسَر را بِه راه دُوست تِندِه
- ۵- دُور وِوازی وُ دُرویِ بِیش نَشو دَر مَخْضَرِ عِشْق
بید اَسِنْدُون اَنچه دَر پَنهان وُ پَیدا دُو وِندِه
- ۶- ای مَسِیحا دَم بُورِه رَحْمی بِه حالِ زارِ اَمّا کِه
اَخِرِ این لَاغَر تَنان اَز دَستِ هِجْرا نَت مِرِندِه
- ۷- دُو نَفَرِ هِنْدُون کِه دَر بُرْخَواز طَبِیعِ شِغَر دَارِند
هُو جَزی دَر جَز دِه وُ سَرْکار، آخُونْدُو بِه سِندِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *هئیدی: هر دو *خو: با دشیار: بندِه: دستیار می شوند، همدست می شوند

- *بُو: باشد این دی تاژ از ره پرنده: این دو تا او را از راه می برند
- ۲- *چُشا دَاْمُو وِناَنِه: چشمانت را می بینم چِرِنْدِه: می چرند
- ۳- زُوِنُونُ: می دانیم تینیا: اینقدرها جی: نیز سَرْمَخُوسِه: سر مینداز، تکبر مکن وِهُتَر: بهتر آیند وِشِنْدِه: آیند و روند
- ۴- فقیرِم: فقیر هستیم زَر نَدَارِم: زر نداریم نَزُونِه: نمی دانی *پُور: پسر گَرُباژ اِکو: اگر باش بیفتد. اگر فرصتی دست دهد [با افتادن: میسر شدن: دست دادن، اگر با بیفتد، اتفاق خوب یا بدی پیش آمدن. (فرهنگ معین)] تِنْدِه: می دهند
- ۵- دُور وِوازی: دروغ‌گویی *پیش نشو: پیش نرود بید آسِنْدُون: به تو نگاه کنند اَتِچِه دَر پَنهان وُ بیدا دُو، وِنْدِه: آنچه در پنهان و بیدای توست می بینند
- ۶- بُورِه: بیا رَحْمی که: رحمی کن مِرِنْدِه: می میرند
- ۷- هِنْدُون: هستند

توضیحات:

- ۲- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- دَر مِیانِ خَلْقِه چِشْمات زُلفادَا وِناَنِه
دَر مِیانِ سُنْبُلِستانِ آهُوِ وَحْشی چِرِنْدِه
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «عشق»، «آما» آمده است.

غزل ۱۸۱

- ۱- ای که هو تیرِ غمّت را قلبِ مُشتاقونِ نشانِه
رویی صابار از کِشم، تو قاتِلَم به، آخِ نوانِه
- ۲- این اُزونِ آدمی بَریایِ چَرَب و نَرم اِشو
چونِکِه مِیدانم و سِیعو تا بِشام بُو اِس مالاِنِه
- ۳- لاف و دُورو فارضو، واللّهِ بِه نِشخونجِ از وِگیرم
تینی آخِ آخیشِ بواژان تا کِه رُشوائتِ کِراِنِه
- ۴- این همه بِمواتِ زُلف و خالتا هَر وِناِنِه
مُزغِ دِل بِرِ خُسووه و اِزان قَغان زان دام و دانه
- ۵- مُو چُشام چُشهاژ بیدیه از این عُمری کِه بِمِکِه
رُخ تینی تُو سورو اُسبو چُش تینی تُو چُش سیانِه
- ۶- هَمِژا وِناِنِه اِنگارو خُو، دُشَمَن سَر رُو گُوشی
سَخَت جانی مورا وِن این وِناِن و نَمِبرانِه
- ۷- ساقیا مِی داره وِرباره ولیکن قَنَد رُوژنِه
چایی تال و مِی تال هَر کِه اِمَتو، نِنگ چِناِنِه
- ۸- نازنینها همه چِها ژون خَبو غِیر از بِه چِژون
مُو یَقین زونان نِیندِه، خُو قِسم و اِنندِه یا نِه

۹- گُوشِۀ اَبْرُوژ را هَرِیا وِنانُ وَاللهِ کِه وَاِنِه
تیکِه تیکِم ریشِه ریشِم گَرِ کِرِنْد وَاللهِ نَشَانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هُو: هست زویی: روزی صا: صد کِشِم: مرا بکشی بِه: باشی
نَوَانِه: نمی گویم
- ۲- اُزُون: زبان یای: جای اِسُو: هست، می باشد وَسیَعُو: وسیع است *بِشَام
بُو: توانسته باشم اِس مالاِنِه: خشت می مالم، خشت می زنم
- ۳- تینی: اینقدر بَوازانُ: بگویم رُسَوائِت کِرَانِه: رسوایت می کنم
- ۴- بِمَوَاتُ: بگفتم، (گفتم) وَخ: وقت وِنَانِه: می بینم بِرْخُوشُوِه: پر می زند
- ۵- *جِشَام: چشمهایم جِشَهائُ بیدِیه: چشمها دیده (است) عُمَری کِه بِمِکِه: عمری که
کردم *شُور: سرخ *اَسَبُو: سفید سیاه نِه: سیاه نیست
- ۶- هَمَزَا: همیشه وِنَانِه: می بینم اِنگارو: حرف (می) زنند *خو: با
وِن، (یون): بین وِنانُ: بینم نَمِرَانِه: نمی میرم
- ۷- دَاَرِه: داری وِر: برخیز بَاَرِه: بیاور قَنْد رُوژنِه: قند در آن بنه تَال: تلخ
اِمْتُو: به من بده ننگ چِنَانِه: دشنام می دهم
- ۸- هِمِه چِههائُونُ: همه چیزشان خَبُو: خوب است غَیْر اَزِ یِه چِیژُونُ: غیر از يك چیز
آنها زُونانُ: می دانم نِیْنِدِه: نمی آیند وَاِنْدِه: می گویند یَانِه: می آیم
- ۹- *اَبْرُوژ: ابرویش هَرِیا: هر جا تیکِه تیکِم.... کِرِنْد: تکه تکه ام کنند
نَشَانِه: نمی روم

توضیحات:

- ۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «اَز اِن عُمَری کِه بِمِکِه»، «بِه اِن عُمَری کِه داران» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «وَعْدِه کِه تِنْدِه نِیْنِدِه خُو قَسَم وَاِنْدِه یَا نِه»

غزل ۱۸۲

- ۱- بِجُزْ هَوَايِ تُو دَزْ دِلْ مُو رَا هَوَايِ نِه
بِجُزْ نَوَايِ تُو دَزْ دِلْ مُو رَا نَوَايِ نِه
- ۲- بِه هَرْ صِدَايِ كِه گُوشْمِ اِنَا صِدَايِ تُو بُو
سَوَا صِدَايِ تُو دَزْ گُوشِ اِييِ صِدَايِ نِه
- ۳- دِلِي كِه مُطْمَئِنُو هَرْ چِه رَا تُو وَاثِيَه
اِييِ دَزْ اَن دِلْ اَسَاسِ بَوَا مَوَايِ نِه
- ۴- بِه خَانِقَاهِ مَحَبَّتْ بُورِه وَلِي بِه صَفَا
كِه وَاِدِه قَرَقْ، مِيَا نِ شَه وَ گِدَايِ نِه
- ۵- بِه هِيچْ آرزُوِي رَاسْتْتِ بَوَا نَرِيَه
اِگَر زِتَارِ تَوَكَّلْ تُو رَا، رِدَايِ نِه
- ۶- اِگَر چِه خُضْرُ بِيَه، بَا زَجِي رِه مَخْ كَرِيَه
اِرَادَتْتِ اِگِه خُو بِيَرِ رَهْنَمَايِ نِه
- ۷- بِه شَهْرِ عِشْقِ تَمَامِ اَيْنِ رِه هَا يَكِي بُووه
بُورِه بِه صِدْقِ كِه دَعْوَايِ يَاوُوَايِ نِه
- ۸- چُشَاذْ اِگَر كِه دُووه بِيژْ كِه دَوَايِ فَنَا
اِگَر چِه گُورْ بِه وَهْتَرِ اَزْ اَيْنِ دَوَايِ نِه

- ۹- خُوڊ اَز زِمَا وَ مَن وَ شَك وَ ظَن صَفَايِي اِيَه
مُو شَق بَوَاژَان، جُز تُو اِيِي خُو دَايِي نِه،
- ۱۰- اَز اَيْن سِه چار چِي اَز بُو بِه تُو، يِه اَز رُو نَش
دِزِه خَرِي چُو تُو دَر كَار وَ اَنَسَرَايِي نِه
- ۱۱- بَا بَا مَامَا بَجُز اَز حُبِ هَشْت وَ چَار نِهَو
جُز هَشْت وَ چَار جَزِي رَا بَا بَا مَامَايِي نِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نِه: نیست
- ۲- گو شُم اَتَا: گوش دادم * بُو: بود اَبِي: ديگر
- ۳- مُطْمَئِنُو: مطمئن است وَاثِيَه: مي گويي بُوَا مَوَايِي: بگومگويي
- ۴- بُوَرِه: بيا وَاڊِه: در آنجا
- ۵- بُوَان: بگويم نَرِيَه: نرسي
- ۶- يِيَه: شوي جِي: نيز رِه مَخ كِرِيَه: راه گم مي كني * خُو: با
- ۷- رِه هَا: راهها بُوَوِه: مي شود بُوَرِه: بيا
- ۸- چُشَاڊ: چشمهايت دُوَوِه: درد مي كند بِيژَكِه دَوَايِي فَنَا: داروي فنا در آن بريز
- كُور بِه: كور باشي
- ۹- اِيَه: بدهي شَق بَوَاژَان: راست بگويم، بي پرده بگويم
- ۱۰- سِه چَار چِي: سه چهار چيز * بُو: باشد
- ۱۱- نِهَو: نیست

توضیحات:

- ۸- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «چُشَاڊ اِگَر بَدُوَنُو، بِيژَكِه دَوَايِي فَنَا»

غزل ۱۸۳

۱- اَوُخِ کِه دیمُتاً بآلا کریه
مُوراً مَجْنُونُ، خُوداً لِیْلاً کریه

۲- تُو کِه خُودِ زَوْنِه آمَا عَاشِقُتْ اِم
چَزُو خُو عَاشِقَانِ سَیْنِ تَا کریه

۳- تُو کِه هَز چِی مُو گُومُبُو هَمْتِه آخِر
چَزُو تَیْنِی آرو سُو بَا کریه

۴- بُورِه یَارَا، تَه کَارَا بِفَهْمِه
نَفَهْمَتَه خُودَا رُشُوا کریه

۵- نَزُونَانِ چُونْدِ یَارَا مُودِ نَرَا سُو
کِه هَز یَا بِمُونِه دَعُوا کریه

۶- بُورِه یَارَا جَفَا وَلِکِه صَفَا کِه
اِگَز جَزَا یَنْ کِرِه بَیْجَا کریه

۷- هَز آن چِی هَز کی گُوز بُو جَلْدِ اِزْتِه
مُو گَز گُومُبُو لُبْتُ بُزُوا کریه

۸- قَتَه هَز کی خُبُو سَیْنِ کِه مُو بَدْوَانِ
بَارِیْکِ اللّهِ خُبُو، خَاخَا کریه

- ۹- مُو كِه خَلَوْتِدِه خُو تُو اِنگارانه
فَدَايَات بَان چَزُو اِفشا كَرِيه
- ۱۰- جَزِي گَز تُو ز نَگُو خارا خارا ي
اِمَرْتِه كَا سِه را كَلُوا كَرِيه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَوُوخ: آن وقت ديمتا: چهره‌ات را بالَا كَرِيه: بالا می‌کني
- ۲- زُونِه: می‌دانی چَزُو: چرا خُو: با سِيْن تا كَرِيه: چنین تا می‌کني، چنین رفتار می‌کني
- ۳- گُوْم بُو: خواسته باشم هِمْتِه: به من بدهی تِيْنِي: اینقدر آزُو: امروز
سُوْبا: فردا
- ۴- بُورِه: بیا
- ۵- نَزُو نَان: نمی‌دانم چُونْدِي: چقدر مُوْد نَرَا سُو: مرا دوست نداری هَزِيَا
بِمُونِه: هر جا مرا ببینی
- ۶- صَفَا كِه: صفا کن كِرِه: کني
- ۷- گُوْز بُو: خواسته باشد جَلْدِي: به زودی، فوراً اِزْتِه: به او بدهی وَا: باد
- ۸- قَتَه: حرف، سخن خَبُو: خوب است سِيْن كِه: همین كه بَدُوَان: به تو بگویم
خَاخَا: در این گویش از اصوات است كه در مقام تعجب استعمال می‌شود.
- ۹- خَلَوْتِدِه: در خلوت اِنگارانه: حرف می‌زنم، سخن می‌گویم فَدَايِت بَان (فدايت
بِيَان): فدايت شوم چَزُو: چرا
- ۱۰- تُوْز نَگُو: تو را نخواهد اِمَرْتِه: شكسته

غزل ۱۸۴

- ۱- آن شووایی که به بهلیم دلارامم نه
خو، نوینان به چشام و به دل آرامم نه
- ۲- باره های جیگرو اکلّم و خونابه چشم
عوض نفل و می، از پستیه و بادامم نه
- ۳- تا به کی ز آمدنت ای دوست پیغامم نه
مُو همیش منتظران حاجت پیغامم نه
- ۴- آخر ای راهرو کعبه مته آدابم
موز و س گرم روان فرصت احرامم نه
- ۵- دل به امید وفای تو نهادن غلطو
مُو دوقون بختیه عشقان، طمع خامم نه
- ۶- زان چش کافر و زان زلف سیاه رهن
ساعتی نیست که صد رخنه در اسلامم نه
- ۷- گر همه باغ جنان همتند با حور و قصور
و هتر از بزم حریفان می آشامم نه
- ۸- دشت بر خالش انا و شکن زلف و بژات
در جهان مرغ دلی رسته از این دالم نه

۹- جُرْعَةُ جَامٍ جَزَى جُمْلِهِ زَبْزَمٍ خَاصُّو
فَيْضٌ عَامِي بِهِ خُودًا جُرْعُهُ اِي دَر جَامُ نِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- شَوَائِي: شبهای بُهَلِيم: بهلوم نِه: نیست خُو: خواب نَوِينَان: نبینم
چُشَام: چشمانم

۳- پِیغَامُ اِته: پیغام بدهی

۴- مَتِه: مده وَسْ: بس گرم رَوَان: گرم راه هستیم

۵- غَلَطُو: غلط است ذَوْقُون: اکنون

۶- چُش: چشم

۷- هِمْتِنْد: به من بدهند

۸- دَشْت... اِنَا: دست... گذاشت بَرَات: گفت

۹- خَاصُّو: خاص است

توضیحات:

۱- مصرع اول، در (ن-س) بجای «آن شَوَائِي که»، «آن رَوَائِي که» آمده است.

غزل ۱۸۵

- ۱- بُورِه بِه عَالَمی کِه صَفَا دَرِ صَفَا بِبِه
تَا کِی نِی ای بُورِه بُورِه دُوقُونُ نَوَا بِبِه
- ۲- اِیْن زَنْدِگی نِه اَو کَرِیْبِه بَرِ هَوایِ نَفْس
بُورِ بَنْدِگی بِکِه بِخُودا، تَا خُودا بِبِه
- ۳- گُودِه چُو گُودِه کُید نَکِرَن دُونِ زَهَرِ دَرِی
بَرِ دَرَبِ هَرِ گِدا مَنِشِی، مَشِ گِدا بِبِه
- ۴- سَرِ دَرِ هَوَا وُ بِا بِه زَمِیْن، اِی پَنِیرِ تَبُونُ
خَیْفَ اَزْ خُودا تِ نیووه تِیْنِی بی هَوَا بِبِه
- ۵- هِیْشَکی سِیخِ آهِنِی نَکِرُو داوُ بیدِ نُو
اَن خَواهِشایِ نَفْسِدُو بیدِ نِندِ را بِبِه
- ۶- اِیْن دَستِ وُ بِا بَرایِ رِه حَقِ تُو زُو نِتا
سِیْنِ بُویشُوی؟ اِلَهی کِه بی دَستِ وُ بِا بِبِه
- ۷- بُورِ وَرِ مُو وُ چُشِ دِلِتا هِیچِ یا، مَکِه
خَیْفَ اَزْ خُودا تِ نیووه دِلِه یا وُ وَا بِبِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بُورِه: بیا بیه: شوی نِی ای: نی هستی بُور: پسر دُوقُون: حالا

- ۲- ژَندِگی: زندگی نه‌اؤ: نیست کِریه: می‌کنی
- ۳- گُوده: می‌خواهی کُوه: سنگ کُئِد نَکِرُنْدُون: تورا بیرون نکنند مَش: مرو
- نیووه: نمی‌آید تینی: اینقدر
- ۵- دَانِکِرُو: داغ نکند بیدَنو: روی بدنت بگذارد نَفَسْدُو: نفس تو است
- بیدَنند: روی بدنت بگذارند داییه: داغ شوی
- ۶- تُوژوُنْتا: به تو دادند سِین یِشُوئی: چنین رفتی
- ۷- بُوره: بیا وَر: نزد یا: اینجا مَکِه: ممکن نیووه: نمی‌آید وا: آنجا

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بُوز»، «بش» آمده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «گُوده چو کُوه بید نَخوَسِنْدُون زِیَنگ وُ چو»
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «سِیخ آهِنی یِکی نَکِرودا وُ بیدَنو»

غزل ۱۸۶

- ۱- هر خیالاتی که اندر دل در این دُنیا کِره
آن خیالتُ بابِ دل حاشا بِبُو، تا بِمُبرِه
- ۲- مَرْتامُونِ آن نِه، که ژرِ خاکتُ کِرندون وُ بِشند
مَرگِ اوئو کَز تَعَلُّقْهایِ بیجا وُ نوره
- ۳- بِش سَرِ خُودِ را بُونِ دَرْدُژِ عَلاجِش از چِه او؟
خارا خارایی، عامو بَرِ مَرْدوما، حَسَرَتِ خِرِه
- ۴- اَز مَنیتِ هر چِه هو خُودِ را کِره گَزِ پاك وُ بُوک
مُو همی زونانِ که آن وُخ، گویی اَز مِیدانِ بِره
- ۵- وارِیپِه مُو اوُلِیاءِ اَللهِ یان، مِرِدِ خُودا
باژ اگَر کُو گُرگِ وارِ آن وَقْتِ خِرِیپِه بِک وُ رِه
- ۶- هر کُو وایکِ مَجْمَعِه هو اَز مَسَمّا یا پَلو
نِه رَفیقِ بَیّا وُ حُف حُف خِرِه دیم وُ رِه
- ۷- این خَصّا بِضْها کِه تُو دارِه خُودا جُویی سِنُو؟
اُولِیا اَللهِیْتِ سِنُو؟ اِلَهی بِمُبرِه
- ۸- ای جزی اینگونه بَندارا بِشِه بَرِ خُودِ هِتِه
باژ کُو، صاپِلِه تُو وُ اَللهِ اَز اَنها وُ ترِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خیالاتی... کِرِه: خیالاتی کنی * بَبُو: شود بَمَبِرِه: بمیری
- ۲- مَرْتَا مُونْ آن نِه: مردن، آن نیست ژَرْ خَاکَتْ کِرِنْدُون: تورا زیر خاک کنند بِشِنْد: بروند اوْنو: آن است وِیورِه: بگذری
- ۳- بِش، (بِشِه): برو بَوِن: ببین دَرْدُژ: دردش اَز چِه او: از چیست؟ خارا خارا بی: بیهوده عَامُو: عمو حَسَرَتْ خِرِه: حسرت خوری
- ۴- هُو: هست * مُو: من زُونَان: می دانم اَن وَخ: آن وقت بِرِه: بری
- ۵- وَاژِیَه: می گویی اولیاء اللّٰه یَا: (از) اولیاء اللّٰه هستم پاژ اِگَر کُو: اگر دست دهد، اگر میسر شود خِرِیَه: می خوری وِرِه: بره
- ۶- هَز کُووا: هر کجا نِه رَفِیقْ بِنَاء: نه رعایت حال دوست خود را بکنی * دِیم وُژِرِه: رو وزیر هستی، اصطلاحاً یعنی ظاهر و باطن تو یکی نیست، منافقی
- ۷- دَارِه: داری سِنُو: چنین است بَمَبِرِه: بمیری
- ۸- بِشِه: برو هِتِه: بده صَا: صد وُتَرِه: بدتر هستی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «دُونِیا»، «عَالَم» آمده است.
- ۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «مَرْتَا مُونْ»، «مَرْتُمُون» آمده است.
- ۳- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
بِش سِرِ خُوژْ رَا بَوِنْ دَرْدُژْ وُ عِلَاجُشْ رَا چِه هُو
خارا خارا بی چَرُو بَر مَرْدُو مُونْ حَسَرَتْ خِرِه
- ۴- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «نِه رَفِیقَتْ بَا یِه وُ حُبْ خِرِه دِیم وُ ژِرِه
- ۷- مصرع اول، در (ن-س) بجای «خَصَا بَضْهَا»، «نَشُونِیْهَا» آمده است.

غزل ۱۸۷

- ۱- هر چه مَوْتَه کَارِ اسانِه هيچ چي واقِف نَبانِه
کَاندَرين نَشِيه بَرَا چِه آمِيان وَ وَر کِه شانِه
- ۲- مَو ز پيرِ عَقْل سِرِ کَارِ وَ مَپَرَسا، يِه رُويِ
بِزَوَاتِ اِي نَادانِ بِيشِه آنچي کِه مَو زُونانِ نَوانِه
- ۳- چُونَد ماهي صَبَرِ بَمَكِه بازِ يَكِ رُويِ تَنايِ
بِمَوَاتِ اَوْنيمِ کِه وَپَرَسا تانِه بِمَواءِ نَشانِه
- ۴- يا دُورُو يا راسِتِ اِضْرارِ مَو دَرِ اينِ کَارِ بيژْدِي
عارِفانِه گُوشِ مَو بِزَوَاتِ سِرِ عارِفانِه
- ۵- کِي بُورِه هَر چِيَتِ گُورِه اَزِ کِتِ گُورِه؛ اَزِ خُودِ طَلَبِ کِه
جانِ خُودِ غَيْرِ اَزِ خُجَتِ هِيچ کِي نَهو دَرِ اينِ ميانِه
- ۶- بِمَوَاتِ اينِ قاهَا کِه تُو وارِه بِزُونَوَاتِه اِبي جِي
بِزَوَاتِ اينجِي راسْتُو، لِيکَن مَو هَر دُوري کِه يانِه
- ۷- تا کِه اَزِ مَنگُولِه بازِ يها زِمَشْتاقُونِ بَرانِ دِلِ
شاهِدِ تَن را لِباسِ تازِه اي دَرِ بَرِ کِرانِه
- ۸- مَو هَمَانِ يَكِ ذاتِ اَن، دَرِ جِلوِه اَن اَنّا فانا
مَو هَمَانِ يَكِ وَاحِد، اَزِ وَحْدَتِ بِه کِثَرَتِ بَا اِنانِه

- ۹- طُول دَارُو تَا بَوَارْزَانِ کِی بُویَان وَ کِی بییان مُو
لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَقُّ هَرُ چِه یَان وَ هَرُ چِه شَانِه
- ۱۰- گَه فَرَنگی زاده‌ای وِشَان وَ زَان زُلْفِ چَلِیبا
شِیخِ صَنَعَانِیم رَا اَزْ صُومِعِه بیرُونِ کَشَانِه
- ۱۱- صَا هِرَازْ آئینِه دَرِ یَکْ جِلْوِه اُمِ پیدَا کِرَانِه
دِیم خُودِ رَا اَنْدَرَانِ آئینِه‌ها پیدَا وِنَانِه
- ۱۲- غَیِرِ خُودِ تَا شَاهِدِ وَ مَشْهُودِ نَایِدِ دَرِ عِدْدِها
سِرْ خُومِ رَا سَارِی اَنْدَرِ هِیْکَلِ اَشِیا کِرَانِه
- ۱۳- مُو هَمِی خُومِ وَا قِفَانِ اَزْ حَالَتِ وَ اَزْ حَالْها یَمِ
مُو اِگَرِ رُسْوَایِ بَانِه زُونِبِه خُومِ رُسْوَایِ بَانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- اَسَانِه: نگاه می‌کنم وَا قِفْ نَبَانِه: واقف نمی‌شوم آمِیَان: آمدم شَانِه: می‌روم
- ۲- وِمْپَرَسَا: پرسیدم پِه رُویِی: یک‌روزی بِژَوَاتْ: بگفت (گفت) بِشِه: برو
زَوَنان: می‌دانم نَوَانِه: نمی‌گویم
- ۳- چُونْد: چند صَبِرِ بِمِکِه: صبر کردم تَنایِی: تنهایی بِمَوَاتْ: بگفتم (گفتم) تَا
نَه بِمَوَاتْ: تا به من نگوئی
- ۴- دُورُو: دروغ بیژْدی: دید
- ۵- کِی: که، ای گُودِه: می‌خواهی اَزْ کِتْ گُودِه: از چه کسی می‌خواهی طَلَبْ
کِه: طلب کن نَهو: نیست
- ۶- قَاها: حرف‌ها، سخنها وَاژِه: گویی بِژُونَوَانِه: گفته‌اند ابی‌جی: باز هم
راستو: راست است یَانِه: می‌آیم

- ۷- بِرَانْ دِلْ: دل برم تازه: تازِه: دَرِ بَرِ کِرَانِه: در بر می کنم
- ۸- آن: هستم در جلوه آن، (در جلوه یان): در جلوه آیم پا اِنَانِه: پا می گذارم
- ۹- دَارُو: دارد بِوَاژَانْ: بگویم * کِی بُوِیَانْ: کی بودم * کِی بیِیَانْ: کی بیایم هر چه یان: هر چه آیم هر چه شَانِه: هر چه می روم
- ۱۰- وِسَانْ: شوم بیرون کَشَانِه: بیرون می کشم * دِیْمْ: چهره وِنَانِه: می بینم
- ۱۱- بیدا کِرَانِه: پیدا می کنم
- ۱۲- *خُومْ: خودم ساری... کِرَانِه: ساری می کنم
- ۱۳- وَاَقْفَانْ: واقفم، واقف هستم رُشَوَايْ بَانِه: رسوا می شوم زُونِه: بدان

توضیحات:

- ۳- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- خَدَمَتَشْ بِمَكْرَتْ چُونْ سَالِی، تَا یَكْ رُو تَنَایِی
بِمَوَاتْ اُونِیْمْ کِه وِیْرَسَا تَا کِه نَمَوَاءْ نَشَانِه
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «بِیَزْ دِی خِیْلِی مُو عَاشِقْ بِیِشِه آن وَ نَقْلْ دَارَانْ»
- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «هیچیکِی نِهَو»، «هیچ چی نِهَو» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «از وَخَدَتْ بِه کَثَرَتْ»، «از کَثَرَتْ بِه وَخَدَتْ» آمده است.
- ۹- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «هر چه شَانِه»، «هر چه وَانِه» آمده است.

غزل ۱۸۸

- ۱- بامُونِ هِنَا بِيْمُونْدِي دَرِ هَرِ سَلَسِيلِه
دَارِنْدِ هِمِه زِ سَلَسِيلِه مُوتِ سِلَسِيلِه
- ۲- دَرِ هَرِ سَلَسِيلِي شُومِ اَمَا نَمُونْدِي
وَهْتَرِ زِتَارِ سِلَسِيلِه مُوتِ سِلَسِيلِه
- ۳- هَرِ يَا خُو قَافِلِه شُومِ اَيْنِ شَهَرِ وَ اَوْنِ شَهَرِ
خُو قَافِلِه بُوِي، خُو دِه سَالَارِ قَافِلِه
- ۴- هَرِ يَا هَرِ اَنِكِه شُو، نَشُووِه بِي هَوَايِ تُو
اَنِكِه سُووَارُو، اَنِكِه بَاهَاژُو بَرِ آيِلِه
- ۵- اَنِ كُوفْتَرِ جِي خُو تُوژُو، گَاهِ بَقُو بَقُو
اَنِ اَشْتَرَكِ جِي تُوژُ گُووِه هِنْگَامِ بِلْبِلِه
- ۶- هَرِ دُورِ آيِه بُوَقْلَمُونِ وَاژِ رِنْگِ رِنْگِ
وَاَنْگِه خُوِيَه بِه تُو دِه آفَاقِ وَلُولِه
- ۷- يَكِ كُورِ آمِه اِي يُو، بِه بِسْمِ اللّٰهْتِ بَوَاتِ
وِينِ، چُونِ هِزَارِ بِسْمِلَاژِنْدِ اَزِ يِه بِسْمِلِه
- ۸- تُو خُو دِه هِي اَوْنِ يِه وَاجِدِ وَ دَرِ كِشَرْتِ آمِه اِي
بِدِ خُو شْتِه هُو، مِيُونِ هِمِه، طَرَحِ مُجَادِلِه

۹- يَكْ وَقْتُ جِي بَه گُوشِيه چُشهاَت، اِنِه دُو زُلف
دينمُون بَه واتِه، ريشْتِيه عَقْل بُگَسْلِه

۱۰- گاهي كَشِه بَرِ آن سِتَم آلودِه، سُرْمِه را
آن وَقْتُر كِه خَلایِق، واژِنْدِمِه چِلِه

۱۱- چُون تُو نِه پَش خُوسُووه اَبِ روزگار اِبي
مِثْلَت اِبي نَبُووه مُم دَهَر حَامِلِه

۱۲- يَكْ واجِبِه وُ اَيْنِ هِمِه بَرِئُو اَزْتُ وُجُوبْ
يَكْ مُمَكِنِه وُ اَيْنِ هِمِتْ اَشُوبْ وُ مَشْفَلِه

۱۳- يَكْ وَخْتْ چُو وِگيرِه وُ دَر كَلِه مُونْ خُوسِه
يَكْ وَخْتْ دَر صَفاء وُ يَكْ وَخْتْ دَر گِلِه

۱۴- گاهي وَچِرْ مَرُووه وَاژُووه ماما، ماما
گِه وَرِ نِگارِ اَيْنِيُو، خُونُووه دِلِه دِلِه

۱۵- يَكْ رُو بَه كامِ دِلِ نَبِيِه، گَرِ چِه دِلِ خُوده
ماتِنْدِ شِيخ وُ شَابْ اَزِ اِينْگُونِه مَسْئَلِه

۱۶- تَرَسَانْ زِهِيچْ بابِ نَرَسِنِه بَه كامامُونْ
زَيْنِ نَشْتِه، يا دُو دِلِ بِيْمُونْ يا كِه يَكْ دِلِه

كلمات و تركيبات محلی:

۱- پامُون هِنّا: با نهاديم بيموندى: ديديم

۲- شُوام: رفتيم اما: ما نموندى: نديديم وِهْتَر: بهتر

- ۳- هَرْ يَا هَرْ جَا *خُو:با اُون:آن *بویی:بودی
 ۴- *شُو:رود نَشُووه:نمی‌رود شُو وَاژُو:سوار است پَاهَاژُو:پاهایش پر آبله است
 ۵- کُؤْفَتَر:کیوتر جی:نیز خُو تُوژُو:با تو است تُوژ گُووه:تورا می‌خواهد
 ۶- خُوِسِه...وَلُولِه:ولوله اندازی
 ۷- آمِه‌ای:آمدی یِه:یک بِسْمِ اللّٰهْتِ بَوَات:بِسْمِ اللّٰه بگفتی بِسْمِلَا رُنْد:بسم‌لش
 هستند

- ۸- هِی:هستی بَدْ خُوِسْتِه هُو:انداخته‌ای مِیُون:میان
 ۹- جی:نیز اِنِه:نهی دِنْمُون:دینمان بِه وَاِتِه:به باد دهی
 ۱۰- کَشِه:کشی وَقْتُو:وقت است وَاِنْدَمِه:به من می‌گویند چِلِه:دیوانه‌ای
 ۱۱- نِه پَش خُو سُووه:پس نمی‌اندازد، (پس انداختن تولید نسل کردن) اِبی:دیگر
 *نَبُووه:نمی‌شود

- ۱۲- *بِرِیُو:برآید اَزْتُ:از تو مُمَكِنِه:ممکن هستی
 ۱۳- وَخْتُ:وقت *چُو:چوب وِگیرِه:برگیری، برداری دُر کِلِه مُون خُوِسِه:بر
 سرمان زنی در صفاء:در صفا هستی

- ۱۴- وَچِرْ:بچه‌اش مِرُووه:می‌میرد وَاژُووه:می‌گوید اِینِیُو:بنشینند
 خُونُووه:می‌خواند

- ۱۵- نَبِیِه:نمی‌شوی خُو ده:خود هستی مَاتِنْد:مات و مَبهوت هستند

- ۱۶- تَرَسَان:ترسم تَرَسِنِه:ترسانی بِیْمُون:شویم

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «آما»، «اما» آمده است.

- ۵- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

اَن کُؤْفَتَر جی خُو تُو کِرُووه بَقُو بَقُو

اَن اَشْتَرَك جی خُو تُو وِهَنگام بَلِبِلِه

- ۸- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

- تُو خُودِ هِمَانِ بِهْ وَاجِدِه دَرِ کُثْرَتَا بَیِیَه
 تَا بَرِ خُوسِه مِیَانُمُون طَرَحِ مُجَادِلِه
- ۹- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
 گاهی به چشمنهات کُشه سُرْمِه های ناز
 دینمُون به وَاتِه وُ رِشِه عَقْل بُگَسِلِه
- ۱۰- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۱۸۹

- ۱- هر چه رو، گوشت بوسه آر، آر که قربانت باینه
مور دخت سوزادان خواهی وور خواهی وینه
- ۲- آدم و خوا خوده، مجنون خوده، لیلای خوده
خود به سلمان و علی ای شیر دشت از جینه
- ۳- عاشق و معشوق و هجر و وصل، هور و سر خجست
گر آماها صا هزارانم و گر تو یک تینه
- ۴- گوهر را حالیش هیه هاف هاف زو در با پرو
شمر را خنجر هیه واره مور خنجر اوینه
- ۵- حالتامونا گلم نه، هر که را یک روژ اینه
قال و قیل و شور و غوغا در میانها مون اینه
- ۶- یک گوناها و ثوابایی مشخضمون کیره
گاهی اندر گلخنه وینم گهی در گلشنه
- ۷- مه رخا را خالها وینه به زو لوها یاژون
داینه وینه دام وینه عقلها را هیمزینه
- ۸- سرمه وینه در چشامه طلعتان غلتان بیه
وانگه اندر زخمهای دل نمک بیراکنه

۹- گَه مُرِتْ رَا تیرسازِه گاه اُبروتا کمان
زان کمان و تیر بَس تنها کِه بر خاك اَفکِنِه

۱۰- چِه زونان چُون سَال دَر بَیتِ الحزن یَعْقُوبِ به
یا دُورُو یا راشت خُود یوسفِ هِه خُود پیراهِنِه

۱۱- دَر دِل و دَر چَش، آقا باشی اِنِه یَک رُوزنی
تا شِناسو هِر کِه را بَر جای خُود زان رُوزنِه

۱۲- بَر دِل نَقادِ او رازِ هَویتْ را اِنِه
ای جزی گِل پَرته و س بارِ ایی بالا مَنِه

۱۳- بَعْد اَز اینها فِکِر سَرمایِ زَمِستانِی، بَکِه
بُیْشو فَضْلِ اوُر مَرَدِ بَهْمَن و بَهْمَنجِنِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- رو: روز، روزگار *گودُبو: خواسته باشی قُریانتْ بانه: قربانت می شوم مُو
دِر خِت سوزادان: من درخت سوز تو هستم وُور: برکن وَنِه: بنه، بنشان

۲- خُودِه: خود هستی

۳- هُو: هست رُز سَر خِچَت: زیر سر خودت اما: ما

۴- کُوه: سنگ هته: بدهی هاف هاف رُنو: هاف هاف زند، هاف هاف کند دریا
پَرُو: دریا پرد واژه: گویی اوُنِه: بیئر

۵- حَالَتامونا: حالتهایمان را ره: راهش اِنِه: بدهی اِنِه: نهی، بگذاری

۶- مُشَخَصْمُون کِرِه: مشخصمان کنی وینم: بینیم دَر گُلشنِه: در گلشن هستی

۷- خالها وِسِه: خالها شوی رُز: زیر *لُوها یا زُون: لبهایشان هَمَرِنِه: به هم زنی

۸- غَلتان بیه: غلتان شوی

۹- تیرسازه: تیرسازی

۱۰- زُونان: می‌دانم به: باشی دوزو: دروغ هه: هستی

۱۱- چش: چشم اینه: نهی شناسو: شناسد

۱۲- وِس: بس ابی: دیگر

۱۳- فِکَر... بَکِه: فکر بکن *بُیْشو: برفت (رفت)

توضیحات:

۲- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.

۳- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «غَالِبٌ وَ مَغْلُوبٌ، وَضَلَّ وَ هَجَرَ زَرْ سَرْ خُجَّتْ»

۷- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:

مَهْ رُخَانْ رَا خَالِهَآ دَزْ زِیْرِ لُوشُونْ یَاهِیْه

عِشْقْ رَا سَرْ مَسْنَتْ سَازَهْ عَقْلْ رَا بَزْ هَمْ زِیْه

۹- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:

مِیْهْ دَا گَهْ تِیْز سَازَهْ گَاةُ اُبْرُودَا کِمَانْ

زَانْ کِمَانْ وَ تِیْز بَسْ سَرْهَآ کِهْ بَزْ خَاکْ اَفْکِنِه

غزل ۱۹۰

- ۱- آمِه وَرُمُ آن تُرْك پَسَر، رَنگ پَرِيده
پژمان و هراسان و گريبان بَدريدِه
- ۲- بِمَوَات چِدُو، چَذَبِيه بِهَر چِه سِيْنِه
اِي مَرْدُوْم چَشْمَان مُو، اِي نُور دُوْدِيده
- ۳- بِمَوَات يَكِي زَاهِد كِيْم، بِيش رِه آمِه
چُون فيل بِه خُرطُوْم مِي تَاك كَشِيده
- ۴- سُبْحِه بِه يَكِي دَسْتُ وَ بَط بَادِه بِه يَك دَسْتُ
رَنْدَانِه، خَرِيْفَانِه، نَه چَشْبِيده چَكِيده
- ۵- بِيش آمِه وَ نَاغَا فِل مَاجِيژ بِه لِهَام كِه
بِمَوَات چَزُو سِيْن كِرِه اِي خِيژ نَدِيده
- ۶- مَا چُون تُو دُرُون دُرْد وَ بُرُون صَاف نِه اِيْمُون
مَا أَهْل صَفَايِيْم وَ مِي صَاف چَشِيده
- ۷- لَا بَالِي وَ تَه بِا تَرَ كِيده تُو وَ مَايِيْم
گُرْگِ دَهْنُ آلُوْدِه وَ يُوسُف نَدريدِه
- ۸- بِشِيَار بِمَوَاتِه، بِبِه مَحْرَم هَر يَار
يَك دَسْتُ اِيْنِه بَر دِل وَ يَك دَسْتُ بِه دِيده

- ۹- این گُوشَزِدِ خَاصُو وُ عَامُو کِه مَشِه هیچ
آن خَانِه کِه نَا خوانْدِه ای وُ نَا طَلَبِیدِه
- ۱۰- دیوانه مَمُون وائی کِه بایِ خِرَدِ مَأ
جَائِکِه تَوَهُم نَرَسِیدِشْت رَسِیدِه
- ۱۱- اَز هِمَّتِ بَاکَانَ جِهَانَ گُوش وُ دِلِ مَأ
سِرِّی کِه مَلایِک نَشْنِیدِه اَشْت شَنِیدِه
- ۱۲- اَز ظُلْمَتِ تَنْ وِیَوِه کِه تَاتَانِ نِشُونُت
آن جُشْمِه جِیَوَانِ کِه خِضِر زُو بِجَشِیدِه
- ۱۳- بُورِه بِه خَرَابَاتِ آمَا تَا کِه بِوِیْنِه
مَسْتَانِش مِی اَز جَامِ اَنَالَئِه کِشِیدِه
- ۱۴- و این اَنْجَمَنِ مَأ چِه خُوش اَنْجَامِ گِرِفْتِه
اَز هَر غَزَل وُ قَطْعِه وُ تَرْجِیع وُ قَصِیدِه
- ۱۵- اَز دَايَه تَحْقِیقِ زِبِشْتَانِ مَعَارِفِ
کَس تَا بِلِه مُونِ بَیْنِ لَبَنِ عِشْقِ مَکِیدِه
- ۱۶- سُلْطَانَعَلِی اَنْ اَنْجَمَنِ آرایِ حَرِیفَانِ
اَنْ کَامِدِه مَجْمُوعِه رَفْتَارِ حَمِیدِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- آمِه: آمد وُزُم: نزدِم

۲- بِمَوَات: بگفتم (گفتم) چِدُو: تورا چه می شود چِدِ بیبیه: تورا چه شده (است)

- بَهرِ چه سینه: برای چه چنین هستی مُو: من
 ۳- بَروآت: بگفت، (گفت)
 ۵- چَرُو: چرا سَینِ کَرِه: چنین کنی
 ۶- نِه اَیْمُون: نیستیم
 ۷- ماییم: ما هستیم
 ۸- بَروآتِه: گفته‌اند بیه مَحْرَم: محرم شو اِنِه: بنه
 ۹- خَاضُو و عَامُو: خاص و عام است مَشِه: مرو
 ۱۰- دیوانه مَمُون وای: به ما دیوانه مگوی
 ۱۲- وِئوه: احتمالا یعنی جدا شو تَان نَشُونُت: به تو نشان دهم
 ۱۳- بُورِه: بیا آمَا: ما بَوینِه: ببینی
 ۱۵- کَس: کوچک بِلِه: بزرگ بِلِه مُون: بزرگمان

توضیحات:

- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «مُو»، «تُو» آمده است.
 ۹- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «مَشِه»، «مَنِه» آمده است.
 ۱۲-۱۳- این دو بیت، در (ن-خ) نیامده است.
 ۱۵- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «کَس تَا بِلِه رَا وِین لَبَن نَاب مَکِیدِه»
 ۱۶- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «رَفْتَاز»، «اَطَوَاز» آمده است.
 * در (ن-س) بعد از بیت هفتم بیت زیر آمده است:
 اَلْوِدِه مَکُن دَا مَن اِخْوَانِ صَفَا رَا
 اِی زَاهِدِ لَا بَالِی تَه پَا تَرَکِیدِه

غزل ۱۹۱

- ۱- چو کُوه هاشو و رُو گِردِ جهانِ گِرتانِه
تا بَینانِ کِه کُواده مُو تورا یوزانِه
- ۲- سال و ماه و شو و رُو از غَم تو جُفَدِ صَفَت
بِه خِرابِه، بِه اینیایانِه و کُگووانِه
- ۳- دِل نَخونانِ کِه نَزَدِ بَنجِه بِه خُونش دَلَبَر
جانِ نَوانِه کِه نِهوَ صَرَفِ رَه جانانِه
- ۴- آه از آن یاز کِه بیگانِه ز خُویشانِش کِه
آشنایِ دیگِرائو و ز مُو بیگانِه
- ۵- شیشِه چَرخِ زُونِه بَر چه بِمُونِا خالی
کِه می عِشق نَگنجید دَر آن پیمانِه
- ۶- دَر رَه عِشق زُلیخانِه کَم از مَجنُونو
ای بَساژنِ کِه اِنو گام و فامَر دانه
- ۷- جَری از تَلخی اَیامِ دِل آزُوده مَیِه
قَطِرِه بی تَلخی دَریا نَبُوه دُزدانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کُوه ها: سگها شو: شب رُو: روز گِردِ جهانِ گِرتانِه: گردِ جهان می گردم

بوتان: بینم کُواده: در کجا یوزانه: پیدا می‌کنم، می‌جویم

۲- اینیانه: می‌نشینم وانه: می‌گویم

۳- نخونان: نخوانم نَوانه: نمی‌گویم نِهو: نیست

۴- دیگرانو: دیگران است

۵- زونه: می‌دانی بِمونا خالی: خالی بماند

۶- مَجْنُونو: مجنون است زَن: زن اِنوگام وفا: گام وفا گذارد

۷- دِل آزرده مَبِه: دل آزرده مباش نَبُوِه: نمی‌شود

توضیحات:

۲- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «بِه خِرَابِه ها اینیانه و کُوکو وانه»

۳- مصرع اول، در (ن-خ) «بجای دل نخونان»، «دل بخونان» آمده است.

۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بمونا»، «همونا» آمده است.

غزل ۱۹۲

۱- تَنْ خَرَابُو زَغَمِ عَشْقِ تُو، آبادشِ که
مانده تنها و گرفتار، تو امدادشِ که

۲- عاشقی کز تو نزوئومه وصال و شوورو
به یکی ماچی از آن غنچه لب شادشِ که

۳- نه الندا گز که رقیبان به وصال تو رسو
کیه خالی که و یک چون رویی اُستادشِ که

۴- بیدی آخر جزی، آن ترک پریچهره ناز
یاژ دز کشور دل گیت و چه بیدادشِ که

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خرابو: خراب است آبادشِ که: آبادش کن
- ۲- نزوئو: نمی داند شو: شب رُو: روز
- ۳- نه الندا: نگذارند، (رخست ندهند) رسو: رسد کیه خالی که: خانه خالی کن
رُویی: روزی
- ۴- بیدی: دیدی یاژ... گیت: جا گرفت

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «جان خرابو زغم عشق تو آزادشِ که»
- ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «به یکی ماچی از آن گوشیه لب شادشِ که»

غزل ۱۹۳

- ۱- مُو چه سازان به تُو کِمَشُو دِلْکَم دَسْت آره
وِخُو، ای دُوشْت تُو آزْ عَاشِقِ خُودِ وِزارِه
- ۲- نَزُونان تازِه هَوایِ یِکی بَینِ دَاره به سَر
کِه تُو خُومُو سَین رُووایِ اِبی نَنگاره
- ۳- اُورُو وَاخُو مُو قَتَّهَاتْ به شیرینی بُو
اِین رُو وَا هَرُ چه وِنان زَهَرُ به شِگر دَاره
- ۴- بِمِکَش اِی یارُو برایِ یِکی بَینِ کَار مَکِه
تُو نَپاشِه، نِمکی بَر جِیگر صاباره
- ۵- به یِکی بُوسِه جِزی آزْ تُو مَها، مَمْنُونُو
تُو جُووایش وائییه گاه، نِه وُ گاه آره

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- مُو چه سازان: من چه سازم کِمَشُو: که امشب دِلْکَم دَسْت آره: دلم را به دست آری
وِخُو: بی جهت، بی دلیل وِزارِه: بیزار هستی
- ۲- نَزُونان: نمی دانم تازِه: تازه یِکی بَینِ: یکی دیگر خُومُو: با من سَین: مانند
رُووایِ اِبی: روزهای دیگر نَنگاره: حرف نزن، سخن نگوئی
- ۳- اُورُو وَا: آن روزها قَتَّهَاتْ: حرفهای به شیرینی بُو: شیرین بود
- ۴- بِمِکَش: مرا بکش کَار مَکِه: کار مکن جِیگر: جگر صا: صد
- ۵- مَمْنُونُو: ممنون است وائییه: می گوئی

توضیحات: ۲- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «خُومُو»، «خُومُون» آمده است.

غزل ۱۹۴

- ۱- آلا نِگار مُور اَخانمُون خِرابُتِ کِه
شُوی بِه خانِه غِیر وُ مُور اِ کِو با بُتِ کِه
- ۲- مَشِه بِه خانِه غِیر اِی نِگار دَر عَوَضُش
مُور اِ تُو حَلَقِ آوِیزِ عَنبَرِینِ طِنا بُتِ کِه
- ۳- چُشتِ بِه هِر کِه خِر وُ مِهرِ بانی اَز اُومُور اِ
کِه ای بُو؟ داخِلِ یِکِ آدمی جِسابُتِ کِه
- ۴- بَداتِ مَسْتُتِ بَیان، ماچی اَز لُپام وِگی
کِه ای تُو مَسْتُتِ بِه، آخِرِ دِلِ مُو آبتِ کِه
- ۵- زِخاطِرُم نَشووه خُورَقِیْبِ اِینِشِیتِه بُوی
چُشتِ کِه دَر مُو اوُمِه شَقُ وُ شَقُ جُوابُتِ کِه
- ۶- رَقِیْبِ، بَرکِیِیه یارِ باموُنِتِ دَبَسِ کُوه وَاژ
خُودا عِذابُتِ اِتُو کِه مُور اِ عِذابُتِ کِه
- ۷- کِو با بُتِ بَد کِه دِلِ مُو، اَز اِنْتِظارِ وِصالِ
خَرابِ حالِ مُو اَز چِشَمِ نِیمِ خِوابُتِ کِه
- ۸- وِیِرَتِ یُووه کِیچِه پَش کِیچِه ها جَزِیتِ کِه بیدی
بِه گوِشِه اِیتِ وِئومنا وُ رَزِ نِقا بُتِ کِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- خِرَابْتُ کِه: خراب کردی شوی: رفتی
- ۲- مَشِه: مرو
- ۳- چُشْتُ بَهْرُ کِه خِرُو: چشمت به هر کس بیفتد مِهْرَبَانِی اَز او: مهربانی اش هست
کِه ای بُو: چه وقت بود؟
- ۴- بِدَاتُ: (بگفتی)، گفتی مَسْتُ بِيَانُ: مست شوم ماچی: بوسه‌ای وِگی: بردار،
برگیر کِه ای تُو مَسْتُ بِه: چه وقت تو مست باشی
- ۵- نَشُووه: نمی رود اینیشتِه بُویی: نشسته بودی چُشْتُ کِه دَر مُو او مِه: چشمت که به
من افتاد
- ۶- کِیِه: خانه پامُونْتُ دِتِس: بایمان را بستی کُوه وَاژ: مانند سگ اِتو: دهد
- ۷- کُوبَابُ بَذِکِه: کباب کردی
- ۸- وِیرْتُ یُووه: یادت می آید کِیچه: کوچه جَزِیْتُ کِه بیدی: جزی را که دیدی
وِنُومُنَا: نشان دادی ژَر: زیر

توضیحات:

- ۶- مصرع اول در (ن-خ) بجای «پامُونْتُ»، «پامُونُش» آمده است.
- ۷- مصرع اول در (ن-خ) بجای «بَذِکِه» و «خوابْتُ»، «بَزِکِه» و «خوابُش» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «بِه گوئِه چُشْمُت وِنُومُنَاوُژز نِقَابْتُ کِه»

غزل ۱۹۵

- ۱- به گلالیه های زُلُفْتُ صَنَمًا قِسْمِ خِرَانِه
که اِگَر دَقِیقَه ای مُو تُو را نَدُونانِ مِرَانِه
- ۲- زِ بَرایِ آنکِه یارا زِ مُو خَاطِرُت نَرَنجُو
بِخُودا که تا بِشامِ بُو هَر چه دِقْتُو کِرَانِه
- ۳- هِمِه دَرْد وُ رَنج وُ هِجِرانِ که تُو یاز سَر مُو آرِه
بِه اِنانِ به گُوشِی دِل وِ به هِیَشکی نَوَانِه
- ۴- بِشُویانِ خُو هَر طَبِیبی که غَمِ دِلُم بِواژانِ
بِه اَسا به چِهرِی مُو، بِثاَتِ اِینِ غَمّا دَوَانِه
- ۵- به بِه ماچی اَز لُوایِ تُو دِلُم قِرارِ گِیَرُو
بِخُودا اِگَر نِه اِیپِه، اِگِه بِمِکِشِه، نَشاِنِه
- ۶- هِمِزّا وِ نانِ که شِیپِه سُویِ باغِ خُو رَقِیبانِ
اَلَمِ بَینِی نَدارانِ مُو اَز اِینِ اَلَمِ مِرَانِه
- ۷- جَزی را که بَنَد بَنَدش، هِمِه را سَوا کِرَنَدونِ
بِخُودا قِسْمِ که اَنی به حُضُورِ تُو سَواِنِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- قِسْمِ خِرَانِه: قسم می خورم نَدُونانِ: تورا نبینم مِرَانِه: می میرم

- ۲- نَزْنَجُو: نرنجد معنی مصرع دوم: بخدا قسم هر چه بتوانم دقت خواهم کرد
- ۳- سَرِ مُو آره: به سر من آوری بِه اِنَان: بگذارم هیشکی: هیچکس نَوَانِه: نمی گویم
- ۴- بِشَوِیَان: رفتم خُو: با بِوَاژَان: بگویم بِه اَسَا: نگاه کرد بِژَات: (بگفت)، گفت
- ۵- مَآچی: بوسه ای لوای تو: لبهای تو قرار گيرو: قرار گیرد اِگه: اگر
- بِمَكِشِه: مرا بکشی نَشَانِه: نمی روم
- ۶- هِمِژَا: همیشه وِنَان: بینم شِیِه: می روی نَدَارَان: ندارم مِرَانِه: می میرم
- ۷- سَوَا کِرِنْدُون: جدا کنند سَوَانِه: جدا نیست

غزل ۱۹۶

- ۱- چُونْ مَهْمُ دَرِ نَظَرُمْ غَمَزِه كُنَانْ وِیُورُووِه
هَر كَسِی گُوَرُ بُووُنَرُ گُوَبُو، زِ جَانْ وِیُورُووِه
- ۲- خُوَبُرُو یَانْ پَرِیَانِنْد، نِگَارِ مَو، بَه اَش
چُونْ سُلَیْمَانْ زِ مِیَانْ پَرِیَانْ وِیُورُووِه
- ۳- شید، وِ مَسِید، كِه آن آفَتِ جَانْ تُوِنْد آیُو
دِلْ دُپُوشَنِید كِه آن سَخْتِ كَمَانْ وِیُورُووِه
- ۴- جِلُوِه قَهْقَهه كَبِكِ دَرِی رَا اِمَرُو
چُونْ مَهْمُ خَنْدِه زَنَانْ جِلُوِه كُنَانْ وِیُورُووِه
- ۵- دِلْ اَزْ آن تُرْكِ بَرِزَادَانْ نَتَوَانْ بُو، گُوشْدَا
كِه نُوكِ غَمَزِه رُونْ اَزْ جُوشَنِ جَانْ وِیُورُووِه
- ۶- تَنْ عَزِیزَانِ جِهَانْ دَرِ حَرَمِ دِلْ نَرِسِنْد
آن رُشُو دَرِ حَرَمِ دِلْ كِه زِ جَانْ وِیُورُووِه
- ۷- زینْ گُذَرِ گَاهِ جَزِی آه وُ فغانْ خَرَجْ نَشُو
بَكِرِه یَا نَكِرِه آه وُ فغانْ وِیُورُووِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِیُورُووِه: می گذرد گُوَرُ بُو: خواسته باشد

۲- پَرِیَانَنْدُ: پریان هستند به اَس: نگاه کن

۳- شید: روید و مسید: نه ایستید آیو: آید دُپُشنید: ببوشانید

۴- اِمَرُو: شکند

۵- نَتَوَانُ بُو گُوشْدَا: نمی توان نگاهداشت

۷- بِکِرِه یا نَکِرِه: بکنی یا نکنی

توضیحات:

۱- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «گوز عاشیق، گوز عاقِل بُو زِجَان وِیورُوه»

۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «نَتَوَانُ بُو گُوشْدَا»، «بُو چَطُو گُوشْدَارُو» آمده است.

غزل ۱۹۷

- ۱- خیالِ رُویِ تُو، یارا چو خاطرِ مُو، یُووِه
بِرِنْدِه گِیَرِ زِباهاَم وَ دِلِ زِدَسْتِ شُووِه
- ۲- زِغَمِ کُوبَابِ بِبُو، گوشتِ وَ بَیمِ، فِکری، آنْ
فِرَاقِ از اینِ دُوسِه مَن اُسْتُخُونِ چِی چِیژِ گُوِه
- ۳- گُودِه خُوما نَکِشان، بَهرِ چِه؟ کِه آنْ دِلَبَرِ
خُورْژِ بَساتِه وَ دَرِ کِییه رَقِیبِ شُووِه
- ۴- اَزْ آنْ لَبِ نَمَکِین، کَامِ غِیَرِ تُو وَ وَزَانْ
مُورا هَرِ آنْ قَتِه وَ تَرِ نَبُو خُوامِ کِرُووِه
- ۵- خُو غِیَرِ شُوبِیِه وَ مُورْ بیدی وَ نَرَاتِ اینُو
خُودا زُونُو اَزْ اُورُو تا دُوقُونِ دِلَمِ چِرُووِه
- ۶- هِرازِ لَیْلِی، مَجنُونِ کِرُو، چُو آنْ دِلَبَرِ
حَمایِلِ رُخْشِ آنْ زُلْفِ مُشْکِسا کِرُووِه
- ۷- بِه دَامِ عِشْقِ تُو یارا مُو سَخْتِ گِیَرِ، اُو مِیانْ
نِه خُود، اِییه نِه خِیالْتِ زِخاطرِ مُو شُووِه
- ۸- بَرَاتِ یا نِه وَ رُویِ، مُرا دُتا، تا نِه
نِه آمِه ای، جِزی اینِ آرزو بِه گورِ بِرُووِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- یووه: می آید دل شووه: دل می رود
- ۲- کوباب: بپو: کباب شد فکری آن: فکری هستم چی چیژ گووه: چه چیزی می خواهد
- ۳- گووه: می خواهی خوما: خودم را نکشان: نکشم خورژ: خودش را
بساته: ساخته، آراسته کیه: خانه
- ۴- تو: دهد قه: حرف، سخن نبو: نباشد وترنبو: بدتر نباشد خوآم: با من
- ۴- معنی مصرع دوم: سخن از آن بدتر نباشد به من می گوید
- ۵- شوویه: می رفت موژ بیدی: مراد دید نژات اینو: نگفت این هست زونو: می داند
- اورو: آن روز ذوقون: حالا دلّم جزووه: دلم می سوزد
- ۶- مَجْنُون کَرُو: مجنون کند حمایل... کَرُووه: حمایل می کند
- ۷- گیر او میان: به دام افتاده ام اییه: می آبی شووه: می رود
- ۸- پِژات: گفت یانه: می آیم رویی: روزی تانه: می دهم پِرووه: می برد

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «فکری آن...»، «فکری بکه...» آمده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «گومه خوما نکشان، بهر چه که آن دِلَبَر»
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «نژات اینو»، «پِژات اینوا» آمده است.

غزل ۱۹۸

- ۱- از آن رویی که بَرَقَدِ دِلَرايَتِ نَظَرِ بَمِکِه
سَیْنِمُ رَا بَرِ سَرِ پَیْکَانِ سُوْدَايَتِ سَیَرِ بَمِکِه
- ۲- اَلَا اِیْ اَدَمَا کَزْ خُوْنِمُونِ وَ جُونِ بَترُسَیْدِه
مَنیْدُونِ بِاِ بَه کُویِ او، شوما رَا مُو خَبَرِ بَمِکِه
- ۳- بِه سُوْدَايِ سَرِ زُلْفَتِ چُو خُوْمِ اَشْفَتِه تَرِ نِمْدی
بِه هَر کُویِ کِه بِاِ اِمْنَا بِه هَر شَهْرِی سَیْفَرِ بَمِکِه
- ۴- دِلی از نَالِه جَانَسُوْر، بی یاری و بی یاری
بِه هَر یا رُو و شو اَشْفَتِه رَا اَشْفَتِه تَرِ بَمِکِه
- ۵- بَسی رَمَزْ از اِشَارَتِهای اُبْرُویش بِفَهْمَايَانْ
بَسْ از مُرْگَانِ پُر کَارِ تُو دَرِسِ عِشْقِ بَرِ بَمِکِه
- ۶- آرو کِه خُو تُو یَانِ اِی یَارِ بِاِ عُمْرُمِ وِرْشَمَارَانْ
کِه بی رُوی تُو هَر عُمْرِی کِه بِمِکِه بی تَمَرِ بَمِکِه
- ۷- نَزْوِنِه کِه چَسَانِ اِی سَرُو قَدِ، بی رُوی و مُوی تُو
شُو وُرُو عُمْرُمَا مُو صَرَفِ، خُو خُونِ جِیْگَرِ بَمِکِه
- ۸- نَزْوِنَانِ وَ نَوَانِه، چِدْ بِه مُو کَرْتِه، هَمی زَوْنَانْ
زِ هَجْرَانِ تُو هَر رُویِ بِه مُو وِیُوشتِ سَرِ بَمِکِه

۹- مُوَآخَوَالِ جَزَى رَا زَانُ پُورِه یَكْ رُوی وَمِهْرَسَا
بِثْرَاتُ مُوَخُومِ فَقیری رَا زِبَارِ غَمِّ كَمَرِ بِمَكِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَظَرُ بِمَكِه: نظر کردم سَیْم: سینه‌ام
- ۲- تَرْسیده: می‌ترسید مَنیدُونُ بِا: با ننهید شُومَا: شما خَبَرُ بِمَكِه: خبر کردم
- ۳- *خُوم: خودم نَمَدی: ندیدم بِا اِمْنَا: با نهادم
- ۴- یَا: جا رُو: روز *شُو: شب بی‌یاری: بدون دوست و یار بودن
بی‌یاری: بدون توانایی و قدرت بودن
- ۵- بِفَهْمَا یَان: بفهمیدم بَرِ بِمَكِه: برکردم، حفظ کردم
- ۶- آزُو: امروز *خُو: با تُو یَان: توهستم وِرْشُمَارَان: بشمارم
- ۷- نَزُونِه: نمی‌دانی
- ۸- نَزُونَان: نمی‌دانم نَوَانِه: نمی‌گویم چِدْ بِه مُوَكَرْتِه: با من چه کرده‌ای
وِیُوشْت: گذشت
- ۹- وَمِهْرَسَا: پرسیدم بِثْرَاتُ: بگفت (گفت) فَقیری: در مقام ترحم و دلسوزی بکار
می‌رود

توضیحات:

- ۴- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
دلی از ناله جانسوز، بیماری و بی‌ماری
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «ذُقُونُ كِه خُوتُو یَان، اِی غَمْرُ بِا غَمْرُم
وِرْشُمَارَان»
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «بی‌رُوی تُو»، «بی‌یادِ تُو» آمده است.

غزل ۱۹۹

۱- اَزْ هَجَرِ تُو وُغَمِ زَمَانِه
یارا نَزُونِه چها کَشَانِه

۲- مَانَنِدِه مُرَغِ نِیْمِ بِشْمِلْ
نِه ژَنِدِه بِبَانِ وُنِه مِرَانِه

۳- اِزْ نَاءِ بِه صَیْدِ طَائِرِ دِلْ
گیسُو ی تُو دَام، خَال، دَانِه

۴- تَا بِیَش، تُو کِه، بِه بِیَش رَهْرُو
بِکْ مُرَّة چَشْمِ یَا تَا وَا نِه

۵- مُو چُون کُورُو سَالِ رُوژ وَرْتَانْ
هیچ یَا نَرَسَانْ، هِرْچِه شَانِه

۶- اَن دِلْ کِه مُدَام، وِیِرِ تُوژ هُو
دَز قَیْدِ خِیَالِ یَا وُوا، نِه

۷- مُطَرِبْ تُو، بِه گُوشِه ای وُنُومِنِه
مِی مَرَّة نَدَارُو بی تَرَانِه

۸- سَاقِی زَرِه وَفَا جَزی رَا
تِه بِکْ دُوسِه جَامِ عَارِفَانِه

- ۹- وَاِعْظِ بِشِهْ خُوْمُوْهِیْچْ مَنگَا
دَرْدَايِ تُو وُزْ مُو دِهْ دَوَا، نِهْ
- ۱۰- وَاِدِهْ اَوْ حَوْضِ کُوْتَرِازْ تُو
یَا دِهْ زَمُو بُو، مِیْ مُغَانِهْ
- ۱۱- حُورَانْ هَمِهْ اَزْ تُو وَاِدِهْ، یَا دِهْ
مُو طَرَّةْ یَا زْ رَا گِیْرَانِهْ
- ۱۲- نَثْلِیْهْ بِشَانْ بِهْ کُو یَا رُمْ
ایْ کُووَهْ مِگَرْتُو رَا حِیَا، نِهْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- نَزُوْنِهْ: نمی دانی کَشَانِهْ: می کشم
- ۲- زَنْدِهْ بِیَانْ: زنده شوم مِیرَانِهْ: می میرم
- ۳- اَزْ نَاءْ: نهاده (است)
- ۴- یَا: اینجا وَا: آنجا
- ۵- رُو زْ وَرْتَانْ: در آن افتاده ام تَرَسَانْ: ترسم شَانِهْ: می روم
- ۶- وِیْرِهْ تُو زْ هُو: یاد توست یَا: اینجا وَا: آنجا
- ۷- یِهْ یِکْ: وِ تُوْمَنِهْ: نشان بده نَدَارُو: ندارد
- ۸- یِهْ دِهْ، بده
- ۹- بِشِهْ بَرُو خُو: بَا مَنگَا: حرف زن دَرْدَايِ: دردهای وُزْ: نزد مُو: من
- ۱۰- وَاِدِهْ: در آنجا اُو: آب یَا دِهْ: در اینجا بُو: باشد
- ۱۱- گِیْرَانِهْ: می گیرم
- ۱۲- نَثْلِیْهْ: نمی گذاری بِشَانْ: بروم کُووَهْ: سگ حِیَا، نِهْ: حیا، نیست

توضیحات:

- ۷- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «بی ترانه»، «بی چغانه» آمده است.
- ۸- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «جام عارفانه»، «جام عاشیقانه» آمده است.

غزل ۲۰۰

- ۱- ای خودانیکیکه هر آن چیت بواژان ویشه
ای خودانیکیکه خودای غنی و درویشه
- ۲- فگر و آندیشه چه حدی بیرو ذات تورا
تو که خود خالق آندیشه دور آندیشه
- ۳- کفر و دین رامو کبان که حک و اصلاح کران
ای که منظور دل هر ملل و هر کیشه
- ۴- کرو آن کار تو هر کار کیره هر کی را
ژنو آن ساز تو هر ساز ورا سازیشه
- ۵- باغبان مو تووه، مو شجر باغ تو آن
خود زونه کارم اگزیا و وژم از ریشه
- ۶- ای جزی خوژ زونو هر چت کرو، دس خوژ اشو
این دورو عمر جزو خو غم و خو تشویشه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- هر آن چیت بواژان: هر آن چیز تو را بگویم ویشه: بیش هستی
- ۲- بیرو: ببرد
- ۳- *مو: من کبان: کیستم اصلاح کران: اصلاح کنم هر کیشه: هر کیش و آیین هستی

۴- کار کړو: کار کند کار کړه: کار کنی ژنو: زند

۵- تُووه: توهستی آن: هستم زونه: می دانی کارم: مرا بکاری، غرس کنی

وورم: مرا برکنی

۶- خوړ: خودش زونو: می داند هر چت کړو: تورا هر چیز کند دس: دست

استو: هست، می باشد چزو: چرا *خو: با تشویشه: تشویش هستی

غزل ۲۰۱

- ۱- همین واژیه یانه دُر پئی اَت هر وُخ فِرِشَنانِه
نه اییه خوم زونان اما دُورویی واژیه یا نه
- ۲- مُو اَز رُوی صفا وُ راستی بِنْدی بَهد تانِه
خو اما بُور وُفا کِه، بی وُفایی را دُوقون وانه
- ۳- مُو رُویی صا کِرت نِنگَم اِگَر بیچینه، خندانِه
تو رو صا کاسِه زهرُم گَر هِتِه، ای یار نوشانِه
- ۴- مُو بَدَنوم غَمَت تو خُو پکی بین شان وُ وانا دُو
تو خُو اَغیار شِه باغ وُ موروخون خوم دِه یوشانِه
- ۵- زوس هَجْران تو بِزیرتِه هُو گیر اَز اَلونایم
نَشام بوشق بَبان وُ الله، اُون وُخ کِه اَلون کانه
- ۶- اماراتِه یِه قوتی اَز لُوت تا قوتی گیرم
تو کِه باقوت لَب دِلدار وُ مَروارید دندانِه
- ۷- گُوواده مُرغ دِلها را اِلِه بَرَنَد، ای اُونِکِه
چُشت صیاد وُ زُلُفت دام، مُشکین خالتو دانه
- ۸- اَلَا یا اَیْها اَلْجَز اِسمَعُوا فِی الْبَندَتون تانِه
اِگَر گُوَدِه نَرَنجِه، دِل چو امارا مَرَنجانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- واژیه: می گویی یا نه: می آیم هر وُخ: هر وقت فرِشنايه: می فرستم نه اییه: نمی آیی خوم: خودم زونان: می دانم دورویی: دروغی
- ۲- پندی بهذ تائه: پندی به تو می دهم خو: با اما: ما بُوز، (بوره): بیا وفا که: وفا کن ذوقون: اکنون وَا، نه: آنجا بنه (رها کن)
- ۳- صا: صد ننگم بیچینه: دشنامم بدهی خندايه: می خندم هته: بدهی نوشانه: می نوشم
- ۴- خویکی بین شان و وانادو: اصطلاحاً یعنی معاشرت و گفت و شنودت با دیگری است. شه: روی رو: در، داخل خوم: خودم یوشانه: می جوشم
- ۵- وس: بس پزیرته هو: برده است گیر: در اینجا یعنی توان و قدرت آلونایم: زانوهایم نشام بو: نمی توانم شق بیان: راست شوم، برخیزم اون وُخ: آن وقت آلون کانه: به زانو می افتم
- ۶- اما: ما ته، (اته): بده لوت: لبث
- ۷- کُووآده: در کجا آله: گذاری، رخصت دهی مُشکین خالتو دانه: خال مشکین تو دانه است
- ۸- پندتون تائه: به شما پند می دهم گوده: می خواهی نرنجه: نرنجی

غزل ۲۰۲

- ۱- هر که و هر چه را و نان در او تو را و نایده
گر و ره بان خریجه تو، گرگ ایگه بان خرایده
- ۲- یك كنه مو کران، زونان آن كنه را نزونه تو
يك قهه ای جی مو زونان آن قنه را نوانده
- ۳- خاز ایگه به گلت کران، تاك ایگه به ملت کران
سفت ایگه به شلت کران، خام ایگه به پشایده
- ۴- یك رو مو مست وی بیان، مخو جمال وی بیان
يك قنه ای مو، توم بوات، از بوائه کشایده
- ۵- یك سخن اصل کاری هو، گوش کرت نه اشووه
رویی هزار هزار باز آن قنه را مو وایده
- ۶- یك چی ایدژ دلم گووه، بران به چی دلم شووه
زونبان اگر اونم هته، هر چه بواژه تانیده

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- و نان: بینم و نایده: تو را می بینم و ره بان: بره باشم خریجه: مرا می خوری
گرگ ایگه بان: اگر گرگ باشم خرایده: تو را می خورم
- ۲- یك كنه کران: يك بازی کنم زونان: می دانم نزونه: نمی دانی
قهه ای: حرفی، سخنی جی: نیز نوانده: به تو نمی گویم

- ۳- اِگِه:اگر به:باشی گُلْتْ کِران:تورا (به گل تبدیل) کنم بِشایِدِه:تورا می بزم
- ۴- رُو:روز *مُو:من مَسْتِ وِی بِبَان:مست وی شوم يَكْ قَتَّه اِی مُو تُوْم
بِوَات:يك سخنی به تو گفتم بِوایِه:بگویى كِشایِدِه:تورا می كُشم
- ۵- هُو:هست نَه اَشْنُوِه:نمی شنود وَاِنِدِه:به تو می گویم
- ۶- يَكْ چى اِيْدُرْ دِلْمْ گُوِه:يك چیز تورا دلم می خواهد دِلْمْ شُوِه:دلم می رود
زُونْبَان:بدانم اُونُم هِتِه:آن را به من بدهی بِوَاژِه:بگویى تَاِنِدِه:به تو می دهم

غزل ۲۰۳

- ۱- بُورِه بُورِه بِه مَقَامِ مَحَبَّتِ وَ وَاَدِه
هَزِ آنِجِه گُودِه بِرَایَتِ کِرَانِه آمَادِه
- ۲- بِشِه بِسُویِ خَرَابَاتِ، بِیِ دَلِیلِ مَشِه
کِه چِشْمِ بِسْتِیَه نَا کَرِیدِه کَارِیِ او، سَادِه
- ۳- تَمَامِ رَهْزَنِ وَ یِکِ رَاهِبَرِ رُوژُوْنِدِه نَهُو
وِیژِه اِجَارِه بِه غُولَا نَاژُوْنِتَا اِیْنِ جَادِه
- ۴- فَرِیْبِ زَاهِدِکِ رِنْدِ رَا بِه زُهْدِ مَخُو
بِرَایِ رَهْزَنِیِ تُو دَزُوْنِتِه سَجَادِه
- ۵- وَلِیِ بِه مِیْکِدِه اَزِ شِه وَنِیَّه پِیْرِ مُغَانُ
حَقِیْقَتُش هُو خُو تُو بُخُوخُو هُزْ بَادِه
- ۶- خُوشَا بَهَارِ وَلِبِ جُویِ وَ یِکِ غَرَابِیَه مِی
خُورِیْمِ خُو دُویسه تَا لُغَبِتِ پَرِیزَادِه
- ۷- جَزِی تَوَکُّلِ وَ اَن گُوشِیَه بَالَا خُوِنِه
خُودَتِ بَکَرْتِه زِ غَمْهَایِ دَهَرِ آزَادِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بُورِه: بیا واده: در آنجا گُودِه: می خواهی کِرَانِه آمَادِه: آماده می کنم

۲- بِشِه: برو مَشِه: مرو او: است

۳- يَكْ رَاهَبَرُ رُوژُوْنْدِه نِهَو: يك رهبر در (میان) آنها نیست بِه غُولَا نَاژُووْنْتَا: به غولان دادند

۴- مَخُو: مخور دَزُوْنْتِه: احتمالا به معنی: پهن کرده (است)، گسترده (است). (این فعل و صیغه‌های دیگر آن اکنون در مفهوم آماده کردن دانه برای سبز شدن، یا سبز کردن دانه در ظرف بکار می‌رود.

۵- شِه: روی وَنِيَه: می‌بینی هُو: هست *خُو: با

۷- خُوْدَتْ بَكْرَتِه... آزاده: خودت را آزاد کرده‌ای بِالَاخُونِه: اطاقي که در طبقه دوم ساختمان قرار دارد

غزل ۲۰۴

- ۱- یه چُون هِزارِ هِنْدُون، بَرَاتِ کُشتِه وَ مَرْتِه
یه چُون هِزاری حَسَرَتِ تُو زُونِ بَه گُورِ بَیَرْتِه
- ۲- اَوُنَا کِه هِیچ بِي شُوخِي يَك قَهْتِ کِرَانِه، وَرَشِنِه
کِه تَا بِشَادِ حَذَرِ کِه زَقَلْبَهَايِ اِمَرْتِه
- ۳- اسیرِ زُلْفَش وَ خَالَش نِه اِي، چَرُونِه چِه مُوَنُو
رِسِه بَه حَالِ دِلِ اَمَا اِگَرِ بَه وَرَطِه اِي وَرْتِه
- ۴- حَدِيثِ جَنَّتِ وَ دُوزَخِ مَوَاذِه وَرْمُودِه وَاعْظ
دِلِ مُو گَرَمِ نَبُووِه اَز اَيْن قَهَايِ حَسَرْتِه
- ۵- مُو رَا وَنِيِيه وَ تُونْدِ تُونْدِ، مَحَلِّ نَنِيِيه وَشِيِيه
اَبِيْدِ بَکَرْتِه هُو، قَصْدِ گُومِيْنِ مَامِ بَمرْتِه
- ۶- چَطُو بُوَوِه وَ چِه چِيَزِ کَمِ بُوَوِه، تُو زُونِيه وَ خُودَا
اِگَرِ بَه مَاچِي رُو عِيْنَتِ بَه اَيْن خَمِيْدِه کِمَرْتِه
- ۷- هَمِيْنِ خُوشَانِ بَه اِشَارِمِ يه بَارِ وَارِه کِه بُورِه
خُودَا زُونُو کِه نَتَانِ دَرِ اِگَرِ بَوَارِه کِه سَرِ، تِه
- ۸- جَزِي بَه هَرِ نَظَرِي دِلِ مَتِه نَظَرِ هُو، فَرَاوُونِ
اِگَرِ جِي تِه بِشِه دِلِ رَا بَه صَاچِبَانِ نَظَرِ، تِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- معنی مصرع اول: يك چند هزار برای تو كشته و مرده اند حَسْرَتِ تُو زُون به گور
بیرته: حسرت تو را به گور برده اند
- ۲- يَك قَهَّت كِرَازَه: يك سخن به تو می گویم وَرَشْنِه: بشنو كِه تا بِشَا: كه تا
می توانی خَذَرُ كِه: حذر كن اِمَرْتِه: شكسته
- ۳- نِه اِي: نیستی چَزُونِه: چه می دانی چِه مُونو: چه حالی داریم رَسِه: می رسی
آما: ما وَرْتِه: افتاده ای
- ۴- مَوَاژِه: مگوی وَرْمُوژِه: در نزد من گَرَم نَبُووِه: گرم نمی شود اَز اَيْن قَه اِي
خَسْرْتِه: از این حرفهای سرد
- ۵- وَنِيِيَه: می بینی تُوُنْد: تند مَخَل نَنِيِيَه: توجهی نمی کنی شِيِيَه: می روی
معنی مصرع دوم: ديگر قصد کدامين مادر مرده را کرده ای
- ۶- چَطُو بُوَوِه: چطور می شود چِي چِيژُ كَم بُوَوِه: چه چیزش كم می شود تُو زُونِبِه وَ
خُودَا: تو دانی و خدا يِه: يك مَاچِي: بوسه ای رُو عَيْنُت: روی دهانت
تِه: دهی
- ۷- خُوشَان: خوش هستم يِه بار: يك بار واژِه: گویی بُورِه: بیا خُودَا
زُونو: خدا می داند نَتَان: ندهم دِر: دير بوَاژِه: بگویی سَر، تِه: سر برده
- ۸- دِل مَتِه: دل مده هُو: هست جِي: نیز تِه: دهی بِشِه: برو تِه: ده، بده

غزل ۲۰۵

- ۱- واژو بِفَهْمَتَه یان، بُوی نَفَهْمَتَه
از سِرِ کارِ یِک سِرِ مُوی نَفَهْمَتَه
- ۲- پِنْدَارُو از قَضا وُ قَدَر، اَگْهُو وِلی
فَرَقی میانِ سِنِگ وُ کُولُوی نَفَهْمَتَه
- ۳- این گُوشِ پِنْدَه‌ها را واژو وه، مُویانِ شَبان
اَمّا تَمیزِ مَاشَتِ زِ دُوی نَفَهْمَتَه
- ۴- هَم کَهنِه را مُصَدِّقُوهَم نُو، خُودا زُونُو
مُوی زِ سِرِ کَهنِه وُ نُوی نَفَهْمَتَه
- ۵- چُون سَالُو کَارُو وُ خِرُوه وَزِ رَعِیْتی
ریشِ اُسَبُو اَوُگَالِه گُوی نَفَهْمَتَه
- ۶- هاف هاف کِرُو چُو کُوه وُ پِنْدَارُو آدُمُو
گُوشِ کَرُشِ صِدایِ مَعُوی نَفَهْمَتَه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- واژو: (می) گوید بِفَهْمَتَه یان: فهمیده‌ام نَفَهْمَتَه: نفهمیده (است)
- ۲- پِنْدَارُو: پندارد اَگْهُو: آگاه است کُولُوی: کلوخی
- ۳- مُویان: من هستم دُوی: دوغی

۵- چُونْ سَالُو:چند سال است کَاژُو:می‌کارد خِرُووِه:می‌خورد رِشْ اُسَبُو اُو:ریش
 سفید است گَالِیْ کویی:گاله کودی هَافْ هَافْ کِرُو:هاف هاف کند کُووِه:سگ
 پِنْدَاژُو:پندارد آذَمُو:آدم است

توضیحات:

۱- مصرع دوم، در (ن-س) به این صورت آمده است: «أَزْ فَهْمَ بَلِكِهِ يَكْ سِرِ مُوَيْ نَفَهْمَه»

غزل ۲۰۶

- ۱- ای که چون وقتِی وینانِه آندَر اینِ عالمِ درِه
شِکْلُد و شِکْلِ آدَم وُ فَرْقِی نَدارِه خُو خِرِه
- ۲- اَز خَرِیتِ چی ای بِنُتِ نِه بِه غِیرِ اَز عَرُو تِیزِ
کُخِ خِرِه اَنگِه نِه ای اَن خَرِ کِه یِکِ باری بِرِه
- ۳- سِینِ کِه یِکِ چی را بَوینِه بَرِ خَلَا فِ نَفْسُدو
چُون کُوه، هَافِ هَافِ کِرِه و اَنگِه به پا آدَم بِرِه
- ۴- آدُمُو عَقْل وُ عِلْم وُ دِین، اِگَرِ به غِیرِ اینِ
جُزِ کِه گَنَدُو بُو نَدارِه رَنَدِه به یا بِمُبرِه
- ۵- بِشِ خَارایی دَرِ دِلْت زَا سَرارِ وُ خَدَتِ دَم مَرِنِ
ای کِه آندَرِ یِکِ نِشَسْتِ اِمَنِ بِیاز وُ نُونِ خِرِه
- ۶- قَتْها دُونِیا هِمِشِ نُونِ وُ سُو بازَم وُ شِدو
سِینِ کِه عَقْبایی بِهَدِ، وائِنْدو نِه، اَن وُ خِ سِرِه
- ۷- رَنَدِگی تو بَنَدِ گِیتو، بَنَدِ یِکِ عَبّاسی به
بَرِ، یِه عَبّاسی وُ رَنَدِه بَرِ، یِه عَبّاسی مِرِه
- ۸- بِشِ بِیِه اِنسانِ وُ خُو لاهوتیانِ به، هِم غِذا
چُون خِرِه چُونْدی به شُورِستانِ ناسوتی چِرِه

- ۹- آخرای آرام جانها خود بوا گوا دره
 شل ببو، پامون ورنٹ از وس به گوها و دره
- ۱۰- ای جزى هر يا بشه هر يا بيه مو خو تويان
 نمونه هيچى، به مو، دخلى ندارو خود خره

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چون: چند وینانه: می بینم اندر این عالم دره: در این دنیا هستی شکلدو شکل
 آدم: شکل تو شکل آدم است نداره: نداری
- ۲- چی ای بینت نه: چیزی دیگر تو را نیست کخ: گاه خره: خوری نه ای: نیستی
 بره: بری
- ۳- سین که: همین که بویه: ببینی بر خلاف نفسدو: بر خلاف نفس دوست
 کووه: سنگ بره: بری
- ۴- آدمو: آدم است به: باشی نداره: نداری ژنده به: زنده باشی بمیره: بمیری
- ۵- پش، (بشه): برو خارایی: بیهوده دم مژن: دم مزن امان يك من (من: واحد وزن
 که در زمانها و مکانهای مختلف متفاوت بوده است، در گر معادل ۶ کیلو گرم می باشد)
- ۶- قشها: حرفها، سخنها وسو: شود بازم: باز هم وشدو: گرسنه ای
 بهدوايندونه: به تو می گویند، برای تو می گویند آن وخ: آن وقت سیره: سیری
- ۷- ژندگی: زندگی بندگان: بندگی توس عباسی: واحد پول که در زمان شاه
 عباس بزرگ ایجاد شد، وزن رسمی آن معادل يك مثقال یا ۴/۶۴ گرم بود و يك تومان آن
 زمان معادل ۵۰ عباسی بود، عباسی را از ذوب سکه های دیگر با طلای خالص ضرب
 می کردند. عباسی نقره در اغلب شهرهای بزرگ ایران ضرب می شد ولی وزن آنها مساوی
 نبود، در زمان سلطنت شاه سلطان حسین صفوی هر عباسی نقره معادل ۸۴ گندم وزن داشت
 در اواخر قاجاریه و اوایل پهلوی يك عباسی معادل دو «صد دینار» یا چهار شاهی بود.
 (فرهنگ معین) ۱ به يك ورنده: زنده شوی مره: میری، بمیری

- ۸- بیه انسان: انسان شو جُونْدی: چقدر چَرِه: چری، بچری
- ۹- بوا: بیگویی کُوآذرِه: در کجا هستی *شَلْ بِیُو: شل شد بامُون وَژْنَت: بها زدیم، راه رفتیم وِس: بس کُوها: کوهها
- ۱۰- هریا: هرجا بِشِه: بروی بییه: بیایی خُوتویان: با تو هستم نَمُونِه: مرا نبینی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «إِنِّي كَيْه يَكُ جُونُ وَقْتِي هُوَ وَيَنَانُ دَرْ عَالَمِ دَرِه»
- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «جُونُ كُوه هَافْ هَافْ كِرِه، آنگاه با آذَمِ پَرِه»
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «اِگَزْ بِه غَيْرِ اَيْن»، «اِگَزْ غَيْرِ اَيْن بُو» آمده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «پَسْ خَارَايِي وَزْ دِلْت زَا سَرَارِ وَخَدْتْ دَمِ مَزْن»
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «قَنَهَا»، «قَاهاها» آمده است.

غزل ۲۰۷

۱- آن بادیه فرا کاش در این ناژ رتییِه
آن دُردِ دنا که همرا وَاژ رتییِه

۲- از هجرایی تالتر آبیش ندا چرخ
وَرْداز تُر، اندر دل آماژ رتییِه

۳- گویا که خیالش بو که غمخانه بسازو
آن رو که گل بابا و ماماژ رتییِه

۴- نژ گوئو اگز وائو دل و دین آمارا
بهر چه به رخ زلف سمن ساز رتییِه

۵- یا خور خبُو نیشته و نرسووه والاک
خونها به زمین زان قد رعناش رتییِه

۶- چاه دقنش را نبو گر آن رسن زلف
مونتییِه دلایی که در آن چاژ رتییِه

۷- سرها سرینم غمزه به واشو همراژ بو
معلوم تو کز تیمه چه خونهاژ رتییِه

۸- سوده نمکی بو، ریه بز زخم دلامون
هز سورمه بز آن نرگس شهلای رتییِه

۹- گر حَاجْ مُعَمَّدَ عَلی خان، نانِ جَزی را
هر ماهِ تُو، بَرِ دِلِ هِمِه، غَمِّها زِ رِئِیَه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بَادِه فِرا: باده فروش دَرِ اَیْنِ نازِ رِئِیَه: در این گلو می ریخت هِمَزْ: همیشه
واژ رِئِیَه: آنجا می ریخت، دور می ریخت
- ۲- اَبی: دیگر تَالَتْز: تلختر آبِش نَدَا: آبی نداشت وَز دَارْتَز: و اگر داشت
- ۳- *بُو: بود بِسازو: بسازد رُو: روز
- ۴- نَزْگُو: نخواستن باشد وَاَتو: (به) باد دهد
- ۵- یا: جا خُو: خودش خَبو: خوب است نِشِیَه: نشسته وَنَزْسُو: بر نمی خیزد
زد
- ۶- *بُو: نبود مَوْنِیَه: می ماند چا: چاه
- ۷- بِه وَاَشو: به باد رفت هِمَزْ: همه اش *اَز بُو: اگر بود مَعْلوم کَرِئِیَه: معلوم
می کردم
- ۸- *بُو: بود رِیَه: ریخته دِلَامُون: دلهايمان
- ۹- هر ماهِ تُو، (هر ماهِ اَتو): هر ماه بدهد

توضیحات:

- ۳- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «گُویا کِه خیالشِ بَکِه غَمِّخانِه بِسازو»
- ۶- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «رَسَن»، «اَثَر» آمده است.
- ۸- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بُو رِیَه»، «ریخته» آمده است.

غزل ۲۰۸

- ۱- هَمْ زُلفِ تُو شیطان را سینُش کِه وُسُونُش کِه
هَمْ خالِ تُو آدم را اَز خُلْد بُروُنُش کِه
- ۲- تَرکیبِ مُو، سَایِیْزِه وَقتی کِه بِه دِل بِرَسا
هِجْرانِ تُو آن دِل را بِکِ قَطْرِه خُونُش کِه
- ۳- دَر قَلْبِ مُو، یا گیرِه بِمَوات، بِزاتِ اَز
هَر چی کِه سَوایِ مُو، او اَز قَلْبِ بُروُنُش کِه
- ۴- مَنصُور نَمان، اِبی کِه، اینها هِمِه بِشَمِنْدُون
هَر کِه اَنا بِزَواتِه این دازِ نِگُونُش کِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- سینُش کِه وُسُونُش کِه: چنین کرد و چنان کرد
- ۲- سَایِیْزِه: می ساخت بِرَسا: برسد
- ۳- مُو: من یا: جا گیرِه: گیری بِمَوات: (بگفتم)، گفتم بِزات: (بگفت)، گفت
- سَوایِ مُو او: سَوایِ من است
- ۴- نَمان: نمی دانم اِبی کِه: دیگر کیست بِشَمِنْدُون: بشم هستند بِزَواتِه: گفته (است)

غزل ۲۰۹

- ۱- يَكْ نُكْتِهَ اَزْ صَفَا وَوَفَا اَزْ مُوْ گُوشِ كِه
هَمْ گُوشْدَارْ هَمْ چُو دُرْ آوِيَزِ گُوشِ كِه
- ۲- حَافِظْ بِزَايِه هُو مُو جِي دِي بَارِه وَايِدِه
چُون سَاغَرْتْ بُزْ اَسْتْ بِنُوشَانْ وَ نُوشِ كِه
- ۳- گَرِ دُرْدِ عِشْقِ دَاړِه وَ صَافُو دِلْتْ خُو مُو
مُونِ رَا زِ صَافِ هِمَّتِ خُو دُرْدِ نُوشِ كِه
- ۴- اِيْ جَانِ جَانِ، تُو رَا مُو، بِه اَنْدَرَزِ بِيْنِ بَوَانْ
اَنْ رَا جِي چُون جَوَاهِرْ، آوِيَزِه گُوشِ كِه
- ۵- عَيْبِي نَدَارْ، دَا زِ بِه جِي هَرِ كِه پُوشْنُو
جَانِ رَا فِدَايِ حَالْتِ اَنْ عَيْبِ پُوشِ كِه
- ۶- يَا اَنْكِه عَيْبُدا بِه مَقَامُشْ اِگَرِ حَرِيفِ
بِزَوَاتِ چُون قُلُونِي، مَبَادَا كِه يوشِ كِه
- ۷- سُو زَا مُونشِ هَمْچُو شُغْلِه اَتِيشُو اِيْنِ اُزُونْ
اَصْلَا وَ مُطْلَقَا، دِمِگِيَزِ نِه، خَمْوشِ كِه
- ۸- وَا زَا زِ، دُو دَقِيْقَه تُو رَا وِشْتَرِ نِهَو
تَنْخَوَاتِ اِگَرِ كِه هُو بِه اِيْرِيْنِ وَ فُروشِ كِه

- ۹- هَز رُو سَرْت بِيُو، هِمِه اَز طِينَت خُو اَو
 نِه خُو يَكِيَت بُوُ نِه خَارَايِي خُرُوش كِه
- ۱۰- يَك دُولَتَش خُدا هِتَّه بَر تُو، اِي جَزِي
 بِاَكِيَزِه گُوشْدَار، مَبَادَا كِه رُوش كِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گُوش كِه: گوش کن گُوشْدَار: نگاهدار
- ۲- بَرَايِه هُو: بگفته است *مُو: من جِي: نيز *دِي باره: دوباره وَاِنْدِه: به تو می گویم
- ۳- دَاَرِه: داری صَافُو: صاف است مُون: مَن
- ۴- يِه يَك: اَنْدَرَز بِيَن بَوَان: اندرز دیگر بگویم
- ۵- دَاَرِيَه: داشته باشی بُوشُو: بوشاند، پنهان کند
- ۶- عِيْبُدَا: عیب تورا بَرَوَات: بگفت، (گفت) فُلَانِي: فلان هستی يُوَش: یوش كِه: جوش كَنِي (به جوش و خروش آیی)
- ۷- سُوَزَا مُوَنَش: سوزاندنش شُعْلِه اَتِيَشُو: شعله آتش است اَزُون: زبان دَمِگِيَزِيَه: روشن نکن
- ۸- وَاَزَار: بازار وِشْتَر نِهُو: بیشتر نیست بِه ايرِن وُفُرُوش كِه: بخرو و بفروش
- ۹- رُو: روزگار، بدبختی و مصيبت سَرْت بِيُو: (به) سرت بیايد اَو: است معنی مصرع دوم: نه کسی را در این مورد مقصر بدان و با او بحث و جدل کن و نه بیهوده خروش کن
- ۱۰- هِتَّه: داده (است) مَبَادَا كِه رُوش كِه: مجازاً به معنی مبادا افراط كَنِي

توضیحات:

- ۶- این بیت در، (ن-خ) نیامده است.

غزل ۲۱۰

- ۱- اَیْدَالِ صِفَتِ خُودِ رَا دَرِ بُوْشْتِ کَشَانِه
دَرِ هَرِ گُذَرِ وَ هَرِ مَحَلِّ دُوشْتِ کَشَانِه
- ۲- مُو هَرِ چِه وَ نَانِه بِجَزِ آزِ اَوْ نَوْنَانِه
دَشْتِ وَ دِلْمِ آزِ هَرِ چِه بِجَزِ اَوْشْتِ کَشَانِه
- ۳- بَارِی کِه مَلِکْ وَ اَیْنْدِ آزِ دُوشِ خُورِ اِزْنَا
تَا وَ اِکِه مُو رَا قُوتِ بَا زُوشْتِ کَشَانِه
- ۴- اَن سَاغَرِ عِشْقِی کِه مُو رَا مَسْتِ تُو سَا زُو
جَانِ تُو اِگَرِ کُھْنِه وَ اَزِ تُو سْتِ کَشَانِه
- ۵- وَ اعْظُ بِشِه شِرِّ وَ وِرْدَا، بَرِ یَکِی بَیْنِ وَ
بَاهُنِی مَبِه کَزِ مَغْرِ سَرْتِ بُوْشْتِ کَشَانِه
- ۶- شَايِدْ بَیْیُو اَن زُلفِ دِلِ آوِزِ بِه چَنگَم
اِیْن هَا هِمِه بَارِ اَلَمِ اَوْشْتِ کَشَانِه
- ۷- یَکْ مَا چُمِ اِیْتِه وَ اِیْتِه بَهَا، کُجِ کِه کُو لَیْدَا
وَ اَللهِ تُو دِیْمُشْ نِه اِگَرِ کُوشْتِ کَشَانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- کَشَانِه: می کشم

- ۲- مُو: من وِنَانِه: می بینم
- ۳- وَاِنْتُنْدُ: گویند خُوْرُ: خودش اِرْژَنَا: گذاشت، نهاد وَا: آنجا
- ۴- سَاَزُو: سازد
- ۵- بِشِه: برو بین: دیگر وَا: بگوی پَا، بُی: مَبِه: اصرار مکن
- ۶- بِيُو: بیاید
- ۷- مَآچ: بوسه اِتِه: بده بِه: بَهَا: برای قیمت کَچ: که: کج کن کُولِيْدَا: شانه ات را وَاللّٰه تُو دِيْمَشْ نِه اِگَر کُوشْتُ کَشَانِه: بخدا، اگر کوه را روی آن بگذاری می کشم

غزل ۲۱۱

- ۱- اِگَر بِشَاد بُو، خُو هِیْشِکِی عِنَاد مَوَزِرَه
مَلَرَزِنَه یِکِی بَیْن رَا اِگَر کِه گُوْدِه نَلَرَزِه
- ۲- بَه چَنگ آره یِکِی طَرِه نِگاری رَا
وَلَش مَکِه قُتْمُش گُوشْدَار، گَر نِه ای هِرَزِه
- ۳- اِگَر یِکِی هُو خِیَالُز کِه بِدِکِشُو بَفَهْم
هَمُونَجِی بَارِه مَکِه بِرِدِه زَار بِشَاد وَدَرَزِه
- ۴- بَه کُویِ عِشْق مَیْیَچ سَر، اِگَر خُوْت بُرَزَنْدُون
مَشِه، اِگَر شِه دِلِیرَانِه دُومَنَات وَ مَرَزِه
- ۵- کَمَال وَ عَقْلُت اِگَر هُو، صَفَا هِمَا وَ قُتُوْت
گَر اَیْن سِه چَار نَدَارِه، بَه یِک فُلُوس نِیْرَزِه
- ۶- خِصَال وَ خُوْت اِگَر خُب بُو، اَسْتُخُوْتَا وَ اَخُوس
اِگَر زَاَهْل مَدِیْنِه وَ یَا زِمَرْدَم بَرَزِه
- ۷- نِه دَر اَیْمُون وَ نِه دَر کُفَر صَادِقُت بَوِیْنِم
آمَا نَفَهْمِمِه خُوْد وَ اِزْمُون بَیْنِم کِه چِه طَرَزِه
- ۸- بَهَار کَار بِکِه اَی جَزِی هِمَا، نُون وَ اَزْمِه
سُوبَا زَمَسْتُون وَ بَرَقُو وَ وِنْگ وَ نِگ بَلَرَزِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِشَاڈ بُو: بتوانی *خو: با هیشکی: هیچکس عِنَاڈ مَوَزَرِه: عناد موزر
مَلَزَرِه: ملرزان یکی بین را: یکی دیگر را گُوْدِه: می خواهی نَلَزَرِه: نلری
- ۲- وَلُش مَکِه: رهایش مکن قُٹْمَش گوشتداژ: آن را محکم نگاهدار نِه ای: نیستی
- ۳- هُو: هست خِیَالُژ: خیالش بَدِکُشُو: تورا بکشد هُمُونَجی: هنوز هم، باز هم
بَارِه مَکِه پَرْدِهژ: پرده اش را باره مکن بِشَاڈ (بُو): بتوانی وَدَزَرِه: بدوز
- ۴- اِگَر خُونُت پَرِژَنْدُون: اگر خونت را بریزند مَشِه: مرو شِه: روی دُوصَنَات
وَمَزَرِه: دامت را بالا بزن
- ۵- هُو: هست هِمَا: به دست آر نَدَاَرِه: نداری تِیَزَرِه: تیزی
- ۶- *بُو: باشد وَاخُوس: آنجا بینداز، دور بینداز
- ۷- بُوینِم: ببینیم اَمَا: ما نَفَهْمِمِه: نمی فهمیم خُوڈَوَاژ مُون: خودت به ما بگوی
بِنِم: ببینیم
- ۸- کَار بِکِه: کار بکن اِزْمِه: هیمه سُوْبَا: فردا زَمَسْتُون: زمستان بَرَقُو: برف
است

توضیحات:

- ۳- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۷- این بیت در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
نِه دَر اِیْمُون وُ نِه دَر کُفَر صَادِقَت بُوینِم
اَمَا نَفَهْمِمُونِه خُوڈ بُوَا، پَنَان کِه چِه طَزَرِه

غزل ۲۱۲

- ۱- ای عباسا، خود وِرو مشغولِ کارِ خود بیه
رُوزن وِ مرداده یاری نه، خود یارِ خود بیه
- ۲- خِیلی طَماعِه کزین مَرْدومِ ده گوده غَمگسار
این طَمعِ رادش وِگی وِ غَمگسارِ خود بیه
- ۳- حَالَتِ اِنْسُونِ اِگر دَاره، به گِردِ خود مَتَن
وَر نَدَاره وِتَر از آنه، دُچارِ خود بیه
- ۴- گَز کِه یِک مویی خَلافِ شَرعِ اَزتِ صادِرِ بُو
خودِ علی، خودِ مَرَحِبِ خود، ذوالْفَقارِ خود بیه
- ۵- این سُخَن را اَز مُو مَعنی زا مَهَرشِ ای جانِ مُو
بِیخِ دارو این قَتَه، بِشِ پی به کارِ خود بیه
- ۶- تُو دُو قونِ بیره، اِداهایِ جوانی دَس وِگی
هیچ وِهتَر نه بِشِه خودِ شَرْمسارِ خود بیه
- ۷- هِیْکَلِ تُو زُبدِ این کابِناتو، ای بُوره
خود بِشِه آئینه وِشِه خودِ نِگارِ خود بیه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرو: برخیز مشغول بیه: مشغول شو وِرو: درون، داخل رَن: زن مَرْدا: مردها

دِه: در (حرف اضافه) نِه: نیست زو ژن و مُرداده یاری نِه: در بین زن و مردها یاری

نیست

۲- طَمَاعِه: طماع هستی گُوده: می خواهی دَس وِگی: دست بردار

۳- اِنْشُون: انسان دَاړه: داری آڼه: آن هستی

۴- *بېو: شود

۵- *مُو: من مَعْنی ژا: معنی اش را قَته: حرف، سخن بَش، (بِشِه): پرو

۶- دُوقُون اکنون پیره: پیر هستی وِهُتَر: بهتر

۷- کایناتو: کاینات است *پور: پسر آئینه وِیَنه: آئینه شو (مصدر «وِسَامُون»، اکنون در

معنی «ایستادن» بکار می رود)

غزل ۲۱۳

- ۱- گیرُم یو اَرزِ فَرَطِ مَحَبَّتِ خِرَانِزِه
جُونُم اِگَرِ طَلَبِ کَرُو، تان وُ بَرَانِزِه
- ۲- خُوشِ حَالِ عَاشِقِی کِه مَه وَ سَالِ وُ رُو وَ شُو
دَرِ دَلْبَرِی تُو دَلْبَرُزُ وُ دِلْسِتَانِزِه
- ۳- بِدَوَاتِ هَرِ کِه مُوزِ گُووِه وَا، جُونِ بِه کَفِ بُورِه
خُومِ حَاضِرَانِ، هَرِ کِی جِی گُوَرِه مُو وَا نِزِه
- ۴- یَا زَ اَزِ چِه خُومِ بُو، اِگِه دَرِ کِیِّیَه مُو یُو
تِیْنِی خُو وُزُ وُ فَا بِکِرَانِ تَا پِشَانِزِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- گیرُم یُو: گیرم آید، به دستم آید خِرَانِزِه: اورا می خورم طَلَبِ کَرُو: طلب کند تان: دهم بَرَانِزِه: اورا می برم
- ۲- رُو: روز *شُو: شب دَلْبَرُزُ: دلبرش دِلْسِتَانِزِه: دلستانش هستی
- ۳- بِدَوَاتِ: بگفتی، (گفتی) مُوزِ گُووِه: مرا می خواهد بُورِه: بیا *خُومِ: خودم هَرِ کِی جِی: هر کس نیز گُوَرِه: می خواهد وَا نِزِه: به او می گویم
- ۴- *خُومِ بُو: خام باشد اِگِه: اگر کِیِّیَه: خانه یُو: آید تِیْنِی: اینقدر خُو وُزُ: با او وُ فَا بِکِرَانِ: وفا بکنم پِشَانِزِه: اورا می بزم

توضیحات:

این غزل، از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۱۴

- ۱- گَرِ کِه سَادِه وَچِه وَ عِشْوِه فُرُوشِنْدِ هِمِه
خَلْقِه زُلفِ تُو را خَلْقِه بِه گُوشِنْدِ هِمِه
- ۲- بِه زَمینِ چُونِ نَخُوسَانِ سَر، کِه بَی سَرِ گُوشِ
خُو تُو این بُوَالِهَوسَانِ دُوشِ بَدُوشِنْدِ هِمِه
- ۳- خُو بُرُویَانِ هِمِه مَحْبُوبِ جِهَانِنْدِ، وَلِی
جُزِ بِه خُونِ رِیْزِ عِشْقِ نَگُوشِنْدِ هِمِه
- ۴- اَز رِه مِیْکَدِه زَاهِدِ بِشِه وَ طَعْنِه مَخُوسِ
زَانِکِه مِشْتَانِ مِی عِشْقِ بَهُوشِنْدِ هِمِه
- ۵- اِی جِزِی بیدِی گِرِفْتارِ گُرُوهی بَبُویِ
کِه اِگَرِ خُونِ تُو، یَا بِنْدِ بَنُوشِنْدِ هِمِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وَچِه: بچه
۲- نَخُوسَان: نَرَنَم *خو: با
۴- بِشِه: برو طَعْنِه مَخُوس: طعنه مزه
۵- بیدِی: دیدی *بَبُوی: شدی

توضیحات:

این غزل از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۱۵

- ۱- به تارِ مویِ مُشکینَتِ قِسمِ ای یارِ جانانِه
 که بی رویِ تو مو، رویِ خوشی از خومِ نوینانِه
- ۲- ز بسِ هجرانِ تو بَرَبَرْتِه گیر و طاقَت از زانوم
 ز ضَعِفِ تَن اَلوَنکائِه، هر آن وَقَتی وِرُسائِه
- ۳- بِجَزِ تو گَر، وِنانِ چُشِ کورِ بیو، باهام شل و سَو
 به هر یایی که چُشِ خوسان، به هر سَمَتی که بانانِه
- ۴- مُو دَرِ رُوزِ اَزَلِ اِمْتادِ دِل و دین را به جانانم
 همین آرو مُو را دَرِ سَرِ زِعْشَقِ یار، سودا، نه
- ۵- مَظَنّه خواجِه حَافِظِ خالِ گَنَدِ مَگُونِ تو بیژدی
 که بِرُواتِ اَدَمِ خاکی، کیشو زاین دَم و زاین دانِه
- ۶- جَزی یَکِ بوسِه از لُپْهائِ نَرْمُولی تَمَازو
 نَتانِه گاه واپسِه و گاهی واپسِه تانِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *مُو: من *خوم: خودم نوینانِه: نمی بینم
- ۲- بَرَبَرْتِه: برده (است) اَلوَنکائِه: به زانو می افتم وِرُسائِه: برمی خیزم
- ۳- وِنان: بینم *چُش: چشم *کورِ بیو: کور شود باهام: باهائیم شل و سَو: شل شود یایی: جایی چُشِ خوسان: چشم اندازم، نگاه کنم بانانِه: بامی گذارم

۴- اِمْتَا: بدادم (دادم) آزو: امروز نِه: نیست

۵- بیژدی: بدید (دید) بِژَوَات: بگفت (گفت) *کیشو: بیرون (می) رود (منحرف می شود)

۶- نَرْمُولی: نرم تَمَنَّاوُ: آرزومند است نَتَانِه: نمی دهم واییه: می گویی تَانِه: می دهم

توضیحات: این غزل، از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۱۶

- ۱- بَهِرِ آدَمِ هِیْجِ وَهْتَرِ اَزْ کَمَالِ وَ مَالِ نِه
جَمْعِ اِنْسَانُزْمُوا اَن رَا کِه خُلُقِ وَ حَالِ نِه
- ۲- زَن جَبُو فِی حَدِ ذَاتِه مَعْقُولِ وَ مَقْبُولِ بُو
اَز اَلَنگُو وَ مَلَنگُو، یَا رِه وَ خَلْخَالِ نِه
- ۳- رُوی رَخْشَان، چِشْمِ فَتَانِ دَا رِه وَ زُلْفِ سیَاه
دَر مِیَانِ اَن هِمِه دَلْبَرْتَرِ اَز اَن خَالِ نِه
- ۴- شَخْصِ بِزَوَاتَا مُو رَا چَالِ زَنَخْدَانُش جَبُو
بِمَوَاتَا اِیْ خُوشِ عِبَارَتِ اَن جُهو اَن چَالِ نِه
- ۵- جَانِ نَوِیْنَانِ مُو، مِیَانِ تَنَهَا کِه اُفْتَادِتِ نِشُو
دِلِ نَوِیْنَانِه کِه اَز چَنگِ غَمْتِ پَامَالِ نِه
- ۶- گُومِه هَمْچُونِ کُوفْتَرِ، پَرَانِ بِلَانِ لُوبَامِ تُو
آه آه اَز دَسْتِ هِجْرَانْتِ، مُو رَا اَن بَالِ نِه
- ۷- تُو شُو وَ رُو خُو رَقِیْبَانْتِ شِیْپِه دَر بَاغِ، مُو
سَاعَتِیْ اَوْقَاتِ رَا بَرِخُومِ نَوِیْنَانِ تَالِ نِه
- ۸- مُو نَمِی دَانَمِ کِه چِه نَاخِذَمَتِیْ بِزُکَرْتِه اُو
آقَا بَاشِیْ بَا جَزِی اِمْسَالِ چُونِ هَر سَالِ نِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وَهْتَر: بهتر نِه: نیست اِنْسَانُز: انسانش مَوَا: مگوی
- ۲- زَن: زن خَبُو: خوب است مَقْبُول: زیبا *بُو: باشد
- ۳- دَاَرِه: داری
- ۴- بَرَوَات: بگفت، (گفت) *مُو: من بِمَوَات: بگفتم، (گفتم) چَهُو: چاه است
- ۵- نَوِنَان: نینم اَفْتَادِوِت یَتُو: افتاده تو، نیست نَوِنَانِه: نمی بینم
- ۶- گومِه: می خواهم کُوفْتَر: کبوتر پَرَانِ بَبَان: پَرَانِ شوم (به پرواز درآیم)
- *لَو: لب
- ۷- *شُورُو: شب و روز *خُو: با شِیِه: می روی *خُوم: خودم تَال: تلخ
- ۸- ناخدمتی پُرکَرْتِه او: ناخدمتی کرده است

توضیحات:

* این غزل از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۱۷

- ۱- ای دِل بوا به فِکِرِ نِگاری چِزُونِکِه
ای دِل به فِکِرِ طَرّه یاری چِزُونِکِه
- ۲- اُسْتاد را بون که چه زیبا بَرّاتِه او
اَسْبَابُت او به فِکِرِ به کاری چِزُونِکِه
- ۳- ای دِل تو، تینیا هُمون از دَسْت، نَشْتِه ای
دَرْدِیم سَرُو لاله غذاری چِزُونِکِه
- ۴- دَر گُلِستانِ عِشْقِ سُرّاغِ گُلی نَشِه
بَهْرِ گُلی به بای به خاری چِزُونِکِه
- ۵- اَسرارِ عِشْقِ را به مَواژه حُسین وار
گود، اَر بواژه فِکِرِ به داری چِزُونِکِه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بوا: بگوی به فِکِرِ نِگاری چِزُونِکِه: چرا به فکر نگاری نیفتی!
- ۲- بون: ببین بَرّاتِه او: بگفته است، (گفته است) او: است به: يك
- ۳- تینیا: اینقدرها هُمون: هنوز از دَسْت نَشْتِه ای: از دست نرفته ای *دیم: روی
- ۴- نَشِه: نروی به بای به خاری چِزُونِکِه: چرا به بای خاری نیفتی
- ۵- مَواژه: نگویی گود: خواهی بواژه: بگویی فِکِرِ به داری چِزُونِکِه: چرا به فکر داری نیفتی

غزل ۲۱۸

- ۱- دِل بيه چاهِ دَقْنُتْ كَفْتِيه وَ وَخْشُو كِرُووه
طَرِه، بَر رُوِي تُو هَر رُوِي مُو را شو كِرُووه
- ۲- مُو زِدْشِتْ كُووه وَ دَشِتْ پُونِتْ رُو نَدارانْ
آن بَا اُوْم اَيْن صِدَا پَام اَشْنُووه هُو هُو كِرُووه
- ۳- كُووه جِي حَالَتِ بَدْگُو وَ رَقِيْبُم دَارُو
قَنَه هُنِجِي نِهَو، خَار آيِي چِل وَ چُو كِرُووه
- ۴- يَه دُورُو، رَاسِي وَاْنِه، گُومِه اَز قَالِه كِيُو
چُشِي كِه بَر رُخ تُو دَاغ بُوُو خُو كِرُووه
- ۵- خُوذ اِگَر يَك دُو قِيَم بِيَش يَه، وَرَنَه عَاشِقْ
بِه وَصَالْتْ نَرَسُو، هَر چِه تَك وَ دُو كِرُووه
- ۶- زُلفِ مُشْكِينِ كِه بَر آن چِهْرِه گُلْگُونْت اِنِه
جِيگَرُم خُون وَ تَنُم خَشْتِيه، دِلْم اُو، كِرُووه
- ۷- خُو رَقِيْب شو، مُو بِه دُو مَبَالَش، گَاهِي بَش اشُو
بُوز خَنْدِه كِرُووه دَاءِ مُو را نُو كِرُووه
- ۸- خُو هِمِه كِي بِه صَفَا اُو وَ مُو را بِنْدَارِه
مَحْدَلِيژ، گِيَر آرْتِه، جِيْمْبُو كِرُووه

۹- جَزَى هَزْ دَلْبَرِ شِیرِینِ دَهْنِ شِکَرِ لَبْ
کُوْهْکَنْ رَا بُوینُو، پُشْتِ بَه خُسْرُو کِرُوْوه

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کَفْتِه: افتاده رُو: چهره، صورت رُو: روز *شُو کِرُوْوه: شب می کند
- ۲- کُوْوه: سگ رُوْنْدَارَان: روزگار ندارم آن بَا اُوْم: آن مرا (می) باید، زیر نظر دارد، متوقف می کند این صدا بَام اَشْنُو: این صدای بایم را (می) شنود
- ۳- جی: نیز دَا رُو: دارد قَه: حرف، سخن نِهْو: نیست خَارای: بیهوده
- ۴- دُو رُو: دروغ رَا سَی: راستی، (سخن صدق) وَا نِه: می گویم *اَز قَالِه کیئو: از حقه در آید *چُشِی: چشمی *دَا غ بُو: باز باشد
- ۵- قِیْم: قدم بِیْشِ یِه: پیش آیی نَرَسُو: نرسد
- ۶- اِنِه: بنهی جِیگرم: جگرم دَلْم اُو کِرُوْوه: دلم را آب می کند
- ۷- *خُو: با *شُو: (می) رود *مُو: من *دُو مَبَالُش: دمبال او پَش اَسُو: پشت سر نگاه (می) کند دَا: داغ
- ۸- هِمِه کی: همه کس بَه صفا اُو: به صفاست بِنْداره: بنداری مَحْدَلِیژ گیر آرتِه مَحْدَلِی گیر آورده (به چنگ آورده) [مَحْدَلِی (محمدعلی) تعبیری از يك انسان مجهول الهویه که مورد استهزاء و تمسخر قرار می گیرد] *جِیْمَبُو کِرُوْوه: مسخره می کند، دست می اندازد
- ۹- بُوینُو: ببیند

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-س) بجای «طَرِه» و «هَزْ رُوِی»، «مُوِی» و «رُوهاِی» آمده است.
- ۳- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بَذْگُو»، «بَذْخُو» آمده است.
- ۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «دُو قِیْمِ پِیْشِ یِه»، «دُو قِیْمِ پِیْشِ نِه» آمده است.

۷- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «خو رَقِیْبُ شُو مُو بِه دُوْمْبَالُش»، «خو یِکی بین شُو، بِه دُوْمْبَالُش» آمده است.

* ردیف این غزل در (ن-خ) بجای «کِرُووِه»، «بِکِرُو» آمده است.

غزل ۲۱۹

- ۱- ای که از ریشه بی مهری و از تخم جفایی
راست بژوا ته هو سغدی که چه بی مهر و وفایی
- ۲- خو مو بدوات چه تیبه که یک ماچت اتان مو
به خودا بنده فرمان تو یان هر چه بوایی
- ۳- بنده نفسم و بی تربیت و کاهل عشقم
ورنه هر یایی اینم پای، تو همراه آمایی
- ۴- من و ماها و اداها همه از جانب ماها
ورنه خود زونه تو خود، خو اماها بی من و مایی
- ۵- یا و وایی و چه کفری و چه آیین و چه دینی
همه یا خالی نهو از تو و تو در همه جایی
- ۶- مه برج شرف حسنه و خونازره شییه
به گدایان سریرت نظری که تو که شاهی
- ۷- هر که خو خوژ اینی یو خو تو هم آغوش و نشو
تا هم آغوش بیان خو تو کران از خو و یایی
- ۸- بند گو، منع مو از عشق بتان از چه کریه
نظریش از بوینه هیچم ایی بند نوایی

۹- وَعْدِهِ إِتَاءَ جِزَى رَأَى كَيْهَ بَيَانٍ، مُنْتَظِرُكُمْ بِهِ
مُو، هَمِشْ مُنْتَظِرَانْ خُوا كَيْهَ بِيَه خُوا كَيْهَ نِيَايِي

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بَرَوَاتِه هُو: بگفته است، (گفته است)
- ۲- خُو: با مُو: من بَدَوَاتُ: بگفتی، (گفتی) چِه تِیَه: چه می دهی بَهْدَتَانْ: به تو
دهم بِنْدَه... تُو یَانْ: بِنْدَه تو هستم بُوایی: بگویی
- ۳- بِنْدَه نَفْسِم: بِنْدَه نفس هستیم هَر یَا یِی: هر جایی اِنْم بای: بای نهیم هَمْرَاه
آمایِی: همراه ما هستی
- ۴- هُو: هست زُونِه: می دانی
- ۵- یَا: اینجا وَا: آنجا
- ۶- حُسْنِه: حسن هستی رِه شِیَه: راه می روی رِتْ: راحت نَظَرِی: که نظری کن
- ۷- خُو: با خُوَرُ: خودش اِیْنِ یُو: بنشینند وِنَسُو: نشود هِمْ آغُوشْ بَبَانْ: هم
آغوش شوم کِرَانْ اَزْ خُو وِیَا یِی: از خود جدایی کنم
- ۸- مَنَعْ کَرِیَه: منع می کنی بَوِیْنِه: بینِی اِبِی: دیگر نَوَائِی: نگوئی
- ۹- وَعْدِهِ إِتَاءَ: وعده داده ای بَيَانْ: بیایم مُنْتَظِرُكُمْ بِهِ: منتظرم باش مُنْتَظِرَانْ: منتظر
هستم خُوا: خواه بِيَه: بیایی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «خُو مُو بَدَوَاتُ چِه تِیَه کِه یِکْ مَاچِی
بَهْدَتَانْ»
- ۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «عَشِیْقِم»، «کَارِم» آمده است.
- ۶- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «رِتْ»، «رِه» آمده است.

غزل ۲۲۰

- ۱- بِمَرْتَبِهِ يَانُ وَنَسَا مُيَسَّرُمُ كِه بِه آنی
خو هم اینییم و وارم خوام غمائی نهانی
- ۲- نه در جوانی کام از تومون وگی نه به پیری
مشو برو به پیریمون، مشو برو به جوانی
- ۳- هزار نامه و کاغذ برات اتند بخونه
جو از مو بید رسوده نه داغ نه به بخوانی
- ۴- تو جی همیشه جو دُنیا به کام غیر بگرته
زیر کار مو آگه نیان، و یا تو ندانی
- ۵- گوده خومانکشان؟ ور چشم خو نازو خاویذا
بشه به خانه اغیار و تا به صبح بمانی
- ۶- به گوشه نظری جی بوره به حال اما که
ای آنکه رو وشو آرام جان خسته دلانی
- ۷- جزی به ماچ ده دلشادو و دعوات کرووه
فدات بان به دلی شاد که، اگر بتوانی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- بِمَرْتَبِهِ يَانُ: بمردم وَنَسَا مُيَسَّرُمُ: برای من میسر نشد *خو: با اینییم: بنشینیم

- واژم: گوئیم *خوام: با هم غمائی نهانی: غمهای نهانی
- ۲- کام از تو مون وگی: کام از تو برگرفتیم مشو برو به پیرمون: مرده شور پیرمان را
ببرد
- ۳- برات اتند: برای تو بدهند (برای تو بفرستند) بخونه: بخوانی چو از مو بید
رسوه: چون از من به تو می رسد نه داغ نه: نه باز کنی
- ۴- جی: نیز بگریته: بگردی *مو: من آگه نیان: آگاه نیستم
- ۵- گویده: می خواهی *خوما: خودم را نکشان: نکشم *خو: با بیشه: بروی
- ۶- په: یک جی: نیز بُوره: بیا اما: ما نظری که: نظری کن زو: روز
*شو: شب
- ۷- دلشادو: دلشاد است دعات کزووه: به تو دعا می کند فدات بان: فدایت شوم

توضیحات:

- ۱- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «غمائی نهانی»، «قهائی نهانی» آمده است.
- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «چو از مو بید رسوه نه زونه و نه بخوانی»
- ۴- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «جی»، «هی» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) بجای «به کام غیر»، «به کام خضم» آمده است.
- ۶- این بیت در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- «بُوره به حال دل، اما جی گوشیه نظری که
ای آنکه زووشو، آرام جان زنده دلانی»

غزل ۲۲۱

- ۱- مُشَغَّشِ وَجْهَهُ أَتْ رَا تَا زِ شَرْقِ خُودِ عِیَانِ كَرْدِ
ژرودیم زَمینِ رَا وَزِ بَهْشَتِ جَاوَدَانِ كَرْدِ
- ۲- وَنَسَبِه بُوِی ظَاهِرِ بَدِیْنِ خُوبِی وَرَعْنَابِی
دَرِ آن رُوی كِه خَلَقَتِ اَیْنِ زَمینِ وَ آسْمَانِ كَرْدِ
- ۳- فَدَايِ غَیْرَتُ بَانَ تَا نَوِیْنِه جُزْ خُو غَیْرِی رَا
جَهْتِ آن بُو كِه خُودِ رَا ظَاهِرِ آندَرِ اَیْنِ وَ آن كَرْدِ
- ۴- زِ نَاوُكُهَا كِه اَزِ آن غَمَزِه دِلْدُو زُ خُوسَیْدِه
اِلَهی كِه هَمِشْ، اَیْنِ سَیْنِه مُونِ رَا نِشَانِ كَرْدِ
- ۵- بِشِه وَاِعْظُ تَیْنِی دُورُو مَوَا وَنَسَبِه مَفْرَاشِه
كِه مَرْدُومِ رَا اَزِ اَیْنِ قَاهايِ مُفْتَتِ بَدِ گُمانِ كَرْدِ
- ۶- كُوَاوَدِه كِشْتِی جَانِ رَا اَزِ اَیْنِ غَرَقِ اُو نِجَاتِش تِه
تُو كِه نَفْسِ هَوَا رَا بَا دُو شَهَوْتِ بَادِبَانِ كَرْدِ
- ۷- نِه تَنَهَا دِلِ مَوَا زِ وَسْوَاسِ اَزِ دِلْدَا زِ دُورُتِ كِه
تُو اَزِ وَسْوَاسِ، بَا بَا مَا بَرُونُشِ اَزِ جَنَانِ كَرْدِ
- ۸- تُو شَهَبَازِ دِه لَاهُوتِه وَ حَیْفِ اَزِ خُودُتِ نَامِه
چُو مُرْغَانِ هَوَا بَرِ دَارِ نَاسُوتِ آشِیَانِ كَرْدِ

۹- جزی زُونان چُو خَالِکِ آستانِ شاهِ مَرْدانِه
 غُبَارِ چِشْمِ را بِه زانُ غُبَارِ آستانِ کَرْدی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ژُر: زیر دیم: رو
- ۲- وَنِیَه بُویی: ظاهر نشده بودی
- ۳- فَدایِ غَیْرَتُتْ بَان (بیان): فدای غیرت تو شوم بَوینِه: ببینی خُو: با بُو: بود
- ۴- خُوئِیْدِه: می انداختی سینه مُونْ را: سینه من را
- ۵- بِشِه: برو تینی: اینقدر دوزو: دروغ مَوَا: مگوی مَفْرَاشِه: مفروش
 مَرْدوُم: مردم قَاها: حرفها
- ۶- کُووادِه: در کجا غَرَقِ او: غرقاب نِجَاتُش تِه: نجاتش دهی
- ۷- دُوُرْتْ کِه: دور کردی باباما: پدرم را
- ۸- حَیْفْ اَز خُوْدَتْ نَامِه: حیف از خودت نیامد
- ۹- زُونان: می دانم

غزل ۲۲۲

- ۱- تا تُو طَرَحِ دُوستی با دُشمنانِ افکنده‌ای
آتشم دَر بَندِ بَندِ اُسْتُخوانِ افکنده‌ای
- ۲- سال و ماه و رُو و شو هو خُو یکی بینِ عِشرت
زان میانِ قاهایِ مُون را بَر زبَانِ افکنده‌ای
- ۳- اَز فُسونِهایِیکه اندر غَمزِه غَمَزادو
زان سَبَبِ سیمُرعِ دِل اَز اَشیانِ افکنده‌ای
- ۴- باغبانِی را بوا اَز کِه چنِینِ آمُوختی؟
شاخِ سُنْبُل را به رُویِ اَزغوانِ افکنده‌ای
- ۵- بَر زَمینِ یا دارِه اَمّا ز اَفتابِ عارِضت
شو رشی دَر پَرده‌هایِ آسمانِ افکنده‌ای
- ۶- رازِ عِشقتِ همچو گَنجِ اندر دِلَم مَسْتُور بُو
اَز نِگاهی راز را اَز دِل بُرونِ افکنده‌ای
- ۷- گَنجِ دِل کِه جایگاهش خُضرتِ لاهوت بُو
حَیْف نِه اینِ گَنج را دَر خاکنانِ افکنده‌ای
- ۸- ز اَهِدا مَنعِ مُو کَرْتیده ز مَسْتی خُو چه چِزو
خِرَقِه را پارتِ بَکَرْتِه طیلَسانِ افکنده‌ای

۹- اِیْ جِزِیْ گَر دَر دِلْتْ نِه گَرْمِیْ مِیدَانِ عِشْقْ
اَز چِه رُو سَر دَر رِه بِیَرِ مُغَانِ اَفْکَنْدِه اِیْ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- رُو: روز شُو: شب هُو: هست خُو: یا بِکِی: بین: یکی دیگر
قاهاى مُون: حرفهای من، سخنهای من
- ۳- اَنْدَر غَمَزِه غَمَزَا دُو: در غمزه غماز توست
- ۴- بُو: بگوى
- ۵- یا دَاَرِه: جا داری
- ۶- مَسْتُوَر بُو: مستور بود
- ۷- بُو: بود
- ۸- مَنَعِ مُو کَرْتِیْدِه: مرا منع می کردی چَرُو: چرا خِرْقَه رَا بَارْتْ بِکَرْتِه: خرقة را باره کرده اى
- ۹- نِه: نیست

توضیحات:

- ۳- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
اَز فُسُونْهَایِیْ کِه اَنْدَر غَمَزِه دَارِیْ اِیْ بِرِیْ
زَانُو کِه سِیْمُرَغِ دِلْ اَز اَشِیَانِ اَفْکَنْدِه اِیْ
- ۵- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «شورشی»، «غُلغُلِی» آمده است.
- ۶- این بیت، در (ن-خ) نیامده است.
- ۷- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
مَنَعِ مُو کَرْتِیْدِه اَز مِیْ زَاهِدَا خُوْدِ بَس چَرُو
خِرْقَه اَتْ رَا بَارِه کَرْدِیْ طِیْلَسَانِ اَفْکَنْدِه اِیْ

غزل ۲۲۳

- ۱- دین و دلم به وا و شو تا که بومه به دلبری
خون مونس رو شیشه که فرقت روی آن پری
- ۲- چشم بجز تو از وینو، دل گورده از شو، بایی بین
ای چش الهی گور بیه، ای دل الهی و پری
- ۳- خو تو رقیب رو و شو عشرت و نشاط تو
در بن آتش غمت مو بکران سمندری
- ۴- چون مه و مهرت آروازان هو مه و مهر چاکرت
یوسف مضرت از خونان خیلی از آن تو و پری
- ۵- ساجل وصل تو بدید از نهو بی چشم موا
در یم فکر خویشتن هر چه کران شناوری
- ۶- مدتی هو که از غمت ببیه یان بیابونی
خاز کرومه بالشی، خاک کرومه بستری
- ۷- از فلک و ملک بری از شئونات و منزلت
از چه نشه بر آسمان از چه زخاک کمتری
- ۸- قاعیده بو که مهر و مه سجده برند پیش تو
هیچ خجست خیال که کز همه از چه بستری

- ۹- اَوْفِ خُودْ اَزْ بَوَاژَه وَ يَكْ دَقَه رُو بَه اَوْ كِرِه
مِهْرُ كِرُوْدَه خَادِمِی مَاهُ كِرُوْدَه چَا كِرِی
- ۱۰- يَارْ نَبُوْوه بِي حِجَابْ اَزْ گُوْدَه بَرُو وِیْنَه جَزِی
اَوْ بِي حِجَابْ كِي بُو تَا تُو حِجَابْ نَبُوْری

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *بِه وَ اَوْشُو: به باد رفت بُوْمِه: بیامد خُونِ مُوْنَشْ رُو شِیْشِه كِه: خونم را در شیشه کرد. (کنایه از زجر و شکنجه‌ای که عاشق در هجران از محبوب و معشوق خود کشیده است)
- ۲- وِیْنُو: بیند گُوْرَه: می‌خواهد *شُو: رود بایِی بِيْن: جایی دیگر *چُش: چشم کور بِيَه: کور شوی وَ پَرِی: برپری (کنایه از اینکه نابود شوی)
- ۳- *خُو: با رُو: روز *شُو: شب عِشْرَتَرُو نِشَا طَرُو: او را عشرت و نشاط است مُو: من بِكْرَانْ سَمَنْدَرِی: سمندری بکنم
- ۴- وَا زَانْ: گویم هُو: هست خُونَانْ: خوانم وِیْتَرِی: بهتری
- ۵- نَهُو: نیست مَوَا: مگوی
- ۶- بِيْبِيْه يَان بِيَابُونِی: بیابانی شده‌ام خَا رُو كِرُوْمِه بِالِشِی: خار برای من بالشی می‌کند (خار بالش من است)
- ۷- بَرِی: برتری، بالاتری نَشِه: نروی
- ۸- *قَاعِيْدَه بُو: می‌باید خُجَتْ: خودت هِيْجْ خُجَتْ خِيَالْ كِه: هیچ خودت به فکرافتی؟
- ۹- بَوَاژَه: بگویی يَكْ دَقَه: يك لحظه، يَكْ دَقِيْقَه رُو بَه اَوْ كِرِه: به او رو می‌کنی، به او روی آوری مِهْرُ كِرُوْدَه خَادِمِی: مهر خادمی تو را می‌کند (مهر خادم تو می‌شود)
- ۱۰- نَبُوْوه: نمی‌شود گُوْدَه: می‌خواهی بَرُو بِيْنَه: او را ببینی *بَبُو: شود نَبُوْری: نداری، پاره نکنی

توضیحات:

- ۱- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بومه»، «اومه» آمده است.
- ۴- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-خ) به این صورت آمده است: «از مَلِكِه بَلَنْدَتَرِ اَز شُونَا وُ مَنَرِلَت»

غزل ۲۲۴

- ۱- ای زاهدِ ناپخته تایات و شو خامی
دوقون به خرابات آی رندانه بزَن جامی
- ۲- دز مدرسه ها تا چند دَرَسِ ضَرَبِ خُونه
بُور ساغرِ عِشَرَتِ زَن بایارِ گِلندامی
- ۳- دز طُورِ مَحَبَّتِ آی، گَرِ طَالِبِ دیداره
کاین بَرَقِ هِدایتِ هُو، رُخشانِ به زهرِ بامی
- ۴- وینه رُخِ جانان را دز هر چه و دز هر که
گَرِ زانکه هِتِه، تَرَكِ خُودِ بینی و خُودِ کامی
- ۵- حاجی ره نشو تینی گَرِ رُوی تُو بُت وینو
کَغِبِه بَکَرُو طُوفِ مَانَنِدِ تُو اَصنامی
- ۶- بَشیار مه و مِهرا ناکام بییند و شیند
تا هَمچُو تُو بِکِ فِتْنِه زاید به هر ایتامی
- ۷- ای باغِ صبا گَرِ شه و ز یار و و گَرِ تیپه
شادانِ که و دِلخُوشِ که ما را به به پیغامی
- ۸- بَرَبَرَتِ دِلِ مَن را چِشمِ پُوره هِنْدُویِ
بَرِکَرْتِه بَجانِ رُخنه مُرْگانِ سِیه فامی

- ۹- خواهی که عَلم وِشَو نامِ تُو به نیگویی
زِنهارِ مَدِه از کَف دَمانِ نِگو نامی
- ۱۰- شَه رَحْمَتِ علی کامِه از حَلِقِه به گوشانش
هَم مَعْرُوفِ کَرخِی وُ هَم عَارفِ بَسْطامی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- تَایات وِشَو خامی: تا اینجا برای تو خام بودن بس است ذُوقُون: اکنون
- ۲- خُونِه: خوانی بُورُ، (بوره): بیا
- ۳- طَالِبِ دیدارِه: طالب دیدار هستی هُو: هست
- ۴- وِشَه: بینی هِته: بدهی
- ۵- رِه: راه نَشَو: نرود تینی: اینقدر وِشَو: بیند بِکِرُ وُ طُوف: طوف بکند،
طواف کند
- ۶- مِهرَا: مهرها بَیَیند: بیایند شَیند: روند
- ۷- شِه: روی وَر: نزد وِگَرْتِیه: باز می گردی شادانِ کِه: شاد کن
- ۸- بِزُکَرْتِ دِلِ مَن را: دلم را برد بِزُکَرْتِ به جانِ رِخْنِه: به جانِ رخنه کرده (است)
- ۹- عَلم وِشَو: علم شود، مشهور شود

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «ضَرَبَ»، «الْفَسَنَکَ» آمده است.
- ۸- این بیت، در (ن-خ) به صورت زیر آمده است:
- دَامُشْ خُسیه دِلْمُون را خَالِ بُورِ هِنْدُوی
بِزُکَرْتِ به جانِ رِخْنِه مُزْگانِ سِیه فامی
- * بعد از بیت چهارم، در (ن-س) دو بیت زیر آمده است:

چە صُبْحى وُ چە شامى بى رُوْش وُ بى مُوْش
 بى رُوْش وُ بى مُوْش، چە صُبْحى وُ چە شامى
 ھىچۇن تُو دِلْرامى، داران وُ چە غَم داران
 داران وُ چە غَم داران ھىچۇن تُو دِلْرامى

غزل ۲۲۵

- ۱- اِیْ مُسَلَّمُونَا بَارِهْ اَنگِشَتَرِی
تا بِه فَرْمُونَتِ کِرَانْ دِیو وُ پَرِی
- ۲- بِکِ مِیَانْ دَارِهْ چُو مویِ بِکِ دِهَانْ
تِنگِشَرَا از حَلَقِهْ اَنگِشَتَرِی
- ۳- دِیْن وُ دِلْ بِزُبَرْتِ بِزُخُوشْتِ وُ بِشُو
آهْ از اِیْنِ دِلْبَر وُ اِیْنِ دِلْبَرِی
- ۴- گَرِ مُسَلَّمُونِی هَمِیْنُو زَاهِدَا
وَرْمُودِه خِیْلِی هُو وَهْتَرِ کَافِرِی
- ۵- وَهْ چِه خُوشِ بِزَوَاتِه رومی اَنکِه هُو
شَهْرِیارِ کِشَوَرِ دَانِشَوَرِی
- ۶- عَاقِبَتِ مَآرَا بِسُویِ خُودِ کُشُو
عِشْقُ گَرِ هُو اِیْنِ سَرِی یَا اَن سَرِی
- ۷- عَاشِقُ اَزْ هِه تَرکِ سَرِ کِه اِیْ جَزِی
عِشْقُ رَا مَشْمَازِ کَارِ سَرِ سَرِی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- باره: بیاور تا بِفَرْمُونَتِ کِرَانْ دِیو وُ پَرِی: تا دِیو و پَرِی را به فرمان تو کنم، (تا دِیو و

بری را مطیع تو سازم)

۲- دَاَرِه: داری

۳- بِرَبْرَت: برد بِرْخُوسَت: بینداخت، (انداخت)

۴- هَمینُو: همین است وَرْمُودِه: در نزد من هُو: هست

۵- بِرْوَآیَه (هو): بگفته (است)، (گفته است)

۶- کِشُو: کشد

۷- اَرَه: اگر هستی تَرَك سَرَكِه: ترك سر کن

غزل ۲۲۶

- ۱- چاه ذقنی را به رخ ای ما که تُو داری
ای بس دگو دلها به همان چا که تُو داری
- ۲- آن چش که خدا خلق بگزیده به لطافت
هیچکی ندارو باکش، الا که تُو داری
- ۳- جنت که بوازند تماشاگر و حو
آن روح ندارو تماشا، که تُو داری
- ۴- ایمان مورا هیچ نبزیرت، ولیکن
ای شوخ مورتسانه ز چشها که تُو داری
- ۵- بابات هُشش خسته، یک آشوب جهانی
یک فتنه ای بزرنیه هو، ماما که تُو داری
- ۶- ای گووه که برکیه او یادو خوشت بو
یایی به از این یا ندارو شا که تُو داری
- ۷- عدل خبی او هیچ نه کوتانه بلندو
آن قامت رعناي. دل آرا که تُو داری
- ۸- نه یاز سرش و شو، نه اغیار جزی هیچ
الفاظ کج و کور یهودا که تُو داری

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- ما: ماه دَکُو: افتد، بیفتد چا: چاه
- ۲- چَش: چشم خَلَقْ بَکَرْتِه: خلق بکرده نَدَاؤو: ندارد
- ۳- بَوَاؤُنْد: بگویند رُوخو: روح است
- ۴- نَبْرُوتْ: نبرد تَرَسَانِه: می ترسم
- ۵- بَابَاتْ: پدرت بَشْشُ خُسَه: پس انداخته بِزِزْنِیَه هُو: زاییده است
- ۶- معنی مصرع اول: ای سگ، که جای تو بر در خانه اوست، خویشت باشد معنی مصرع دوم: شاه نیز جایی بهتر از اینجا که تو داری ندارد
- ۷- خَبی: خوبی اُو: است نِه کُوتا، نِه پَلَنْدُو: نه کوتاه و نه بلند است
- ۸- سَرُش وِسُو: سرش می شود، می فهمد، درک می کند

توضیحات:

- ۲- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «بِه لَطَافَتْ»، «زِخَبی ها» آمده است.
- ۴- این بیت در (ن-خ) نیامده است.
- ۷- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۲۲۷

- ۱- تا مویِ عنبرین را بزر رویِ بَر نهادی
کییم خرابِ گزدی، دینم به باد دادی
- ۲- آن رو که طاقِ اُبروتِ اوساخُمش که بموات
طرحِ جفا فکندی، بابِ بلا گشادی
- ۳- چونِ وقتی هو، مویِ دل از تو خبرِ نداران
مَنزلِ گوواده بد که، دامِ که او فتادی
- ۴- سینِ که و نایده مو، دیوانه ها بمونه
نه غم بهد بسازو، نه ماتم و نه شادی
- ۵- دُرِ گویِ عشقِ اگر گوَد بانه زمو و رَشنه
هیچ هم نیووه واده الا که نامرادی
- ۶- اشبابِ ساجری را از غمزه ها ز بیُمش
چون او به فنِ جادو نمدییه او ستادی
- ۷- شهری که قُرعه وز تو از چشمِ فتنه سازش
آهنِ بو از حصارش و نثلووه آبادی
- ۸- هر یا اینیشتیه ای تو فتنه اینیشتیه یا خُو
مَحشر به پای و شو هر یا به با ستادی

۹- تَنْهَا هَمِينَ جَزَى نِه دَسْتِ تُو دَا دَارُو
دَسْتِ تُو بِي مُرُوتِ خَلْقِي بِيْبِيَه دَادِي
کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- کیم: خانه ام
- ۲- خَمَشُ کِه: خم کرد بِمَوَاتِ: بگفتم، (گفتم)
- ۳- هُو: هست خَبَرِ نَدَارَانْ: خبر ندارم مَنَزِلْ کُوَادِه بَذِکِه: در کجا منزل کردی
- ۴- سِن کِه: همین که وِنَانِدِه: تو را می بینم دیوانِه ها بِمُونِه: دیوانه هایمانی، (مانند دیوانه ها هستی) نِه غَمِ بَهْدِ بَسَاوُ: نه غم به تو بسازد
- ۵- گُوْد: خواهی بَانِه: پانهی مُو: من وِرَشْنِه: بشنو هِیچِ هِم یِئُووه وَاْدِه: در آنجا هیچ چیز به دست نمی آید
- ۶- یِئُمُس: بیاموز نَمْدِیَه: ندیده ام
- ۷- قُرْعِه وَرَتُو: قرعه افتاده است * آهَنْ یُو: آهَن باشد وَتَلُووه: نمی گذارد، رخصت نمی دهد
- ۸- هَر یَا: هر جا اِیْنِشْتِه اِی:نشسته ای اِیْنِشْتِه:نشسته یَا خُوْد: جای خود مَحْشَرْ بِه بَا ی وِسُو: محشر به با شود
- ۹- نِه: نیست دَارُو: دارد خَلْقِي بِيْبِيَه دَادِي: خلقی دادی شده (است)، (فریاد دادخواهی خلقی بلند شده است)

توضیحات:

- ۳- مصرع دوم، در (ن-خ) بجای «کُوَادِه بَذِکِه»، «کُوَادِه دَارِه» آمده است.
- ۴- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «سِن کِه وِنَانِه، اِی دِلْ دیوانِه ها بِمُونِه»
- ۵- مصرع اول، در (ن-س) بجای «وِرَشْنِه»، «وِرَشْنِه» آمده است.
- ۷- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «شَهْرِي کِه قُرْعِه غَلَطُو آز چِشْمِ عِشْوِه کَارَش»
- ۹- این بیت در (ن-خ) نیامده است.

غزل ۲۲۸

- ۱- دَلْمُ گِلْمُ شُو ز قَاهَايِ دین وُ بی دینی
هَمِه ظُهُورِ حَقِّندُونِ مِگَرُ نَمی بینی
- ۲- تَمَامِ کُونِ وُ مَکَانِ رَا سَوَايِ حَقِّ نَوینِه
اِگَرُ خُو خُو دِه طَرَفِ نِه، مَقَامِ خُو دِبینی
- ۳- خُو ز اَز کِه دَر هَمِه آدَوَارِ تَلَخِ کَامِ بِشُو
وَلِیکِ بَرُوبِه دِلِ خَلْقِ رَا بِه شیرینی
- ۴- دُورِ نَگِی بِیشِ نَشُو ز اَیْدَا مِگَرُ آنِکِه
بِه بِگَانِه، بِسَاطِ دُو گَانِه بَرُچینی
- ۵- چِه تَنَگِ چِشْمِ، چِه کُوتِه نَظَرِ اِکْفِتِنْدُونِ
جَمَاعَتِی کِه بَرُونَوَاتِ سَرُو سیمینی
- ۶- اَمَانِ زَانِ قَدُو قَامَتِ، فَعَانِ اَز آن رُخِ وُ زُلْفِ
کِه وَژْنِه اَشْتِ جَزی رَا نِه دینِ، نِه آئینی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- دَلْمُ گِلْمُ شُو: (دلم به هم می خورد) قَاها: حرفها، سخنها ظُهُورِ حَقِّندُونِ: ظهور حق هستند
- ۲- نَوینِه: نیننی خُو: با بِه طَرَفِ نِه: یک طرف بگذاری
- ۳- خُو ز: خودش بِشُو: برفت بَرُوبِه: برد
- ۴- نَشُو: نرود بِه بِه بِگَانِه: یگانه شوی

۵- اِکْفَتَنَدُوْنَ: افتادند، (شدند) بِزُوْنَوَاتْ: بگفتند، (گفتند) وَزْثَهْ اَشْتْ: (باقی) نگذاشت

توضیحات:

۲- مصرع اول، در (ن-س) به این صورت آمده است: «تَمَامِ اَكْوَانِ رَا مَا سِوَايِ حَقِّ نَوِيْنِه»

۳- مصرع اول، در (ن-س) بجای «بَشُو»، «بَبُو» آمده است.

غزل ۲۲۹

- ۱- هر آن که هر چه واژو آشنیه ای شوخ هزیایی
همین قاهای مون را نشنیه، اشماریه وایی
- ۲- دل هر کی به هر طوری که خود گوده به دست آره
اووخ که وقت مو بویه، کیری ابروت قارایی
- ۳- تو ندواته به شو دز منزلت یان انتظارم به
بلیم اسبو ببو یارانه آن شو یو، نه توایی
- ۴- ولیکن این قهت مشهور هو بز هر که بدواته
مو همیش خوتویان اما تو را گو چشم بینایی
- ۵- هر آوازی نشونم به مو آن آواز خونانه
مویان چنگ تو ای چنگی، مویان نای تو ای نایی
- ۶- ابی واعظ حدیث جنت و گوثر موا خو مو
مو آن وچه نیان که خوشان از این گوینه لالایی
- ۷- نگارم زو دلم دز بوو نمزوناش، تا یک شو
بفهمایان برایش یا و وایسیمه خارایی
- ۸- گو واده خو اما قووا کالایان اینی ایبه
ای آنکه رنگ رنگو دز برت قووا ای دارایی

۹- بِهَشْ بِمَوَاتْ آخِرْ کِی جَزِی رَا کَامِ اِتِه بِزَوَاتْ
بِه کَامِ مَوْرَسُو هَرْ وَخْ وِرْسُو، آزَشْ وِمایِی

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- واژو: گوید آشنیه: می شنوی هریایی: هرجایی قاهایِ مُون: سخنهای من
اِشماریه وایی: (یاوه و عبث می شماری)

۲- گوده: می خواهی به دست آره: به دست آوری اووخ: آن وقت بویه: می شود
*کِری اُبُرَوْتُ قارایی: (ابروهای خود را در هم می کشی و ترشرو می شوی)

۳- نَدَوَاتِه: نگفته ای! به: یِک *شَو: شب یان: آیم به: باش
*بُلی: سیاهی چشم، چشم *اُسَبُو بُو: سفید شد یو: آید

۴- قَهْتْ: سخن تو هو: هست بدواتِه: بگفته ای مو: من خوتویان: با تو
هستم

۵- نِشُونُم تِه: نشانم دهی خُونانِه: می خوانم مویان: من هستم

۶- اِبی: دیگر مَوَا: مگوی *خُو: با وَجِه نیان: بچه نیستم خُوشان: بخوابم

۷- رُو دِلْم دُرْ بُو: در دلم بود نَمَزُوناش: نمی دانستم بِفَهْمایان: بفهمیدم یا: اینجا
وَا: آنجا وِیَنِمِه: می دیدم خارایی: بیهوده

۸- کُوادِه: در کجا، کجا *خُو آما: با ما قووا کالایان: کسانی که قبای کرباسی به تن
دارند اینی اییه: می نشینی

۹- بِهَشْ بِمَوَاتْ: به او گفتم کَامِ اِتِه: کام بدهی بِزَوَاتْ: بگفت رَسُو: رسید
هَرْ وَخْ: هر وقت وِرْسُو: برخیزد آزَش: حرص و آزار

توضیحات:

۲- مصرع اول، در (ن-س) بجای «گوده»، «زونه» آمده است.

۵- مصرع اول، در (ن-خ) بجای «خونانه»، «راخونان» آمده است.

۶- مصرع اول، در (ن-س) بجای «کوثر»، «دوزخ» آمده است.

غزل ۲۳۰

- ۱- دُر بیابانِ غَمْتِ ما بدویدیم بَسی
هَر چه دیدیم به غَیر از تُو ندیدیم کَسی
- ۲- بِکِ فُضُولی گُفتا گاو و خَراَن هم اویند
باز گُفتیم به غَیر از تُو ندیدیم کَسی
- ۳- عَبْشی هِی عَبْشی ای عِباسا ای عِباسی
تا به دُونیا دِه گِرِفْتارِ هوا و هَوَسی
- ۴- ما کِه غَیر از تُو ندیدیم کَسی ای عِباسی
شَرَطِ اِنْصافِ نَباشد کِه بَدادَم نَرسی
- ۵- هِمِه مُون از خِیب و بَد مَرْتَبَه دُونیا بِئوام
ای خُدایا تُو بِرَسَنه به مَسیحا نَفَسی
- ۶- گوهری بویی گِراَن، اَمّا خُودَت مَخ کَرْتِه
بِش بییوز تا کِه تُو را شُوِه و وُوه نَفَسی
- ۷- بِه رُو بيمدی زِمَلْکِ مَنزِلَتِ بَرْتَر بُو
چَت کِه خُو خُود کِه دُوقُون پَسْت تَر از خار و خَسی
- ۸- بُو خُسُودِیلِ پا کِ تُو مَلانِکِ رُو اَوُل
چِه دُوا بِدُخو عِباسی کِه سَرابا نَجَسی

- ۹- صَا هِزَارَانْ سَالْ گَزْ عُمُرْ کِرِهْ عِلْمْ خُونِه
به کَمینْ بایه‌ای از گُنِهْ کَمَالْمْ نَرَسِی
- ۱۰- لِيَكْنْ اَزْ سَرِ بِرِهْ رُو حَالَتِ خُودْ يَكْ دَقِیْه
آن مَقَامِیْ کِهْ مَلْکْ وَا نَرَسُووِهْ بِرَسِی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۲- اوْیَنْدْ: او هستند
- ۵- هِمِهْ مُونْ: همهٔ ما خُبْ: خوب مَرْتِهْ: مرده دُونِیَا: دنیا بِئِوَامْ: شدیم
بَرَسْنِهْ: برسان یِهْ: یک
- ۶- *بُویِی: بودی خُودْتْ مَخْ کَرْتِهْ: خودت را گم کرده‌ای بِشْ، (بشه): برو
بِیُوَزِهْ: بجوی، پیدا کن شُوَوِهْ: می‌رود یُوَوِهْ: می‌آید
- ۷- رُو: روز بِيَمْدِی: دیدم *بُو: بود چَتْ کِهْ خُو خُودْ: با خودت چه کردی!
ذُو قُونْ: اکنون
- ۸- *بُو: بود *چِهْ دُوا بِدْخُو: چه دارویی خوردی!
- ۹- *عُمُرْ کِرِهْ: عمر کنی عِلْمْ خُونِهْ: علم خوانی، علم بیاموزی
- ۱۰- بِرِهْ: بری رُو: در يَكْ دَقِیْه: یک لحظه، یک دقیقه وَا: آنجا
نَرَسُووِهْ: نمی‌رسد

غزل ۲۳۱

- ۱- چَرَبِه مُو کِه رَسِه تینی، عَشْوِه وَ نَازِ مِی گُنی
غَیِر، هُمُون نَرَاتِه هُو، بَندِ تا بَازِ مِی گُنی
- ۲- چَپُولِ رِنَانِ وَ رَقْصَانِه، هَر گُونِه سَازِ مِی گُنی
بُوسَانِ وَ دِیَمِ چُشْمِ نَایِه، هَر گُونِه نَازِ مِی گُنی
- ۳- مَعْشُوقِ وَ مِی هِمِش خُودِه، نَایِ وَ نِی هِمِش خُودِه
ای کِه هِمِش خُودِه تینی قِصّه درازِ مِی گُنی
- ۴- بَی قَئِه زَاهِدَا، آمَا، قَنَطَرَه حَقِیقَتِیْم
کَافِرِه دَر حَقِیقَتِ اَر حَمَلِ مَجَازِ مِی گُنی
- ۵- آنچِه هِیْتَرِ بَوَاتِه هُو، چَر نَتِیپِه، اَو نَارَاتِه
خُوتُو مُو خُو خَرَمِ نَهَو، ای کِه نَمازِ مِی گُنی
- ۶- یَازِ بَزُونِبِه هَر کِه رَا مَازِ بَبُو وَ دَتَوِه
دَتُو چو رَازِ هَر کِه رَا مَحْرَمِ رَازِ مِی گُنی
- ۷- قُرْصَه مِهرُومَه وَ رُت، بَوسِ بَیَازِ کِی اَزُو
ای کِه قِنَاعَتِی بِه یَک تُونِ وَ بَیَازِ مِی گُنی
- ۸- ای جَزِی مَرَّتِه ای وَ چُش از کِفنی نَبُوشِنِه
خُچِت دُوقُونِ دُوتَا واری فِکر جَهَازِ مِی گُنی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- چَر: چرا *مُو: من رَسِه: رسی هُمُون: هنوز نَرَا تِه هُو: نگفته است
- ۲- چَاپُول رِنَان: کف (می) زنم، دست (می) زنم رَقْصَانِه: می رقصم بُو سَان: بوسم
*دیم چُشُم نَا تِه: روی چشمم می نهم
- ۳- خُو دِه: خودت هستی تینی: اینقدر
- ۴- قَنَه: حرف، سخن آما: ما حَقِیقَتِم: حقیقت هستیم کَا فِرِه: کافر هستی
- ۵- آ نچه هِتَر بَوَا تِه هُو: آنچه گفته است بده چَر نَتِیَه: چرا نمی دهی اَو نَا رَا تِه: آنها را
بده *خُو تُو مُو: با تو هستم خُو خُرُم نِهَو: با خر نیستم
- ۶- پَرُو بِه: بدانی *بِیُو: شود دَتَوِه: تورا می گرد دَتَو: تورا بگردد راز: زنبور
- ۷- وَرَت: نزد تو بُو س: بوست کِی اَزُو: کی ارزد
- ۸- مَر تِه اِی: مرده ای *چُش: چشم نَبُوشِنِه: نبوشانی خُجَت: خودت
دُو قُون: اکنون *دُو تَا واری: مانند دخترها

توضیحات:

- ۱- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
ای کِه به حُسن و دَلبَری، بَر هِمِه نَا ز می کنی
اَز چه تُو وَر خُجَت خِبِه، بِصَه دِر اَز می کنی
- ۲- این بیت، در (ن-س) به صورت زیر آمده است:
رَقْصِم و چَاپُول رِنَم، هَز گُونِه سَا ز می کنی
اَز دِل و جَان قُبُول کِرِم، هَز گُونِه نَا ز می کنی

غزل ۲۳۲

- ۱- رُو بَرُو دِه وِرُو وُ بُوَرِ بَه کِنَارُم بَه اِیْنی
بَه اِیْنی آسِچَه، اَو بَه تُو کَارُم بَه اِیْنی
- ۲- بُورِه یَکْ مَا چِم اِیْه، گِی عَوْصُرُ جُونِ مُورَا
بَه اِیْنی کَارِ بَدی خُوْتُو نَدَارُم بَه اِیْنی
- ۳- تَا بَه تَن اَو رَمَقِی دُورُ مَبِه اَز نِظَرُم
اَوْنُ وَقْتِی کِه مِرَانِ آیِ بَه مَزَارُم بَه اِیْنی
- ۴- تَو شِیْیَه اَز نِظَرُم، صَبْرُ وُ قَرَارُ اَز مُو بَشُو
بَه اِیْنی تَا کِه نَشُو صَبْرُ وُ قَرَارُم بَه اِیْنی
- ۵- نَالِیْهِ زَارِ مُو آزِ هَجَرِ تَو اَو، بُورِه وَرُم
بَه اِیْنی تَا کِه رُو گُو، نَالِیْهِ زَارُم بَه اِیْنی
- ۶- اِیْ مُو بَیْمَارِ غَمَّتْ نَزْدِ مُو آنی وِ مَرُو
بَه اِیْنی تَا بَه یَکی بَیْنِ نَگُو کَارُم بَه اِیْنی
- ۷- نِه مُو تَنَهَا، سَرُو کَارِ هِمِه آخِرُ خُو تَو اَو
بَه اِیْنی تَا بَه یَکی بَیْنِ نَگُو کَارُم بَه اِیْنی
- ۸- وَرُ جَزی دِه مَشِه خُو غَیْرِ اِیْمَنِ دَامْ مَکِه
بَه اِیْنی وِشْتَرُ اَز اِیْنِ مَکِه خَوَارُم بَه اِیْنی

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وِرُو: برخیز بُور: بیا به اینی: بنشین آسِچِه: آهسته او: است
- ۲- اِتِه: بده گی: مخفف گیر عَوْضُر: در عوض آن *مُو: من *خُو: با
- ۳- او: هست دُور مَبِه: دور مباش اوُن: آن مِرَان: (می) میرم
- ۴- شِیِه: می روی بِشو: برود
- ۵- وَرُم: پیشم، نزدَم رُوکُو: مجازاً یعنی خاموش شود
- ۶- وِمرُو: برنخیز
- ۷- خُو تو او: با تو است تا به یکی بین نَکُو کَارُم: تا کارم به دیگری نیفتد
- ۸- وَر: نزد، پیش مَشِیه: مرو خُو: با دَام مَکِه: داغم مکن مَکِه خوارُم: خوارم مکن

توضیحات:

این غزل، از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۳۳

- ۱- عَمْرُمُونُ یُیْشَوِ نِمُونْدی یِکِ وَصَالی اَز نِگاری
یاری اَز تَن بُیْشَوِ یَارِیْمُونُ نَدَا اَز هِیْچِ یاری
- ۲- خُو یِکی بَدَوَاتِه بُو، بی مُو، چَطُو ساژُو فُلانی؟
بی تُو مُو، یِکِ جِیْگَرِ خُونِ وَ دِل زارِ وَ نزاری
- ۳- اَز یِه نِمِ عَمْرَه دِل وَ دینِ مُو را بَدَکَرْتُ غَارَتْ
نیمِ دیگَرِ اَز، یِه کَارُمِ تِه دَمَارُمِ را بَرآری
- ۴- اَز جَفَا وَ یَوِه وَ فَا کِه، دِیْمَتَا اَز مَا مَبُوشِه
ای کِه زُلْفَتِ بَرِ اِمْرَتِه قِیَمَتِ مُشْکِ تَتاری

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- *عَمْرُمُونُ: عمرمان *بُیْشَوِ: برفت نِمُونْدی: ندیدیم یَارِیْمُونُ نَدَا: یاری و کمکی نداشتیم
- ۲- *خُو: با *بَدَوَاتِه بُو: گفته بودی بی مُو: بدون من بی تُو مُو: بدون تو برای من هست
- ۳- یِه: یِکِ بَدَکَرْتُ غَارَتْ: غارت بکردی تِه: دهی
- ۴- وَ یَوِه: احتمالا، مخفف «وِیَوِر» یعنی بگذر وَ فَا کِه: وفا کن *دِیْمَتَا: چهره‌ات را مَبُوشِه: مپوشان بَرِ اِمْرَتِه: شکسته است

توضیحات:

- * این غزل، از (ن-س) نقل شده است
* ظاهراً قسمتی از این غزل مفقود شده است.

غزل ۲۳۴

- ۱- دَرِ آن دَمی کِه دُو چُشمانِ خُویِش سُرْمِه کِری
اِگَر دَرِ آینه وِنی دِل اَز خُجَتِ بَری
- ۲- بَری مِثالِ کِری، حُور وَش خَرامِ کِری
دَگو هِرازِ سَلیمانِ بَه دَام چُون تُو بَری
- ۳- هَر آنکِه هَر چِه بِواژو بِرییَه فَرْمُونُش
هَمین وُسْم کِه فَرمانِ مُو، تَنّا نَبَری
- ۴- زُونِه چِه مُونو دُو چُشهایِ تُو میانِ دُو زُلْف
بِه سُنْبُلِستانِی آهویِ خَطّا بِچَری
- ۵- هَر آنکِه دُشْمَن دُو پَرْدِه زَا دُپوشنییَه
مُوی کِه دُوشْتَدانِ پَرْدِه مُورا اَوَری
- ۶- دُو چِی مُو وُتو دَرِ اِیامِ خُویِش کارْمونو
تُو خُو رَقیبِ بَه عِشَرَتِ مُویانِ خُو، خُونجیگری

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- سُرْمِه کِری: سرمه کنی وِنی: بینی خُجَت: خودت
- ۲- دَگو: افتد، بیفتد
- ۳- بِواژو: بگوید بِرییَه فَرْمُونُش: فرمانش را می بَری وُسْم: برای من بس است
- *مُو: من تَنّا: مخفف تنها

۴- زُونِه: می دانی چه مُونو: به چه چیز می ماند چشَمهای: چشمهای خَطَا: (ختا)
به چین شمالی اطلاق می شده و آن مسکن قبایل ترك بوده است (فرهنگ معین)
بِخَری: بچریدن، در حال چریدن

۵- دُشْمَنْدُو: دشمن تو است پَرْدِه ژَا: پرده اش را دُپوشَنییه: می پوشانی
دُوَسْتْدَان: دوست تو هستم اَوْری: باره کنی، بدری

۶- دُوچی: دو چیز کَارْمُونُو: کارمان است *خُو: با مُویَان: من هستم

توضیحات:

* این غزل، از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۳۵

۱- اَز غَمِ هَجَرِ حَالِ مُو، خِیْلِ خِرَابِ وِسَاءِ
یَك دِل وُ جِیْگَرِیْم دَا، اُونْجی کُوبَابِ وِسَاءِ

۲- آه کِه بییه هُو، لَبِ لَغْلِ چِه مَاهُ طَلْعَتِی
اینکِه به دَسْتِ مُو دُوقُون جَامِ شَرَابِ وِسَاءِ

۳- لَا أَقْلًا بُورِه هِتِه، دُوقُون یِه بُوسِه جی مُو رَا
تَا بِرِیْم یِه کَارِ بَیْنِ، دِلِ مُو آبِ وِسَاءِ

۴- بُورِه کِه تَا یِه کَامِ دِلِ رُو وُ شُوی به سَرِ بِرِیْم
آدَمَا زِی کِشْنَدُونِه زَمُونِ بَابِ وِسَاءِ

۵- خُو مُو قَهَاتِ بُو، یِه اَز شَهْدِ وُ نَبَاتِ اُورُوَا
دُوقُون قَهَايِ خَبِ خَبُتِ خُو مُو عِتَابِ وِسَاءِ

۶- شَهْنَشَانِ دهر را چاکر خویشتن زونو
تَا کِه گزی سَگِ دَرِ اَبُو تُرَابِ وِسَاءِ

کلمات و ترکیبات محلی:

۱- *مُو: من وِسَاءِ: شده (است) یَك دِل وُ جِیْگَرِیْم دَا: یك دل و جگری داشتم
اُونْجی: آن نیز کُوبَابِ وِسَاءِ: کباب شده است

۲- بییه هُو: بوده است دُوقُون: اکنون

۳- بُورِه: بیا هِتِه: بده یِه: یك بِرِیْم: برسیم کَارِ بَیْنِ: کار دیگر

- ۴- رُو:روز *شوی:شبی بِه سَرِ بِرِم:به سر بریم آدَمَا:آدم را، انسان را
 *زی:زود کِشِنْدُونِه:می کشند زَمُون:زمان
 ۵- *خُو:با قَهَات:سخنانت *بُو:بود اوُرُووا:آن روزها خِب
 خِبْتُ:خوب خوب تو
 ۶- زُونُو:می داند

توضیحات:

* این غزل، از (ن-س) نقل شده است.

غزل ۲۳۶

- ۱- اَلَا یَارِی کِه خِیَلِی وَهْتَرِ اَز مِهْرِه هَم اَز مَاءِ
غَمْتِ بَرُکُشْت، اَمَارَا تُو فَا رِغْ اَز غَمِ مَاءِ
- ۲- هِمِه چِی دَا رِه تُو غِیْر اَز وَفَا اِی کَاش اَوْنْت دَا
وَكْرَنِه اَز خِیِی دُورُوتْ نَوَانْ وَالَلّهِ یَكْتَا
- ۳- هِیچِی زُونِه چِه رُوئِیتْ بَارْتْ مُشْتَا قُونْدَا بَر سَر؟
لَا بُو زُونِه اَز اِیْنْ وَتَر کَرِیْزُونِه نَرُوْنَوَاءِ
- ۴- عَجَبْ نَقْشِیْه دَر هَر کِی یِه طُورِی جِلْوِه کَر وَتِه
عَجَبْ رِنْدِیْه گِه ژِر اُقْتِه اِی وَ گَاهِ بَالَاءِ
- ۵- گِهی گُلْ دِیْم وَ گِه نَزْگِش چُشِه، گِه نَارُوْنْ بَالَا
گِهی، اَن خَالِ مُشْکِیْنِه، گِه اَن زُلْفِ سَمْنِ سَاءِ
- ۶- خُوْدِه شَادِی، خُوْدِه غَم، هَم بُخُو غَمِ هَم بِکِه شَادِی
خُوْدِه نُو کَر، خُوْدِ اَز بَابِه خُوْدِه شَا کِرْد، خُوْدِ اَوْتَاءِ

کلمات و ترکیبات محلی:

- ۱- وَهْتَر: بهتر مِهْرِه: مهر هستی مَاء: ماه هستی بَرُکُشْت: بکشت، کشت
اَمَا: ما اَز غَمِ مَاءِ: از غم ما هستی
- ۲- هِمِه چِی: همه چیز دَا رِه: داری اَوْنْت دَا: آن را داشتی خِیِی: خوبی
دُورُوتْ نَوَانْ: به تو دروغ نگویم

توضیحات:

* این غزل به دو صورت در (ن-خ) آمده است و دارای اختلافاتی به شرح زیر می باشد.

۲- مصرع اول این بیت در يك جا به صورت متن و در جای دیگر به صورت زیر آمده است:

«همه چی داره غیث از وُضَل، هیشکی را نَرَسَنیه»

۵- این بیت در يك جا به صورت متن و در جای دیگر به صورت زیر آمده است:

گهی گُل دیم و گه نَسَرینِ خَط و گه نازونِ بالَا

گهی خُو خَالِ مُشکین و گهی زلفِ سَمَنِ ساء

۶- این بیت در يك جا به صورت متن و در جای دیگر، نیامده است.

۳- زونه: می دانی چه زوئیت بارت مُشتاقوندا بَر سَر: چه روزگاری بر سر مشتاقان خود

آوردی لاَبو: البته از این وَتَرِ کریژونه: (روزگار) آنها را از این بدتر می کنی

نَزونوا: به آنها نگوئی

۴- به: يك جلوه گر وِیه: جلوه گر شوی زِر: زیر افته ای: خوابیده ای

۵- *دیم: صورت، چهره *نرگس چُشیه: نرگش چشم هستی

۶- خود: خودت هستی بخو: بخور بکه شادی: شادی بکن ازبایه: ارباب هستی

نشانه‌های آوانویسی

همخوانها (صامت‌ها)		ل	L
ب	b	م	M
پ	p	ن	n
ت	T	و	V
ج	i	ی	y
چ	č	ع، ء همزه	°
ح، ه	h	واکه‌ها (مصوت‌ها)	
خ	X	آ	â
د	d	ای	i
ر	R	او	u
ز، ذ، ظ، ض	Z	ـ	a
ژ	Ž	ـ	e
س، ص، ث	S	ـ	o
ش	Š	ـو	ou
غ، ق	q	ـو	au
ف	f	ـی	ʼU
ک	K	ـ	ʼO
گ	g	کشش واکه	:

۱. این مقبوت از اختصاصات زبان گری است که تلفظ آن بین صدای «ئ» و «ای» می‌باشد مانند کلمات «ایلی» «ÜLU» و «عاریس» «ärus» (این مقبوت در زبان فرانسه با حرف «U» نشان داده می‌شود)

۲. این مقبوت نیز از اختصاصات این زبان می‌باشد که تلفظ آن بین صدای «ئ» و «ب» می‌باشد مانند کلمات «حس» «ČOŠ» و «سندی» «söndü» (این مقبوت در زبان فرانسه با حرف «e» نشان داده می‌شود)

تلفظ بعضی از کلمات و ترکیبات محلی

کلمات و ترکیبات محلی	تلفظ	معادل فارسی
(الف)		
آرْت	ʔaRT	آرد
آما	ʔamA	ما
آمییه	ʔameiye	می آمد
اُبرُو	öbrü	اُبرُو
اُسْبُو	ösbö	سفید
اِنَّه	ʔenaʔa	نهاده
اُو	ʔou	آب
اُو	ʔu	است
او (مخفف اون)	ʔu	آن
اُیْر	öyr	ابر
اوشْبُش	uşbuş	شیش
اَهُو	ʔohoV	حرف ندا - ای
اُردُوایمیر	ürdoimir	خرد و خمیر
اینیه	ʔinniyye	بنشین
ایوِیسم	ʔiyosem	بخوایم
ایوِیسه	ʔiyose	بخواب، بخوابی
(ب)		
بان	bân	باشم
با نه	bâne	می شوم
بیان	bebân	شوم

شد	bebo	بُو
بشود	bebu	بُو
شدم	beboyân	بُویَان
شدی	beboi	بُویی
شوی	bebe	بیه
خوردی	bedXo	بَدخُو
می توانی	bešâdbo	بِشَاد بُو
می توانی	bešâdbu	بِشَاد بُو
توانسته باشد	bešâžbu	بِشَار بُو
می تواند	bešâžbu	بِشَار بُو
می توانم	bešâmbo	بِشَام بُو
توانسته باشم	bešâmbu	بِشَام بُو
برود، رود	bešu	بِشُو
بِجُنْبَانَم	büLüLnân	بُلُونَان
باشد	bu	بُو
بود	bo	بُو
پانزده	buze	بُوزِه
می شود	buVe	بُوه
بودم	boyân	بُویَان
بودی	bo?i	بُویی
باش	be	به
گرفته بود	bižgiTebo	بِیژ گِیْتِه بُو
برفت، رفت	böyšo	بُیْشُو
برفتم، رفتم	böyşoyân	بُیْشُویَان
برفتی، رفتی	böyşo?i	بُیْشُویی
آموخته	beymoTe	بِیْمِیْتِه
شده	bibiye	بِی بیه

بیان	biyân	بیایم
بیو	biyu	بیاید
بییه	biye	بیایی
پَش	paš	پشت
پَشْتُون آم بو	pašTodunambu	مطمئن باشید
پَشُو	pešu	پزد
(پ)		
پور	pür	پسر
پُهلی (پُهلو)	pöhlî (pöhlû)	پهلوی
پُهْلِم	pöhlüm	پهلویم
پئی	pöy	دنبال، پی
پیران	pürân	پسر هستم
پیشْت	pišoT	پیش تو
(ت)		
تو	Tö	تب
تو	Tu	دهد
توفیر	Tö:fir	تفاوت
توم	Tum	تخم
تونه و یو	TuneVopu	تار و بود
(ج)		
جاجیم بیو	ĩâtĩmbebo	متحرك شد
جیمبو کړووه	ĩimbokeruve	مجازا یعنی مسخره میکند
(چ)		
چَش	čoš	چشم
چُشادا	čošâdâ	چشمهات
چُشارُون	čošâzum	چشمهایشان
چُشام	čošâm	چشمهaim

چشمداشت	čošTe	چُشْتِه
هاند	čo	چُو
چوب	ču	چُو
کج	čö:Le	چُولِه
		(خ)
با	Xo	خُو
خود	Xo	خُو
خواب	Xou	خُو
خود آنها	Xoažun	خُو آژون
با تو هستم	XoTomu	خُو تُو مو
خودت	XočeT	خُوچْت
خودش	Xočes (Xočez)	خُوچَش (خُوچژ)
خودم	Xočem	خُوچَم
خودت	Xod	خُوْد
خودش	Xož	خُوژ
بخوابم (بخواب روم)	Xousân	خُوْشَان
خوشم باشد	Xošombu	خُوْشَم بُو
بخوابد (بخواب رود)	Xoušu	خُوْشُو
بخوابی (بخواب روی)	Xouše	خُوْشِه
خام	Xum	خُوْم
خودم	Xom	خُوْم
خودم را	Xomâ	خُوْمَا
خون	Xün	خُوْن
خانمان	Xunomun	خُوْنُمُون
خون است	Xünu	خُوْنُو
خون بیمارم	Xün Vârân	خُوْن وَاَرَاَن
خودی، خویش	Xoi	خُوْیِی

		(د)
دُت	doT	دختر
دُتا	doTâ	دخترها
دست برشو	dasTbarsu	دست بشوی
دُورو	duru	دروغ
دُوروواژ	duruVâž	دروغگو
دُوروواژی	duruVâži	دروغگوی
دی باره (دوباره)	dibâre (dübârè)	دوباره
دُیم (دوم)	düm (dum)	رو، صورت
دُیمُت (دُیمات، دُومات)	dümoT(dümâT, dumâT)	چهره‌ات، صورتت
دُیمُتا (دُوماتا)	dümoTâ (dumâTâ)	چهره‌ات را
دُیمُژا (دُوماژا)	dümožâ (dumâžâ)	چهره‌اش را
دُیمُش (دُوماش)	dümoš (dumâš)	چهره‌اش، صورتش
دُیمُم (دُیمام، دُومام)	dümom (dümâm)	چهره‌ام، صورتم
دینار	deynâr	واحد وزن (۴۰ مثقال)
(ر)		
رُو	ru	روز
رُوان	ruVân	روزها
ره	re	راه
ره کی نشو	rekünašu	از راه بیرون نرود
(ز)		
زانو	zânü	زانو
زی (زُو)	zi (zū)	زود
زیژ (زُیژ)	ziž (züž)	او را زود
(س)		
سوته	soTe	سوخته
سُور	sür	سرخ

سُورْمِه	sürme	سُرمه
(ش)		
شُشَفْ	šošaf	شش هفت
شُو	šo	شب
شُو	šu	رفت (رود)
شُوام	šoem	رفتیم
شُواید (شویدون)	šoid (šoydun)	رفتید
شُواند (شواندون)	šoend (šoendun)	رفتند
شُوزِه	šuzze	شانزده
شُورَا	šōVā	شبهَا
شُوَان	šōVān	شبهَا
شُووی (شویی)	šōvi (šōi)	شبی
شُویی	šoi	رفتی
شُوود	šuve	می رود
شُومُونْ	šoumun	رفتن
شُویَان	šoyān	رفتم
(ع)		
عَارُوس	ʔārūs	عروس
عُمَر	ʔōmr	عمر
عُمَرُم (عُمَرَامْ)	ʔōmrom (ʔōmrām)	عمر من، عمرم
عُمَرُت (عُمَرَاد)	ʔōmroT ʔōmrād	عمر تو، عمرت
عُمَرُش (عُمَرَاژ)	ʔōmroš (ʔōmrâž)	عمر او، عمرش
عُمَرُمُونْ (عُمَرَامُون)	ʔōmromun (ʔōmrāmūn)	عمر ما، عمرمان
(ق)		
قَاعِیدِه (قایدِه)	qāʔyde (qāyede)	باید
قَاعِیدِه بُو	qāʔyde bu	باید باشد
قَبُولْ	qobūL	قبول

قُل	qö?L	قُل
		(ك)
افتد	ku	كو
بیرون	kü	كُی
بیرون آورد، درآورد (فعل ماضی ساده)	küza	كُیْزَا
بیرون آورده، درآورده	küžârTe	كُیْزَا رته
بیرون آوریم، درآوریم	küârem	كُیْ آرِم
بیرون آورد، درآورد	küâru	كُیْ آرُو
(فعل مضارع)		
کوچه	küce	كُیْچه
بیرون می رود	küşuve	كُیْ شُووه
بیرون مروید	kümašid	كُیْ مَشید
بیرون نرفته	künašTe	كُیْ نشتسته
بیرون آیم	küyân	كُیْیَان
بیرون آید	küyü	كُیْیُو
بیرون آیی	küye	كُیْیه
خانه	kıye	کییه
		(گ)
می گردم	garTân	گرتان
گردی	garTe	گرتِه
می گردد	garTu	گرتو
که	go	گو
خواسته باشم	gumbu	گوم بُو
خواسته باشی	gudbu	گود بُو
خواسته باشد	gužbu	گور بُو
می خواهم	gume	گومه
می خواهی	gude	گوده

می خواهد	guže	گوژده (ل)
لب	Lō	لَو
لبها	Lōvā	لَوَا
لبهایشان	Lōvāžun	لَوَاژُون
لبهایشان	Lōhāyāžun	لَوَاهَاژُون
حرکت و جنبش کند	LūLeškeru	لُولِش کِرُو (م)
گم شود	maXbebu	مَخ بُو
گم است	maXu	مَخُو
مشتعل شود	mošTaʔeL bebu	مُشْتَعِل بُو
زیبا	maqbuL	مَقْبُول
موی	mū	مُو
من	mo	مُو
مرا چنین کردی	moT sinke	مُوت سِنِکِه
مرا کشته	možbekošTe	مُور بَگَشْتِه
منم، من هستم	moyān	مُویان
مویشان	mūyožun (mūžun)	مُویوژُون (مُورُون)
میلش نباشد	meyLošnabu	مِیْلَش نَبُو
مگذران	mayvarne	مَیوارنِه (ن)
نبود	nabo	نَبُو
نباشد	nabu	نَبُو
نمی باشد	naboyye	نَبُویِه
میل نداشته باشد	nadârbumeyL	نَدَاَر بُو مِیْل
نه در تو بود	nedbu	نَد بُو
نشئه اش	našʔeoš	نَشْه اَش

نمی‌توانی	našādbo	نَشَادْ بُو
نمی‌تواند	našāžbo	نَشَاژْ بُو
نرود	našu	نَشُو
نرفت	našo	نَشُو
		(و)
آنجا	vā	وا
باز شود	vebebu	وه بُو
نزد	var	وَرْ
نزد تو	varod (vroT)	وَرْد (وَرْت)
می‌گذاشت (رخصت می‌داد)	hašTeyže	هَشْتِیژَه
هیچکس	hūškū (huški)	هُشْکُی (هُوشْکُی)
هر دو	hūydi	هُیْدِی (هُویدِی)
		(ی)
جا، اینجا	ya	یا
نابود	yesūn	یَسُونْ
یکسان است، نابود است	yeksūnu	یَکْسُونُو
آید	yu	یُو

